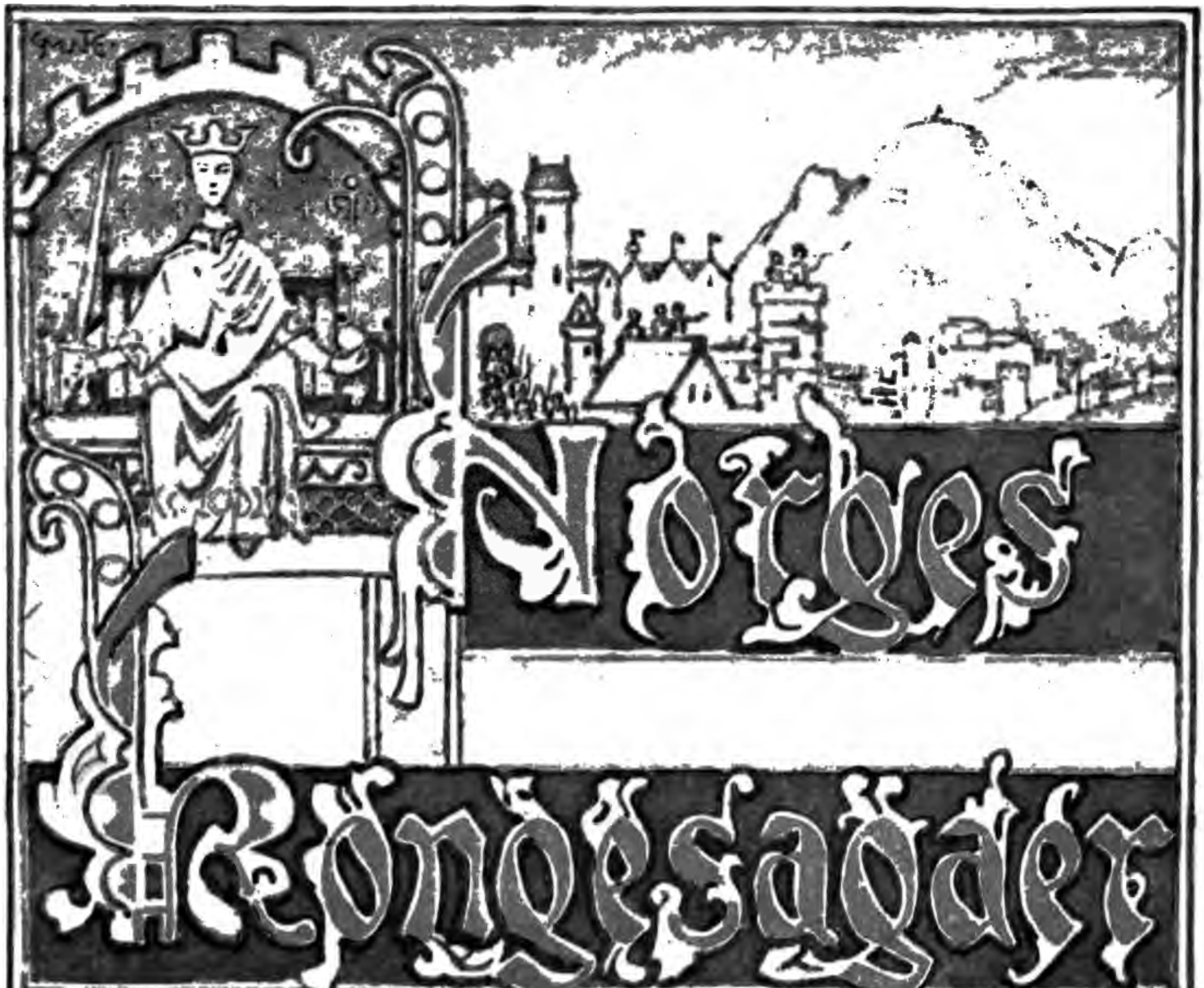

Norges Kongesager

Samlet utgave

Oversat ved

Gustav Storm og Alexander Bugge

med dekorativt utstyr av

Gerhard Munthe.

1ste del Heimskringla 2den del Kongesagaerne efter 1177.

J. M. Stenersens Forlag
Kristiania.

Norges Kongesagaer. Samlet utgave i 4 bind. I aarene 1896—99 utkom 1ste del, Snorre Sturlasøns Heimskringla, oversat ved professor dr. Gustav Storm, i ett bind. Denne del utgjør i den samlede utgave bind I—II. I aarene 1913—14 utkom 2den del, Kongesagaerne efter aar 1177, oversat av Gustav Storm og professor dr. Alexander Bugge. Denne del utgjør bind III—IV.

NORGES KONGESAGAER

III

SVERRES SAGA

Snorri Sturluson

NORGES KONGESAGAER

1914-UTGAVEN

OVERSAT VED
GUSTAV STORM OG ALEXANDER BUGGE

DEKORATIVT UTSTYR AV
GERHARD MUNTHE

SVERRES SAGA

KRISTIANIA · I. M. STENERSENS FORLAG
I HOVEDKOMMISSION FOR
SVERIGE: NORDISKA BOKHANDELN, STOCKHOLM   DANMARK: LEHMANN & STAGE, KJØBENHAVN
MCMXIV

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

UTGIVERENS FORTALE
TIL SVERRES SAGA.

Kongesagaene i Heimskringla slutter med slaget paa Ré ved Tunsberg (januar 1177), hvor Øystein Møyla, høvdingen for birkebeinerne, faldt. Hovedkilden til Norges saga i den følgende menneskealder er Sverres saga, som fortæller om kong Sverres liv og gjerninger fra han blev født og til han døde. Den er i mange maater den merkeligste av vore gamle kongesagaer. Den staar som ingen andre av dem midt oppe i de hændelser, som den taler om. Første del av Sverres saga er skrevet, mens Sverre selv levde, og under tilsyn av ham; resten er blit til nogen aar efter Sverres død og grunder sig dels paa fortællinger av de mænd, som hadde tat del i Sverres strider, og dels paa skriftlige optegnelser, som vel for en stor del var gjort efter tilskyndelse av Sverre selv eller av hans nærmeste. Derved er Sverres saga blit mere livfuld og frisk end nogen av de andre av kongesagaene. Især kan den første del i mange maater jevnføres med de ypperste av senere tiders livserindringer.

Den første del av Sverres saga er skrevet av en islænding, abbed Karl Jonssøn i Tingeyre kloster i det nordvestlige Island. Men abbed Karl bare førte pennen; den virkelige forfatter er kong Sverre selv. Det heter i fortalen: «Og det er den første del av boken, som er skrevet efter den bok, som abbed Karl Jonssøn først skrev, men kong Sverre sat selv over ham og raadde for det, som skulde skrives.» Det er dette, at Sverre selv har hat del i sagaen, som gjør den historisk saa værdifuld og literært saa livfuld og fængslende. Rundt om i sagaen merker vi Sverres lyse og klare aand, hans lune og vid, og mange steder — ikke bare i talerne — synes vi, at vi hører hans egne ord. Det ser ut, som om abbed Karl ofte bare har skrevet ned efter Sverres diktat.

Om abbed Karls liv og virke som sagaskriver vet vi ellers ikke stort. Han blev i 1169 viet til abbed i Tingeyre og har da neppe været født senere end omkring 1135. I 1181 traadte han fra som abbed og fór fire aar efter til Norge;

der sluttet han sig nær til Sverre, som var blit eneherre i Norge efter Magnus Erlingssøns fald i slaget i Norefjorden 1184. Siden vendte han omkr. 1187 eller mulig noget senere tilbake til Island og blev paany abbed i Tingeyre og stod i denne stilling i henved 20 aar til 1207, da Tingeyre fik en ny abbed. Karl Jonssøn følte sig vel alt da gammel og skrøpelig. Seks aar efter døde han (i 1213).

At abbed Karl har skrevet første del av Sverres saga, fremgaar tydelig av fortalen til sagaen. Denne indledes noksaa ubehjælpelig og klodset med følgende ord: «Her begynder fortællingen om de tidender, som nu har hændt sig en tidlang og i de mænds minde, som har sagt fore om denne bok, men det er fortællingen om kong Sverre, søn av kong Sigurd Haraldssøn. Og bokens første del er det, som er skrevet efter den bok, som abbed Karl Jonssøn først skrev; men kong Sverre sat selv over ham og raadde for det, som skulde skrives. Denne fortælling naar ikke langt frem. Der fortælles det om nogen av hans strider, og efterhvert som boken naar fremover, vokser hans styrke, og denne samme styrke varsler om større ting; derfor kaldte folk denne del av boken for «Gryla» («skræmsel»)[1]. Den senere del av boken er skrevet efter de mænds frasagn, som mindedes disse tidender, som de selv hadde set eller hørt, og nogen av disse mænd hadde selv været i kampene med kong Sverre. Somme av disse tidender blev fæstet i mindet derved, at folk skrev dem ned straks, efterat de var hændt, og dem har det ikke været forandret paa siden.»

Denne fortale er efter de flestes mening ikke skrevet av abbed Karl selv. Det viser baade selve ordene og den tungvinte uttryksmaate. Den er sat til av en senere avskriver, som likevel maa ha hat god greie paa de virkelige forhold og vel selv har levd i førstningen av 13. aarhundrede. Av denne fortale ser vi, at abbed Karl har skrevet den første del av Sverres saga og at denne del fra først av har utgjort et verk for sig, som blev kaldt «Gryla» paa grund av alt det stræv og strid og de ustanselige strider, den fortæller om. Siden, da det ogsaa var skrevet en saga om Sverres senere leveaar og om hans død, blev begge deler naturlig smeltet sammen, saa det nu ikke længer er let med sikkerhet at sige, hvor «Gryla» slutter. Sandsynligvis er det dog med kapitel 100, som bærer overskriften «Kong Sverre vandt hele Norge», og som fortæller om, at Sverre efter Magnus Erlingssøns død blev eneherre over hele Norge. Dette kapitel er skrevet slik, at vi kan se, at det har dannet slutningen paa en særskilt del av boken. Det fortæller om de gode giftermaal, som Sverre efter

---

[1] Gryla var navn paa en troldkjærring, som de paa Island pleide at skræmme barn med.

seiren lot sine mænd faa, om hans eget gifte med den svenske Margret, datter av kong Eirik Jatvardssøn den hellige, og om Sverres barn. Dog slutter, som professor Finnur Jónsson fremhæver, de følgende fem kapitler (101—106) sig nær til første del. De fortæller om aarene 1185—87 og gjengir bl. a. kap. 104, rimeligvis efter Sverres egen diktat eller opskrift, hans tale mot tyskerne i Bergen 1186. Men i det hele begynder med kap. 101 et nyt avsnit, ikke bare i Sverres liv (han var nu blit enekonge, og de flokker, som siden reiste sig, blev regnet for oprørere), men ogsaa i sagaen, som nu blir mere kortfattet og ikke indeholder saa mange og lange taler som den første del. Den første del av sagaen fortæller efter en kort indledning om Sverres barndom og ungdom bare om de syv første aar av hans liv i Norge (1177—1184), men er like vel længer end anden del, som handler om de sidste 17 aar av Sverres liv (1185—1202). Mange vigtige hændelser er her fortalt meget kortfattet, og paa nogen perler nær, f. eks. samtalen mellem Sverre og biskop Nikolas i Sæimsfjorden 1196 (kap. 131), skorter det i denne del paa litt av det liv og den friskhet og umiddelbarhet, som gjør «Gryla» saa festlig.

Denne senere del av sagaen er, som vi kan se av fortalen, ikke skrevet efter Sverres diktat, men dels efter fortællinger av andre mænd, som hadde fulgt Sverre og tat del i hans strider, og dels efter samtidige skriftlige optegnelser. I hovedsaken har dog visst ogsaa denne del været diktert og da uten tvil av en, som har staat Sverre og hans æt nær. Det viser selve begyndelsesordene i fortalen: «Her begynder fortællingen om de tidender, som nu har hændt sig en tid lang og i de mænds minde, som har sagt fore om denne bok.» Disse ord viser, at det er flere end Sverre, som har diktert hans saga, og at sagaens senere del rimeligvis har været planlagt som en direkte fortsættelse av den første del av den. Hvem der har skrevet den senere del av Sverres saga, siger fortalen ikke, og derom har meningene længe været delt. Professor Finnur Jónsson i Kjøbenhavn, som vel er den første kjender av den gamle norrøne literatur, drøfter spørsmaalet i sit store verk «Den oldnorske og islandske Litteraturs Historie» (II $_1$, s. 387 f.). Her siger han om fortalen til Sverres saga: «Ordene kan godt forstås således, at den første del af Karl, skreven efter Sverre som hjemmelsmand, senere efterfulgtes af den anden, hvis kilder var andre, men, hvad prologen har glemt at tilføje, hvis forfatter var den samme. Grunden til ordenes unøjagtighed kunde let tænkes at bero på Karls egen original, hvor der ved slutningen af Gryla-delen (eller i en særskilt prolog af Karl selv) kan have stået en forfatterbemærkning som: «hvad

der hidtil er skrevet, er skrevet af K. J. efter Sverre, men det følgende er skrevet efter andre;» ved bogens slutning har der som sædvanlig ingen forfatternavn ståét.» Denne formodning finder efter Finnur Jónssons mening en absolut bekræftelse ved de resultater, som en sammenligning mellem begge deler fører til. Ogsaa forfatteren av den sidste del av sagaen maa, som Finnur Jónsson (s. 390) fremhæver, ha været nøie fortrolig med Sverres aand og tænkemaate. «Dette er,» siger han, «meget vigtigt, ti det taler kraftig for, at denne (ɔ: forfatteren af sidste del) er den samme som den, der skrev den første del, og som ved sit lange samvær med Sverre havde fået lejlighed til at lære ham tilfulde at kende. For en sådan mand og kun for en sådan måtte det være let i det mindste delvis at indlægge taler, som Sverre kunde have holdt, og i hans ånd, eller gengive dem i uddrag.»

Den avdøde tyske forsker Konrad Maurer mente likeledes, at abbed Karl ogsaa er forfatter av den anden del av Sverres saga. Maurer siger i sin avhandling om uttrykkene oldnordisk, oldnorsk og islandsk sprog («Ueber die Ausdrücke: altnordische, altnorwegische & isländische Sprache»[1] s. 62): «Mig synes det derimot, som om fortalerne temmelig tydelig betegnet abbed Karl som forfatter ogsaa til den anden del av Sverres saga og at skilnaden mellem de to deler bare laa deri, at den anden del ikke mere slik som den første var blit til under kong Sverres personlige medvirkning og forfattet i hans nærmeste nærhet; fremstillingens likeartede holdning i hele sagaen taler visselig for denne antagelse, og i hvert fald staar dens knappe, livfulde og ofte rent dramatiske farvning altfor fjernt fra den snakkesalige, svulstige og helt igjennem legendemæssige skrivemaate, som præger alle andre verker, som vi kjender av Styrme, til at vi kan tillægge ham nogen del i at ha skrevet denne saga.» Maurer tænkte med disse ord paa P. A. Munch, som («Det norske Folks Historie» III, s. 396 og 1039) trodde, at den islandske prest og lærde Styrme Frode har skrevet den senere del av Sverres saga.

I Flatøyboken findes nemlig sagaens prolog i en ændret og utvidet form. Denne fortale begynder slik: «Her begynder fortællingen om de tidender, som har hændt i de mænds minde, som først har sat denne bok sammen. Efter denne bok skrev abbeden Karl Jonssøn med fuldt vidende av selve kong Sverre, som sa ham fore, hvorledes han skulde skrive, eller hvad vei han skulde sætte det. Men efter den bok skrev Styrme prest den Frode. Men denne

---

[1] Abhandlungen der k. bayer. Akademie der W. I. Cl. XI. Bd. II. Abth. München 1867.

Sverressaga skrev igjen presten Magnus Thorhallssøn efter den sidste bok; saaledes har denne fortælling ikke været utsat for at forfalskes ved at gaa fra mund til mund.» Magnus Thorhallssøn var en av dem, som omkring 1370—1380 skrev den store samling av konge- og jarlesagaer, som kaldes Flatøyboken. Styrme Frode (d. e. «den historiekyndige») var en ældre samtidig av Snorre Sturlassøn. Han var lovsigemand 1210—1214 og 1232—1235; derefter var han prior i Videyre kloster til sin død. Ordene i Flatøyboken siger dog ikke andet end, at Styrme — likesom han har gjort ved Landnámabók — har tat en avskrift av abbed Karls Sverres saga og kanske gjort enkelte tilføielser til denne. At Styrme selv skulde ha skrevet anden del av sagaen, er høist usandsynlig. Styrme har ikke, efter hvad vi vet, gjestet Norge — ialfald ikke i længere tid. Han har neppe hat det nøie kjendskap til Sverre og til Norges geografi, som forfatteren av Sverres saga maa ha hat. Det er ogsaa levnet endel av Styrmes forfatterskap. Disse stykker viser, at Styrmes stil har været rent forskjellig fra den jevne, naturlige stil i Sverres saga. Styrmes stil er svulstig, vidløftig og tung og har meget tilfælles med den tids religiøse skrifter. Derimot findes der i Sverres saga, som vi nu kjender den, enkelte smaastykker, som efter al rimelighet lar sig henføre til Styrmes bearbeidelse. Dertil hører bl. a. endel av fortalen i Flatøyboken, hvor Sverres æt føres tilbake til Sigurd Favnesbane, Thor, Priamus, Jupiter og Adam, den legendariske drøm, som varsler Sverres fødsel (k. 1), fortællingen om, at Sverre under slaget i Norefjorden rakte hænderne i veiret og messet en sekvens, som opregner Guds navne (k. 56), og sammenligningen mellem Sverre og hans far Sigurd Mund i slutningen av sagaen[1].

Oluf Rygh, som har utgit og fortsat P. A. Munchs oversættelse av «Norges Konge-Sagaer fra 1177 indtil anden Halvdel af det 13de Aarhundrede efter Christi Fødsel» (Kristiania 1871), var derimot av en anden mening. Han taler i fortalen til dette verk (s. VII) om forfatterskapet til Sverres saga og siger: «Sagaens Sprog og Fortællemaade er desuden helt igjennem saa ensartet, at visselig Ingen vilde have faldet paa at antage den forfattet af to forskjellige Hænder, om ikke Fortalen havde været. Men denne forekommer mig med

[1] Om sagaens anden del heter det i fortalen i Flatøyboken: «Den anden og sidste del av sagaen kalder folk *Perfecta Fortitudo,* det vil sige «fuldkommen styrke,» saasom man kunde vite, at Gud hadde git ham saa stor styrke, at han ødela og nedbrøt enhver oprørsflok, som reiste sig mot ham, hvad enten den var sammensat med større eller mindre styrke.» Navnet *Perfecta Fortitudo* er rimeligvis, som Finnur Jónsson mener, lavet av Magnus Thorhallssøn, og fortjener ikke nogen opmerksomhet.

klare og tydelige Ord at fraskrive Abbeden enhver Befatning med den sidste Del af Sagaen. Den siger om den første Del, at denne er skreven efter den Bog, som Abbed Karl skrev, og om den sidste, at den er skreven efter mundtlige Frasagn. Deri er saa tydeligt som muligt sagt, at det er Forfatteren af Sagaens sidste Del, som her taler og gjør Rede for den hele Sagas Tilblivelse; at han har optaget den første Del af den efter Abbed Karls Bog, og at han har sammensat den sidste umiddelbart efter mundtlig Fortælling. Havde Fortalens Forfatter villet sige, at Karl Abbed havde skrevet det Hele, saa vilde han have udtrykt sig med en Ubehændighed og Uklarhed, som vi ikke kunne tiltro en Mand, der viser sig at kunne skrive saa godt som han.»

Dette Ryghs ræsonnement indeholder, synes det mig, meget, som det ikke er let at komme forbi. Vel er det saa, at abbed Karl i de aar, han var i Norge (omkr. 1185), sluttet sig nær til kong Sverre og kanske ogsaa lærte denne nøie at kjende. Men den senere del av sagaen er skrevet tidligst i 1203 eller 1204, og da var der gaat mindst femten aar, siden Karl Jonssøn var i Norge; i et saa langt tidsrum vil altid mindet, selv om en stor personlighet, utviskes noget, og det kunde ikke være saa let for abbed Karl, som det før hadde været, at skrive i Sverres aand og gjengi hans taler, saa de virket naturlig. Derfor beviser det efter min mening ikke saa meget, at det er en stor likhet i stil og komposition mellem de to deler av sagaen. Det maatte falde av sig selv, at den, som skrev den senere del, søkte at følge sin forgjængers stil og uttryksmaate, saa meget mere, som vel ogsaa han skrev efter offentlig opdrag (av den literært interesserte Haakon Sverressøn eller av Inge Baardssøn). Vi tør vel tro, at alt Sverre selv har tænkt paa at faa sin saga fortsat, og at han derfor i levende live har gjort eller latt gjøre enkelte skriftlige optegnelser, som saa sagaskriveren siden har brukt. Hertil sigtes det vel, naar det i fortalen heter: «Endel av disse tidender blev fæstet i mindet derved, at de blev skrevet ned straks, efterat de var hændt, og de fortællinger har ikke været forandret siden.» At andre end Sverre selv skulde ha latt nedtegne disse hændelser, synes litet trolig. En kunde sige, at det maatte ligge nærmest for Sverre at la abbed Karl skrive fortsættelsen av hans saga. Der er dog flere smaating, som synes at vise, at sagaskriveren har været med i striderne med baglerne enten under Sverre eller under hans eftermand; ti ellers vilde han neppe ha kjendt flere stedsnavne, som nævnes i sagaen, og været saa vel hjemme i Vikens geografi, og en slik kundskap kunde abbed Karl vanskelig ha vundet, dengang han var i Norge. Desuten maa vi mindes, at denne, da han i 1207 traadte

tilbake fra sin stilling som abbed i Tingeyre, maa ha været mere end sytti aar gammel, og i en slik alder gir en mand sig nødig i kast med et slikt arbeide, som det var at skrive Sverres saga, — for ikke at tale om, at selve sagaen bærer tydelige præg av at være skrevet av en mand i sin fulde manddomskraft og ikke av en olding. Desuten maa den mand, som skrev den anden del av Sverres saga, ha gjort dette i Norge. Ti fortalen nævner jo uttrykkelig «de mænds minde, som har sagt fore om denne bok» og fortæller, at den anden del av sagaen (likesom den første) for største delen er skrevet efter mundtlige fortællinger (og efter diktat). Men dette maa ha fundet sted i Norge, og vi vet intet om, at abbed Karl i sine ældre aar gjestet Norge; vi har tvertimot al grund til at tro, at han har bodd paa Island. Der er ogsaa flere ting, som synes at vise, at den senere del av Sverres saga (ialfald fra kap. 106) er skrevet eller ialfald har faat sin endelige form flere aar efter Sverres død og paa en tid, da abbed Karl enten var død eller for gammel til at skrive. Der er nemlig flere historiske unøiagtigheter, som er kommet ind i denne del, og som tyder paa, at fortællingen om disse tidender er skrevet ned flere aar, efterat de hadde hændt sig. Saaledes heter det kap. 154: «Den samme høst (ɔ: 1198) faldt Rikard, Englands konge; da tok hans bror Jon, som kaldtes *sine terra* («uten land»), kongedømme i England.» Rikard Løvehjerte døde imidlertid ikke høsten 1198, men vaaren (6 april 1198); han faldt heller ikke, men døde av et saar, han hadde faat i skulderen. Underlig er ogsaa det uttryk, som sagaen bruker om hans bror Johan uten Land: *Jón broðir hans, er kallaðr var sine terra.* Dette uttryk, *er kallaðr var* («som kaldtes»), vilde en sagaskriver neppe bruke om en mand, som endnu var i live. Johan uten Land døde 19 okt. 1216. — Jeg lægger dog mindre vegt paa dette; ti uttrykket kan stamme fra en senere avskriver. Paafaldende er ogsaa en anden unøiagtighet i kap. 128. Her heter det: «Sidenefter om vinteren (ɔ: 1195—1196) kom søndenfra Rom biskop Thore og mester Rikard, og med dem en kardinal fra Romaborg. Men de fik alle braadsot og døde.» Biskop Thore av Hamar og Rikard Svartameistare hadde været Sverres utsendinger hos pave Celestinus III († 7 ell. 8 jan. 1198). Kardinalen het Fidantius og var kardinalpresbyter til St. Marcellus. Kardinalen kan imidlertid ikke ha forlatt Rom før efter 25 juni 1196, saa Sverres saga maa her være et aar for tidlig ute i tidsregningen[1]. Fidan-

[1] Jfr. Jaffé, Regesta pontificum Romanorum II, 577, O. Kolsruds register over «Den norske kirkes erkebiskoper og biskoper indtil reformationen (i b. XVII av Diplomatarium Norvegicum), s. 251, Munch, Det norske Folks Historie III, 285 anm. 3.

tius døde derimot ganske rigtig om vinteren (19 febr. 1197) i Skaane og blev jordet i Lund[1]. Biskop Thore av Hamar døde paa den anden side ikke om vinteren, men 31 august (1196?). Hans dødsaar findes i en aartidebok fra St. Victors kloster i Paris, som indeholder andre paaviselig rigtige optegnelser om norske prælaters dødsdag. Thore kan saaledes ikke være kommet fra Rom i følge med kardinalen; men han er vel død paa hjemveien, og siden er begge begivenheter blandet sammen. En mand, som skrev alt omkr. 1203, vilde dog rimeligvis ha hat bedre greie paa disse forhold. — I kap. 111 omtales biskopsskiftet i Stavanger 1188—89. Ogsaa her indeholder sagaen merkelige unøiagtigheter. Disse er nærmere forklart i en anmerkning under oversættelsen. Jeg skal bare nævne, at sagaen slet ikke nævner, at Sverre hadde en anden kandidat end Nikolas Arnessøn til bispestolen, rimeligvis biskop Njaal, som siden blev biskop, og at der er motsætning mellem sagaens ord og erkebiskop Eirik av Nidaros's brev til paven om den samme sak i 1190 (Diplomatarium Norvegicum VI nr. 3). Unøiagtighetene her kan dog komme av, at sagaskriveren nødig vilde komme nærmere ind paa denne sak, som var kjedelig for kong Sverre. De to andre ovenfor nævnte feil maa derimot skyldes unøiagtig kundskap hos forfatteren.

Hvis den senere del av sagaen hadde været skrevet av abbed Karl, som døde i 1213, kunde heller ikke følgende ord ha staat i kap. 161: «I byen var nogen birkebeiner, Hallvard Skygna og hans sveit; han var bror til Guttorm, som siden blev erkebiskop.» Men Guttorm blev først valgt til erkebiskop ut paa aaret 1214 og indviet vaaren 1215. Han døde i 1224.

Litt skilnad er der ogsaa mellem første og anden del av Sverres saga. I den første del av Sverres saga er der mange og lange taler. Flere av disse maa sikkerlig ha været holdt, saa levende og karakteristiske er de. Jeg kan nævne Sverres tale til bymændene i Bergen efter Magnus Erlingssøns død (kap. 99) eller Svina-Peters tale i Bergen en liten stund i forveien (kap. 96). I den anden del av sagaen er derimot talerne forholdsvis faa og korte og de fleste av dem er litet særpræget. Sverres tale til biskopene i 1196 (kap. 126) er saaledes altfor litet merkelig og for kort til, at den kan gjengi Sverres egne ord. Det samme er tilfældet med flere av de taler, som Sverre skal ha holdt foran slagene. I det store og hele gir denne del av sagaen ikke det samme levende og friske billede av Sverre som den første del og staar som kunstverk

[1] Scriptores rerum Danicarum, utg. av Langebek, III, 488, hvor den lundske aartidebok angir hans dødsdag; jfr. I, 243,369, hvor gamle danske annaler gir hans dødsaar.

under denne. Derimot er det stor likhet mellem den senere del av Sverres saga og «Haakons, Guttorms og Inges saga», ialfald er likheten stor med begyndelsen til denne saga, hvor den fortæller om Haakon Sverressøn. Jeg tror, at samme mand har skrevet begge sagaer[1]. Hans navn kjender vi ikke, men han maa ha staat Sverreætten nær og ha hat godt kjendskap til Norge. Det er ogsaa mange andre tvilsmaal med hensyn til Sverres saga. P. A. Munch trodde, at abbed Karl oprindelig skrev paa latin, og at Styrme Frode siden oversatte hans levnetsskildring paa islandsk. Konrad Maurer stiller sig tvilsom. Jeg kan med Finnur Jónsson ikke tro, at saa har været tilfældet. Dertil er sproget, i første som i anden del, altfor friskt og naturlig. De norvagismer, som forekommer, f. eks. *ekki vetta* og *kyfla* (kap. 131), taler ogsaa imot dette. Det har været nævnt, at Sverres stedfar i kap. 1 kaldes *Unás*, og at dette skulde være en latinisert form av mandsnavnet *Uni*, som han kaldes i den færøiske tradition. Men saa er det ikke. *Unás* er tvertimot et navn, som ikke sjelden bruktes. Mellem Sverres skalder nævnes saaledes en *Vnas Stephansson*, som mulig var hans søstersøn. Ogsaa fra Norge kjendes navnet. Det er egentlig et adjektiv og en sideform til *óneiss* (*úneiss*) «ypperlig, fortræffelig[2].»

Sverres saga er fra først til sidst en levnetsskildring. Den gir os ikke Norges, men bare Sverres saga. Den fortæller om strid, om færder tilsjøs og tillands, om opstand og lignende. Derimot siger den næste intet om landet og om folkets kaar, om alt det nye, som fulgte med Sverre (det var jo en hel social revolution) eller om hans nye statsskik. Om forholdet til fremmede magter taler sagaen heller ikke. Hvor den fortæller om de ribbalder, som Johan uten Land i England sendte til Sverre, nævner den saaledes intet om det forbund, som uten tvil maa ha været sluttet mellem begge konger. Om striden med kirken taler ogsaa sagaskriveren litet og med stor varsomhet, og det er ikke let at se, hvorledes han her har staat. Dette hænger rimeligvis, som Finnur Jónsson mener, sammen med, at forfatteren var geistlig og derfor ikke vaaget aapent at tale Sverres sak.

Sagaen gir os først og fremst et enestaaende indblik i Sverres lynne; især i første del lærer vi manden at kjende, slik som han selv vilde, at eftertiden skulde kjende ham. Især lærer vi ham at kjende gjennem talerne, hvorav uten tvil mange er egte, mens andre — som talen i Bergen 1186 — rimeligvis er

[1] Jeg skal i fortalen til Haakons, Guttorms og Inges saga prøve at vise dette.

[2] Navnet er først rigtig forklart av A. Noreen, Altisländische und altnorwegische Grammatik (3 Aufl.) § 54, 3 b.; om dets forekomst se E. H. Lind, Norsk-isländska dopnamn, sp. 1058 f.

diktert av Sverre og ialfald gir et tro billede av hans politik og hans syn paa det, som trængtes til landets fremhjælp. Vi kjender paa denne vis Sverre bedre end nogen anden av vore gamle konger. Og vi kan ikke la være at beundre meget ved ham, hans klokskap, hans snarraadighet, hans evne til altid at finde utvei i farens stund. Vi skjønner, at han raget et hode op over sin samtid ved sit vide syn, sit maatehold, som var ukjendt i den tid, sit sedelige alvor og sin seige utholdenhet. Han stredes, føler vi, ikke bare for sig selv, men ogsaa for kongedømmet, slik som han vilde ha det laget. Men vi kan ikke beundre alt ved Sverre. Han kjendte menneskene bedre end de fleste og saa tvers igjennem dem. Men han hadde lettere for haansord end milde ord om sine uvenner. En kan ogsaa tvile paa, om han altid var helt ærlig og oprigtig. I sine taler, især i første del av sagaen, fører han svært ofte Guds ord i munden og taler (som i kap. 20) om ydmyghet og sagtmodighet. Men en har vanskelig ved at tro, at den kritiske og rationalistiske Sverre, prestenes fiende, var en virkelig religiøs natur. Mange gaar endda videre. Alt i Sverres egen samtid var det mange, som trodde, at Sverre var en bedrager. I vor tid har Ludvig Daae i en avhandling i «Historisk Tidsskrift» søkt at bevise dette[1], mens Gustav Storm[2] fuldt og fast trodde paa hans kongelige byrd. Om dette vil dog forskerne rimeligvis aldrig bli enige, og saa svært stor vegt ligger det heller ikke paa det. Sverre var ialfald et dugeligere kongsemne og hadde bedre vet paa at styre land og rike end hans motstander Magnus Erlingssøn, endda jeg tror, at sagaens billede baade av kong Magnus og av hans far Erling Skakke er noget fortegnet. Ja billedet av Erling er næsten karrikert; han skildres som en stivsindet, svak og fordrukken gamling. Vi faar dog indtrykket av, at den norske stormandsklasse paa Sverres tid var begyndt at komme i forfald og degenerere, og at Sverre har set dette og handlet ut derfra. Anderledes var det med geistligheten. Prester og munker repræsenterte i mange maater tidens bedste og høieste kultur; men det kunde Sverre, den tidligere prest, ikke dømme retfærdig om. Av Sverres vigtigste motstandere mellem biskopene, erkebiskopene Øystein og Eirik, gir dog sagaen intet billede, og om biskop Nikolas har den ikke andet at sige end, at han hadde «hjerte som en hare og forstand som en ræv». Baglerbispen er visselig tegnet altfor sort.

Saaledes er Sverres saga, endda den i sin fremstilling er rolig og nøktern og næsten aldrig tillater sig utfald mot motstanderne, likevel et partiskrift

[1] Ludvig Daae, Var Sverre Kongssøn? Hist. Tidsskr. 4 R. B. III, s. 1—29.
[2] Gustav Storm, Kong Sverres fædrene Herkomst, sammesteds 4 R. B. II, s. 163—191.

og gir os ikke et fuldt paalitlig billede av de ledende mænd paa Sverres tid. I det hele tror jeg, at Sverres saga maa læses med kritik. Dens fremstilling er ikke altid rigtig. Hvor vi er istand til at kontrollere den ved hjælp av samtidige aktstykker, kan der, som jeg alt har nævnt, paavises flere feil. Vi maa heller ikke tro, at alle de taler, som findes i sagaen, virkelig har været holdt. De taler, som kong Magnus og hans mænd skal ha holdt, er saaledes efter al sandsynlighet opdigtet. Det er litet rimelig, at sagaskriveren, som var paa Sverres side, skulde kunne vite nøiagtig, hvilke ord hans motstandere brukte. Alle disse taler, som er hyppigere i Sverres saga end f. eks. i Heimskringla, skyldes vistnok paavirkning fra klassiske skribenter, f. eks. Livius. I den egentlige sagastil hører de derimot ikke hjemme. I det hele maa dog Sverres saga, som sagt, læses med varsomhet. Den gir os bare Sverres syn paa forholdene og lar os se med hans øine; den gjør ingen forsøk paa at forklare hans motstanderes handlemaate. Sagaskriveren gaar med en harefot over striden mellem Sverre og kirken, og grundene til den dypt rotfæstede uvilje mot Sverre i Viken hører vi intet om. Men disse mangler opveies av de mange fortrin, som Sverres saga eier fremfor vore andre kongesagaer. Ingen anden av dem gir os et saa levende billede av begivenhetene og de handlende personer. Ingen skikkelse i vor gamle historie kjender vi saa godt som Sverre. Hans saga er et enestaaende «menneskelig dokument», ved siden av Snorres Olav den Helliges saga den ypperste av vore kongesagaer. Stilen er simpel og ukunstlet, den almindelig dagligdagse fortællemaate, forskjellig baade fra ættesagaens ofte litt kunstlede knaphet og fra de legendariske skrifters svulst og opstyltethet.

Intet av de haandskrifter, som vi nu har av Sverres saga, gir os dog sagaen i dens oprindelige skikkelse, ganske slik som abbed Karl og hans fortsætter skrev. De er fra det 14de og 15de aarhundrede og er alle indbyrdes ikke saa litet forskjellige; ingen av dem kan være ordrette avskrifter efter originalen. Der findes i det hele fire fuldstændige haandskrifter av Sverres saga foruten en hel del brudstykker:

I. Nr. 327 i den Arnamagnæanske haandskriftsamling paa universitetsbiblioteket i Kjøbenhavn, et haandskrift fra anden del av 14de aarhundrede, utgit i Fornmannasögur b. VIII (Kaupmannahöfn 1834).

II. Flateyjarbók (Flatøyboken), den store samling av kongesagaer, som er blit til omkr. 1370—1380, hvor presten Magnus Thorhallssøn, som før nævnt, har avskrevet Sverres saga. Flateyjarbók er utgit i tre bind (Christiania 1860—1868) ved Guðbrandr Vigfusson og C. R. Unger. Sverres saga findes i 2det

bind. Flateyjarbók tilhører det kongelige bibliotek i Kjøbenhavn, hvor den findes som nr. 1005 folio i den gamle kongelige samling.

III. «Eirspennil», et haandskrift fra anden halvdel av 14de aarhundrede, som indeholder forskjellige kongesagaer, utgit av C. R. Unger i «Konunga sögur, Sagaer om Sverre og hans Efterfølgere» (Christiania 1873).

IV. Skálholtsbók yngsta, et haandskrift fra det 15de aarhundrede, som indeholder de senere kongesagaer; det findes som nr. 81 a. folio i den Arnamagnæanske samling. Dette haandskrift, som indeholder Sverris saga, Boglunga sogur, Hákonar saga Hákonarsonar, er utgit av den Norske historiske Kildeskriftkommission ved A. Kjær (hefte 1–2; Kristiania 1910—1911).

Teksten i disse fire haandskrifter er, som ovenfor nævnt, ikke ganske likelydende. Den i Fornmannasögur b. VIII trykte tekst (nr. 327 i den Arnamagnæanske samling) og teksten i Flateyjarbók er gjennemgaaende den bedste og fuldstændigste, selv om de har nogen senere tillæg, f. eks. om skalden Maane (kap. 85). Teksten i Skálholtsbók er for Sverres saga den daarligste. Eirspennils tekst er noget forkortet; dette vedkommer dog mere teksten end indholdet. Nogen forskere (professor Halvdan Koht) mener, at teksten i Eirspennil er den oprindelige, og at de andre tekster er senere utvidelser av denne. Jeg kan ikke være enig i dette. Eirspennils tekst er ikke bare kortere end de andre, men den mangler flere ting, som findes i disse, og som oprindelig maa ha hørt til sagaen. Slikt finder en rundt om i sagaen. Saaledes fortælles (kap. 21—22) om Sverres tog til Oplandene i 1177. I Eirspennil heter det: «Sverre fór da tilbake til sine mænd. Da tok de Harald Gudbrandssøn. Han løste sig med 12 ører guld.» I den længere tekst heter det: «Efter dette fór kong Sverre til Hamarkaupang; der blev Harald Gudbrandssøn grepet. Han var kongens frænde, og mange bad, at han ikke maatte bli dræpt; han gjaldt kongen 12 ører guld.» Det er tydelig, at den længere tekst her er den bedste og oprindeligste. Mellem de høvdinger, som i 1185 reiste kuvlungenes flok, nævner den længere tekst (kap. 101) «Baard Sala Torbergssøn og Paal i Herdsla.» Eirspennil nævner bare «Baard Saala». Kap. 106 heter det i den længere tekst: «Vaaren efter (1187) fór Jon kuvlung anden gang nord til Nidaros med meget folk, og de laa ved Holmen (ɔ: Nidarholm) nogen nætter. Kong Sverre hadde om vinteren latt gjøre kraker (et slags palissader) hele den ytre vei langs sjøen og likeledes ovenfor byen. Det fór da ord mellem dem, og kong Sverre tilbød kuvlungene at strides med ham paa land og gav dem, om de vilde, lov til at gjøre landgang. Men det blev det ikke noget av. Kuvlungene fór tilbake til

Bergen uten at ha utrettet noget.» I Eirspennil heter det bare: «Om vaaren fór kuvlungene nord til kaupangen og laa nogen nætter ved Holmen og fór siden tilbake til Bergen.» Disse eksempler, som er valgt paa maa faa, faar være nok. De viser, synes det mig, at Eirspennils tekst ikke er den oprindelige, men at den er en forkortet og sammentrængt gjengivelse av den ældste tekst. I «Haakons, Guttorms og Inges saga» er likeledes, ialfald i flere tilfælde, den længere tekst den oprindelige·

Til grund for denne oversættelse ligger teksten i Fornmannasögur b. VIII; dog er i flere tilfælde de andre redaktioner, særlig Flatøybokens, fulgt, og de forskjellige redaktioner er overalt jevnført med hverandre. Oversættelsen er skrevet av avdøde professor G u s t a v S t o r m og foreligger nu i fire indbundne hefter. Første hefte er datert 9 okt. 1901. Oversættelsen blev avsluttet i Karlsbad 25 mai 1902. Gustav Storm døde 23 februar 1903 og fik ikke ført sit arbeide, som han hadde flere forutsætninger end nogen anden for at gjøre, helt tilende. I 3dje og 4de hefte synes oversættelsen ikke at ha været gjennemset. Likeledes forelaa kun faa av versene oversat fra Storms haand. De øvrige er oversat av utgiveren. Jeg har derunder brukt professor dr. Finnur Jónssons ypperlige utgave[1]. Likeledes har jeg tilføiet en større del av anmerkningene. De anmerkninger, som skyldes utgiveren, er merket med et tegn [.

Jeg har endvidere tillatt mig at foreta flere mindre og nogen faa større ændringer i Storms oversættelse. Dette er ikke angit i teksten. Retskrivningen er heller ikke Storms. Bl. a. har vi sat ø y, hvor Storm skriver ø i, og o eller a, hvor Storm skivęr å (oldnorsk ǫ, uomlyd av a). Med hensyn til skrivemaate av stedsnavne kan merkes, at Storm søkte at bibebolde navnenes gamle form. Jeg har i nogen faa tilfælde anset det for rigtig at ændre dette; saaledes har jeg istedenfor Bjårgyn sat Bergen. Storm brukte ogsaa likesom i sin oversættelse av Heimskringla Trondhjem som betegnelse for landskapet Trøndelagen (oldnorsk *þrándheimr*). Dette kan let misforstaaes av en moderne læser. Jeg har derfor, likesom P. A. Munch og O. Rygh i deres oversættelse, isteden brukt formen Trondheim. For velvillig hjælp under mit arbeide har jeg at takke professor Finnur Jónsson i Kjøbenhavn og professor Magnus Olsen og universitetsbibliotekar Kjær i Kristiania.

Fyresdal, april 1913. *Alexander Bugge.*

---

[1] Den norsk-islandske Skjaldedigtning, udg. av Kommissionen for det Arnamagnæanske Legat ved Finnur Jónsson. Hefte 3 (Kjøbenhavn 1912).

SVERRES SAGA

SAGASKRIVERENS FORTALE

Her begynder fortællingen om de tidender, som nu har hændt en tidlang og i de mænds minde, som har sagt fore om denne bok, men det er fortællingen om kong Sverre, søn av kong Sigurd Haraldssøn[1]. Og bokens første del er det, som er skrevet efter den bok, som abbed Karl Jonssøn[2] først skrev, men selve kong Sverre sat over ham og raadde for, hvad som skulde skrives. Denne fortælling naar ikke langt frem. Der fortælles om nogen av hans kampe, og eftersom boken naar fremover, vokser hans styrke, og denne samme styrke varsler om større ting; derfor kaldte man denne del av boken Gryla[3]. Den senere del av boken er skrevet efter de mænds frasagn, som mindedes disse tidender, som de selv hadde set eller hørt, og nogen av disse mænd hadde været med i kampene med kong Sverre. Nogen av disse tidender blev fæstet i minde derved, at man skrev dem ned straks, efterat de hadde hændt, og de fortællinger har ikke været forandret siden. Men om de mænd ser denne bok, som har god kundskap derom, kan det være, at de vil synes, at der er faret skyndsomt over mange steder og at det vil ligge efter meget slikt, som kunde tykkes frasagn værd; og det kan de endnu vel la skrive, om de vil. Men om end nogen ting er fortalt om slagene anderledes, end det kunde tykkes mest rimelig ifølge folketallet, saa vet dog alle sandheten om, at dette er ikke overdrevet, og det tykkes os derfor saameget rimeligere, at de fortællinger kan være sande, som fortælles i bøker om udmerkede mænd, som har levet fordum[4].

---

[1] [D. e. Sigurd Mund, søn av Harald Gille, konge i Norge 1136—1155. — [2] [Karl Jonssøn var født senest omkr. 1135 og blev 1169 abbed i Thingeyre kloster i det nordlige Island. Han fratraadte 1181 og reiste 1185 til Norge, hvor han opholdt sig i nogen aar og sluttet sig nær til Sverre. Efter sin eftermands død (1187) blev han paany abbed, men fratraadte paa grund av alderdom og svakelighet i 1204 og døde 1213. — [3] «Gryla» betyder «skræmsel» og var særlig navnet paa den troldkvinde, som man skræmte barn med. — [4] [I Flatøyboken findes denne fortale i en ændret og utvidet form. Det heter der bl. a.: «Efter den bok (ɔ: abbed Karl Jonssøns) skrev Styrme prest den frode († 1245). Men denne (ɔ: Flatøybokens) Sverressaga er igjen skrevet av presten Magnus Thorhallssøn (en av skriverne av Flatøyboken)».

Biskop Roe[1] var i den tid i Færøene; hans bror kaldtes Unaas Kambare[2]. Unaas fik en norsk hustru, som het Gunnhild. Det var i den senere del av Harald Gilles sønners, Inges, Sigurds og Øysteins dage. Gunnhild fødte snart en søn, som fik navnet Sverre og blev kaldt søn av Unaas. [1151]
Før denne guts fødsel aabenbartes store drømmer, som jevnlig kan hænde forut for store tidender. Hans mor Gunnhild fortalte en drøm, hun hadde hat før hans fødsel. Det tyktes hende, at hun var i et herlig lofthus og syntes, hun skulde føde det barn, som hun gik med. Men hendes tjenestekvinde sat for hendes knær og skulde ta imot barnet, saasnart det blev født. Og da det tyktes hende, som om barnet var født, kom det en stor rædsel over den kvinde, som sat over hende, saa hun ropte heftig paa hende og sa: «Gunnhild min, du har født et underlig foster, forfærdelig at se til». Og tre ganger ropte hun med de samme ord. Men da hun hørte kvinden rope saa ofte det samme med skjælvende røst, blev hun nysgjerrig efter at se, hvad for foster det vel var, hun hadde født; det syntes hende, som det var en sten, meget stor og snehvit av let, men den glødet saa sterkt, at det

[1] Roe blev valgt til biskop i 1157 efter Mathias's død, men ikke indviet før i 1162 paa grund av erkestolens lange ledighet. — [2] Kammaker eller kardemaker.

gnistret allevegne av den som av et gloende jern, naar man blaaser sterkt paa det i essen. Men hun sa saa til tjenestekvinden: «La os gjemme dette foster omhyggelig, saa at ikke nogen faar se det, ti det vil tykkes underlig for de fleste, som faar se det.» Siden syntes det hende, som om de to tok stenen og la den i en stol og hyllet den med et fagert klæde. Men da de hadde dækket stenen, saa fløi dog gnistene allevegne gjennem klædet og rundt om i lofthuset. De blev da meget fælne over den rædsel, som stod av stenen, og siden vaaknet hun av denne drøm. Unaas og Gunnhild hadde en søn, som het Hide, og en datter, som blev gift med Svine-Stefan; deres søn var Peter Støyper[1]; desuten hadde Unaas og Gunnhild flere døtre. Sverre var fem vintre gammel,
[1156] da han fór fra Norge vester til Færøene, og siden var han der hos biskop Roe, som fostret og opfødde ham[2]. Biskopen satte ham til boken og gav ham vigsler, saa at han blev viet til prest. Men da han var fuldvoksen av alder, lempet han sig litet efter prestemænds værdighet og var stridig og voldsom. Han blev usams med Brynjolv[3], søn av Kalv Sendemand, som da hadde kongens syssel der paa øene. Sverre hadde slaat en mand, men Brynjolv og hans følge overfaldt ham i hans hjem, men han kom unda alene, og det var kommet saa nær med dem, at han løp unda ind i en stue og gjemte sig. En kone gjemte ham i en ovn og satte en helle foran ovnsaapningen og gjorde siden ild op utenfor. De lette efter ham over hele stuen, men fandt ham ikke. I mangt tyktes nu siden de mænd, som visste, hvad mand han blev til, at ha set tegn til, at han hadde store evner.

Sverre drømte store drømmer, og det tok nogen mænd for forfængelighet og spottet over det. Han fortalte en slik drøm, at han tyktes, at han var i Norge og at han blev til en fugl saa stor, at hans næb naadde øster til landsenden og hans halefjær naadde nord til finnernes bo[4], men med vingene dækket han hele landet. Han bar den drømmen frem for en vis mand, som het Einar, og spurte, hvad han trodde, den varslet om. Einar sa, at det var «blindt»[5] for ham, men det syntes ham rimelig, at denne drøm spaadde om en eller anden magt. «Det kan være,» sa han, «at du blir erkebiskop.» Sverre svarte: «Det tykkes mig urimelig, at jeg skulde bli erkebiskop, ti jeg er ikke
[1175] meget dygtig til at være prest.» Sverre var fire og tyve vintre gammel, inden

[1] Støyper (d. e. dræpende) var navnet paa hans sverd, og Peter fik tilnavn efter sverdet. [Andre forklarer tilnavnet som «støper». — [2] Bispegaarden var Husabø paa Straumøy, se kartet Snorre, (folioutgaven) s. 346. — [3] Brynjolv faldt ved Nordnes, se kap. 48. — [4] Finnernes bo, d. e. Finmarken. — [5] D. e. mørkt, uforstaaelig.

han fik vite sandheten om sin fædrene herkomst. En vinter var han siden i [1176]
Færøene, førend han fór til Norge.

2. Magnus og Erling[1] hadde i denne tid megen støtte av stormændene og av hele almuen. Kongen var vennesæl og elsket, men jarlen var mægtig og klok, haardtraadende og seiersæl; hele landets styrelse laa hos ham. Av avindsmænd hadde han mange, baade mægtige og ringe; men det var flest av dem nord i landet, i Trøndelagen. Men erkebiskop Øystein[2], som ledet hele folket der nord, var kong Magnus's store hjertensven og holdt der alt under ham. Kong Magnus hadde med sig alle de største mænd, som var i landet; nogen var i hirden, men nogen hadde landindtægter av ham; og med dem samtykket hele almuen i at hæve ham til magten og holde ham deri; det skyldte han mest sine forfædre, ti alt landsfolket elsket og vilde tjene Sigurd Jorsalafarers avkom, heller end Harald Gille[3] og hans ætmænd.

3. Det hændte sig nu, at Sverres mor Gunnhild fór bort fra landet (Norge) og syd til Romaborg. Men da hun kom for den mand, som skriftet hende, da sa hun, at hun hadde en søn, som hadde en anden far, end hun hittil hadde sagt, og at hans far var en konge, men det var fortiet for sønnen. Men denne sak blev baaret for paven[4]; det blev paabudt hende i hendes skrifte, at hun skulde la sin søn faa vite hans rette fædrene herkomst, saasnart hun fandt ham. Hun gjorde saa, og ikke længe, efterat hun var kommet hjem,
fór hun ut til Færøene og sa Sverre, at han var kong Sigurds søn. Ham [1175]
gav denne fortælling meget at tænke paa, og hans hug vaklet meget. Det tyktes ham vanskelig at stride om magten imot kong Magnus og Erling jarl, men det syntes ham litet mandig ikke at ta sig noget til som en anden bondesøn, naar han var kongesøn. Og naar han mindedes, hvorledes vise mænd hadde tydet de drømmer, han hadde drømt, da styrket disse drømmer hans mot til at søke hevn efter sine frænder.

Saaledes har Sverre fortalt denne drøm, at han tyktes, han var kommet vestenfra over havet til Norge, og dertil at han hadde naadd nogen fyrstelig værdighet, og snarest det, at han var valgt til biskop. Men det tyktes ham

---

[1] [D. e. Erling Skakke og hans søn Magnus, som var blit tat til konge 1161 og kronet 1164. Erling Skakke var gift med Kristina, en datter av Sigurd Jorsalafarer. — [2] [Om erkebiskop Øystein 1161—1188 se Snorre, s. 425, 484, 646, 649. Han nedstammet fra Harald Haardraades stallare Ulv Uspaksson. — [3] [Harald Gille var konge i Norge 1130—1136. Han kom til Norge i 1129. Han het oprindelig Gille-Krist og var født i Irland. Han sa, at han var søn av Magnus Barfot, og godtgjorde dette ved at gaa over gloende plogjern. Snorre, 563. — [4] Pave Alexander III (1157—81).

at være stor ufred i landet om kongemagten, og det tyktes ham, som om den hellige kong Olav hadde strid imot kong Magnus og Erling jarl og som om han tænkte paa, til hvem av dem han skulde søke. Han syntes, at han valgte helst at fare til kong Olav, og da han kom til ham, blev han mottat vel og med megen blidskap. Men da han hadde været der en kort tid, da hændte det en morgen — syntes det ham —, at det var faa mænd hos kongen, ikke flere end 15 eller 16. Og kongen tvættet sig ved bordet i en loftstue, og da kongen hadde gjort det, vilde en anden mand gaa til bordet og tvætte sig i det samme vand, som kongen hadde tvættet sig i; men kongen skjøv sin haand imot ham og bød ham la det være. Siden kaldte han paa Sverre Magnus[1] og bad ham tvætte sig i det samme vand. Han tyktes, at han gjorde saa, som kongen bød, og da han var tvættet, kom det en mand løpende ind med hastige tidender; han bad mændene ta straks til vaabnene, og sa, at kongens uvenner var for døren. Kongen svarte, at det ikke skulde skade dem, og bød mændene ta sine huggvaaben og derpaa gaa ut; men han sa, at han skulde ha sit skjold og at han skulde verge dem alle med det. De gjorde, som kongen sa. Derpaa tok han sit sverd og rakte det til denne unge mand Sverre, og siden gav han ham sit merke i haanden og sa: «Ta nu imot merket, og tænk med dig selv det, at dette merke skal du stadig bære herefter.» Han tyktes at ta imot merket, men dog med nogen rædsel. Nu tok kongen sit skjold, og de gik alle ut sammen meget skyndsomt. Det tyktes ham, som om det der, hvor de gik ut, var en saa lang svalgang, at den ikke var kortere end 60 alen, og det tyktes ham, som han ikke kunde bære merket høit op, saalænge de var inde i huset; men da de hadde kommet til døren, hvor de skulde gaa ut, da kom syv mænd med vaaben imot dem og vilde hugge merkesmanden. Men kongen gik frem foran ham med sit skjold og dækket ham og dem alle, saa at intet skadet dem. Siden kom de paa aapent land og paa en fager vold. Derefter tyktes han at reise merket op og bære det imot kong Magnus's og Erling jarls fylking, og straks syntes den fylking at vike tilbake for ham, da han søkte fremad. Siden vaaknet han og tænkte over sin drøm; den tyktes bedre drømt end ikke, men syntes ham dog forunderlig. Han fortalte den siden til sine venner, men dog kun til faa, og den blev tydet nær det, som siden hændte. Men naar slike ting kom ham i hug, da styrkedes han ved det.

[1] Sverre har som konge antat navnet Magnus (efter sin farbror Magnus Haraldssøn eller sin oldefar Magnus Barfot); han bar det i sit segl og paa sine mynter.

4. Sverre gjorde sig nu rede til at fare til Norge for at se, hvad han skulde gjøre. Og da han kom dit, hadde den mand latt sig gi kongenavn, som het Øystein. Han og Sverre var sønner av brødre[1]. Men da Sverre spurte det, skaffet han sig omhyggelig underretning om denne mands adfærd, og han fandt det alene derom, at mange av hans krav og tiltak var ungdommelige; han holdt sig da tilbake, ti det tyktes ham ikke tjenlig at slutte sig til ham. Siden fór han nord i landet, ti hans fosterfar, Roe biskop, hadde raadd ham til at søke til erkebiskopen og aabenbare ham sin vanskelige stilling. Men da han var kommen ivei, gav han sig til at spørge de mænd ut, som kom nordenfra. Han dvælte en stund i Selja[2], ti der støtte han paa kjendinger. Der traf han en prest, som sa ham nøiagtig alt det, han vilde vite, og derav saa Sverre, hvor stor motstander erkebiskopen hadde været av hans brødre; det tyktes ham litet haab om opreisning fra den kant, som hans brødre hadde faat fald fra. Han vendte siden om sydover og vilde dra ut av landet. Han fór siden med fragtemænd til Tunsberg og derfra østover til Konungahella[3]. Jevnlig var han i denne færd i samtale med selve Erling jarl[4], og fik saa dulgt sig for ham, at jarlen ikke visste, hvad Sverre hadde i sinde eller hvem han var. Han var ofte sammen med hirdmænd eller andre kongsmænd og var saa glad mellem dem, at de syntes, det var gammen og skjæmt, hver en stund han talte med dem. Og ved sin samtale og sin klokskap spurte han dem saaledes ut, at han fik av dem mange ting at vite, som de ikke vilde ha aabenbart, hvis de hadde visst, hvem som hadde været der eller med hvem de hadde talt. Han la nøie merke til, om almuen var noget tveskiftet i sit ordelag, ti ingen mistænkte hans ord, og ingen visste, hvad han hadde i sinde. Men han fandt ikke andet end at hele almuen var kong Magnus huld. Fra Konungahella fór han til Ljodhus[5] og fik meget slit og stræv. Han kom med stor møie til Østre Gautland. Tre nætter før jul[6] kom han til Birger jarl Brosa[7], sin maag,

---

[1] Øystein (Møyla), birkebeinernes første konge (1174—77), var søn av kong Øystein Haraldssøn og født efter farens død (1157). — [2] Ø i Nordfjord, sydvest for Stad, hvor der var et Albanuskloster og Sunnivas kirke. — [3] [Nedenfor det nuværende Kongelf ved den nordre arm av Götaelven. — [4] Erling jarl var om høsten 1176 paa Vestlandet. — [5] Kjøpstad i Vestergötland oppe ved Götaelven, sv. Lödhuse eller «Gamla Lödöse», som efter 1473 flyttedes ned imot kysten ved Säfve-aaens utløp i Götaelven. — [6] 22de december (1176). — [7] [Brosa betyder «den smilende» (oldn. brosa f. og bros n. betyder «smil»). Birger Brosa var svensk riksjarl og døde i 1202. Han tilhørte Folkungeætten, hvis stamgods var Bjälbo i Gilstringe herred i Östergötlaud.

som var gift med Brigit, hans faster[1]. Der bar han sin vanskelige stilling frem for sin maag og frændkone. Men de tok sig litet av hans sak, og det var to aarsaker dertil. Den ene var, at hans frænde Øystein hadde reist sin flok hos dem, og de vilde ikke hjælpe nogen anden, saalænge han var ilive. Men den anden aarsak var den, at det hadde kommet Birger for øre, at Erling jarl hadde sendt ham dit for at drive spot med ham. Sverre var der om julen og holdt jevnlig sin sak frem for jarlen og bad ham gi et godt raad om, hvad han skulde ta sig til. Men det hændte der, som det ofte kan hænde, at det var mænd tilstede, som var mere fulde av avind end av godhet, og dette samme bragte ham i stor fare; ti mange kortsynte mænd trodde, at disse tidender var sande, og vilde dræpe ham. Men jarlen vilde ikke dette, uten at det var aabenbare aarsaker til det; han vilde heller la undersøke med list, hvorledes det hadde sig med ham, og lot gi ham vin og mjød at drikke, forat han skulde bli drukken og slike ord kunde findes i hans mund, at han kunde anklages eller fortjene at dræpes. Men da Sverre til enhver stund var optat av tanker paa sin sak, gav han litet agt paa mjød eller vin, om han end hadde mere end nok derav. Men heller tok han sig i vare, saa meget mere som han fandt, at man undlot at gi ham svar i de saker, som var vigtige for ham. De, som vilde drikke ham fuld, fik da ikke utrettet noget.

[1177] Da julen var leden, vendte han sig paa sin færd til Vermeland, ti han syntes ikke, han fik av jarlen slikt svar i sin sak, som han likte, og ikke kom det nogen stor vekst i hans følge, ti han fór derfra selvanden. I denne færd fik han meget slit og stræv; det var mest likt det, som det i gamle sagn fortælles om, naar kongsbarn[2] kom ut for stedmødres ondskap, ti det var seks eller syv dage tilsammen, at han fór vild gjennem store og ukjendte skoger og taalte baade hunger og kulde. Men da han kom til Vermeland, da møtte han mænd, som var kommet fra Norge. Han spurte disse mænd nøie om nyt, og de kunde sige ham nye tidender, at kong Øystein hadde faret nordenfra og øster i Viken, og at han og kong Magnus hadde kjæmpet paa Re, og der var kong Øystein og en stor del av hans hær faldt[3]; men de, som kom unda, hadde flygtet til Vermeland eller

[1] [Brigit eller Brigida var datter av Harald Gille. Hun hadde først været gift med den svenske konge Magnus Henriksson († 1161), søn av den danske kongesøn Henrik Skatelaar, som hadde været gift med en sønnedatter av den svenske konge Inge I. Navnet Brigit (senere Birgitta) stammer fra en navngjeten irsk helgeninde, St. Brigida, abbedisse i Kildare († 523). — [2] [Vi ser av dette som ogsaa av andet, at alt paa Sverres tid blev mange av de eventyr, vi endnu kjender, fortalt i Norge. — [3] Slaget stod i januar 1177. Se Snorre s. 661 ff.

Telemarken eller syd til Danmark. Dette tyktes Sverre meget at øke hans sorg og vanskelighet. Han drog da først til sin søster Cecilia[1]. Men hun gjorde et gjestebud rede for sin bror, og da de møttes, blev hun glad og tok imot ham saa godt, hun kunde. Siden talte de sammen om, hvad raad han skulde ta; ti han kunde ikke vel komme tilbake til Norge, da det var kommet rygter om hans vilkaar og færder; og det tyktes derfor rimeligst, at han maatte søke til ukjendte land i nogen tid og bie der paa slike tidender, at Gud vilde la det lettes noget med hans sak.

5. Den fattige flok, som da hadde mistet sin høvding, fik nu høre, at en søn av kong Sigurd var kommen til Vermeland; men alle de, som spurte det, fór til ham og bad ham binde sig til deres sak og bli høvding for dem. Denne flok var i meget mislige vilkaar; nogen var meget saaret, nogen var klædeløse og alle næsten vaabenløse. Alle var de ogsaa saa unge mænd, at de ikke syntes ham dugelige til at utføre noget stort. Han svarer paa den vis: «Jeg synes ikke, det ser ut, som om vore vilkaar skal skaffe os god fremgang eller store raad; I er pengeløse mænd, men jeg er fattig paa gods og ukjendt for eder; I kan og komme til at synes, hvis I ikke liker mine raad, at I vet ikke nøie, hvem I tjener. Jeg er desuten opfødd der, hvor mænd er litet vant til slike store raad eller stræv, og det synes mig, som vi har begge litet at skyte ind i bolag med hverandre undtagen pengeløshet og store vanskeligheter. Jeg har litet lyst til at lægge eders vanskeligheter sammen med mine sorger. Men eftersom I har vist mig tillid, da vil jeg gi eder et raad, som synes mig at duge: min maag Birger og hans hustru Brigit har tre sønner[2], og de er likesaa nær født til landet som kong Magnus Erlingssøn. Far dit og bed ham gi eder én av dem til konge for eder. Jeg har og nøie lagt merke til eders flok, og jeg finder det alene deri, at det nok er liten forskjel paa mænd blandt eder, og det er mig meget imot at overta denne flok. Jeg ser ogsaa store vanskeligheter for vor sak, og mest av den aarsak, som for os begge var mest uheldig at undvære, men det er ventelig, at det ikke i eders skare er forraad paa mænd til saa store landraad, som det trænges imot Erling jarl. Jeg er heller ikke dygtig til noget, jeg, som er opfødd i et utskjær langt borte fra andre folk. Jeg har ogsaa set litet til andre mænds seder før

[1] Cecilia, kong Sigurds datter, var av Erling Skakke tvunget til at gifte sig med Folkvid Lagmand i Vermeland. Sagaen nævner med vilje ikke Folkvid eller hendes tvungne egteskap, i hvilket hun blev mor til Haakon Jarl. — [2] [Av disse kom den ældste, Philippus, senere til Norge og nævnes flere ganger i sagaen.

end nu, da jeg kom til eders land; men meget mindre kan jeg dog lede en hær eller forestaa landstyrelse. Jeg duger ikke til noget, ukjendt som jeg er for alle mænd; heller ikke kjender nogen min æt, og ingen vet andet derom uten det, som jeg alene fortæller om den. Nu kan det hænde, at I siger det samme til mig som til eders forrige høvding, at I visste ikke, hvad for mand han var, som I tjente, og det vil stadig bli lagt eder til last overalt, hvor I kan møte eders uvenner. Alle mænd vet ogsaa, hvad som kan ventes av Birgers sønner, men ikke hvad der kan ventes av mig.»

6. Disse mænd drog nu til Birger Brosa for at tale med ham om denne sak. Han uttalte sin store sorg over deres tap og sa saa: «Mine sønner er barn av alder og kan hverken gjøre raad for sig selv eller for andre mænd; de er ikke føre til slikt, dog mest for sin ungdoms skyld. Det synes mig ogsaa, som om det i eders flok er litet utvalg av mænd, som kan gjøre raad for mine sønner. Jeg kan heller ikke reise nogen hær herfra, ti ikke taaler Norges mænd, at en gautsk hær rider ind i deres land. Men eftersom I er kommet til mig, vil jeg gi eder et raad, men Gud raar for, hvorledes det vil virke. En søn av kong Sigurd var her hos os over julen, men nu er han vel i Vermeland; ta ham til høvding, han har alder dertil og ser ut til at ha vet, bed ham at binde sig for eders sak.» De sa: «Den mand har vi fundet, men han viste os fra sig.» Jarlen egget dem saa meget mere og sa: «Saa siger min hug mig, at I ikke finder nogen opreisning for eders sak, om den ikke kommer fra ham. Nu skal I søke til ham, om I vil følge mit raad, og bære de ord fra mig til ham, at jeg lover ham alt mit venskap, slik som jeg kan yde. Her skal han ogsaa ha sin hær og sit fredland, hvor han end kommer i Sveavælde. Gi ham det vilkaar, at han skal hjælpe eder alle i eders nød, eller I vil ta livet av ham.» De hadde sat mænd til at passe paa ham, mens de fór til Birger jarl, ti Sverre hadde villet fare ut til Jorsaler[1]; han tyktes ikke at kjende nogen mand i Norge, som han kunde vente støtte av. Saa grumt hadde kong Magnus og Erling jarl faret frem mot hele den æt, at ingen mand turde nævne Sigurd eller Haakon[2] med kongsnavn eller tale om dem. Nu kom disse mænd for anden gang tilbake til Sverre og hadde fra kong Knut[3] og Birger jarl med brev, som talte saa: «Det er vor bøn, at I gaar ind paa at hjælpe denne fattige flok, om I ikke vanvyrder vore ord, og hvor litet

[1] Jerusalem. — [2] Haakon Herdebreid, konge 1161—62. — [3] [Knut, søn av Erik den hellige, var konge i Sverige 1167—95. Han stod i uvenskabelig forhold til kong Valdemar i Danmark og maatte derfor ogsaa anse Erling Skakke, som var dansk jarl i Viken, for sin uven.

vi end forhen tok os av eders sak, saa skal vi nu støtte og styrke eders magt alt det, som vi formaar.» Men skjønt de lokket ham med slike fagre ord, saa han ikke mindre sin evne svigte til saa stort et raad og sa nei til deres bøn. Da mindedes de Birger jarls sidste ord og bad ham vælge mellem to kaar, om han vilde forbarme sig over deres sak eller vente, at de skulde gjøre kort proces med ham, og de talte saaledes: «Vi har længe tjent eders frænder, men mistet vore fædre og brødre og næsten alle frænder og likeledes fredland for din fars skyld, og nu tilbyder vi fremdeles alle at gaa i farer for dig selv, men du vil overse baade os og din egen hæder. Nu skal du vite for visst, at vi vil dræpe dig og dine frænder og kjøpe os saa i fred med kong Magnus, hvis du vil foragte os.» Nu syntes det ham, at hans sak paany blev meget vanskeligere, og han tænkte over den med sig selv; han saa, at det da snarlig vilde bli en ende paa hans og hans frænders æt, om han utsatte sig for denne overlast. Søndagen i syvukersfasten[1] bandt de sit raad og sit forbund sammen, men mandagen efter gik 70 mænd Sverre til haande, og nogen blev hans hirdmænd, nogen blev gjester og nogen huskarler[2].

Natten efter drømte Sverre, at han tyktes han var østerpaa i Borg[3] der, hvor Raumelven[4] falder i sjøen, og det tyktes ham, at kong Magnus og Erling jarl og deres hær var der i byen. Det tyktes ham, at det var nogen uro om det, at det nok var en kongssøn der i byen, og at alle folk holdt paa at lete efter, hvor han kunde være; men han tyktes at vite, at denne uro var om ham selv. Han tyktes, at han fór lønlig ut av byen og at han saa foran sig Mariakirken[5]. Han søkte til messe der, og da han bad for sig i kirken, syntes han, at det gik en mand hen til ham, tok ham i haanden og leide ham ind i en stuke[6] nordenfor sanghusdøren[7] og sa til ham: «Gaa med mig bror, jeg har en lønlig sak med dig.» Han tyktes, at han gik med ham og la nøie merke til hans utseende. Denne mand saa ut til at være ældgammel og hadde snehvitt haar, stort skjeg og meget side klær; han var rødlet i ansigtet, hadde stutt haar rundt omkring det, og var forfærdelig at se til. Han tyktes, at han var fuld av tanker paa, hvad denne mand vilde. Den gamle mand

[1] Syvukersfasten gik i dette aar fra 6te mars til paaske (24de april). 1ste søndag i s. er saaledes 6te mars. — [2] [Hirden bestod av 3 klasser. Hirdmændene var de øverste, de var kongens haandgangne mænd. Gjestene hadde halv hirdmandsløn; de blev især brukt paa farefulde sendefærder for at inddrive skat og hjemsøke kongens uvenner o. l. Huskarlene utførte alt grovere arbeide paa kongsgaarden. Opr. kaldtes alle hirdens medlemmer huskarler. — [3] Sarpsborg. — [4] Glommen. — [5] Mariakirken i Sarpsborg laa omtrent der, hvor jordfaldet ved Borregaard nu er. — [6] Kapel. — [7] Sanghus, d. e. kor i en kirke.

merket det paa ham og sa: «Bli du ikke ræd, bror, ti Gud har sendt mig.» Da tyktes han, at han bøide sig til jorden for ham og spurte: «Hvad for en mand er du, herre, at jeg kan vite for visst, at Gud har sendt dig?» Den gamle mand svarte anden gang og bad Sverre ikke være ræd; han sa, at Gud hadde sendt ham til ham. Da syntes han, at han blev likesaa ræd eller ræddere. Da tok den gamle mand ham i haanden, reiste ham op og sa for tredje gang: «Bli du ikke ræd, bror; fred være med dig, ti jeg er Samuel, Guds spaamand[1]; jeg har ogsaa Guds erend til dig at føre frem.» Efter dette tok den gamle mand et horn av den skreppe, som han hadde om halsen, og det syntes ham, som det var krisma[2] i hornet. Da talte den gamle mand til Sverre: «La mig se dine hænder,» sa han. Derefter tyktes han at række frem begge sine hænder imot ham. Manden smurte nu hans hænder og talte saa: «Maa disse hænder helliges og styrkes til hat mot dine uvenner og motstandere og til at styre mange mænd.» Siden kysset han Sverre og tok hans høire haand og talte til ham: «Søk du nu mot øst ut av dine uvenners tætte flok, ti du skal være konge.» Og derpaa kysset han igjen Sverre og sa: «Vær du modig og sterk, ti Gud vil hjælpe dig.» Efter dette vaaknet han og fortalte straks denne drøm til de 12 mænd, som sov der i det samme herberge som han selv; det var to prester og 10 andre mænd. Drømmen tyktes alle stor og merkelig, og alle hans mænd blev meget glade over denne drøm. Men da han bad dem prøve at tyde drømmen, trøstet ingen sig dertil, men den tyktes alle bedre drømt end ikke. Og da han fandt, at denne drøm ikke vilde bli tydet, bad han dem ikke at bry sig derom, om end slikt hadde vist sig for ham. Men alle, som var tilstede, syntes at finde, at hans sind omskiftedes høilig efter denne drøm. Det var altsammen en stor prøvelse for ham, at han var i ukjendt land og blandt helt ukjendte mennesker; det var ogsaa alt samtidig med, at han hadde tat imot flokken og at han maatte bære al omsorg for dem, som tjente ham, eftersom det ikke der var nogen anden som kunde gjøre raad uten ham selv i denne flok, som han hadde tat under sig og bundet sig til.

7. Onsdagen i syvukersfasten, som vi kalder askeonsdag[3], tok han styrelsen for denne flok og gav sig paa færd fra Hamar[4] i Vermeland og hadde ikke

---

[1] Om hvorledes profeten Samuel salvet først Saul og siden David til konge, se 1ste Samuels bok kap 9—10 og 16. — [2] Krisma (græsk Chrisma), indviet salveolje. — [3] 9de mars 1177. — [4] Gaarden Hamar paa Hamarö i Vänern søndenfor nuv. Karlstad og nær Vermelands tingsted («Thingvalla»). [Det er ikke urimelig, at Sverres søster Cecilia bodde paa Hamar.

større hær end 70 mand. Han fór til Viken, men paa den tid drev saa mange folk til ham, at han hadde halvfjerde hundrede (420) mand. Da han kom til det sted, som heter Saurbø[1] i Viken, lot han stevne ting, og hans mænd vilde straks gi ham kongsnavn. Han undslog sig og sa, at det sømmet sig bedre, at hans ret først blev aabenbart ved sande vidnesbyrd. Men de sa, at de vilde ikke høre paa det, og ytret, at de ikke vilde tjene ham paa den vis, at han ikke bar høiere navn end de andre, som fulgte ham. Det var den første søndag i fasten[2]; da gik mændene ham til haande og tok ved hans sverd. Han hadde ikke længe styrt denne flok, inden han saa det, som han forut hadde hat en mistanke om, at han ikke meget vilde kunne støtte sig til deres raad; han tok da og la al omsorg i sine egne hænder. Og mens han og hans mænd var i Viken, da gav han nøie agt paa deres vaner og adfærd, som da var kommet i hans flok; disse folk syntes ham da av meget forskjellig værd, nogen var gode drenger og sindige mænd, men nogen var ustyrlige. Da kom det i hans hug at friste, om disse folk vilde følge ham til noget andet end ran og voldsomhet alene. Derfor fór han tilbake til Vermeland, ti han vilde ikke rane i Viken og vilde heller kjæmpe sig til det land, som han hadde byrd til. Derfra gav han sig videre paa færd nord i landet, indtil han kom til Eidskogen[3]. Da mønstret han sin hær, og det viste sig, at mange hadde gaat ham tilhaande med liten redelighet og mest, fordi de ønsket heller at være ransmænd end at kjæmpe til hæder for sin konge. Denne sak endte saaledes, da flokken var undersøkt, at han ikke hadde tilbake mere end 80 mand av de fire hundreder. Da saa han, at han ikke hadde evne til det, som han hadde villet, at fare med saa ringe hær imot slik overmagt, som var ventelig. Han saa, at han ikke kunde stole paa de folk, som ikke vilde følge ham nord eller syd. De tyktes ham heller at ville egge almuen imot sig ved ran og megen voldsomhet end at følge ham i mandeprøver, og det var ham da meget smertelig, ti han var fra først av tat til konge næsten med tvang, men siden hadde de ikke ydet ham godt følge. Nu tænkte han over sin stilling og tyktes ikke at se utvei til at skille sig fra denne hær; ti de, som helst vilde følge ham, vogtet ham nøie, og desuten hadde han tat imot kongsnavn og var blit kjendt av alle i landet. Han vendte nu tilbake i Vermeland og hadde da paaskeophold[4] hos en prest, som gjorde et prægtig gjestebud for ham.

[1] [Saurbæir, nu Sörbygdens herred nord i Bohuslen. — [2] 13de mars — [3] [Paa oldn. Eidaskógr, paa grænsen mellem Norge (Raumarike) og Sverige (Vermeland). — [4] Paaskedag var 24de april.

Efter det sendte han sit brev til Norge til Telemarken, ti folket der var usams med kong Magnus og Erling jarl[1]; han lovet dem nogen retterbøter, om de vendte sig til ham, og stevnte dem nord i landet til møte med sig, om de vilde søke hans venskap eller yde ham hjælp.

8. Da paaskeuken var tilende, saa han, at han ikke vilde kunne komme nord i landet, om han ikke valgte nogen ukjendte og møisommelige stier, ti det var stor utrustning over hele landet, da folk spurte, at flokken tok til at reise sig øster i landet, og de hadde ingen utvei til at komme ind i landet der, hvor det laa storbygder iveien. Han saa det da for raadelig at vende sig imot Østersalt[2], og siden fór han over den første skog, som var 12 mil lang, indtil han kom til Eikesherred[3]. Men da de fór derfra, hadde de foran sig en skog, som var like saa lang, indtil de kom til det sted, som heter Molung[4]. Derfra drog han atter gjennem en skog, som var femten mil lang, til Jarnberaland[5]. I alle disse skoger var det ikke anden føde end fuglekjøt og elgekjøt. I denne færd hadde de meget slit og stræv; ti de drog meget længe gjennem utbygder og taalte baade hunger og kulde og stor møie; heller ikke kunde de der faa hester eller anden skyss, ti paa den tid var det værst at fare, naar sneen løstes av skogene og isen av vandene. Stundom fór de over moser eller store myrer, stundom gjennem tætte skoger eller store braater. Jarnberaland[5] ligger under sveakongen og var da endnu hedensk; folk der hadde aldrig før set en konge komme i sit land, og derfor var de uvant til gjennemreise av konger; man kunde sige saa, at den mand fandtes ikke, som hadde skjøn paa, hvad en konge var, eller visste, om det var menneske eller dyr. Det var stor nød at færdes frem mellem saa uvidende folk. Men saa stor miskund viste den almægtige Gud og den hellige Maria imot kong Sverre, at han fik megen hjælp av dette folk og lov til at dra gjennem landet, saasnart de hørte hans ord. Men oftest var det at fare over ødemarker, moser og ubygder, store aaer og stillestaaende vand mere end gjennem menneskebygder. Fra Jarnberaland drog han gjennem en skog, som var 18 mil lang, til et herred, som heter Herdaler[6]; det var hans land[7]. Derfra fór han over en skog, som var 38 mil at fare over.

---

[1] [Mange birkebeinere var efter slaget paa Re flygtet til Telemarken (k. 4). Ellers hadde der like fra Harald Haarfagres dage været mange stridigheter mellem telerne og kongemagten dels p. gr. av skatteinddrivning og dels p. gr. av drapssaker. — [2] Østersjøen. — [3] Nu Ekesherred eller Elvedalen (ved Klarelven) i det nordlige Vermeland. — [4] Nu Ytre Malung ved vestre Dalelven, [6 mil fra Ekesherred. — [5] Jarnberaland (egentlig «Jernbergenes land»), nuværende Östre Dalarne. — [6] Herjedalen. — [7] «hans land» d. e. en del av hans rike, Norge.

I denne skog var deres tilstand saa haard, at de ikke hadde andet at æte end bark av trær eller save[1] og de bær, som hadde ligget under sneen om vinteren.

Det hændte sig, at kong Sverre skulde fare over et stort vand i en skog, og det var ingen farkoster der i nærheten, men folkene gjorde sig flaater av tømmerstokker, tre eller fire sammen, saa som det kunde falde til; men den flaate, som kongen var paa, var ikke stor, de var fire paa den. Denne flaate seg ned, saasnart de kom litt fra land, saa at de sank i til midt paa foten, men vandet var en halv sjømil bredt. I det samme kom det en mand løpende ned til stranden; han var meget træt av at gaa, ti de var da i den værste skogen, og forut hadde hele flokken været matløs i to dage. Denne mand ropte paa dem, som var paa flaaten, og bad dem hjælpe sig; han var næsten død av træthet, sa han. Men de andre folk var da næsten kommet over vandet. Og da kongen hørte hans rop, saa han, at det gjaldt mandens liv, hvis de ikke tok ham op; men paa den anden side syntes flaaten ham ikke at kunne bære alle de mænd, som forut var paa den. Han lot dog flaaten lægge til land og tok den manden op, skjønt det ikke saa ut, som om de kunde komme frem. Og da denne mand kom paa flaaten til dem, steg vandet over knæet paa dem; og saaledes fór de over vandet og landet ved et nedfaldt træ og gik siden av flaaten. Kongen gik sidst iland, og straks han steg av flaaten, sank den som sten. Denne hændelse tyktes straks alle mænd merkelig og underlig. Men nu er det øiensynlig for alle, at denne flaaten bar den farm, som var eslet til de storverk, som da endda ikke var utført, og til høiere hæder, end han dengang hadde, idet flaaten fløt under mande-farmen, men sank, saasnart mændene var av den. To nætter siden var de i ødemarken og hadde ikke mat, undtagen at de aat fure-save og suget birkesaft dertil; men den tredie dag var hele hæren kommet til det yderste. De trængte da saa haardt gjennem denne ødemark, at det bare var 13 eller 14 mil igjen (til bygden). Nu gik det saa til, at folkene satte over en stor aa; efterhvert som de kom over, la de sig ned paa aabakken og orket ikke at gaa længer, saa trætte var de. Sverre og to andre satte sidst over elven og drev langt nedover med strømmen, før de kom iland. Siden tok de hvil. Da bad kongen sine mænd at hærde sig og mente, at det var kort vei til bygden; han sa, at endnu kunde det komme til at 'brænde noget rødt' for dem, om de kom til kristne mænd omsider.

---

[1] Save el. sevje, det saftlag, som danner sig om vaaren mellem træets stamme og bark.

9. Nu kom kongen til Jæmteland, og jæmterne vilde staa ham imot. Han sendte da Sigurd av Saltnes [1] i forveien og mente, som det viste sig, at de vilde mindre ta sig i vare for kløktige raad, saalænge ikke høvdingen selv var med. Men i denne færd tok Sigurd alle deres skibe, som de hadde tænkt at ha til sit landevern. Og da kongen selv kom, savnet bønderne skibene, og det var da det likeste at gaa kong Sverre til haande. Det var mange av kong Magnus's lendermænd der, og de gik alle til forlik. Der blev da gjort gjestebud rede og al hjælp ydet kongen; de gav ham 40 mand. Derefter drog han videre og brøt op derfra, og de fór fremdeles med saa meget stræv, at i 5 dage smakte ingen mand mat, og ikke sov de, ti kongen vilde ikke la «bære bud foran sig.» Han kom nat til fredag før hvitesøndag [2] i nærheten av byen. Kaupangsmændene [3] spurte dette og fór over aaen Nid imot dem med 1600 (1920) mand [4]; deres formænd var Sigurd Nikolassøn [5], Eirik Arnessøn [6], Ivar Horte [7], Ivar Silke [8] og Ivar Gjavvaldssøn [9]. Men da kongen blev var dette, fór han selv imot dem med en anden mand, som het Jon [10], og kom ind i deres hær; de fik da fuld visshet for, hvor stor folkemon det var, og han saa sig ikke istand til med 100 (120) mand at kjæmpe imot 1600 (1920). De vendte da om for denne gang. Selbyggerne [11] hadde ogsaa samlet sig imot dem med 700 (840) mand, men birkebeinerne var da saa trætte av den lange nattevaaken og av stræv, at de maatte ta sig hvil. Siden sendte han mænd til Vigleik paa Digren [12], at han skulde føde hans hær, og Vigleik svarte vel paa denne ordsending. Og da de fór bort derfra, greide Gud kongens sak saa, at han og hans hær kom mellem bøndernes flok og deres skibe [13]; de tok da hvert eneste skib for selbyggerne og fór siden over i de mænds bygd, som gjerne vilde lægge sig efter deres

---

[1] Gaard i Buviken nær Gulosen, Søndre Trondhjems amt. [Sigurd og hans 2 brødre, som i 1176 hadde sluttet sig til birkebeinerne, kaldtes Saltnessveinene. — [2] Hvitesøndag (engl. Whitsunday) d. e. pinsedag, var i 1177 den 12te juni. Utrykningen foregik altsaa 10de juni. — [3] [Nidaros kaldtes i almindelighet bare «Kaupangen» (kjøpstaden) eller «Kaupangen i Trondheim». — [4] [I Flatøyboken opgives tallet til 1200. — [5] Søn av lendermand Nikolas Skjaldvarssøn paa Steig, som faldt i Nidaros 1176. — [6] Eirik var Sigurds svoger. — [7] [«Horte» betyder muligens en, som er trodsig, uvillig. Ivar Horte nævnes flere ganger siden i sagaen. Munch mener, at han var herre til Fosen. — [8] [En birkebeiner ved navn Ivar Silke (ell. Selke) nævnes ogsaa i Sverres saga. Den her nævnte Ivar Silke var muligens fra Tilrum i Brønnøy prestegjeld paa Helgeland, hvor der paa Haakon Haakonssøns tid bodde en høvding ved navn Jon Silke. — [9] [Nedstammet muligens fra en Gjavvald, som var hirdmand hos Magnus Barfot. — [10] [Han kaldes i et andet haandskrift for Jon Hein (ɔ: bryne). — [11] Bønderne i Selbu. — [12] Digre i Bratsberg sogn (Strinden), s. ø. for Nidaros. — [13] [Dette har rimeligvis været mellem Dragstad og Varmdal.

liv[1]; de slog sig nu ned paa deres gaarder, hvorledes end de likte det, som eide gaardene. Disse kom saaledes hjem, at det ikke var anden raad end at gaa ind paa alt det, kongen krævde; han la gjald paa dem, en halv maaneds mat. Kongen var da paa en holme i Selbu-sjøen, som siden kaldes Kongsholmen[2]. De fór derfra en nat, uten at nogen visste om det uten de selv, og tok veien til et fjeld, som kaldes Vatsfjeld[3], og de var der saaledes, at ingen blev dem var, men de saa alt, som gik for sig helt ned til byen (ɔ: Nidaros), og hørte meget, som blev talt om dem selv. Ogsaa gauldølene hadde en stor samling, og det saa de nøie; men da folk i nogen dage ikke fik øie paa dem, løste bønderne samlingen op. Det saa birkebeinerne straks og fulgte i hælene paa dem og kom ned i bygden uventet for alle; der maatte de være glade til at gaa under alt det, som kong Sverre krævde. Dette spurtes straks til byen, og de sendte paany en hær ut efter ham. Kong Sverre og hans mænd vek da atter unda for en stund og fór op i Soknedalen[4], og da han kom dit, fik han høre, at Rut og 80 mand hadde kommet fra Telemarken, alle vel væbnet. De hadde nu kommet efter den ordsending og det brev, som det er før nævnt (s. 12), at han hadde sendt til Telemarken. Over disse tidender blev han meget glad og fór imot dem op i Rennabu[5].

10. Efter dette vendte han om og hadde da et hundrede og otti mand (200). De fór, indtil de kom til Gaulosen. Der satte de over paa eker; men de 20 mand, som først satte over aaen, sendte kongen ut at speide; deres formand var Jon Gudrunssøn fra Saltnes[6]. Bymændene hadde ogsaa fra sin kant sendt speidere ut, syv i tallet. Disse speiderflokker møttes, og av bymændene blev fem dræpt og én fanget, men én kom unda og bar bud til byen. Derefter fór bymændene ut med sin hær, fylket og hadde 1200 (1440) mand. Da sa Ivar Horte: «Nu skal vi bruke list mot dem og skjule en del av vor hær; ti de tør ikke gaa imot os, hvis de ser hele hæren.» Siden satte de 700 (840) mand under en skigar og tænkte, at de skulde komme «i aapne skjolder,» naar hærene støtte sammen. De hadde ogsaa den djervhet, at de tok den hellige kong Olavs merke og lot det bære imot kong Sverre, skjønt de bare var lendermænd og bønder[7]; men dermed gik det slik, som I nu skal høre. Den

[1] D. e. over paa østsiden av Selbu-sjøen. — [2] Stedsnavnet kjendes ikke, men antages at være Haaøen paa sydsiden av Selbu-sjøen. — [3] Vasfjeld mellem Melhus herred i Guldalen og Klæbu herred paa Strinden. — [4] Vestlig sidedal til Guldalen, ovenfor Støren. — [5] Den øverste bygd i Orkedalen. — [6] [Han var rimeligvis bror av den før (s. 14) nævnte Sigurd fra Saltnes og en av Saltnesguttene fra Saltnes i Buviken. — [7] [Ved Stiklestad var det jo lendermænd og bønder som kjæmpet mot Olav den hellige.

mand, som bar merket, var sat daarlig op paa en hest og red efter hæren, men han fik ikke stanset hesten og red paa to mænd; den ene fik straks sin død derav og den anden fik legemsskade, saa at han aldrig blev frisk siden; men han selv faldt av hesten og lot merket falde ned. Kongen fylket nu sin hær imot disse 500 (600) mand, som var i fylkingen, og stillet sine buemænd sammen. Da brukte enhver sine vaaben vel; men de andre laa under skigaren imens, og de visste ikke ord av, førend pilene fløi hvinende over deres hoder. Da kom først alle de paa flugt, som Ivar haabet at skylde seiren, og den ene rendte efter den anden; men de kunde hilse seiren, som det kunde synes urimelig i forhold til folketallet. Der faldt Ivar Silke og Ivar Gjavvaldssøn og med dem mere end hundrede (120) mand. De tok da den hellige kong Olavs merke og bar det til byen med fager seier, men de høvdinger, som var i live, løp hit og dit 'som mus i huller'. Da blev Eirik Arnessøn[1] fangen. Derefter tok folk grid av kong Sverre, og mange gik da til Sverre ydmyge, som før hadde «blaast imot» ham med stort overmot. Kong Sverre takket nu den almægtige Gud og Guds hellige moder Maria og kong Olav for denne fagre seier, som Gud gav ham, og han viste sin tak derved, at han gav grid til hver den, som bad derom. Han tyktes at skjønne det, at saa mange stormænd, som hadde undkommet, kunde ville bruke svik imot ham, om han ikke saa sig for.

11. Efter denne kamp sendte kongen speidere ut og ind fra byen; de var borte i tre nætter og kom tilbake med de tidender, at indtrønderne hadde drat sammen 20 hundrede (2400) mand, og at de var underveis; men Ivar (Horte) hadde 50 skibe ute ved Raudabjorg[2]. Og da disse tidender kom alle paa én gang til kongen, saa han, at det ikke var tid til at sitte stille; de løp til skibene og fik tak i 11 skuter. Da de hadde rodd et kort stykke ut fra holmen[3], saa de indtrøndernes flaate, som kom indenfra fjorden, og de kom siden paa skudmaal med dem. Men ved Raudabjorg laa det 50 byrdinger[4]. Kongen vilde ikke ha noget at gjøre med dem, ti det var altsammen kjøbmænd, som var kommet fra Vaagar[5]; men kong Sverre vilde aldrig gjøre kjøbmænd mén, hvis de kunde passe sig. Der laa det ogsaa 11 skuter og et langskib, som Ivar hadde drat sammen. De flygtet straks og turde ikke gi sig ilag med birkebeinerne; men kongen fór ut til Agdenes; der fandt de 9 skuter, og straks la kong Sverre imot dem. De fik slik kjøpfærd, at de «solgte sine klær og vaaben

[1] [Lendermand og svigersøn av den i 1176 faldne lendermand og gjaldkere i Nidaros Nikolas Sigurdssøn. — [2] Rødberget ytterst i Stadsbygden paa fjordens nordside. — [3] Munkholmen utenfor Trondhjem. — [4] Byrding vil sige et handelsfartøi eller fragtskib. — [5] Vaagan i Lofoten.

og fik igjen hugg og mishandling;» alt, som de hadde av penges værd, gav de slip paa. Kongen lot ikke disse mænd dræpe. Derfra fór de ut til Folskn[1] og fandt der en byrding, som Ivar eide; i den var gods til en værdi av 6 mark guld, og dette tok de. Derefter fór de syd paa til Møre og fandt der 12 eller 13 skuter. Disse mænd fik det samme «marked» som de forrige, ti begge flokker vilde ha faret til Ivar, hvis det ikke hadde kommet «trold mellem hus og heime.»

12. Efter dette vendte Sverre paany nordover til Trondhjem, og da de kom til byen, gjorde bymændene som det sømmet sig likeoverfor en konge: de ringte over hele byen og gik i procession imot ham. Siden lot kongen stevne Øreting[2], og nævnte dertil 12 mænd fra hvert av de 8 fylker, som er indenfor Agdenes, og da de kom, blev det git Sverre kongsnavn paa dette otte-fylkers-ting, og det blev tildømt med vaabentak[3], og land og undersaatter tilsvoret ham efter gammel landslov. Disse tidender fór hastig om og kom for kong Magnus og Erling jarl; de samlet straks en hær og styrte nordover langs med landet. Kong Sverre spurte dette og vilde ikke bie, men tok sine skibe og mænd, og de fór ut til Orkedalen; der satte de skibene op, satte ild paa dem og brændte dem alle op. Siden tok de veien til Oplandene, og da de kom over Dovrefjeld til Gudbrandsdalen, holdt de ting, og fra tinget drog de videre til et vand, som heter Mjors[4]; men i Mjors hadde lendermænd samlet en flok, og de hadde 18 skibe. Der var der tre lendermænd, Hallvard av Saastad[5], Sæbjørn Sindressøn og Ivar Gæsling[6]. De hadde en anden flok iland, det var 1200 (1440) mand[7]. Kong Sverre hadde 200 (240) mand; han raadførte sig med sine mænd om, hvad de skulde gjøre; men alle vilde kjæmpe. Kongen svarte: «Ikke synes jeg det samme som I, ti det tykkes mig her stor overmagt at kjæmpe med; jeg har større haab om paa anden vis at ta hevn end at gaa i slik en snare; ti jeg faar ikke mere hevn for min far eller brødre eller mange forfædre derved, at jeg blir fældet til jorden eller drevet paa flugt.» Siden fór de efter kongens raad derfra to dagsreiser. Kongen sendte 40 mænd i forveien til Hadeland til det vand, som het Rond[8], og de tok alle de skibe, som var der.

---

[1] Øen Storfosen utenfor Trondhjemsfjorden. [Ivar Horte var, som før (s. 14) nævnt, herre til Fosen. — [2] [Tinget paa Ørene ved Nidelvens munding utenfor Nidaros (nu Bratøren) bruktes til hyldningsting. — [3] [Tingalmuen vedtok beslutninger ved «vaabentak», d. e. ved at række sine vaaben i veiret eller ved at slaa dem mot hverandre. — [4] Mjøsen. — [5] Nu Saastad i Stange, Hedemarken. — [6] Paa Sundbu (Sandbu) i Vaage. — [7] [I Skaalholtsbok angives tallet bare til 700 (840). — [8] Randsfjorden.

Men da kongen kom efter, var der tre flokker samlet mot dem, tre hundrede (360) mand paa to steder og fem hundrede (600) paa et sted. Da skiftet kongen sin hær i halvdeler, han hadde selv et hundrede mand (120), men det andet hundrede sendte han til Assur Balles [1] gaard, og der tok de gods til 20 mark guld. Mens de var borte, vilde ikke kongen sitte uvirksom og tok det raad at gaa med den flok, som var efter hos ham, imot den ene samling, som der var 300 mand i. Derefter rustet begge flokker sig med de midler, som til var, og gik siden imot hverandre. Men saasnart som birkebeinerne løftet sine vaaben, faldt det skræk i bondekarlenes bringer; de tok da et bedre raad: bad om grid for sig og kastet sine vaaben og viste saaledes sin rædsel. Kongen gjorde som før og gav grid til hver mand, som bad om det. Men da de, som hadde været i den anden samling, saa, hvorledes det var gaat deres lagsmænd, forlikte ogsaa de sig med kongen. Det blev da lovet ham slik lydighet som aldrig før paa Hadeland, og det blev stevnet ting der og avtalt forliksmøte. Dette møte var ikke ment uten svik av bønderne, ti de saa, at kongen hadde en ringe styrke, og tænkte paa at gaa imot kongen der paa tinget. Men den dag, tinget skulde holdes, kom de, som hadde faret for at ta Assurs gaard, tilbake; da var kongens hær større end bøndernes, og de turde da ikke 'lægge sine ord i en anden skaal', end kongen vilde. Kongen la da paa dem slikt, som han syntes, og de gik ind paa alt. Det blev da regnet for, at de var forlikt; men dog prøvdes det som forut, at det var noget svik i sindet hos bondekarlene. De tok det raad at sende bud til Orm kongsbror [2], at han skulde fare ind fra Viken imot kongen; ti han holdt sig da paa skibe; de sa, at de skulde søke imot ham, om han vilde komme. Siden lot Orm samle en stor hær og lot store skibe dra op fra det vand, som heter Tyrve [3]. Han vilde siden op i Rond imot kong Sverre, som var der paa skibe. Da var det saa avtalt, at det paa Hedemarken var 14 skibe i Mjors. Dette spurte kong Sverre. Han tok da det raad, at han lot, som om han vilde fare imot Orm, og sendte dit alle sine speidere. Men selv drog han med 40 mand til en skog, og de fældte trær. Ingen mand visste, hvad det skulde være til; men han hadde git sine mænd bud, at de skulde komme efter ham, og saa gjorde de og var der om natten. Men i dagningen næste morgen lød lurene; da stod hele hæren op,

---

[1] [Balle betyder maaske «den sterke». Han kaldtes ogsaa Assur Bilse («den svigtende»?). Han var rimeligvis lendermand og en av hovedanførerne for bønderne. — [2] Kong Inges halvbror, uegte søn av hans mor, dronning Ingerid. [Han styrte paa Østlandet for kong Magnus. — [3] Tyrifjorden paa Ringerike.

men ingen visste dog, hvad kongen vilde utføre. Og da mændene var klædt, satte han sin hær i verk og bød dem dra de skibe, som var i Rond, fem mil paa en vei, hvor folk aldrig før hadde faret med skibe[1]. Nu trængtes det ikke at spørge om, hvad disse trær skulde brukes til, som kongen hadde latt fælde i skogen, for det var lunner[2]. De stanset ikke denne færd, førend de kom til Mjors; og da de kom der, rodde de straks, raskere end det ventedes, imot de lendermænd, som holdt sig der. Deres møte endte paa den vis, at den «fik gagn, som Gud vilde.» Kong Sverre drev nu bort alle sine fiender. Og da det var renset der, fór kongen til Hamar-kaupang[3] og holdt der ting. Der talte ingen mand imot hans vilje. Lendermændene flydde for kongen syd i vandet, og det var da langt imellem dem, ti Mjors er saa stort et vand, at det mere er som sjøen.

13. Hallvard paa Saastad og andre lendermænd holdt et stort gilde paa Saastad, og han indbød til dette alle, som vilde komme, for at deres flok kunde bli saa stor som mulig. Det var paa den tid kirkemesse[4] dér; der var 300 (360) mand tilstede ved dette gjestebud, men dog kom flere end de, som var buden. Birkebeinerne fulgte ogsaa til kirkemessen og gjorde sig rede til kamp. Begge flokker fylket sine krigsmænd og gik saa imot hverandre og skjøt paa hverandre. Men snart la lendermændene og deres hær sig paa flugt; syv mænd blev dræpt, men fem fanget. De, som kom ubuden, tok nu gildet; men de, som gjorde det istand, blev drevet bort. De løp nu til Orm kongsbror og fortalte om sin litet hæderlige færd. Siden lot kong Sverre spørge efter hos de mænd, som var fanget, hvor deres skibe var gjemt, og det fortalte de. Derefter tok kongsmændene alle de skibe, som var i Mjors, baade smaa og store. Der fik kongen alt det gods, som lendermændene og de, som flygtet, eide, og likeledes alle landskylder, som kong Magnus og Erling tænkte at faa. Nu hadde kong Sverre tilegnet sig alle Oplandene og Østerdalene, og det gik stadig dem bedre, som vendte sig til ham, end dem, som vendte sig fra ham. Og efterhvert som folk saa, at hans magt tok til at vokse, og det mere paa grund av vise raad end av folkemængde, syntes det stadig mere og mere ønskelig at slutte sig til

[1] Nemlig opover «Kjølveien» til Einavand og derfra ned gjennem Hunnelven til Mjøsen (ved Gjøvik). — [2] Lunner, d. e. ruller under skibene, naar de trækkes. — [3] [Det gamle Hamar laa paa gaarden Storhammers grund i Vang paa Hedemarken. — [4] [Kirkemesse, d. e. messe, som holdtes paa aarsdagen for en kirkes indvielse og som var en av de fornemste fester i sognet. Kirken paa Saastad stod helt til reformationen.

ham. Det samlet sig da folk til ham, saa at han hadde mere end 300 (360) mand.

14. Efter dette kom kong Magnus og Erling jarl til Viken og hørte disse tidender om birkebeinerne, som nu er fortalt. De samlet nu paany folk over hele Viken, og de fik saa stor en hær, at det var en vældig mængde hærmænd. Men da kong Sverre saa, at det ikke var raadelig for ham at bie paa denne fare og store overmagt, la han nu sit raad, hvorledes han skulde bære sig ad.

15. Sverre gir sig nu paa færd ned til Sogn og agter sig til Bergen. Og eftersom den almægtige Gud og den hellige mø Maria har git kong Sverre mangen fager seier, da kan det være, at avindsmænd eller faavise ikke vil tro vor fortælling og vil sige, at vi nok ikke har kjendt den rette sandhet, om vi siger, at han stadig har faat seier. Men nu skal vi knække denne mistro, vise, at vor fortælling er ærlig, og sige baade godt og leit, ti mangen vildstig maatte han og hans mænd gaa, inden han fik hevnet for mange og og store sorger, som han hadde at gjengjælde kongen og jarlen, og inden han fik vundet sin farsarv fra slike stormænd, som var imot ham, og med ikke større hær, end han hadde. Og skjønt han stadig hadde mange ulemper og slit og stræv, kom han dog aldrig i slik prøvelse baade av træthet, daarlig veir, søvnløshet og matmangel som i denne færd. Han begynder nu sin færd og agter sig til Bergen; men da han kom til Sogn[1], hadde hans fienders speidere faret raskere, og han møtte der en stor samling folk. Det første var, da han kom med sin hær ned i Sogn, at hans vei laa over en én-stig[2]; paa den ene siden var det en elv saa rivende, at den faldt foss i foss, saa at intet levende kunde komme over uten flyvende fugl; men paa den anden side var det slike bratte fjeldsider, at der kunde en heller ikke komme nogen vei over. Denne stien var saa trang, at ikke mere end én ad gangen kunde gaa paa den. Der sat bønderne paa vagt oppe paa hamrene med mange folk og hadde store stener og store trær, og var rede til at slippe dem ned, naar kongens mænd gik under. Men da kongen saa dette, lot han raad komme imot raad og talte saa til sine mænd: «Nu skal I ikke la det komme til det, at disse mænd kan faa gjort eder mén; men I skal dog gi eder i kast med dem saavidt, som I kan komme til; men jeg skal se til, om jeg kan faa litt uro i deres hær.»

---

[1] D. e. Borgunds sogn ovenfor Lærdalen. — [2] Over Vindhellen, hvor hovedveien fra Borgund gik ned ad dalen, første gang omlagt i 1791—93, indtil den i 1871—72 blev lagt nede i dalen.

Siden fór han og nogen mænd med ham en anden vei op paa fjeldet og kom bak paa bønderne, uten at de merket det. De kom straks paa flugt, men nogen av dem blev dræpt. Siden fór han med sin hær ned i bygden, og de var da inde i Lærdalen. Men om morgenen visste de ikke ordet av det, førend Assur Balle kom farende der med 25 skibe. Birkebeinerne tok straks til sine vaaben og gik imot dem; men skjønt skibsfolkene hadde en stor hær, saa trøstet de sig ikke til at gaa iland, ti de syntes det var urent farvand forut, der birkebeinerne stod oppe i land ved selve havnen; og de styrte ifra.

Nu saa kongen, at han der ikke kunde faa fat i skibe, da det overalt var kommet nys om ham forut; han tænkte nu at fare op paa Voss og derfra komme ned til Bergen. Dette var en meget farefuld færd ved vinterdag[1], ti det er en svær fjeldvei, og de kunde vente at finde meget sne. De tok dette raad, ti det var slik laget, at de denne gang skulde komme i strid. Siden fór de op paa Voss[2], og der skortet det dem ikke paa mangfoldige farer. Det var den første, at da hadde deres fiender samlet sig, alle vosserne og mange sogninger, hardinger og søndhorder; det var en vældig hær. Hele denne hærstyrke kom uventet over birkebeinerne Simons-messedag[3], da kongen sat ved matbordet og var rede til at fare videre. Men da de blev dem var, løp de op fra bordene, hærklædde sig og bidde paa sine lagsmænd, ti de hadde ikke alle hat ett herberge om natten. Og da alle kom sammen, fylket birkebeinerne sin hær, og likesaa bønderne. Men skjønt birkebeinerne var færre i tal, vilde de likevel straks gaa paa og gjorde den første rien saa haard, at de forreste av bøndernes fylking straks vek tilbake og flygtet over nogen elvegjuv. Men like overfor dér, hvor bønderne flygtet over elven[4], var det nogen gjuv, hvor det var smalt over, og der skjøt de paa hverandre. De fór nu hver paa sin side opover langs aaen, og bønderne vilde komme foran dem og siden i deres «aapne skjolder.» Gjuvene blev stadig bredere, jo længere op de kom, og øverst oppe var et vand[5]; derfor blev det ogsaa længere imellem dem, jo længere de hadde faret; men da tok det til at nattes, og de kom ut av syne for hverandre, saa de kunde ikke længer foreta sig noget. Det var da ikke mulig at fare til byen, ti nyheten var alt kommet forut, og i Bergen var det saa stor hærstyrke og mængde av folk, at birkebeinerne ikke kunde komme der. Nu vilde han fare tilbake den samme vei[6]; han tok nu siden fem veivisere, dem som var mest veikjendt. Det trængtes da ogsaa, ti veiret blev saa stygt, som det sjelden

[1] 14de oktober. — [2] Vossevangen, øst for elven. — [3] 28de oktober. — [4] Vosseelven, omtrent ved Baatebro. — [5] Lundevandet. — [6] Gjennem Raundalen østover Gravehalsen.

hænder; det kom saa stort et sneveir, at det var uhørt. Det er ogsaa kort at fortælle, at de mistet der mere end 120 (140) hester med forgyldte sadler og mangeslags kostelige kapper og vaaben og mange andre gode ting. Det fulgte ogsaa med dette, at de visste ikke om, hvor de fór; og de var saa matløse, at de ikke engang fik vand at drikke. Det var i 4 døgn[1], at de ikke smakte andet end sne. Det kan tykkes urimelig for dem, som lytter til dette frasagn, men dagen før allehelgensmesse[2] blev det saa haardt et veir, at en mand fik bane derav, idet uveiret kastet ham overende og brøt ryggen i sønder paa ham paa tre steder. Og naar vindstøtene kom, var det den eneste redning at kaste sig ned i sneen og holde skjoldene over sig saa fast, en kunde. Tilslut la veiviserne sig fore, ti de visste ikke, hvor de var kommet; da var det ogsaa saa mørkt, at en ikke kunde se noget fremfor sig. Hele hæren var da rent forkommen av sult og træthet, nogen av kulden og uveiret, og deres kraft var saa uttømt, at ingen vilde fare længer. Og da de endelig kunde se noget for sig, saa de, at de var utfor bratte hamre, som de var kommet like hen til. Da blev det en slem knurren i kongens hær; nogen sa, at de fik gaa ned for hamrene og ikke længer taale saa stor en kval, og saa fik det være forbi; andre sa, at det var større hæder at følge gamle minder og gjøre efter mønster av de modige mænd, som selv bar vaaben paa hverandre og dræpte hverandre, heller end de vilde taale nød længer.

Nu tok kongen til orde og krævde taushet. Han talte, som Gud lærte ham: «Jeg har tænkt over eders raad, det synes mig urimelig, og det duger ikke det mindste. Hvis I gaar ned for hamrene og dræper eder selv, da er det et tiltak av avsindige mænd, som ikke kan styre sine egne føtter. Men naar I selv vil bære vaaben paa hverandre, da er det hedenske mænds sed, som intet vet om Gud. Men vi er kristne mænd og kristne mænds barn, og vi vet, at den, som dræper sig, har intet haab om at komme til Gud. Nu er det fandens paafund, og hans vilje skal vi ikke gjøre. Vi skal nu vende os til Guds miskund og la os komme dette i hug, at om end Guds refselse tykkes os haard, saa vil han ikke lægge meget paa der, hvor litet er gjort. La os nu angre vore synder og indse, at vi er refset av Gud for vort onde liv, men ikke paa grund av hans grumhet. Vi skal ydmygt og sagtmodig bøie os til ham, som selv lærte os saaledes: «Lærer I av mig, ti jeg er sagtmodig og ydmyg av hjerte, og I skal finde hvile for eders sjæle[3].» Nu kan

[1] Dagene fra 28de oktober til 1ste november. [I de fleste haandskrifter staar 8 døgn. — [2] ɔ: 31te oktober, ti allehelgensmesse er 1ste november. — [3] Matth. evang., kap. 11, v. 13.

hver mand se det, at det er bedre at bøie sig med god vilje efter Guds miskund, end at stupe med daarskap i fandens hænder. Jeg vil, at I skal love mig det, at I alle villig vil gaa under det, som jeg vil foreslaa. Nu skal vi alle kalde paa Gud og hans hellige mor Maria og paa den hellige kong Olav av hele vort hjerte.» Kongen endte saaledes sin tale, at de alle gjorde haandfæste og vaabentak til dette løfte efter forsagn av kongen. Men saa forfærdelig hvast var veiret, da kongen tok paa at tale, at neppe de, som stod nærmest, hørte ham; men da han hadde fremført løftet, da hadde Gud gjort saa snar og herlig miskund imot dem, at ingen tyktes at vite, fra hvad kant vinden kom; saa stille var det. Det blev straks klarveir og solskin og saa blidt veir, som om det var midt om sommeren. Nu kjendte de, hvor de var kommet, og de hadde faret til den motsatte kant av, hvor de skulde. Men kongens hær var saa utmattet, at det faldt der 20 mænd døde ned paa en kort stund. Nu hærdet de sig, omend færden blev sen, og kom endelig til nogen sætre[1], der kastet de sig ned og tok hvil. Derefter søkte de at faa gjort ild op, ti det trængtes nok, om den kunde faaes; men det var nær midnat. Saa utmattet var de, at ingen var god for at skaffe tilveie ilden. Nu gik det her som oftere, at det var ved Guds miskund én at ta til — ti det var der deres liv om at gjøre, hvis de ikke fik ild —, og han fik tat ild, som raadde for den største lykke i deres flok og stod for alle raad, men det var kong Sverre. Han slog med flint ilden og tændte derved en kjerte, og rakte den siden til sine mænd; de gjorde derav op en stor ild og tørket sig. Ikke langt derfra var en liten gaard[2], og kongen fór til den bonde, som bodde der, og var der om natten[3]; men en del av kongens hær fór ned i storbygden[4]. Men da kongen saa, at hans folk var styrket med alt det, som fandtes der, drog han selv og de av hans folk, som tyktes ham mest styrket, for at holde vagt, ti det var en smal sti, som laa saaledes, at de alle var i sikkerhet, om den blev vogtet vel. Kongen var i dette vagthold indtil den tredje dag; men da besluttet han at fare til storbygden, hvor en del av hans hær var. Det var meget vanskelig at komme frem der. Mellem bygdene var det en høi fjeldvei, eller ogsaa maatte en fare over en brat bergli, saa at det var stor livsfare. De kunde da ikke fare oppe over fjeldene; ti saasnart som de kom ned i bygden, kom det atter det samme stygveir.

---

[1] Rimeligvis Hammersæter og Kvignedal ovenfor Erdalen i indre Sogn (Lærdal). — [2] Rimeligvis Kvigne øverst oppe i Erdalen. — [3] [I Skaalholtsbok siges det, at Sverre kom dit ved hanegal. — [4] Lærdal (Tønjum sogn).

16. Siden fór kong Sverre op paa Valders og tok der veitsler paa kongsgaardene; derfra fór han til Gudbrandsdalene, og der blev gjort en halv maaneds veitsle for ham og hele hans hær paa kongsgaarden paa Steig[1]. Men derefter var det igjen ikke tid til at sitte i ro. Det var 12 bønder paa Hedemarken, som slog sig sammen om, at hver av dem skulde stille 100 (120) mand, der var ogsaa kong Magnus's mænd fra Hamarkaupang. Og da kongen fik vite disse tidender, gjorde han sig rede til at fare ut av dalene og vilde ikke bli lukket inde der, om de kom foran dalmundingen. Den bonde het Torgrim, som var formand for bønderne og hadde sat igang denne samling. Kongen skyndte paa sin færd, ti han vilde heller selv bringe nyheter, end at andre skulde bringe dem før ham. Det var en nat, at kongen fór selv fra sin hær, ti han vilde ikke, at hele hæren skulde optages av denne syssel. Han fór den nat med 15 mand og kom til Torgrim og fandt ham hjemme med 8 mand. Og deres møte endte paa en anden vis, end Torgrim hadde tænkt; ti Gud skiftet saaledes mellem dem, at han fik fremgang, som var høiest i værdighet: bundet blev bonden, men banket hans huskarler. Og saa endte deres sak, at kongen tok meget gods fra Torgrim, og desuten betalte han kong Sverre en halv mark guld, og var dog glad til, at han slap med det. De skiltes nu efter dette.

17. Derefter fór kong Sverre med sine mænd til Hamarkaupang, og der blev Harald Gudbrandssøn fanget; men han var kongens frænde[2], og mange bad om grid for ham; han betalte kongen 12 øre guld[3]. Andre av kong Magnus's mænd kom unda ved flugt, men mistet meget gods av mange slags. Siden fór kongen til Østerdalene[4] og kom der 5 nætter før jul[5]. Men bønderne tænkte, at han vilde sætte sig i kost hos dem over julen med sin hær, og vedtok saa at sørge for, at ingen mand lot gjøre istand til julegjestebud, hverken mungaat[6] eller anden kost. Men da kongen saa dette raad, gjorde han ogsaa sit raad imot, ti han og hans folk trængte ikke desto mindre til julemat, endda bønderne ikke vilde vise ham gjestfrihet. Han drog derfor bort derfra og lot sig forlyde med, at han vilde fare østpaa til Vermeland. Han drog da den rette vei øster til Eidskogen, og da han kom dit, delte han sin flok og lot hundrede (120) mand fare øster over skogen til Vermeland, og de var velkomne der. Men kongen vendte tilbake til Dalene med to hundrede (240) mand, ti han

[1] I Fron (søndre). — [2] Vistnok bror av kronprætendenten Olav Gudbrandssøn († 1169) og dattersøn av kong Øystein Magnussøn. — [3] D. e. 1½ mark. — [4] D. e. Elverum. — [5] 20de december. — [6] Hjemmebrygget øl.

tyktes vite, at bønderne nok straks vilde gjøre sine julegjestebud istand, saasnart som birkebeinerne var borte. Dette sandedes efter kongens tanke som meget andet. De kom da ved jul tilbake i bygden, og julekosten fik da strække like godt til for dem alle, hvordan saa end «vasekampene»[1] likte det. Kongen hadde de bedste gjestebud hele julen over.

18. Erling jarl var paa den tid øster i Viken, da han spurte dette, men syntes ilde om det. Han lot straks efter julen byde leding ut og tænkte, at han [1178] skulde bringe birkebeinerne 'døn for døren' og sperre dem inde i Dalene og ta dem 'i kvi som sauer til skurd'; men det gik der paa anden vis. Sverre hadde itide set sig for imot den snare, som de tænkte at fange ham i. Kongen hadde lagt sine raad saa, at han tok de første gjestninger i den nordlige del av dalen, men søkte saa sydover mot dalmundingen, efterhvert som det led paa julen; han var da borte og øster i Vermeland, førend jarlen kom op dit; og jarlen kunde da bare «blistre i sporene efter ham». Jarlen vilde nu dra østover efter ham til Vermeland, men vermerne stanset dette; de sa, at han ikke skulde ha faret værre færd, og de fældte braater for ham i skogen. Og paa grund av alt dette vendte han tilbake.

Kong Sverre samlet nu sammen hele sin hær og red med fem hundrede (600) mand ned i Viken til Simon i Skriksviks[2] gaard; de tok alt, som fandtes der, men brændte gaarden og alle hans langskibe og et ganske nyt østerfareskib[3], og 40 naut lot han drive til Vermeland. Men da Simon spurte sin skade, lot han skjære hærpil op imot birkebeinerne og lot byde dit «frimand og træl»[4] til denne færd. Simon var en stor og mægtig høvding, og ingen mand turde gjøre imot hans bud; han drog derfor paa kort tid sammen saa stor en hær, at han hadde fire hundrede og tyve (500) mand. Men kongen hadde faret unda helt øster til elven og var kommet til landemerket[5]. Simon drog da opover langs Gautelven[6], men kongen holdt til i en liten bygd; kort derfra var hans folk fordelt i bygden til gjestning, ti bygden var liten og kongen visste ikke om saa nær en fare, som det viste sig. Derefter sendte hans venner fra Gautland om natten bud til ham, at Simon fór med en vældig hær og braatt vilde komme over ham, om han ikke agtet sig. Men da kong

---

[1] Et økenavn, som kongsmænd brukte om bønderne; «vasekamp» svarer omtrent til det nuværende «vaasekop». — [2] Skriksvik, nu Skredsvik ved Gullmaren i Läneherred, Bohuslen. [Simon selv var lendermand. — [3] [D. e. et skib, som seiler paa Østersjøen. — [4] [Trællene deltok i almindelighet ikke i kamp. — [5] [Altsaa ved Akervik eller Åkerström straks nedenfor Trollhättan. — [6] [Elven og Gautelven d. e. Götaelven.

Sverre spurte dette, var det straks at ta til klær og vaaben; siden sendte han bud til alle sine mænd, men det gik ikke raskt, ti de var spredt her og der. Kongen fór til en skog, som heter Huvunes-skogen[1], og bidde der paa sine folk. Og da hans mænd var kommet, spurte han dem tilraads og sa saa, at det syntes ham, som om det vilde bli tungt for dem at kjæmpe imot kong Magnus og Erling jarl, hvis de skulde fly for lendermænd, førend de visste, hvem de hadde for sig, om de end hadde mange folk. Alle ropte, at de heller vilde kjæmpe imot Simon end fly, og de trodde, at hans hær dog ikke var saa stor, som den var. De fór nu siden imot Simon og møttes før daggry; men det var saa mørkt, at ingen[2] saa noget, førend merket raget op foran dem. De tok straks paa at kjæmpe, og denne strid blev meget haard, men ikke langvarig. Det endte saaledes, at Gud gav kongen en fager seier; av Simons hær faldt et hundrede og firti (160) mand, men av kong Sverres syv mand[3] alene. De trøstet sig ikke til at følge de flygtende baade for folkemængdens og for mørkets skyld.

19. Efter denne strid gav kong Sverre sig paa vei til Konungahella og tok der meget gods fra de mænd, som hadde flygtet unda, men la skat paa byen, tyve mark veiet (sølv). Han blev ikke der mere end to nætter, ti han tænkte som rimelig var, at naar saa meget folk hadde flygtet med Simon, vilde de vende tilbake. Derfra fór han til Ljodhus og var der nogen dage. Kong Magnus og Erling jarl drog nu saa stor en hær sammen, at de hadde med sig alle de lendermænd, som var i Viken. Men dog traf det sig slik, at ingen av hærene visste om den anden, og likevel fór de imot hverandre. Kong Sverre vilde da fremdeles 'gildre efter nogen fangst' i Viken, om slikt kunde komme i hænderne paa ham. Det var en nat, at det var ikke længere mellem nattestedene deres end en mil, og endda visste ingen av dem om de andre. Men fra det natteleie drog begge imot hverandre, indtil det ikke var længere mellem dem end en fjerding. Da blev kong Sverre var ved, hvor kong Magnus og hans far fór med sin hær; han vendte da straks om og drog østpaa til Vermeland. Der holdt han stevne med alle de mægtigste og forstandigste mænd og spurte, om de vilde ha noget sambaand med ham, saa at han kunde være vern og skjold for dem, eller om de vilde sige nei til dette tilbud. De sa, at de gjerne vilde kjæmpe sammen med ham, som om han var deres konge.

---

[1] Huvunes laa, hvor nu byen Venersborg ligger, men skogen strakte sig henimot den daværende norske grænse. — [2] [D. e. av Simons mænd. — [3] [Andre haandskrifter opgir tallet til 8 og 6.

Sunndølene[1] sa ogsaa, at de skulde gi dem haarde bakslag[2], om de vaaget at fare imot ham dit øster. Høvdingene i Vermeland indgik høitidelig avtale om dette med Sverre, og da kong Magnus og Erling jarl spurte dette, vendte de om igjen med saa forrettet sak. Men de sendte Orm kongsbror til Oplandene, ti der var hele hans frændestyrke; han skulde sitte der og være til vern, om kong Sverre atter søkte dit fra Vermeland.

20. Kong Sverre saa nu, at det var uraad at gjøre et indfald der og drog da helt østover mot Østresalt; han hadde da ikke mere end 200 (240) mand. Og da han kom til Jarnberaland[3], møtte han en stor samling folk. De fældte braate for ham og sa, at de var ikke vant til, at konger fór over landet, og mente, at de fremdeles ikke vilde vite av det. Da red kongen frem til dem og talte med dem; saaledes endte denne tale, at de tillot ham at fare, som han vilde, og de gav ham al den hjælp, de kunde. Derfra fór kong Sverre til Helsingeland, og da han kom til et sted, som heter Alftar[4], møtte han en stor mængde samlet imot sig; det var 30 hundreder (3600), og alle rustet til kamp, hundrede mænd var helt brynjeklædt. Hele denne hær hadde lagt nidingsord paa hver den mand[5], som vilde gi dem fred eller la dem fare frem; dette hadde alle mænd lovet ved sine vaaben. Det fulgte ogsaa med, at de ikke tillot nogen av hans mænd at komme paa deres ting eller at tale noget ord der. Men omsider kom det dog til det, at alle kongens mænd fik lov til at fare til deres ting og høre mændenes tale. Da sa kong Sverre til sine mænd, at de skulde fylke sin hær og være vel rede, hvad som dette folk tok sig til. Men da landsfolket saa dette, da drog de sig noget ved det, og det fór da ord imellem dem, saa at kongen skulde komme til deres ting og hans mænd bære hans erende frem, men han selv fik ikke lov til at tale. Men helsingerne sa, at han aldrig skulde komme videre, og at det ikke var andet vilkaar for ham end at vende om samme vei. Men omsider kom det saa langt, at kongen fik lov at tale én gang. Kongen tok saaledes til orde: «Ikke er det os kjendt, hvad klager I kan finde imot os; men det bør I tænke paa, at vi har alle én Gud og kalder ham vor far. Da er det meget nødvendig og vor skyldighet, at hver av os holder fred med de andre og vogter dem som sig selv; ti mine mænd har aldrig gjort eder men. Tænk paa, hvor litet godt I har at lønne kong Magnus og Erling jarl.» Siden lot han lede to hester frem og sa, at de skulde

[1] Bønderne i Sunndalen sydligst i Dalsland. — [2] [D. e. falde dem i ryggen. — [3] Se side 12. — [4] Alfta vest for Bollnäs og Söderhamn. — [5] [Lægge nidingsord paa en mand, d. e. kalde en mand niding, hvorved han blev utstøtt fra samfund med andre folk.

slagtes, og at det vilde komme ut over hvert land, at de sparte slik paa sin mat, at kristne mænd hos dem maatte æte hesteslagt, om de skulde holde livet oppe. Og da han endte sin tale, bød den samme mand ham til gjestebud med 80 mand[1], som før hadde lagt nidingsord ved, om han naadde at fare gjennem landet. Siden bød bønderne ham og al hans hær til gjestebud. Nu spurte jæmterne, hvorledes det var gaat med helsingerne, og de tok vel imot dem; kong Sverre fór da paa gjestning østenfra over landet. Og da han kom nord i landet, stolte han paa deres vennetaler og sendte sine mænd fra sig og fordelte dem til gjestning i bygden[2], saa at han ikke hadde større hær hos sig end hundrede (120) mand. Det var engang ved midnat, at en mand kom til kong Sverre og bar den nyhet, at jæmterne hadde samlet en hær østenfra (søndenfra) landet og fór efter kongen med «frimand og træl» og tænkte at dræpe ham og alle hans folk. I dette raad var alle lendermænd med. Kong Sverre stod straks op, lot vække alle sine mænd og bad dem hærklæde sig; han sa dem, hvilke tidender han hadde faat og at han var mest ræd for, at de av hans mænd, som hadde faret ut i bygden, kunde være dræpt. Han fór nu straks denne samme nat med de folk, som fulgte ham, og den vei, hvor han spurte, at jæmterne var; men de hadde faret i tre flokker og kringsat kongen saa, at hver skulde komme imot ham fra sin kant. Og da kongen fór over en vik av sjøen[3] mellem Undursøy[4] og fastlandet, da kom jæmternes hær imot ham, og det blev slaat ring om dem; jæmterne hadde der 1200 (1440) mand. Da talte kong Sverre saa til sine mænd: «Ha det ordtak og hærrop mellem eder, som I hører jæmterne har, og dra eder, saasnart I kan, ut av deres hær og ut paa øen; men la os først løpe haardt paa dem og friste, om de viker for os.» Birkebeinerne ropte nu hærrop og løp djervt frem, men jæmterne søkte imot dem fra alle kanter. Der blev en stor strid og en haard kamp; men det var saa mørk nat, at ingen kunde kjende den anden paa synet. Birkebeinerne drog sig nu ut av bøndernes tummel og op paa øen; da var den haardeste rid over. Bønderne merket ikke straks dette og kjæmpet med hverandre en lang stund; da var det næsten ved daggry. Men da bønderne holdt op at kjæmpe og fandt, at de dræpte selv hverandre, da løp birkebeinerne saa haardt paa dem, at bønderne vek tilbake, og da de saa sine mænds uheld, da flygtet bønderne, men birkebeinerne søkte straks efter dem og dræpte av dem saa mange, de vilde. Der faldt næsten 100 (120) mand av

[1] [Tallet angives i andre hdskr. til 70 og 40. — [2] Sunne ved Storsjøen. — [3] Nemlig paa isen. — [4] Nu Andersø likeoverfor Sunne, [sydvestligst i Storsjøens hovedbassin.

jæmterne, men en stor mængde blev saaret. Kong Sverre hadde 100 (120) mand, men jæmterne hadde 1200 (1440). Kong Sverre sendte om morgenen bud efter sin hær, og da kom de alle til ham. Da søkte jæmterne grid, gav kongen gisler og forlikte sig med ham; og kongen la avgift paa dem, og da lovte de at bli kongens undersaatter, og han skulde faa sætte sysselmænd over sakøre og andre skylder. De fæstet denne avtale med mange eder, og da denne avgift var kommet ind, og der var stillet gisler, skiltes de[1].

21. Herefter begyndte kong Sverre paa sin færd nord over fjeldet[2] og kom ned i Namdalen. Han fik sig der skibe, som bønderne eide, og la siden ut til Skillingar[3]. Der holdt kongen hus-ting med sin hær, ti han vilde ikke, at landsfolket skulde bli var ved, hvad de talte om. Kongen spurte da sine mænd, hvorledes de skulde indrette sine færder; han sa, at det syntes ham at være tre vilkaar at vælge mellem. Det ene var at fare nord til Haalogaland og skaffe sig der gods og skibe og siden søke syd til Bergen og se til, om de der fik vundet noget over sine uvenner. Det andet var, at de fór fra landet og vester til øene[4]; han mente, at det var mere at haabe, at de der fik folkehjælp. Det tredje var at herje paa Irland eller andre vesterland; han tænkte (sa han), at kong Magnus's og Erling jarls vennesælhet vilde bli saa meget mindre, des længer de hadde raad for landet; «men slik, som nu, er deres magt for stor, og det vil bli os tungt at ha med dem at gjøre.» Men alle mændene svarte og sa, at de vilde heller søke ind til kaupangen i Nidaros, og mente, at det var ingen ting iveien for at naa byen; de sa, at det ikke var nogen av kongens eller jarlens mænd i byen, saa de nok kunde vinde Nidaros, da kongen der hadde mange venner, og saaledes faa fast fot under sig. Kongen svarer: «Det har jeg ikke lyst til, og mine drømmer har advart mig. Det synes mig raadeligst nu som før, at I viker noget efter mine raad, og la os vente med at fare til byen.» Men hæren vilde ikke andet end at fare til byen; kongen sa, at de fik raade. De fór nu imot kongens vilje syd til Trondheimsmynne[5], og da de kom syd til Folskn[6], sa kongen, at han vilde fare syd til Bergen, men ikke ind i fjorden; han trodde (sa han), at det denne gang ikke vilde bli nogen hædersfærd dit. Men alle hans mænd sa, at ikke

---

[1] Kongen har til minde om seiren bygget et kongelig kapel i Sunde og paalagt skat fra flere prestegjeld i Jæmtland, saaledes Brekke sogn, som endnu efter 1443 maatte betale denne avgift («Sundamaale»). — [2] Veien har gaat gjennem det nuværende herred Lierne. — [3] Nu Skjeingan, smaaøer i Flatanger, det sydvestligste herred i Namdalen, [straks utenfor Namsa. — [4] [Orknøene og Hjaltland. — [5] [Utløpet av Trondhjemsfjorden. — [6] Storfosen, v. for Ørlandet.

var noget andet klokere, og at det ikke var vanskelig at naa byen; alle andre undtagen kongen var enige om, at de skulde til Trondheim. De rodde nu ind i fjorden til Raudabjorg[1] og la til der. Kongen lot da kalde alle sine mænd fra skibene og spurte nu i stilhet, paa hvad maate de hadde tænkt at lægge ind til byen, siden de var saa lystne paa det. De sa, at de tænkte at ro frem mot byen og prøve, om de kunde naa at gaa op. Kongen svarer: «Ikke synes det mig raadelig; jeg tænker, at bymændene ikke vil laane os byen, saa vi faar den i vor vold. Jeg venter, at de vil verge byen; de vil ogsaa vente sig liten skaansel av os birkebeiner i ran og plyndring. Mit raad er at sende en skute for at speide ind langs med Stad[2], inden det lysner, og den skal fare over fjorden indenfor holmen[3] og lægge sig under Ladehammeren[4] saa langt ute, at man vel kan se den fra byen, naar det er blit lyst, og man skal la den tjelde som bedst. Men alle de mænd, som er paa den, skal gaa iland og op i skogen og fare ovenom ned forbi Lade og siden stevne op paa Aasen[5] ovenfor broen og sitte der til lysningen. Men vi skal ro ind over fjorden til Fladkar[6] og derefter ind langs med Gaularaasen[7], indtil vi lægger til ved Gullhamar[8]. Da venter jeg det, at saasnart det begynder at bli lyst, og de ser fra byen, at et skib ligger ved Ladehammeren, vil de sende sine skibe fra byen og tro, at det er alt vort folk; de vil tænke, at flere skibe er sammen der, hvor de ser ett ligge. Det synes mig raadelig for os, at mens de ror ind til Ladehammeren, ror vi forbi Hevring[9] og ind til Ørene[10]. Da kan det mere ventes, at det blir vi, som faar verge byen imot dem, end de imot os.» Kongens stallare Gudiaug[11] svarer: «Vi vil ikke synes, at vor hær er for stor, om vi end ikke deler den i to.» Nu fulgte flere mænd hans raad end kongens, og det blev da avtalt, at de skulde ro imot byen, saasnart det blev lyst. Kongen sa, at han vilde være der, de var, men han hadde liten lyst til det. «Jeg tænker ogsaa,» sa han, «at eders beslutning imot min vilje vil falde daarlig ut.»

22. Erkebiskop Øystein var tilstede i byen og hadde dagen forut latt blaase til bymøte[12]; han sa, at han hadde spurt, at birkebeinerne hadde kommet ned

[1] Se side 16. — [2] Stadsbygden, som strækker sig østover til Vagnvik paa fjordens nordside. — [3] Munkholmen. — [4] N. v. for Lade. — [5] Hvor nu fæstningen Kristiansten er. — [6] Flak eller Flakkan under Byaasen. — [7] Et nu ukjendt sted ved Byaasen vestenfor Digermulen. — [8] [Nes paa sydsiden av Trondhjemsfjorden, straks utenfor Trondhjem. — [9] [Nes paa sydsiden av Trondhjemsfjorden, litt utenfor Trondhjem. — [10] Ørene utenfor Nidaros, nu ved kanalhavnen mellem Ravnkloa og Brattøren. — [11] [Efter H. Koht visselig den samme, som et par ganger kaldes med tilnavnet Vale (av valr «falk»?). — [12] [Bymændene hadde sine forsamlinger, som svarte til herredstingene paa landet og kaldtes mót.

nord i Namdalen og hadde tat sjøveien sydover, «og vi venter (sa han), at de vil søke hit i fjorden; men saa er sagt mig, at de har ringe hær og smaa skibe, og desuten er deres folk trætte og usle. Det er ikke værdig for bønder og kjøbmænd at gi sine klær eller sit gods op for de tyver og ransmænd, som Sverre har skrapt sammen. Vi vil heller yde eder nogen hjælp til, om I vil verge byen. Jeg vil lægge til mine skibe og alle mine huskarler, som er i biskopsgaarden[1], om bymændene og kjøbmændene vil stille sig selv.» Alle sa, at de syntes dette var et godt raad og at de heller vilde det end være utsat for birkebeinernes landgang. Det blev da utrustet fire skibe av bymændene og kjøbmændene, men det femte var erkebiskopens skib; paa det var hans huskarler, og det var bedst utrustet. Høvedsmanden paa det var Sigurd, søn av Assur Balle. Bymændene hadde en vete[2] med vagthold paa Digermulen[3] og satte veten op om morgenen, da det blev lyst, og da de saa, at skibene var ved Raudabjorg, satte de ild paa veten. Og da bymændene saa det, blaaste de mandskapet til skibene og la ut av elven; men birkebeinerne kastet av sig tjeldene og rodde over fjorden ind under Gaularaasen, mens bymændene rodde ut over viken[4] imot dem. Og da de kom ut for Digermulen, fik de begge øie paa hverandre; de møttes da i viken indenfor Hattehammeren[5]. De hadde fra byen 4 skibe, som kom med i slaget; kong Sverre hadde ogsaa 4 skibe, men bare ett av dem var en tyvesesse[6]. Siden blev det en kamp, baade skarp og stor, og det var godt veir; det blaaste en let nordøstvind, mens de kjæmpet, og den drev alle skibene sammen henimot land, indtil de tok land. Og da de hadde kjæmpet en tid, fór erkebiskopens skib frem; det hadde kommet senere fra byen. Birkebeinerne saa det og tyktes, at det nu saa ilde ut for dem, naar det alt gik tungt for dem, inden dette skib kom. Da kom det flugt blandt birkebeinerne, og de løp iland fra sine skibe. Kong Sverre var saaledes klædd, at han var i en blaa og sid kuvl[7]; han fór frem langs skibet noksaa tidlig i slaget og vilde gaa iland, men da han kom frem forbi masten, gled en tilje ned under hans føtter, og han faldt i rummet. Men folk løp saa tykt over ham, at han kunde ikke staa op, og det sinket hans færd en lang stund, saalænge de løp som tykkest over ham. En mand løp i sidste

---

[1] Nu kongsgaarden syd for domkirken. — [2] [Vete eller vite, d. e. en brændestabel, som bruktes som varde. — [3] Det ytterste forbjerg mot nord av Byaasen; derfra kan man se over til Rødberget. — [4] Ilsviken. — [5] Er vistnok den nuværende Vættahaug ved Folefoten. — [6] [D. e. fartøi med 20 sæter for rorsfolkene. — [7] Kuvl, lat. cucullus, sid kappe med hætte paa, især munkekappe.

laget, som het Helge og blev kaldt «Bygvom». Kongen saa efter ham, og Helge kjendte ham og sa: «Ilde skilles vi ved vor konge, om han skal ligge her i øserummet.» Han grep kongen i akselen og hjalp ham op av rummet. Da sa kongen: «Helge, kald mig nu ikke konge mere paa det første.» De løp da iland, begge sammen. Og da de kom op i fjæren, fór tre av bymændene imot dem. Helge tok imot dem og slos med dem; men kongen kløv op i en brat bakke; men da han var kommet næsten op paa bakken, traadte han i sin kuvl, og føtterne gled under ham, og han faldt atter ned i fjæren. Da løp en av dem, som forut hadde søkt imot Helge, imot ham og vilde hugge til ham. Men da Helge saa det, da løp han unda de to, som var imot ham, og til det sted, hvor han saa kongen trængte hjælp, og gav denne mand banehugg; men kongen løp da opover anden gang. De to andre mænd hadde nu mindre lyst til at gaa imot Helge, som de hadde fristet før, og trak sig efter dette tilbake. Kongen var ikke dygtig til at gaa, for han var blit saaret i foten. Han hadde faat et skud av et gavlak[1] i striden; det saar gav Serk paa Rjodar[2] ham. Nu fór Helge med kongen, og de flyttet sig paa den vis op efter Gaularaasen, indtil den del av hæren, som var kommet unda, drev til dem. Kongen gik da litt længere frem paa fjeldet og hvilte sig der. De hørte da, at bymændene talte sig imellem, om mon han Sverre var falden eller ikke. Da svarte Helge saa høit, at de hørte det, bymændene: «Kong Sverre gjør eder nok endda en værre rid, før han dør.» Mange gode drenger hadde faldt der: Sigurd av Saltnes og hans bror Jon faldt i fjæren, men Viljalm, deres bror, styrte unda paa et skib utover langs med aasen og forbi neset[3], men bymændene søkte efter ham; han løp iland og faldt i fjæren, men de delte deres vaaben og fór siden tilbake efter dette. Gudlaug stallare blev meget saaret, men kom sig dog op i aasen; han var i skarlagenskjortel. Der møtte han en bonde, og denne tyktes grant, han kunde se, at han var en av de flygtende. Bonden hadde en vedøks i haanden og hug til ham der, hvor halsen og nakken møtes. Gudlaug faldt ved hugget, og bonden trodde, at han hadde dræpt ham; saa hug han kvister og dækket ham til med det, efter først at ha flettet klærne av ham. Dermed skiltes de. Gudlaug kom til sig selv litt senere og stod op og kom til en gaard; der tok de vel imot ham. Siden fór han efter kongen, og hans saar grodde igjen; derfor kaldte birkebeinerne ham siden Gudlaug «Gnitaskor»[4].

---

[1] [Et slags let kastespyd. — [2] Rød i Øre herred, Nordmøre. — [3] Byneset. — [4] [D. e. rokkehode.

23. Efter dette slag fór de til Oplandene, men nogen kom ned i Møre til Serk og dræpte ham selv 12te; siden fór de efter kong Sverre. Og da birkebeinerne kom øster i Viken, spurte kong Magnus og Orm kongsbror dette. De gav sig straks avsted for at lete efter dem, og siden spurte de til dem og fór efter dem, men birkebeinerne drog sig unda, ti de hadde faa folk imot dem, som kong Magnus hadde. Kong Sverre talte da til sine mænd og sa som saa, at det var gjort meget imot hans vilje, da de fór ind i Trondheim med sin hær for at kjæmpe imot bymændene; «vi har mistet vore folk og de bedste drenger av vort følge. Og naar vor ufærd spørges av bønderne, blir vi stadig drevet og jaget, hvor vi kommer, og alle mænd, som kjender til vor flugt, vil synes, at det ligger litet vegt paa os; men før dette slag var, hadde vi stadig seier og overhaand; da var ogsaa de fleste mænd rædde for at fare med hærfærd imot os. Nu har I nok spurt, at kong Magnus farer efter os med en stor hær; og vi vil nu ikke længe ha latt os jage av dem rundt i landet, før baade frimand og træl vil ligge over os, og da vil alle vore mænd bli dræpt med liten hæder, saaledes som alle de, som falder paa flugt. Nu synes det mig mandigere at vende os imot vore uvenner, om vi end ikke har nogen stor styrke. Og om vi lider nederlag, da kan vi vel stelle det saaledes, at vi falder med stor hæder, naar vi kjæmper imot kong Magnus selv. Men om det kan hænde saa vel, at vi seirer over ham, da vil fra den tid av vor styrke vokse. Det er heller ikke at vente, at vi kan saa lettelig gaa til dette land og rike, at vi ikke en eller anden gang ser kong Magnus's merke i luften. Vi har nu ogsaa vel længe latt os drive rundt i landet og taalt mangeslags uheld av vore uvenner.» Derefter talte kong Sverre mange fagre ord for sin hær og egget sine mænd meget. Han sa, at han var fortrøstningsfuld og satte mot i sine mænd, og det blev godt tilrop til hans ord.

24. Derefter fór de videre, indtil de kom frem over broen paa en elv, som heter Hirta[1]. Da fik de sikker efterretning om, at kong Magnus var kommet i nærheten av dem. Kong Sverre lot sin hær fare ind i et kjær nær ved broen. Kong Magnus og Orm kongsbror hadde ogsaa sandspurt om birkebeinernes færd; og da de kom til broen, lot kong Magnus straks sit merke fare over og fulgte selv efter det; det samme gjorde Orm kongsbror. Men da kongen og en del av hæren var kommet over broen, løp birkebeinerne haardt imot dem; det kom da til en skarp og ikke lang kamp. Mange av kong

[1] Liten aa (i Sylling sogn i Lier), som løper forbi Hørte og mot øst falder i Holsfjorden, den sydøstlige arm av Tyrifjorden.

Magnus's hær faldt, men han selv flygtet tilbake over broen, og likesaa Orm kongsbror, begge saaret. I dette slag mistet kong Magnus mange mænd; derefter skjøt de længe paa hverandre tvers over elven, og siden skiltes de.

25. Kong Magnus drog da tilbake til Tunsberg til sine skibe og fór siden østover langs landet, men kong Sverre fór op paa Raumarike og de øvre veier[1] øst til Ljodhus. Der hørte han, at kong Magnus var i Konungahella. Han fór da dit og kom uventet over dem. Det kom til kamp, men det blev ikke stort mandefald. Kong Magnus styrte nedover elven[2], og kong Sverre tok der nogen skibe og lot dem brænde. Kong Magnus drog da nord i Viken og ind til Oslo og sat der en stund og sendte speidere fra sig helt øst til elven. Kong Sverre la nu alle de østre sysler[3] under sig og tok der avgifter; de var da begge i Viken, baade birkebeinerne og kong Magnus's mænd, og begge faldt jevnlig over hverandre.

Kong Sverre fór nordover i Viken med sine mænd for atter at 'gildre efter fangst', om den skulde komme i hænderne paa ham. Og en nat red kongen selv med 6 mand ut for at speide ind i en skog kort fra Saurbø[4]. Og i den samme nat fór en flokkehøvding av kong Magnus's hær med 50 mand og vilde friste, om han kunde faa dræpt nogen av kong Sverres folk syd i herredene; men natten [var mørk. Da hørte kong Sverre deres ridt; disse mænd var meget drukne av mjød; de var høirøstet og ventet sig ingen fare; men veien var ikke bredere, end at én mand kunde ride ad gangen. Kong Sverre sa til sine mænd, at de skulde være tause: «la os ha vore buer og piler rede og gaa paa begge sider av veien; og naar de kommer like for os, da skal enhver skyte saa tidt, han kan, og naar de faar slike hilsninger, kan det være, at de tror, at vor flok er større end den virkelig er; men hvis de er for mandsterke, da kan vi komme os bort.» Nu skjøt birkebeinerne som tiest efter der, hvor de hørte de andres tale; men det var saa mørkt, at en ikke kunde se noget. De, som red efter, skjønte ikke, hvad det kom av, at det gik saa ugreit for dem, som red længere fremme; de flokket sig alle sammen og visste ikke, hvad som var paa færde, men birkebeinerne skjøt stadig saa tidt, de kunde. De andre trodde, at det maatte være mange mand i skogen, og skyndte sig unda saa fort, de kunde. Birkebeinerne søkte efter dem, saalænge de kunde, og forfulgte dem.

---

[1] [D. e. gjennem de øvre grænseegne. — [2] Gøtaelvens vestlige arm. — [3] [Syssel, egtl. virkekreds, vil sige det omraade, som stod under en sysselmand, d. e. en kgl. ombudsmand. — [4] Sørbygden i Bohuslen. Se side 11.

Men om morgenen, da det var blit lyst og de vendte tilbake, fandt de 18[1] mænd dræpt og mange hester.

26. Om høsten fór kong Sverre nord til Trondheim og gjorde et haardt anfald paa kong Magnus's mænd i kaupangen og fik seier. Han tok der 10 skibe. Men sidenefter om vaaren fór han med sin hær ut efter fjorden og syd [1179]
paa Møre; da han kom sydover, holdt han utenskjærs. Og da de seilte sydover henimot Stad, da kom kong Magnus og Erling jarl, Øystein erkebiskop, Orm kongsbror og mange lendermænd imot dem der; de hadde en meget stor hær og store skibe. Men da kong Sverre saa denne overmagt, og begge hære kjendte hverandre, da satte kong Sverre og hans mænd ut tilhavs, de gjorde begge dele, baade seilte og rodde, som de kunde mest. Men da kong Magnus og hans mænd saa dette, da satte de efter dem saa hidsig, de kunde, baade med seil og aarer. Da de nærmet sig kong Sverres skibe, saa at det skib, som Erling jarl styrte[2], kom saa nær, at de saa mænd ombord, lot Erling jarl ta rev i seilet og bidde saa paa sine mænd. Og da alle skibene var kommet efter, ropte jarlen og bød dem at lægge til angrep; han sa, at nu kunde det synes rimelig, at det blev til møte mellem dem og birkebeinerne. Han bad da mændene mindes, hvor megen skade birkebeinerne hadde gjort i manddrap og ran; han bød da alle vogte sig for at være saa djerve at gi birkebeinerne grid; men han sa, at han syntes det vilde være vel, om Sverre prest blev fanget, om det faldt saa til, og om han blev ført levende til ham. Dette lovte alle, lot siden revene sige av seilene og søkte efter dem. Men da Sverre saa, at kong Magnus's skibe gik meget raskere, og at det bar sammen med dem, da syntes det ham ikke at være nogen utvei, som kunde nytte noget, hvis ikke Gud viste dem sin miskund utover det, som da tyktes rimeligst i deres sak. Kong Sverre la sig da ned til bøn, kaldte paa den hellige kong Olav og talte da mange fagre ord for sine mænd; og i samme stund la saa tyk en taake sig paa sjøen, at en ikke kunde se fra det ene skib til det andet. Da kong Magnus og Erling jarl ikke saa sin led, vendte de stavnene og krydset ind under land. Siden sa jarlen: «Slik gik det ikke den tid, lykken var med os.» De samlet nu hele hæren ved Herøyene[3], og dagen efter hørte de, at to[4] av birkebeinernes skibe hadde seilet ind gjennem et sund[5] og var stevnet ind i fjorden. Da kaldte jarlen høvdingene til samtale og raadslagning

[1] [Tallet angives ogsaa til 13. — [2] [Erling jarls skib kaldes i Skaalholtsbok Rudin. — [3] Paa Sunnmøre nordenfor Stad. — [4] [Tallet angives i Fornmannasøgur til 5 skibe, men i de andre haandskrifter til 2. — [5] [D. e. Breidsund.

og sa saa, at han tyktes ikke at vite, om birkebeinerne kunde ha krydset langs land nordover eller sydover, naar de hadde søkt til land, «og det synes mig, som om begge landsdele kan trænge en hærstyrke til vern. Jeg vil,» siger han, «at erkebiskopen og Orm kongsbror skal fare syd til Bergen med andre lendermænd og skibsstyremænd, som han vilde nævne, for at verge landet der. Men kong Magnus og jeg skal dra nordpaa, og med os den større del av hæren.» Det blev gjort saa, som jarlen sa. Men da kong Magnus og Erling jarl kom nord til Nordmør, fik de høre, at kong Sverre var seilet ind fra havet ved Smølen mellem den og Edøy og videre nordover til Knarrarskeid[1]. Kong Sverre fór derpaa nord til Trondheimsmynne og siden ind til kaupangen og la straks sine skibe ved bryggerne.

27. Kong Magnus og Erling jarl drog nordover efter birkebeinerne, og da kong Sverre og hans mænd saa deres seil — og de hadde da kort igjen til byen —, lot han blaase sine mænd til samtale, og sa dem sin vilje, at han vil gaa fra sine skibe: «men ingen skulde være saa djerv, at han tok med sig mere end sine vaaben og de klær, han gik og stod i.» Men efter denne tale væbnet birkebeinerne sig og gik op i byen, men alle skibene fløt tjeldet foran bryggerne, sækkefeldene[2] laa i rummene, og deres halvrumskister stod paa skibene, men nøklene sat i laasene. Og da kong Magnus og Erling jarl rodde op i aaen med sin hær, da gik birkebeinerne op over broen[3]. Saa har kong Sverre selv sagt, at han kunde helst rose sig derav, at det ikke vilde findes mange forbilleder for det, at flygtninger har skilt sig saaledes fra sit gods eller sine skibe, som de gjorde; og han sa, at det ikke endnu var visst, om de ikke kunde komme til at skiftes om at nyde godt av hverandres gods eller klær. Kong Magnus's og Erling jarls mænd la til ute ved Brattøren utenfor Skipakroken[4] og gik iland der. Som jarlen løp iland, stupte han frem paa knærne og tok for sig med begge hænderne og sa: «Fald er held paa færden.» Siden fór de op gjennem strædet, hver med sit skibs mandskap, efterhvert som de kom iland og blev rede. Jarlen var først færdig med sit følge, og da han kom op forbi Krist-kirkegaarden og ovenfor biskopsgaarden til broen, da

---

[1] [Navnet kjendes ikke nu. Det maa være et stykke farvand i Trondhjemsleden paa strækningen mellem Edøen og Sandstad, søndenfor Hitteren. — [2] [Paa reiser brukte folk sækkefelder dels til at sove i og dels til at ha reisegods i; de kaldtes «hudfat». — [3] [Broen laa dengang litt østenfor bispegaarden (ved kongsgaarden) og over til sletten ved Elgesæter, de saak. Sprotevoller, nu Vollan. — [4] [Skipakroken (kroken for skibene) var straks nedenfor bryggerne, mellem disse og Brattøren, som igjen var den ytterste del av Øren, østligst mot elven.

saa han kong Sverres merke fare raskt frem og stevne hovedveien op til Kleppabu[1]; han tænkte, at kongen og det meste av hans hær nok var der under. Jarlen søkte nu op over broen til Sprotavollene[2]; men kong Sverre og de fleste av hans folk laa i en dal, som er ikke langt fra broen ovenfor nedre Sandbrekke[3]. Jarlen visste ikke, at kong Sverre var tilstede der, ti han tænkte, at han skulde ta nogen av de mænd, som fór sidst. Da løp birkebeinerne op og imot dem, men jarlen søkte tilbake til broen og over denne, og birkebeinerne fulgte dem like til et gjærde, som er gjort ved broenden mellem den og byen. Men da kong Magnus's og jarlens hær søkte op imot dem, da vendte birkebeinerne tilbake over broen, og de skjøt da paa hverandre tvers over aaen. Men jarlen bad sine mænd at gaa ut av skudmaal og sætte sig ned paa akeren[4] og se, hvad birkebeinerne tok sig for. Kong Sverre og hans mænd satte sig ogsaa ned paa den paa den anden side under den bakke, som er ved Sandbrekken, og saaledes sat nu begge flokker en lang stund om dagen. Kong Magnus's mænd lot hente sig mungaat[5] nede i byen. Mange mænd, som hadde buer, gik ut av begge hære og skjøt imot hverandre; der blev da nogen saaret av begge hære. Men da det led paa dagen, saa at det var kommet til non[6], gik Gudlaug, kong Sverres stallare, til broenden og hadde et skjold foran sig; han ropte til kong Magnus's hær og sa, at han vil tale med dem, om de vilde høre paa ham. Ivar Horte svarte (han var av Magnus's hær) og sa, at han vilde lytte til det, han sa. Gudlaug talte da saaledes: «Kong Sverre vil gi kong Magnus og Erling jarl og hele deres hær tre vilkaar. Det ene er, at de gaar over broen, men kong Sverre vil gaa langt op fra broen med hele sin hær; da kan begge fylke sin hær saa godt, som de vil, og kjæmpe paa Sprotavollene; og la da den ha seier, som Gud vil. Men om kong Magnus og Erling jarl ikke vil ha dette vilkaar, da byder kong Sverre dette andet kaar, at de med sin hær gaar ut til borgen[7] og fylker der i god ro; men vi birkebeiner vil søke over broen til eder, og la da skjæbnen avgjøre. Det er det tredie vilkaar, om de ikke vil noget av de andre to, at de gaar ut til Ørene til sine skibe og fylker der saa vel, som de vil; men vi birkebeiner vil komme imot og søke ut gjennem byen; og det skal I vite med sandhet, at kong Sverre vil gladelig kjæmpe, om han faar raa.» Efter denne tale gik

[1] Klæbo herred, længer syd i Strinden. — [2] Nu Vollan. — [3] [Bakke i nærheten av gaarden Elsæter ved Trondhjem. — [4] Vest for domkirken, det senere «Kalvskindet». — [5] Se side 24. — [6] Lat. nona hora (9de time) ved kl. 3 om eftermiddagen. — [7] Paa Ilevollen, [hvor erkebiskop Øystein p. gr. av Sverres angrep hadde latt opføre en træborg, rimeligvis vinteren 1177—78.

Ivar Horte fra bakken og til det sted, han i forveien hadde staat, og op paa akeren; der fandt han Erling jarl og nævnte disse tilbud for ham. Men kong Magnus var sovnet paa akeren hos jarlen, og jarlen klappet ham paa ryggen og bad ham vaakne. Kongen spurte, hvad som var paafærde. Jarlen nævner nu disse vilkaar, som Sverre prest hadde budt dem. Kong Magnus bad jarlen vælge; jarlen sa, at han ikke vilde vælge noget av dem, og mente, at det var rimeligere, at han gav Sverre prest vilkaar, end denne ham. Efter dette gik Ivar og sa Gudlaug jarlens svar; siden fór Gudlaug og meldte birkebeinerne, hvorledes jarlen hadde svart. De flokket sig da sammen en stund, og efter det tok de til at gaa, og kong Sverre stevnte op efter veien østenfor elven til Kleppabu[1]. Men de ordnet sin gang saaledes, at de gik én for én; det saa da ut, som om halen deres var lang, før den sidste mand gik. Nu skiltes de for denne gang

28. Kong Sverre fór nu opover langs med elven til en gaard, som heter Kot[2]; der lot han et hus ta ned og gjøre en flaate derav. Siden satte de over Nidelven paa denne samme flaaten, og ved midaftens tid drog de ut over Tjodmyrene[3] og saa ned til Stav[4] og satte der over Gulelven[5] paa eker. Da de var kommet over, bad kongen dem hvile sig og sa, at han var søvnig og vilde sove. Kongen sovnet straks, og da det var kommet til natmaal[6], da kom det en bonde der, som fór med malt-kløver og vilde til byen for at sælge maltet. Birkebeinerne stimlet da om ham og lot, som de vilde byde paa maltet. Kongen vaaknet og spurte, hvad der var paa færde. De sa, at det var kommet en bonde der med malt. Kong Sverre sa, at han vilde finde ham, og saa blev det. Kongen sa til bonden: «Ikke vil vi sinke din færd; men sig sandt om, at du fandt birkebeinerne, og at de var kommet over Gaula[7] og agtet at ta sit nattested inat ved Medalhus[8].» Derefter skiltes de. Birkebeinerne var der nogen nætter, tre eller fire, før de anden gang søkte til byen.

29. En aften, da jarlen hadde spist, kom Sigurd Nikolassøn[9] og Jon av Randaberg[10] til ham. Da sa Sigurd: «Er utvagtene stillet ut, herre? Det er sagt os, at vi nok snart kan vente, at birkebeinerne vil søke imot os; og det skulde være mit raad, at det blev blaast til samling, og at hæren blev kaldt

[1] Se side 37. — [2] En nu forsvundet gaard paa Strinden, som maa ha ligget paa østsiden av Nidelven nordenfor Lerfossene. — [3] Myrene ved den elv, som kommer fra Kjyvandet (þjodarvatn) og gaar forbi Kystad (þjodstaden) og falder i Nidelven fra vest nordenfor Selsbak. — [4] I Leinstranden nær Gulelvens munding. — [5] [Gulelven (Gaula) kaldtes i gamle dage Gaul. — [6] Natmaal, tiden mellem 7½ og 10½ om aftenen. — [7] Gulelven. — [8] Melhus i Guldalen. — [9] Se foran side 14. — [10] Lendermanden Jon Torbergssøn av Randaberg (nordligst paa Jæderen) var gift med jarlens datter Ragnhild. [Han var rimeligvis av Arnungætten.

ut til borgen med vaaben, forat vi kunde være rustet til at ta imot dem, om de søkte imot os hit til byen. Vi tror det for sandt, at birkebeinerne nu er kommet til Guldalen, og nogen gjetter paa, at de vil søke op til fjeldet; men os er det sagt for sandhet, at det ikke er mindre at vente, at de vil hit for at møte os.» Da siger jarlen: «Jeg vilde gjerne, at det var sandt, at de søkte hit imot os, ti da venter jeg, at de vil faa den mottagelse, som de fortjener. Men jeg tænker, at I gjerne kan sove hele natten urædde for birkebeinerne, ti mig er det sagt, at de nok har snudd op tilfjelds. Og Sverre tør nok ikke søke hit til os, hvis vi forut vet om ham som nu.» Da sa Jon av Randaberg: «Dette skulde være forbud paa godt for os, at jarlen lover os, at vi ikke trænger til at ta os ivare for birkebeinerne; men der er dem, som siger, herre, at I lægger mere vegt paa at drikke eder drukken i mjød eller vin end at lægge raad for eders hær.» Da svarte jarlen meget vred: «Det har ogsaa sjelden før været sagt om mig, at jeg ikke var vár nok; men nu vet jeg ikke, hvad som er mest sandt, at jeg ikke kan gi noget raad for denne hær, som I siger, eller ogsaa, at I er meget ræddere, end I skulde være. Og for den saks skyld skal I nu kunne ligge urædde denne nat; for jeg skal nu selv holde vagt, om I tror mig. Det har dog folk før trodd at kunne lite noget paa, og dengang hadde vi at gjøre med større overmagt end nu.» Efter dette gik Sigurd og Jon bort til sine skibe; men noget senere gik jarlen tilsengs og klædde sig av og la sig siden til at sove, og likesaa alle hans folk, undtagen at utvagter blev stillet som vanlig.

30. Nu er det at fortælle om birkebeinerne, at de kom om natten ved daggry [1] frem til Steinbergene [2]. Da spurte lendermændene, hvorledes det hang sammen med hans færd; kong Sverre sa dem, at han vilde til byen imot jarlen. Og da han kom over aasen til Fegensbrekka [3], da steg han av hesten og faldt paa knæ og bad for sig. Derefter talte han nogen ord for hæren og bad dem følge hverandre vel og trygt: «ti nu vil vi vinde en fager seier. Men ikke trænger jeg at regne op for eder, hvilken nød og møie I stadig har hat, inden vi har kommet hit i landet, mens I hitindtil har nydt litet av godt. Jeg kan ogsaa vel merke paa mit eget sind, at nu kunde det tykkes eder tid til at faa nogen større løn for eders stræv og store fare, end vi hittil har hat vilkaar til. Slikt har vi faat, som vi har kjæmpet os til: gjestebud der, hvor

[1] 19de juni (1179). — [2] Høide søndenfor Trondhjem, hvorover den gamle vei til Guldalen gik. — [3] Fegensbrekka («glædens bakke») kaldes den bratte bakke ned ad Steinberget imot byen, likesom det første syn av Rom av nordboerne kaldtes «Fegens brekka» (egentlig lat. Mons Fajani.)

de har været at faa, og andet gods der, hvor vi har naadd til det. Men nu gjælder det dog noget mere, end vi ofte har hat at leke om: det, som er byen Nidaros. Her i byen er nu ogsaa tilstede kong Magnus og Erling jarl og mange lendermænd og hirdmænd. Der er nu større hæder at vinde, end jeg tror det ofte vil gives leilighet til, og at vi faar seier, tykkes mig rimeligere efter det, som jeg har drømt. La os nu søke saa meget fastere frem, som jeg nu venter, at vi vil vinde mere end før. Jeg vil nu lyse for eder, hvad I skal kjæmpe om. Den, som fælder en lendermand og faar sande vidner paa det, han skal bli lendermand, og den hirdmand, som dræper en hirdmand, og den slags værdighet skal enhver faa, som han selv «rydder sig rum» til; og han skal desuten motta mange gode ting i hædersgave av os. Om slikt gjælder nu leken, og jeg tænker, at de ikke har noget sandt bud om vor færd. Det tykkes mig ogsaa mest at vente, at lykken nu ikke er med dem, og at det er kommet til endedagen av deres livsstunder. Men vi vil vinde seier og sømmelig værdighet, som det tilkommer os. Saaledes vil Gud skifte mellem os, ti de har længe sittet over vor eiendom, og det kan nu hænde, at de mister det, som de med uret fik, baade hæder og rike, og det er ikke ulikt til, at dermed mister de nu livet. Gjør nu den første riden saa haard, I kan, og da kan det gagne vel. De er visst nu drukne og søvnige og desuten raadløse, nogen ombord i skibene, nogen her eller der i byen, og de vil neppe vite, hvor de skal vende sig hen eller hvad de skal ta sig til.» Men da kong Sverre endte sin tale, optok de den alle vel og fór nu nedover Steinbergene.

31. Kong Magnus's mænd vaaket denne samme nat ute paa Ørene og holdt der lek. Og da de saa birkebeinernes hær fare ind over Steinbergene, blev det blaast og derefter ropt, at hæren skulde væbne sig og gaa ut. Mange mænd av kong Magnus's hær laa oppe i byen og hadde været døddrukne om kvelden, ti kongen hadde holdt gilde for dem om dagen, og de laa i de gaarder, som de hadde tat herberge i. Men da jarlen fik vite disse tidender, stod han op og klædde sig og bød hæren at væbne sig. Da kom Ivar Horte, hans frænde, og sa: «Vor hær er spredt oppe i byen, og mange har visst lagt sig ned at sove uføre, og jeg tror ikke, at vi kan faa samlet hæren saa raskt, som det trænges; mit raad er at blaase hele hæren ut til skibene og la skibene sige ut fra bryggerne, og gjøre os rede i god ro: stride, hvis det synes os raadelig, men i andet fald ro ut av elven, ti folkene her i byen kan vi visst ikke stole paa til hjælp.» Da svarer jarlen: «Jeg vet ikke, Ivar, om ikke dette var raadeligst; men ikke kan jeg se rolig paa, at denne djævelspresten Sverre

sætter sig i min søns rum.» Jarlen stod da op og ropte høit og bød alle mænd gjøre sig rede saa fort, de kunde, og gaa iland. Og da jarlen kom iland med sit skibsmandskap og sit merke, gik han op gjennem byen til strædet og hilste med kys Kristkirken. Og der kom da kong Magnus til ham med sit merke og sin flok, Sigurd Nikolassøn, Jon av Randaberg og Ivar Horte med sine flokker; da la mange sig paa knæ og bad for sig. Dernæst vendte jarlen sig fra kirken og sa til sine mænd: «Staa op og ta eders vaaben; det kan være, at nogen av eder faar det kaar at ligge her om en stund.» Erling jarl hadde en rød kjortel av fustan[1] og en silkehue og over sig en platebrynje, som ikke var spændt helt til. Han hadde i haanden et draget sverd, kastet det op i sin haand og sa: «End skal I faa se det, at denne gamlingen skal kunne faa sverdet til at bite idag.» Han bød lursvendene, at de skulde blaase saa tidt, de kunde. Og da de kom ut forbi stopulen[2], saa jarlen sig til begge sider og sa: «Hvor er vi nu alle?»

32. Kong Sverre hadde i Guldalen faat næsten 300 (360) mand eller noget flere, men mange av disse hadde litet av vaaben; bønderne hadde sendt sine arbeidsfolk hjemmefra, ti de turde ikke selv fare og ræddedes for refselse av Erling jarl. Men da de fór ind over Steinbergene, løp det en mand frem foran de andre; han var baade stor og sterk og bar en stor trælurk[3] over akselen, men ikke noget andet vaaben. Da sa Hjarrande Hvida[4]: «Hvor vil du hen, mand, eller hvorfor løper du saa med den trælurken? Hvor er vaabnene dine? Det er noget andet at kjæmpe imot Erling jarl end at treske korn; til det kan vel en treskestok brukes.» Denne mand het Øyvind. Han svarte: «De vaaben, jeg tænker at ha i kampen, kommer vel imot mig fra byen, og jarlsmændene farer endda med dem.» Da ropte Hjarrande Hvida: «Slik tale kan jeg like, du maa være en grepa kar.» Siden gav han ham sit spyd og en haandøks og sa: «Kjæmp du med disse vaaben!»

33. Nu fór birkebeinerne ind til byen, og de møttes paa akeren ovenfor[5] taarnet, litt utenfor byen. Kong Magnus og Erling jarl hadde vel 500 (600) mand. Der blev det straks en stor strid og et skarpt slag, men ikke langt. Tore Spola[6] bar Erling jarls merke, og mange mand faldt av begge hærene,

---

[1] Fustan, tyndt bomuldstøi, m. lat. fustannum (egtl. tøi fra Fostat, d. e. Gammel-Kairo i Ægypten). — [2] Hovedtaarnet paa Kristkirken; kirken var vel ikke endnu fortsat længer mot vest. — [3] [Lurk vil sige en tyk stav. — [4] [Hviða bet. «stormkast, pludselig vindstøt». — [5] D. e. vestenfor. — [6] [Tilnavnet er mulig hunkjøn til spole, «væverspole». Han kaldes ogsaa Spæla. H. Koht forklarer det av spola, som i Telemarken betyder «rem, strimmel».

men mest av kong Magnus's mænd. Der blev søkt fast frem dit, hvor Erling jarls merke var; men da Tore var stedt i stor nød, skjøt han merkestangen ned i akeren, saa at merket stod ret op. Da tok jarlens fylking paa at sige tilbake, og det gik saavidt, at merket stod næsten bakenfor de birkebeiner, som søkte mest frem. Men de, som kom bakefter, trodde nu, at jarlen fulgte med det, og blev rædde; de tænkte, at det var kommet flugt i deres hær, og da kong Sverre merket det, lot han stangen hugge sønder. I samme stund fik Erling jarl stik av et spyd, som kom midt i livet paa ham. Da sa en mand: «Et farlig stik, herre!» Jarlen svarte: «Følg I bare kongens merke vel! Mig skader intet.» Litt efter kom Assur prest og Helge Torfinnssøn[1] i nærheten av jarlen; denne hug til Assur prest tvers over ansigtet, og det blev et stort og meget stygt saar. Siden satte jarlen sig ned. Der faldt jarlen og den sveit, som stod nærmest ham. Efter det kom det flugt i kong Magnus's flok. Han kom paa flugten dit, hvor hans far Erling jarl laa og vendte ansigtet op i luften. Kongen bøide sig ned til sin far, kysset ham og sa: «Vi møtes igjen paa glædens dag, far min!» Læberne rørte sig paa jarlen, men han hadde ikke kraft til at svare. Kongen kunde da heller ikke dvæle der, han maatte hjælpe sig selv. Kong Magnus og største del av hæren flygtet ind til byen. Han tok «Ryden»[2], som jarlen hadde styrt, og satte med den ut av aaen. Der paa akeren faldt Sigurd Nikolassøn[3], Jon av Randaberg, Ivar Horte, Einar Litle, lendermand, Botulv fra Fjordene[4] med to sønner. Bjørn Bukk[5] løp til byen og ut i Nidelven; han vilde svømme over til Skellingarhella[6], men druknet; han var i brynje og sank straks ned. Mange mænd løp ut i elven, og der druknet nogen, men andre reddet livet. Der faldt Ivar Sveinssøn og Guttorm Snerel[7]. Disse var alle kong Magnus's lendermænd; næsten 60 hirdmænd faldt der, og mange andre mænd. Kong Sverre tok Olavssuden[8], som kong Magnus forut hadde styrt; han tok ogsaa deres fleste skibe. Han fik nu der ogsaa igjen sine skibe, som han hadde mistet for kong Magnus og Erling jarl.

34. Erling jarls lik blev baaret til graven søndenfor kirken; men nu er hans grav i kirken[9]. Og da liket var jordet, talte kong Sverre over hans grav

---

[1] [Helges far Torfinn Svarte var fra Snaasen og var en av birkebeinernes høvdinger under Øystein Møyla. — [2] [Navnet er muligens dannet av ryð, n. «rust». — [3] [Søn av Nikolas Skjaldvorssøn av Steig, lendermand. — [4] [Han var lendermand. — [5] [Lendermanden Bjørn Bukk Nikolassøn var søn av Aasa, en søster til Erling Skakke. — [6] Et blindt skjær paa østsiden av elven, omtr. 100 meter søndenfor «bybroen». Navnet uttales nu Sjælinghylla (med tykt l). — [7] [Tilnavnet Snerel bet. «dreietap». — [8] D. e. Olavsskibet (opkaldt efter Olav d. hellige). — [9] Fordi koret («det østre skib») efter 1179 (1183) var blit utvidet mot nord og syd med sideskibe.

og sa: «Det sømmer sig ikke, at det ganske ties ved saa gjæv en mands grav, som vi nu staar over. Her er nu blit et stort tideskifte, som I kan se, og det har vendt sig underlig, at én mand staar nu for tre: for konge, for jarl og for erkebiskop, og jeg er den mand. Her er nu mange tidender at se og vite, som er meget værd, og som mænd kan være takskyldige for, at det bæres baade til denne og andre kirker legemer av saa mange mænd, som har fulgt kong Magnus. Men som det vil være mange kjendt, har erkebiskop Øystein og mange andre lærde mænd stadig sagt, at alle de mænd, som kjæmpet for kong Magnus og verget hans land og mistet livet derved, — at alle de mænds sjæle var i paradis, førend blodet blev koldt paa jorden. Nu kan vi alle her glæde os over, at saa mange mænd her nu vel er blit helgener, hvis dette er saa, som erkebiskopen har sagt, at alle de er blit hellige mænd, som er faldt med Erling jarl. Da kan vi ogsaa tænke, hvor hellig Erling selv er blit, han som først raadde for det, at Magnus blev tat til konge, da han var et barn, han har ogsaa siden styrket og støttet hans rike like til denne stund. Vi kan vel tænke, at hans forbøn kan bli til stor hjælp hos den almægtige Gud, hvis det ikke er saa, at erkebiskopen har hældet litt formeget til sine venner i sin tale, da han sa dette. Men saa har det nu skiftet om, at vi nu staar over dem, som længe bar øgeshjelm[1] over os og mange andre. Jeg ser nu her mangen mand staa sorgfuld over denne grav, som vilde være storglad, om han stod saaledes over min grav, selv om den ikke var saa herlig prydet. Men dette synes mig kortsynt og ikke godsindet efter det, som jevnlig har været forklart for eder, hvad hver av os hadde at vente os, naar vi lot livet paa slik vis. Det synes mig, som det paa begge sider kunde bli stor glæde over, at det har skedd et saa stort skifte paa mænds liv, som Gud selv vilde. Vi kunde leve til nogen bedring og med mindre frygt end hittil, ti vi vil ikke længer ræddes for dem, over hvis grav vi nu staar; men I maa dog føle meget større glæde ved disse mænds død, fra hvis legemlige samvær I nu er skilt. Og tænk nu alvorlig paa erkebiskopens løfte. Det er alt gaat saa lang stund, at blodet er blit koldt, og om vi end ikke kan hilse deres jertegn, saa er det dog blit god raad paa salige mænd i byen i denne strid. I har visst ikke mistet dem, men nu vil de kunne vise eder en fager frugt av sine verker, naar I dyrker dem som hellige mænd, saa som I har tænkt. Men hvis det er saa ilde, — som min hug siger mig at det er — at brustet har de

[1] Øgeshjelm (egtl. rædselshjelm) kaldtes den hjelm, som ormen Favne bar, og som sagdes at frembringe rædsel ved sit utseende.

fagre løfter, som var lovet dem, da har de og alle de, som trodde paa dem, længe nok undgjældt for deres løgn. Og det er mit raad at ta saken paa en anden vis: at bede for dem, som er fremfarne fra denne verden, og bede til Gud, at Erling jarl maa faa tilgivelse for alle de synder, han gjorde, mens han var i denne verdens liv, og særlig for det, at han tok sig saa stor djervhet til, han en lendermand, at han lot gi sin søn kongsnavn, og ovenikjøpet reiste flok og merke mot sønner av konger, nemlig kong Haakon[1] og kong Øystein[2], og fældte dem begge fra riket, men siden holdt kong Magnus i riket, og med ikke større ret, end I nu kan høre. Vi skal nu ogsaa bede for alle de mænds sjæle, som er faldt i denne uretfærdige strid, baade nu og før; bede Gud om, at han tilgir dem alle synder og berger deres sjæle; ogsaa jeg vil for Guds skyld tilgi dem alt det, som de har misgjort imot mig. Enhver mand gjøre nu, som han synes og han tror bedst vil nytte ham selv og dem, som nu er fremfarne fra verden og blev kaldt bort saa snart, at de var baade uten tjeneste[3] og uten skriftemaal og hadde noget mindre utrustning og grummere hug, end de nu selv kunde ønske. Jeg vil heller gaa god for, at alt det, som I nu gjør for deres sjæl, det skal bli eder til stor hjælp og fuldkommen miskund, heller end det, at de ikke skulde trænge bønner.» Og da kongen hadde talt dette, vendte han sin tale efter den sedvane, som er vanlig ved gjæve mænds grav: han takket først prestene for deres sang og fagre ord og hele mængden for dens bønnehold og for slik virksomhet, som hver formaadde at gjøre som bedst efter sin ven eller frænde. Han bad hver mand sysle saa godt, som han selv vilde, om sin frænde eller hjertensven, og lovte at skaffe mænd til at sørge for de mænds grav, som det ikke blev andre til. Kongen endte sin tale saaledes, at alle likte den, og mange mænd gjorde gode tilrop til den.

35. Kong Magnus drog syd til Bergen med de mænd, som var kommet unda. Traand i Vite[4] sa, da man spurte ham om tidender: «saa hidset vi nu Graaen[5], at han laa efter.» Kong Magnus fandt i Bergen Øystein erkebiskop og Orm kongsbror og sa dem disse tidender. Kong Magnus holdt da ting med sin hær og med bymændene og fortalte dem om sit tap; men desuten

---

[1] [D. e. Haakon Herdebred, som faldt ved Sekken i Romsdalen mai 1162. — [2] [D. e. Øystein Møyla, som faldt paa Ré ved Tunsberg januar 1177. — [3] «Tjeneste» betyder gudstjeneste eller kirkelig forretning, særlig nadvertjeneste eller «den sidste olje». — [4] Ukjendt stedsnavn. — [5] «Den graa hest» eller «den graahaarede mand» (jarlen). Erling sammenlignes med en gammel hingst, som hidses til kamp og blir liggende død efter.

bad han dem om hjælp. Da svarte Øystein erkebiskop paa kongens tale og sa, at alle dugelige mænd vilde ha god vilje til at styrke hans magt og hjælpe ham av al sin kraft til land og rike. «Dette møte har endt saaledes, herre, som mange ønsket, at I er kommet uskadt fra det, I som hele folket elsker. Men omend Erling jarl var en vis og mægtig mand, tyktes dog mange hans overmod saa stort, at det syntes tungt at bære det. Men alle mænd vil love det, at vaage sit liv for eders liv, for at I kan naa eders rike og land.» Folk gav lydelig sit bifald tilkjende til dette, og alle ropte, at de heller vilde dø med kong Magnus end tjene Sverre. Derefter fór kong Magnus og hans hær østpaa til Viken, og han var der om vinteren og hadde hos sig en stor hær og mange stormænd; de hadde der stor styrke, utrustning og skibsbygning.

36. Efter alt dette, som nu er fortalt om Erling jarls fald og det slag, som var der, vokste kong Sverres magt saa meget, at det ikke var den mand i Norge, som ikke nu kaldte ham konge, undtagen kong Magnus og hans mænd. Indtil da hadde folk, naar stormænd var tilstede i kjøpstæder eller andetsteds, syntes det var vanærende, om nogen blev kaldt «birkebeiner»; men fra nu av tyktes det at være et hædersnavn, og de, som kaldtes saa, at være meget værd; og de samme, som hadde været dels arbeidsmænd, dels ransmænd eller ribbalder[1], men som siden hadde været i kong Sverres hær og vundet seier, de bar nu skrud og skarlagen og gode vaaben, som forut kong Magnus's hirdmænd eller lendermænd hadde baaret. Og om end mænd, som før hadde set dem, kjendte dem av utseende, saa lot de dog, som om de ikke var de samme, som før hadde været fattige, og neppe vilde de selv mindes sit forrige liv. Det er folks tale, at ikke har det været en modigere flok i Norge end de, som dengang var med kong Sverre, og det samme vidnet han selv stadig siden og nævnte «de gamle birkebeiner», naar det tyktes ham, at hans mænd slog sig paa vellevnet eller drik og ikke passet paa vagthold eller ilde holdt ut stræv eller møie eller var daarlige til at speide i ufred. Kong Sverre gav da straks[2] sin hird sold, og øket manges navnebøter[3]; han satte da sysselmænd over hele Trondheim.

37. Det hadde hændt sig øster i Viken, at en tiggerkjærring var død, og lot efter sig en hekle[4], og i den fandtes det meget sølv, som var sydd ind i den. Men da kong Magnus's mænd blev dette var, tok de og brændte heklen,

---

[1] Røvere eller urolige kropper (m. lat. ribaldus, gl.fransk ribaud). — [2] [D. e. straks efter kampen paa Kalvskindet. — [3] Navnbøte (egt. navnforbedring), d. e. høiere titel. — [4] En kaape uten ærmer, slik som prester og munker brukte.

men skiftet sølvet mellem sig. Og da birkebeinerne spurte dette, kaldte de dem «hekle-arvinger» eller «heklunger».

38. Førend Erling jarl faldt, drømte kong Sverre en drøm, hvorav han tyktes at kunne vite, hvorledes det vilde gaa i kampen mellem ham og jarlen. Han tyktes, han sov i et loft i byen og visste, at natten var lys, og han saa en mand gaa ind paa loftet og hen til den seng, han hvilte i, og manden talte til ham: «Reis dig op, Sverre, og gaa med mig!» Denne mand syntes ham forfærdelig, og han tyktes ikke, han trøstet sig til andet end til at gjøre, som han bød. Denne mand gik op fra byen[1], men han efter, indtil de kom til et sted, der det brændte en ild, og en stekt mand laa i ilden. Da sa drømmemanden, at Sverre skulde sætte sig ned og faa mat, og la siden manden for ham. Han tyktes at svare, som det var i hans hug, at han aldrig hadde spist uren mat, og at han nu ikke vilde æte slikt. Da svarte drømmemanden: «Du vil æte, og du skal æte, og saa vil han, som raar for alt.» Han tyktes da, at han tok til det at æte kjøtet av benene, og hver bit tyktes at gaa trægt ned, men jo længer han aat, desmindre vondt syntes han det var at faa ned det, som var høiere oppe. Men da han kom til hodet, da vilde han æte det ogsaa; men manden, som leide ham dit, tok hodet til sig og sa, at han nu skulde holde op. Da tyktes det ham litet mindre slemt at holde op, end det fra først av hadde været at ta til det, men han maatte dog skille sig ved det. Siden gik de tilbake til byen og til det samme hus. Og da han syntes, at han var kommet i den samme seng, som han hadde reist sig fra, da saa han sin veiviser gaa ut, og siden vaaknet han. Kong Sverre hadde saa meget egget sine mænd til at gaa imot byen, fordi han tydet drømmen saaledes, at den mand, som laa i ilden, maatte være Erling jarl, som da tok til at ældes[2], og kong Magnus og hans mænd vilde da være ilde ute for raad og komme til det yderste; og han vilde for største delen ødelægge ham med hans hær, lendermænd og hirdmænd; men naar hodet ikke blev ætt, vilde kong Magnus komme unda.

39. Efter dette drev det mange rike og ætgode mænd i Trøndelagen til kong Sverre, og mange, som sat hjemme, blev hans venner. Han satte da al sin trøst og tillit til trønderne, fordi de hadde altid været uvillige imot Erling jarl og hans herredømme, saaledes som forut var skrevet om de

---

[1] D. e. til akeren (Kalvskindet), hvor slaget stod. — [2] Her er et ordspil mellem eldr (ild), eldast (ældes) og elta (trykke paa, jage), som ikke rigtig stemmer med vort nuværende sprog.

sammenstøt, som jarlen hadde med trønderne[1]. Kong Sverre regnet altid siden Trondheim for sit egentlige hjem[2] og sa, at trønderne var ham de kjæreste av alle folk i landet, og nævnte stadig i sine taler, hvor trofaste venner trønderne hadde været imot kong Sigurd, hans far, eller imot kong Haakon, hans bror, eller imot Øystein birkebein, og de hadde stadig tjent under det samme skjold! — Kong Sverre dvælte nogen tid nord i kaupangen; han lot da byde ut leding over hele Trondheim, baade av mat og folk, og hadde bøndernes skibe fra herredene. Og da han var rede, drog han sydover efter kong Magnus; men da han kom til Bergen, var kong Magnus drat unda østover med hele sin hær. Kong Sverre satte sine sysselmænd[3] over hele det rike, som han da fór over, og om høsten vendte han tilbake til kaupangen[4] og sat der om vinteren.

40. Om vaaren bød kong Magnus fuld almenning ut syd fra landet, østen- [1180]
fra Lindesnes og nord (vest) over Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn, Fjordene, begge Mører[5], og Raumsdalen[6] og fór derpaa om vaaren med hele denne hær nord til Trondheim. Der var da med ham Øystein erkebiskop, Orm kongsbror, Nikolas og Philippus, sønner av Arne kongsmaag[7], og alle lendermænd syd fra landet, saa som her siges:

Riksstyreren fulgte
ryger og horder,
filer[8] og sygner[9]
og firders[10] hær,

Mører alle,
mænd fra Raumsdal,
erkebiskopen,
al Trøndelagen.

Kong Magnus kom med sin hær nord i Trondheim og la til ved gaarden Steine[11] søndentil paa neset[12] og laa der nogen nætter. Kong Sverre var da inde i kaupangen og sendte Torolv Rympel[13], Tjostar Svarte, Øyjolv Avlessøn og Haavard Laks ut med stort følge, for at de skulde «gildre efter fangst», hvis det faldt sig saa, og de kunde faa tak i nogen av kong Magnus's mænd. De

[1] Dette er vel et senere tillæg, ti det henviser til Snorres fortælling i Magnus Erlingssøns saga. — [2] [I Heimskringla (s. 60) heter det likedan om Harald Haarfagre: «Kong Harald fór da tilbake til Trondheim og dvælte der om vinteren og regnet det siden stadig for sit hjem.» — [3] [Sysselmænd begynder fra den tid av hyppig at træde istedenfor de mere selvstændige lendermænd. — [4] [D. e. Nidaros. — [5] [D. e. Nordmøre og Sunnmøre. — [6] [Romsdalen. — [7] Sønner av Arne paa Stovreim og enkedronning Ingerid, kong Inges mor. — [8] Indbyggerne i Fjaler, det sydligste av Firdafylke. — [9] Sogninger. — [10] [Indbyggerne i Fjordene (Sønd- og Nordfjord). — [11] [Gaarden kaldes i sagaene Steinn; nutidsformen er opstaat av den gamle dativ (á Steini). Et par haandskrifter kalder gaarden Beinsteinn. — [12] [D. e. Byneset. — [13] [Tilnavnet er dannet av «rumpe».

kom frem til en gaard, som heter Langlo[1]; men der gaar det ned til sjøen en dal, som er bevokset med skog, og der i dalen laa de. Kong Magnus's mænd fik ikke øie paa dem, førend birkebeinerne kom over dem. Kong Magnus var gaat iland til badstuen paa Steine, men da han fik øie paa birkebeinerne, skyndte han sig til skibene. Birkebeinerne dræpte der næsten 30 mand, som de fik stanset paa land. Men da kong Magnus's mænd hadde væbnet sig og løp op paa land, søkte birkebeinerne unda og berget sig. Derefter fór de tilbake til kaupangen.

41. Efter dette la kong Magnus ind til Holmen[2] og dvælte der en stund, men kong Sverre rustet sig i byen. Kong Magnus sendte da et skib, som styrtes av Birge Gorn[3] og Trond Lyrta[4], avsted efter en bonde, som het Avle[5], og lot ham føre til sig, ti hans søn var Øyjolv, kong Sverres hirdmand; men kong Magnus vilde ha ham med sig og sendte et brev ind til byen med Heden paa Lade[6], og satte det i brevet, at hvis han vilde frelse sin fars liv, skulde han komme ut til kong Magnus og bli hans mand. Heden fór ind til byen og gav Øyjolv brevet. Han syntes, at denne sak bragte ham i stor vaande, og gik med brevet til kong Sverre og viste ham det. Kongen læste brevet, og siden sa han: «Det er faa, som kommer med slikt til mig; men vi skal finde paa et godt raad til dette: Bring hit den mand, som bar brevet.» Kongen lot gjøre et andet brev; i dette stod det: «Hvis du, kong Magnus, gjør Avle mén eller skade, da skal jeg dræpe Eiliv Eplestang, Skrud-Eirik og Eindride Slandre for dig, ti deres sønner er hos eder, nemlig: Tore Knap, søn av Eindride, Ulv Kneite[7], søn av Eirik, og Gunnar, søn av Eiliv. Slik dødsmaate skal de faa, som I gir Avle; men det skal Øyjolv gjøre.» Nu drog sendemaden tilbake med dette erende og bragte brevet til kong Magnus. Da han saa det, blev han saa vred, at han løp frem fra løftingen med brevet og sa: «Det ser jeg, at I tænker at raa for, hvem der skal dræpes eller hvem der skal leve, og ikke jeg!» Ulv, Tore og Gunnar talte nu med ham og bad ham stagge sig; de sa, at han ikke var nærmere landet[8], om han lot en bondekall dræpe, og at de ikke vilde vaage sine fædres liv for kong Sverres onde raad. Avle fik da lov til i fred at fare til sin gaard.

---

[1] Nordenfor Steine i Byneset. [Sagaen kalder gaarden Langlóar. — [2] Nidarholmen og klostret der. — [3] [I sagaen om Haakon, Guttorm og Inge nævnes en Helge Gorn, som vistnok er søn av Birge Gorn. Tilnavnet betyder «tarm». — [4] [Lyrta betyder rimeligvis «lortet». — [5] Bonde paa Aastar (Aastan i Børsen), paa vestsiden av Orkedalsfjorden. — [6] Muligens den samme som Heden Hardmage, som nævnes i Snorre, Inges saga. — [7] [Han kaldes ogsaa Ulv Kneri. — [8] D. e. sit rike.

42. Kong Magnus rodde nogen dage til samtale ind paa Ørene, men kong Sverre gik ned imot ham og tilbød, at de skulde skifte landet halvt mellem sig og begge være konger, likesom kong Magnus Barfots sønner eller Haralds sønner var det. Om dette blev det talt meget; men det blev dog ikke noget forlik av, ti kong Magnus vilde ikke høre paa det. Nogen av hans mænd raadet til det, men andre raadet fra, og dermed skiltes de. Kong Magnus's mænd rodde ut under Holmen. Mens kong Magnus og hans mænd laa ved Holmen, holdt de raad om, paa hvad maate de skulde lægge til byen; de tænkte, at kong Sverre nok vilde være træg til at gaa ut av træborgen[1]. De lot da ankrene ta op og binde fast til tømmerstokker og tænkte at ro hen til Ørene og la ankrene med tømmerstokkene falde paa bøndernes fylking. Dette blev det stelt med, men ikke utført. De hadde ogsaa mange andre planer fore, som dog ikke blev forsøkt. Mandagen i gangdagene[2] rodde kong Magnus tidlig paa morgenen ind til Ørene til samtale, og begge egget da hverandre til strid. Birkebeinerne egget kong Magnus til, at han skulde lægge til Ørene, men kong Magnus egget dem til at gaa ut av træborgen og kjæmpe med ham paa Ilevollene[3]. Da sa kong Sverre: «Det vil vi love eder, som I nu kræver.» Dette avtalte kongerne mellem sig, at de om morgenen skulde møtes paa Ilevollene og kjæmpe der. Derefter rodde kong Magnus og hans mænd ut til sin hær. Kong Sverre lot nu sige til hele sin hær, hvad der var avtalt; han bad sine mænd gjøre sig færdige at gaa til skrifte og holde sine vaaben rede.

43. Tirsdagen[4] i gangdagene, da solen randt op, lot kong Magnus blaase til at lægge bort fra Holmen. De kastet av sig tjeldene, rodde ind til land, la til utenfor Ilen under berget og gik der op. Da hadde kong Magnus den store skeiden[5], den blev lagt for anker længer ute, men skuter og mindre skibe rodde til land. Kong Magnus og hele hans hær gik op i Steinbergene og satte sig der og ventet paa, at solen kom høiere op paa himlen, forat de ikke skulde se like imot den[6]; men da de hadde dvælt en tid, gik de ned og fylket sin hær.

44. Kong Sverre gik da ogsaa ut av træborgen og fylket sin hær, og de søkte nu ut paa vollene næsten under berget imot dem. Kong Magnus hadde stillet sin hird og sit merke paa den armen, som vendte imot sjøen, ti der saa han

[1] Paa Ilevollene, bygget av erkebiskop Øystein, som det oplyses i kap. 58. — [2] Gangdagene er de tre dage før himmelfartsdagen; mandag var i dette aar 26de mai. — [3] [Sletterne ved Ilen, paa vestsiden av byen, ligger nu i Trondhjem. — [4] 27de mai. — [5] [Skeid var navn paa de største krigsskibe. — [6] Nemlig naar solen kom nærmere syd, oppaa formiddagen.

i kong Sverres hær et stort og fagert merke, og han tænkte, at det var kongens merke. Dette merke styrte Gudlaug stallare, og med ham var bymændene og folk fra bygden og ledingsmændene. Men kong Sverre fór med sit merke ovenom langs med berget, ti ikke alle kong Magnus's mænd var kommet ned fra berget, og fra den kant ventet han den skarpeste kamp. Kong Magnus hadde sat en stor flok til at falde over birkebeinerne bakfra; deres formand var Nikolas Arnessøn, kong Inges bror[1]. Men kong Sverre sendte ogsaa en flok fra sig imot dem, og høvding for den var Ulv av Lauvnes[2], og derfor blev Nikolas's fylking ikke til nogen nytte for kong Magnus. Inden fylkingene gik sammen, talte kong Sverre for sine mænd, og han aapnet sin tale saaledes:

45. «Her er en stor hær og vakkert folk kommet sammen; men nu vil det vise sig, at vi har at kjæmpe mot en stor overmagt, da kong Magnus's fylkinger staar over alle vollene med gyldne vaaben og dyrebare klær. Et godt dagsverk var det, om I bar begge dele til byen i kveld. Ser I nu, gode halser[3], at det er godt at ha to vilkaar at vælge mellem: det ene er at kjæmpe til seier, og det andet at dø som en mand[4]. Det er ikke saa som at vise eder til skogen til tømmerhugst, naar I skal jevne hugg med kong Magnus's lendermænd; det er ingen skam i at ta imot og at gi store hugg. Her er det saa, som naar skalden kvæder:

Ei, som naar kulved han kløver,
er karlen, naar han hugger mot jarlen.

Saa sa en bonde, da han fulgte sin søn til hærskibene, og gav ham gode raad. Han bad ham være kraftig og haard i mandeprøven, «og ordene lever længst efter enhver[5],» sa han. «Eller hvorledes vilde du bære dig ad, hvis du kom i et slag, og du visste forut, at du skulde falde der?» Han svarte: «Hvorfor skulde jeg da spare paa at hugge til begge sider?» Bonden sa: «Om nu en mand kunde sige dig det med sandhet, at du ikke skulde falde der?» Han svarte: «Hvad skulde det da være iveien for at gaa frem, som jeg bedst kunde?» Bonden sa: «I ethvert slag, som du er med i, kan det hænde ett av

---

[1] [Nikolas Arnessøn av Stovreim var søn av Arne kongsmaag, som var gift med Harald Gilles enke dronning Ingerid. Han forsonte sig siden med kong Sverre, blev 1190 biskop i Oslo og døde 1225. — [2] Lauvnes, nu Løvnes i Agdenes herred. Han blev lendermand før 1190, men var av ringe æt. — [3] «Hals» er kjælenavnet for «mand». — [4] [Paa gammelnorsk sa de «dreng», som i det gamle sprog betyder «en ung, kjæk mand, en helt». — [5] [Paa lignende vis heter det i Haavamaal: Fæ dør, frænde dør. Selv dør du paa samme vis. Men ordets pryd aldrig dør, for den som god navnkundighet naar.

to, at du vil falde eller komme fra det. Vær du derfor djerv, ti alt er forut laget[1]. Intet slaar den ufeige ihjel, og intet kan frelse den feige[2]. Paa flugt er faldet værst.» Kong Sverre talte endvidere saaledes: «Nu kan I ogsaa vite det, birkebeiner, at det blir ondt for eder at bede heklungene om grid; derfor er det en eneste utvei, at staa som fastest og ikke la dem faa fremgang. Det er godt for eder, birkebeiner, at prøve eders sverd paa mjød-istrene til disse vikverjerne. Vi har vakkert og talrikt folk nok til at kjæmpe, men de har saa altfor stor en overmagt, saa de ikke kan komme frem med dem alle, og de har flest av slike folk, som duger bedre til brudemænd[3] end til hærmænd, og som er mere vant til at drikke mjød end til hærfærd. Min hird og mit merke vil jeg la fare imot kong Magnus's hird, ti fra hans hird kan vi vente os det skarpeste angrep; men lendermændene hans vil nok heller søke sig andre utveier; men bondemugen, som de har drevet hit med tvang, vil aldrig ænse, hvem som falder, naar de bare selv er usaaret. Det vet jeg godt om trønderne[4], at de har det som skalden kvad:

> Jeg vil ha mig til make
> den mundfagre Ingunn,
> hvordan saa møtet mellem
> Magnus og Sverre sig lager.

Gaa nu vel frem, gode halser, og Gud gi os lykke!» Denne tale virket meget til, at birkebeinerne eggedes frem. De trøstet sig nu, som før, til kongens forsorg og forløfter og til hans anelse om seiren. Torolv Rympil[5] og hans bror Karl Kjøtlaar og 10[6] andre mænd valgtes til at gaa frem foran fylkingen i slaget.

46. Nu seg fylkingene sammen, og det blev straks den skarpeste strid; i intet slag hadde birkebeinerne hat saa mange folk, men dog var kong Magnus's hær meget større. Der, hvor kong Sverres merke fór frem, fulgte hele hans hird og hans gjester[7]; der seg kong Magnus's fylking unda, og der kom det snart til flugt. Men paa den anden side, der, hvor kong Magnus's merke fór frem, der vek Gudlaug stallares og bymændenes fylkinger tilbake; der kom det næsten til flugt, og nogen var kommet paa løp. Kong Sverre sat tilhest, og da han saa sine mænds ufærd, red han til dem og ropte høit: «Hvorfor flygter I? Snu om og kjæmp som bedst I kan! Ser I ikke, at hele deres

---

[1] [Paa lignende maate heter det flere steder i Eddakvadene, f. eks.: «En lever ei nat efter nornernes dom». — [2] [Feig, d. e. en, hvis død er forestaaende. — [3] Brudemænd, d. e. mænd i brudefølget ved et bryllup. — [4] Nemlig de, som var presset til at følge kong Magnus. — [5] [Tilnavnet synes at hænge sammen med ordet «rumpe»; jfr. brorens tilnavn. — [6] [Tallet angives litt forskjellig. — [7] [Gjestene var en del av hirden, én grad lavere end hirdmændene

hær flygter til skibene? Kjæmp nu mandig og driv paa de flygtende, her som der!» Da hans mænd hørte dette og saa kongen, fik de straks mot til at vende om. Og da kong Sverres hird saa, at hele kong Magnus's hovedstyrke flygtet, vendte de sig dit, hvor de saa hans merke, og kom bak paa dem; der blev det da et stort mandefald. Da sa en mand: «Nu flyr kong Magnus.» En mand svarte: «Ikke endnu!» og løp imot ham og hug ham banehugg. Det var kong Magnus selv. Siden flygtet kongen og hele hans hær undtagen de, som var dræpt. Der faldt Philippus Arnessøn [1] og Brynjolv Blanda, søn av Eindride Jonssøn [2]. Ivar Galle [3] var haardt saaret, og da de flygtende blev forfulgt, red kong Sverre over valen og kom til Ivar; han bøide sig ned fra hesten, spurte, om han kunde bli lægt, og bød ham grid. Ivar svarte, at det var godt haab om, at hans saar kunde gro, om han fik læge til det. Like ved laa ogsaa en mand, haardt saaret; det var Brynjolv [4], søn av Kalv Sendemand fra Færøene; han reiste sig paa knærne og hug med sit sverd til kongen, idet han sigtet efter halsen. Kongen vendte kanten av staalhuen til, og sverdodden kom paa den, men sverdet naadde øret, og han fik et stort rift paa halsen, men kongen kastet sig av hesteryggen til den anden side fra ham, og straks stod sverd og spyd saa tykt i Brynjolv, at han næsten ikke kunde falde for dem. Da blev ogsaa Ivar Galle dræpt, og likesaa Gyrd Skjome [5], hans frænde, som sat og holdt ham under herderne. Disse lendermænd faldt paa Ilevollene: Nikolas Mondul [6] Andressøn, Jon Kula [7], Kolbein Gillessøn [8], Eirik Lauk [9]. Nikolas Mondul var en overmaade sterk mand og hadde en brynje og brynhoser, som var saa haarde, at vaaben ikke fæstet sig paa dem; han hug med begge hænder og stod længe alene blandt sine mænd. Han blev omsider saa mødig, at han faldt derav, men birkebeinerne flettet straks brynjen av ham og dræpte ham siden. Kong Sverre tok den store skeid [10] og mange andre skibe. Birkebeinerne løp ut paa skibene og rodde efter dem, og tok ute ved Digermulen [11] Eindride Kalvssøns skib og paa det 30 mand, som de gav grid; men Eindride kom unda op paa land. Et andet skib tok de indenfor Raudabjorg [12], og to matskibe tok de ute ved Stad [13]. Nikolas Arnessøn fór med sin flok ut over Gaularaasen [14] og derfra ut

---

[1] [Lendermanden Philippus Arnessøn av Herdla var søn av Arne kongsmaag og dronning Ingerid. — [2] Dræpt ved Konungahella 1159, søn av lendermanden Jon Mornev fra Trøndelagen. — [3] En orknøing, dattersøn av den orknøiske høvding Haavard Gunnessøn. — [4] Om ham se s. 4. — [5] [Skjome, d. e. sverd (egt. det blanke). — [6] Mondul betyder den stok, som møllestenen dreies med. — [7] [Kaldes ogsaa Jon Bise Skrepssøn. — [8] [Søn av lendermanden Ivar Gille fra Østlandet. — [9] [Kaldes ogsaa Eirik Badkarl Spiknevssøn. — [10] [Kong Magnus's skib. — [11] Paa nordøstsiden av Gaularaasen. — [12] Se s. 18. — [13] Stadsbygden. — [14] Her Byaasen.

til Steine[1] og fik sig der en skute; mange av kong Magnus's mænd tok landeveien.

47. Kong Magnus fór syd til Bergen med den hær, som var tilovers, og bergensmændene tok vel imot ham. Han holdt der ting, og bymændene bad ham at bli hos dem. Han mente dog, det var mest at vente, at Sverre vilde snart komme dit. Det svarte alle vel paa og tilbød sin hjælp til at verge byen med ham. Siden lot kong Magnus ta alle kjøbmandsskibe, som var i byen, og lægge dem ut fra Holmen[2] og over til Munkebryggen[3], og fæstet tauger mellem skibene og bryggerne, saa at man kunde gaa tvers over Vaagen. Da sa kongens raadgivere, at det ikke var raadelig at tro bergensmændene saa godt, at han stængte sig og sine skibe inde i Vaagen. Kong Magnus drog da bort sydover langs med landet og helt til Danmark til sin frænde, kong Valdemar[4], og var hos ham en tid.

48. Kong Sverre fór om sommeren sydefter og kom til Bergen dagen før Petersmesse[5]; han gav da alle bymændene grid og fred, og de tok sømmelig imot ham, som det var deres skyldighet; han la nu hele landet under sig. Men lendermændene raadslog, om de helst skulde fare imot Paal[6], kong Magnus's lendermand, eller til Bergen. De valgte at fare imot Paal og kom over ham en morgen, og Paal blev dem ikke var, før han hørte lurblaast ute. Paal og hans mænd kastet tjeldene av sig og verget sig vel; det blev et stort mandefald, der faldt Paal Andressøn og mange mænd med ham.

49. Det hændte sig den følgende vinter i 2den uke av langefasten om [1181]
natten efter mandagen[7], at kong Sverres vagtmænd blev var, at langskibe rodde ind paa Vaagen, og det var reist et merke paa et av skibene; de hørte ogsaa meget vaabenbrak fra hæren. Vagtmændene lot straks blaase i lurene, og det blev nu meget brak i byen fra birkebeinerne; det rygte kom straks ut, at kong Magnus var kommet med sin hær. Mange klædde sig da skyndsomt, nogen væbnet sig, nogen ikke, men alle flygtet, nogen ind i kirker, andre op i fjeldet, men nogen andre veier ut av byen. Kong Sverre var da gaat ut av herberget[8] og ut i svalen, da den første hærblaast lød. Da ropte han: «Nu vogte os Gud og den hellige kong Olav!» Siden løp han ned i gaarden og ind efter

[1] Steine i Bynesset. — [2] Halvøen, hvorpaa nu Bergenhus ligger. — [3] D. e. bryggen nedenfor Munkeliv kloster. — [4] [D. e. Valdemar I († 1182). Valdemars far, hertug Knut Lavard, var g. m. en datter av storfyrst Mstislav i Rusland, hvis anden datter var g. m. Sigurd Jorsalafarer. Sigurds datter Kristina var mor til kong Magnus. — [5] 28de juni. — [6] [Paal Andressøn var rimeligvis fra Trøndelagen og en bror av den ovenfor nævnte lendermand Nikolas Mondul Andressøn. — [7] D. e. natten mellem 2den og 3die mars. — [8] D. e. i kongsgaarden.

strædet[1] og møtte nu ikke én mand, førend han kom op til Nonnesæter[2]; der red en bonde imot ham. Kongen bad bonden om at faa hesten, men bonden sa nei og vilde ikke slippe hesten. Da maatte kongen la hesten koste sig meget og sa nu, at han vilde søke hesten med vaaben, hvis han ikke fik den paa anden vis. Men ikke for meget guld og sølv vilde han ha redet paa denne hesten uten nødvendighet, ti det sa han ofte siden, at aldrig hadde han redet paa værre hest; men dog red han op til Aalrekstad[3] og møtte der nogen birkebeiner. De bidde der en stund, og da kom det birkebeiner dit nedenfra byen, to eller tre, seks eller syv sammen. Det rygte kom med dem, at dette var en bondehær, men ikke kong Magnus, og saa var det: det var vosser og osterøyinger og nordhorder. Jon Kutiza[4] raadde for denne hær, og de hadde rodd med skibene over til Jonsbryggen[5]; der gik de av og stillet sig op i fylking inde paa Jonsvollene og kom næsten ind til Vaagsbunden; de vaaget ikke at trænge ind i byen. En del av hæren landsatte de ute ved Holmen, og disse gik op der utenfor Kristkirkegaarden[6], blaaste (i lur) og ropte hærrop; nogen løp ind i kongsgaarden, men fór noksaa udjervt. Men fordi det var mørk nat, saa at birkebeinerne ikke saa deres hær, derfor flygtet de; men hvis de hadde visst, hvad for folk dette var, vilde de snart ha drevet dem fra sig, ti dette var en mindre del av bondehæren end den, som var over paa vollene. Men da kong Sverre fik vite for sandt, at dette var en bondehær og ikke kong Magnus's mænd, da lot han kalde sammen alle sine mænd, som var kommet der, og bad dem vende tilbake til byen og sa, at deres hær vilde straks vokse, naar birkebeinerne hørte luren hans, Andvaka[7]; det var at vente, sa han, at mange av mændene hadde løpet ind i kirker; men de mænd, som hadde gjemt sig i byen, vilde alle komme til ham, hvis de kunde. Og da kongen søkte ned til byen, da samlet det sig mange mænd om ham, det var i dagningen. Men da han kom til Olavskirken[8], lot han blaase i Andvaka og reise sit merke; da hadde det været mange birkebeiner der i Olavskirken, i Korskirken[9], i Nikolaskirken[10] og i Steinkirken[11], og alle de kom til ham og mange utenfra byen. Siden fylket kongen sin hær ovenfor Allehelgenskirken[12]

---

[1] Nuv. Øvrestræde. — [2] Nuv. Lungegaarden paa nordsiden av lille Lungegaardsvandet. — [3] Aarstad. — [4] Sønnesøn av Eindride i Gauldal. Han selv nævnes som lendermand i 1161. — [5] D. e. bryggen ved Jonsklostret inde paa Nordnessiden (mellem Engen og Strandgaten). — [6] [Kristkirken laa ute paa det nuv. Bergenhus, blev nedrevet paa 1500-tallet. — [7] [Andvaka betyder «søvnløshet». Som navn paa en lur betyder det «den, som fordriver søvnen og holder folk vaakne.» — [8] Nuv. domkirke. — [9] I Vaagsbunden. — [10] Paa skraaningen øst for Sverresborg. — [11] Kolumbakirken, litt øst for Nikolaskirken, straks indenfor raadhuset. — [12] I Vaagsbunden.

og talte til mændene; han bad dem gaa djervt til denne kamp, «ti bønderne vil fare saa meget værre ufærd for os, som de er flere sammen.» Da svarte birkebeinerne alle paa én gang og bad, at den skulde aldrig faa fremgang, som ræddedes for bøndernes hær; de ropte straks hærrop og løp frem fra fylkingen og ut paa vollene imot bøndernes fylking med rop og skrik og ivrig eggen. Men da bønderne saa imot dagskjæret, at kongens merke raget høit i veiret, og de hørte det sterke skrik, da kom det straks rædsel over dem, og dernæst dønnet birkebeinernes vaaben paa dem. Men da vendte den bonde sig først paa flugt, som stod fremst, og dernæst den ene efter den anden. Nu slog birkebeinerne sig efter dem og hug bønderne ned som bufæ. Nogen bønder flygtet til skibene, men andre i sjøen, og mange druknet, men nogen blev tat op av vandet. Birkebeinerne fulgte dem til stranden, og da de første flygtende var fordrevet, vendte kongen tilbake til vollene og fór saa indenfor Vaagsbunden[1] og til byen. Da kom mange bønder til ham, og han gav grid til alle, som gav sig i hans vold. Kongen gik ut gjennem byen og kysset alle hovedkirkerne; da blev det lys dag. Jon Kutiza hadde ikke gaat op fra skibene, ti han var gammel og tungfør. Bønderne rodde ut av Vaagen, saasnart de kom ombord paa skibene, og den var gladest, som først kom bort. Og det tyktes, som sandt var, at aldrig hadde nogen faret værre færd end denne med saa stor folkestyrke.

50. Kong Sverre fór litt efter med hærmænd og skuter syd langs landet og ind i Hardanger og vide om i Hordaland[2]; han tok der imot forlik og bøter av bønderne, ti mange søndhorder hadde kommet med i bondehæren. Vosserne og nordhorderne stevnte han til sig; mange gik der til forlik, men mange flygtet unda øst til Viken for at finde kong Magnus.

51. Kong Magnus var den vinter hos kong Valdemar, sin frænde, og var godt holdt. Kong Magnus hadde sine mænd i syslene rundt om i Viken og tok derfra skatter og avgifter. Orm kongsbror og nogen andre lendermænd [1181]
var oftest i Viken, men nogen var i Danmark hos kong Magnus. De hadde allesammen stor folkestyrke, og da det led ut paa langefasten[3], søkte Orm kongsbror og de andre syd imot kong Magnus med sin hær. Kong Sverre sat i Bergen, indtil det led over paaske, og rustet sig siden til at fare bort og hadde da en vakker hær, store skibe og fuldt mandskap. Da sa kong Sverre til sine mænd, at han hadde alle kong Magnus's lendermænds troskap i sin pung,

[1] Vaagsbunden gik dengang helt ind henimot Allehelgenskirke. — [2] D. e. Søndhordland. — [3] Langefasten var fra 18de februar til paaske (5te april) 1181.

undtagen Nikolas Kuvungs[1]; ti de hadde i hemmelighet sendt ham breve og søkt grid og venskap av ham, og alle disse breve hadde kongen i sin pung.

52. Kong Sverre fór noget efter paaskeuken[2] fra Bergen og østover langs med landet, og hvor han fór, gik alt folket gladelig under ham. Han drog da øster til Viken og tok der skylder og utredsler og alt det, han kunde kræve av bønderne; han spurte, at kong Magnus og hans hær var syd i Danmark. Kong Sverre søkte nu langt øster i Viken; han laa[3] i Saltøysund[4]. Det var en dag, at kong Sverre gik op paa øen[5] til sine vagtmænd paa et berg; da saa de mange seil komme seilende østenfra (søndenfra) mot dem. Da sa kongen, at det nok var hærmænd; han bød nu at blaase hele hæren til landgang og til samtale. Kong Sverre talte da for sin hær og sa som saa: «Kong Magnus farer imot os med sin hær. Det synes mig atter, som om vi birkebeiner vil faa at gjøre med stor overmagt. Men dog har jeg saa stor og kampdygtig en hær, at jeg synes det kan trænges at ta raad av kloke mænd, som Haavard Jarlssøn[6] eller Ulv av Lauvnes eller Ulv Fly[7] og andre forstandige mænd i vor hær, om vi skal lægge til kamp imot kong Magnus eller søke unda nordefter og dit i landet, hvor vi kan ha nogen venner, men her har vi ingen; la os nu med Guds vilje ta et godt og raskt raad.» Da svarte Haavard Jarlssøn: «Jeg skal snart aabenbare min vilje: la os gaa ut paa skibene, kaste av os tjeldene og ro ut av dette trange hul; la os saa reise mastene og seile unda nordover og ikke kjæmpe her imot kong Magnus og hans overmagt; ti om vi mister vore skibe, er dette lands folk værre at møte for os end de værste hedninger, ti her kan ingen av os vente at beholde livet, om han kommer i heklungers eller vikveringers vold.» Da blev det store bifaldsrop til hans tale, og alle likte godt dette raad; de rodde nu ut av havnen. Men da birkebeinerne hadde drat sine seil op, rendte kong Magnus's skibe imot dem søndenfra sundet. Først fór skuter og lette fartøier. Men av Sverres skibe fór de sidst, som var størst. Hekiungenes skuter la da i skudmaal med birkebeinerne, men turde ikke binde an mot storskibene, ti det tyktes dem da rimeligst, at det vilde bli kamp. Øyjolv Avlessøn styrte en skute, som het Revna[8], og han

[1] [Nikolas Kuvung av Giske, søn av Paal Skoftessøn. Kuvung betyder endnu en sjøsnegl og brukes især om dens hus. — [2] Uken fra 5te til 11te april. — [3] Nogen haandskrifter indskyter her ordene «i spiorinni», hvilket synes at være en feil. — [4] Sundet mellem Saltø og Tjernø indenfor Koster i det nordlige Bohuslen. — [5] Saltøen. — [6] Søn av Sigurd Haavardssøn av Rør (Hedemarken), lendermand og siden jarl hos Haakon Herdebred. — [7] Søn av Peter Burdarsvein, lendermand i Trøndelagen. — [8] [Navnet hænger vistnok sammen med hrefni «det femte bord i bordveien paa et fartøi».

gik op paa Ulv Flys skib, og de bandt skuten efter. Paa Ulv Flys skib var Paal Flida, Nikolas Kuvungs søn, han var da et barn. Birkebeinerne hadde kort tid i forveien tat ham, og hans fosterfar med ham. Nu løp denne mand hen til gutten og tok ham i armene, løp med ham ned i skuten og hugget straks slæpetauget mellem skibene av, saa skuten drev fra; kong Magnus's mænd tok den, og derefter tok Nikolas Kuvung imot sin søn. Paa begge sider blev flere saaret av skud, men faa faldt; begge flokker rodde under seilene, men kong Magnus's storskibe kom ikke i skudmaal; ikke skortet det paa eggende ord og lurblaast. Kong Sverre gik ned i en skute og rodde langs sine skibe og gav dem sine raad; han bød dem raskt vende seilene og vike ut i et trangt sund mellem øene, og saa gjorde de. Men kong Magnus's mænd stevnte midt gjennem sundleden og la ikke merke til, at birkebeinerne hadde løpet ut mellem øene, førend storskibene hadde seilt ind forbi det sund, som birkebeinerne hadde løpet ut av. Kong Magnus hadde et stort skib, som het Skjegge; det var paa 26 rum. Det gik sent med at ta seilet ned, og endda senere med at andøve. De andre skibe rodde da til ham, de taltes ved, og de tok da det raad at fare videre; men av kong Magnus's skutehær og de skibe, som vendte om, tok birkebeinerne to skibe; han, som styrte det ene, het Andres. De dræpte hvert mandsbarn, som var paa begge. Kong Sverre seilte havleden nord (vest) over Folden, og de fór saa hvast som mulig, indtil de kom til Bergen, og det var i uken før hvitedagene[1]; han dvælte der en stund. Kong Magnus fór ogsaa skyndsomt østenfra gjennem Viken; alle mænd blev glade over hans komme. Han kom til Tunsberg og var en kort tid der. Siden vendte han sig nordover og hadde en meget stor hær; han fór nu baade dag og nat nordover efter kong Sverre og laa ikke i havn, uten naar det var motvind.

53. Søndagen efter hvitedagene[2] var kong Sverre i Bergen med sin hær, og ved bryggerne laa alle hans skibe, rustet og med skanseklædninger; paa skibene sov ogsaa den største del av hæren, men nogen oppe i byen. Kong Sverre stod op straks i solrendingen og gik op paa bakken til Olavskirken[3] og siden til sine vagtmænd. Da saa de, at det rodde en skute søndenfra ind paa Vaagen forbi Nordnes, og folkene la til ved Holmen og løp straks iland. Kongen gik ned imot dem og skjønte, at det var hans speidere, og saasnart som de møttes og hilste ham, sa de kongen tidender og fortalte, at de hadde

---

[1] Pinse, 24de mai. Hvitedagene betyder pinseuken. — [2] D. e. 31te mai. — [3] [Ikke domkirken, men en kirke et stykke indenfor Sverresborg.

set kong Magnus's seil og ikke færre end paa fjerde tital; de seilte nu nordefter over Hardsjøen[1]. Da svarte kongen: «og noget vel nær os!» Han kaldte paa sin lursvend og bød ham blaase av al kraft. Kongen gik straks ut paa sit skib, bød at kaste tjeldene av og lot saa ro ut paa Vaagen; det samme gjorde alle hans mænd og la skibene sammen paa Vaagen. Da talte kongen for sin hær og sa saa: «Kong Magnus vil snart komme imot os med sin hær, og han har nu, som I vel har spurt, mere end 30 skibe, men vi har ikke mere end 16 skibe. Nu kan det tykkes eder uraadelig at kjæmpe imot saa stor en hær, men i andet fald maa vi flygte nord i landet; jeg vil nu søke raad hos eder, om I helst vil kjæmpe med den hær, vi har, eller flygte unda. Men den tid tyktes mig vor hær at fare daarligst, da vi hadde flygtet foran Hattehammeren[2], og indtil vi vandt seieren ved Hirtebro[3]. Nu flygtet vi for kong Magnus øst i Viken, og jeg venter, om vi atter flygter uten kamp, at folk vil synes det staar ringe rædsel av os.» Da svarte mange mænd, at de hadde mest lyst til at flygte unda, men bad dog kongen raa; og det blev megen knur i hæren om, at det vilde være at kjæmpe imot overmagt. Kong Sverre sa da høit: «Med Guds og den hellige kong Olavs vilje vil jeg nu tilvisse kjæmpe med kong Magnus. Gjør eder saa rede! Jeg vil ikke længer la mig jage langs landet. Og om det end er stor forskjel paa folketal, da har vi dog store skibe, og saa vel forsynt med folk og vaaben, at heklungene skal faa mindes, hvorledes birkebeinerne kan faa sverdene til at bite, før vi skilles, og la dem prøve det samme som før ved vore møter, at de atter faar snu hælene til! De er stadig hvasse i hugg i førstningen, men holder altid kortere ut i mandeprøver; men I er skarpere og mere utholdende, des større og længere prøven er. Jeg kan ogsaa forvisst sige eder, at i deres hær er det visst anden hver én, som nok straks blir ræd, naar de ser, at I vender eder imot dem, og da vil flere faa lyst til at flygte end til at gaa op under eders vaaben. Nu venter jeg, at vi skal bære seier hjem fra dem; det har sjelden slaat feil, naar vi har hat møter med dem, at det er gaat saa, som jeg har sagt eder. Det vil det fremdeles være som før, at vor fortrøstning, som alle andres, ligger helt under Gud og hans hellige mænd, men ikke under folketallet. Jeg henskyter nu min sak til den almægtige Gud og den hellige kong Olav og den hellige Sunniva[4]; jeg beder om, at dette møte mellem os, kong Magnus og mig, maa fare saaledes, som Gud vet at vor sak er.» Da blev det store tilrop til kongens tale, og alle sa: «Tak for dine ord, konge! Det har

[1] Korsfjorden ved søndre indløp til Bergen. — [2] [Nes paa sydsiden av Trondhjemsfjorden, se s. 33. — [3] Se s. 35. — [4] Sunniva nævnes her med, fordi hun var bergensernes skytspatron eller vernehelgen.

aldrig slaat feil for os, naar du har lovet seier; den skal være niding, som ikke nu vil heller kjæmpe og falde med manddom, om det skal til, end flygte med rædsel og modløshet.» Da sa kongen: «Ha I nu stor tak av Gud og saa av mig for dette svar, og vær faste imot vore uvenner! La os nu ro imot dem, og hver skal lægge sit skib saa langt frem, som han er mand til; men ikke vil jeg la skibene tenge sammen[1].» Derefter rodde de ut forbi Nordnes og bidde der en kort stund, inden kong Magnus's skibe seilte nordover forbi Kvarvsnes[2]; de kom snart henimot Vaagen og lot da seilene raskt falde. Da lot kong Magnus blaase til samtale, og til at skibene skulde lægges sammen; han talte da for sin hær saaledes: «Nu kan vi se birkebeinernes skibe, og nu vil det vel hænde, at vi kan faa slaas med dem, skjønt de længe har drat sig unda ivaar. Men hvad skal jeg behøve at egge de mænd til at søke imot birkebeinerne, hvis det er nogen slike her hos os, som ikke nu vil mindes tapet av sine frænder, som birkebeinerne har hugget ned, eller de færder med skade og fortræd, som vi har faret for dem. Nu kan det synes, som om det stevner godt i den retning, at de vil faa slik lod og skade i sin flok, som vi har lidt av dem før. Men dog er vore vilkaar ulike, ti vi har til møte med dem gjæve mænd og gode drenger, men de har ikke andet end tyver og ransmænd og røvere; alle er de av trælers og stavkarlers æt. Maatte Gud styrte dem! Og om vi end dræper dem alle, har vi endda ikke helt hevnet vore gjæve frænder; men uten at lastes bør vi gjøre det. Men ingen maa være saa djerv, at han gir nogen av dem grid. Vi har en hær, som er stor og vakker nok; la os gjøre det første anfald slik, at de ikke trænger et nyt. De har en ringe hærstyrke, og Gud være lovet for det, at nu er nok deres livs endedag kommet. La os lægge skibene saa tykt imot Olavssuden[3], som de faar rum, og naar den er ryddet, haaber jeg, at de blir modløse, som er tilovers; men vore skuter og letteskibe skal omringe dem, og la da ikke et skib komme unda.» Da sa Orm kongsbror: «Det er mit raad, at vi til dette møte skal gjøre os rede til, at birkebeinerne vil vende sig imot os og gjøre haard motstand, om de end har mindre hær end vi; det kan trænges nok, at hver skal kjæmpe saa godt, han kan. Det skulde være mit raad, at vi først rydder de av deres skibe, som er mindst og som vi lettest kan ta, ti jeg venter, at de ikke ror fra os med storskibene.» Men skjønt Orm talte saaledes, fik dog kongen raa.

[1] [At «tenge skibene sammen» vil sige at binde dem sammen med «tengsler» eller sterke tauger, saa de laa i én linje. Dette blev ofte gjort i kampen. — [2] [Neset Kvarven straks sydvest for Bergen. — [3] Før 1179 Magnus's skib. Se s. 44.

54. Kong Magnus hadde «Skjeggen»[1], paa 26 rum, Orm kongsbror hadde «Graagaasen», Narve av Saastad[2] og hans frænde Steinfinn hadde «Hovdebussen»[3]; disse tre la imot Olavssuden. Der med kong Magnus var da ogsaa Asbjørn, søn av Jon fra Tjorn[4], Nikolas Kuvung, Paal Smaatauga[5], Jon og Munaan, sønner av Gaut fra Ænes[6], og mange andre gjæve mænd; de hadde 32 skibe. Efter dette rodde de ut imot hverandre, men birkebeinerne rodde inden fra Vaagen, og de møttes nordenfor Nordnes.

55. Hos kong Sverre var disse lendermænd: Ulv av Lauvnes, Ulv Fly, Haavard Jarlssøn, Baard Guttormssøn[7] og Ivar Silke. Olavssuden, som kong Sverre hadde, var paa 25 rum og hadde godt mandskap. «Gornen»[8] hadde ogsaa 25 rum; den styrte Gudlaug Vale[9]. «Haarkniven», som gjestene hadde og Audbjørn styrte, var paa 23 rum. «Fjordekollan»[10] hadde huskarlene, og den styrte Asgeir Hamarskalle[11]; birkebeinerne hadde mange storskibe. Men i fremroningen fór Olavssuden ytterst, og ni storskibe la til den utenbords. Denne kamp blev baade haard og lang; kong Magnus's mænd søkte fast frem mot Olavssuden og kastet stener og skud og spyd paa den, men fordi de vendte stavnene imot den, kunde de ikke komme til med hugg; vaabenbyrden var dog saa stor, at der, hvor det var 3 mand i ett halvrum[12] paa Olavssuden, der stod bare én oppe, men i nogen ingen. Da stener og skudvaaben slap op for kong Magnus's mænd og de vilde til at entre, da tok birkebeinerne til sine vaaben og egget hverandre til at verne sig; da reiste mangen sig op, som forut hadde faldt for stener og skudvaaben, og hver kjæmpet, som han kunde, og de gjorde et haardt rid. Kong Sverre løp op paa viden[13], han hadde en hvit kuvl med en god brynje under og et rødt skjold; han egget da sine mænd. Siden vendte han sig om og saa til bakbords side av Olavssuden.

[1] [Skeggi betyder paa oldn. en mand, især en skjegget mand. Skibet kaldtes kanske saa, fordi det var et utskaaret mandshode i forstavnen. — [2] [Lendermanden Narve av Saastad var søn av lendermanden Hallvard av Saastad, se s. 21 o. fl. — [3] [D. e. et skib med et utskaaret hode i forstavnen. Ordet busse er kommet fra Sydeuropa. I 11te og 12te aarh. kaldtes krigsskibe saa; siden blev det mest brukt om handelsfartøier. — [4] Øen Tjörn i det sydlige Bohuslen. — [5] [Lendermand i Ranrike. Tilnavnet betyder «smaaøigd, som har smaa, plirende øine». — [6] Stor gaard i Ænes sogn, Kvinnherred, Søndhordland. Begge brødre likesom faren var lendermænd. — [7] [Søn av Guttorm Aasulvssøn paa Rein, siden gift med kong Sverres halvsøster Cecilia. — [8] [D. e. tarmen, av gorn f. «en tarm». — [9] [Den samme som Gudlaug stallare. — [10] [D. e. koen fra Fjordene. — [11] D. e. manden fra Hamar (sedvanlig gaardsnavn). — [12] Halvrum, d. e. en av de halvdele, hvori hvert av skibets rum mellem rorbænkene var delt. — [13] [Oldn. viða. Saa kaldtes et stillas eller et slags kastel, som var opført like bak masten paa krigsfartøier. Det var bygget av tømmerstokker, slik at en kunde gaa under det.

Der laa Gudlaug, hans stallare, med sit skib paa 25 rum, men hadde ikke lagt længere frem end til det agtre øserum[1]. Da ropte kong Sverre og kaldte paa Gudlaug, bad ham faa en ulykke, som la saa litet frem med et skib paa 25 rum. Gudlaug svarte, at han kunde ikke raa med det. Da tok kongen en paalstav[2] og stak den i siden paa Gudlaugs skib; han ropte nu paa sine mænd, at de skulde dra den frem langs efter skibet. De gjorde saa og fik den drat frem til det fremre øserum[3], og litt senere var det foran masten paa Gudlaugs skib ikke en mand, som ikke blødde. Denne kamp blev baade haard og blodig. Audbjørn gjestehøvding[4] la til kong Magnus's gjesteskib, og derom har folk talt med rosende ord, hvor djervt de søkte frem imot hverandre, og ingen mand tyktes at vite, hvem som der vilde faa overhaand.

56. Hallvard Gæla[5] het en mand fra Viken, som skjøt bedre end nogen anden mand. Han skjøt den dag imot kong Magnus's skib en pil, som fløi over skibet; derefter skjøt han en anden ned i skibssiden og en tredje under kjølen. Da sa en mand: «Sikrere skjøt du i sommer, da det var gods at vinde, og kongen satte ut sølv for den, som skjøt bedst; da tok du sølvet og viste, hvad du dudde til; men nu var det mere nødvendig at skyte sikkert og verge kongens liv.» Hallvard spurte: «Synes du ikke, at jeg har skutt, saa jeg har truffet?» Da svarte den anden: «Det er ikke den mand paa vort skib, som træffer saa daarlig.» Siden tok Hallvard en tylvt piler op og skjøt dem imot kong Magnus's skib og rammet hver gang en mand, saalænge han skjøt, indtil alle var skutt op. Og da denne tylvt var opbrukt, da la han buen under foten sin og brøt den isønder. Da sa kongen: «Hvorfor gjorde du saa med buen? Vi trænger endnu likesaa meget til folkehjælp nu som før.» Hallvard svarte: «Nu har jeg gjort min skyldighet med at skyte; fra nu av skal jeg verge mit rum som enhver anden.» Han tok da sverd og skjold, gik ut til skibssiden og kjæmpet mandig.

Da striden var som hidsigst, og folk ikke tyktes at vite, hvordan det vilde gaa, gik kong Sverre frem paa tiljerne, la sine vaaben fra sig, faldt paa knæ og holdt sine hænder mot himmelen og sang sekvensen Alma chorus domini («Herrens hulde kor») tilende og dækket sig ikke imens[6]. Kong Magnus

---

[1] Indenfor bakstavnen (løftingen). — [2] Tung kastestok. — [3] Indenfor forstavnen. — [4] [D. e. anføreren for kongens gjester. — [5] [Med tilnavnet sml. nynorsk gjæla, «et tosset kvindfolk.» — [6] [Dette stykke findes bare i Flatøyboken og er neppe historisk. Sekvens (lat. sequentia) er en hymne eller salme, som pleide at synges umiddelbart efter halleluja, mellem epistlen og evangeliet. Den her nævnte sekvens indeholder en opregning av Guds navne. Fortællingen hænger sammen med gammel overtro om den magiske kraft, som ligger i Guds navn.

gik frem paa sit skib og kjæmpet i forrummet[1] med stor iver; han gik saa nær birkebeinerne, at han løp med den ene fot ut paa skibsbordet, da han vilde naa med sverdet til en mand; men birkebeinerne kjendte ham paa hans vaaben og klær og bar vaaben tykt paa ham. En mand hug med sit sverd efter ham, og det traf ham i vristen og gik igjennem foten. Kongen drog sig raskt tilbake og reddet sig, men gled med den anden fot paa tiljen, hvor det var blodig, og faldt bakover. Det saa birkebeinerne og ropte straks seiersrop. Da sa Orm kongsbror til sine mænd — han laa nærmest kongens skib —: «Hvad betyder dette rop?» Da svarte en mand høit: «Der faldt nu kong Magnus!» Da sa Orm: «Da er nok landets skjæbne avgjort; la os hugge tengslerne og ro unda saa haardt vi kan.» Og saa gjorde de. Dernæst flygtet Asbjørn Jonssøn, og saa den ene efter den anden. Kong Magnus løp raskt op, ropte og bad dem ikke flygte og sa, at han intet feilte. Da lot ingen, som han hørte det. De løste da Skjeggen fra Olavssuden og rodde bort; men birkebeinerne førte stavnljaaer[2] ut til Hovdebussen og ryddet den mellem stavnene. Steinfinn stod tilslut oppe alene og verget sig mandig; de fik ikke bugt med ham, før de tok en aas fremme i stavnen og slog ham med; der faldt han med stor hæder. Mange skibe ryddet birkebeinerne der, og mange faldt paa dem; men hele kong Magnus's hær flygtet unda med ham. Orm kongsbror landet over i Gravdal[3], ti han hadde et stort skib, som var tungt under aarerne; der gik Orm og alle hans mænd iland. Birkebeinerne tok skibet og alt det, som var paa det, men nogen løp op i fjeldet efter Orm. Han var tungfør, og to mænd leide ham. Men da birkebeinerne søkte hidsig efter ham, sprættet Orm av sig en diger pengepung, som han hadde i beltet, og lot siden sølvet løpe ned. Nogen gjester blandt birkebeinerne fór nærmest efter ham, og de tok og samlet sølvet; derav blev de opholdt en stund, men Orm drog sig da unda op i fjeldet, og dermed skiltes de. Kong Sverre gav gjestene mange haarde ord, fordi de hadde latt Orm komme unda, men hadde krøpet om i riset der efter nogen sølvpenger. Birkebeinerne kunde ikke forfølge de flygtende langt, saa saaret og mødige som de var. De tok 18 skibe fra kong Magnus og flyttet dem med sig ind til Bergen; der fik de ogsaa meget hærfang, ti kong Magnus hadde den tid godt for løsøre. Kong Sverre opholdt sig da nogen tid i byen og fordelte sine mænd som skibsstyrere paa de samme

[1] Rummet foran løftingen, mellem denne og masten. — [2] [Stavnljaa vil sige en hake, hvormed man i en sjøkamp søkte at faa tak i fiendens skibe og trække dem til sig. — [3] [En vik indenfor Kvarven, straks sydvest for Bergen.

skibe, som de hadde tat fra kong Magnus; han lot speide efter kong Magnus's færd. Kong Magnus fór like efter slaget syd til Stavanger, og der samlet sig meget av hans hær, de som var tilovers. Saa regnet folk, at tallet av dem, som det var oplyst var faldt ved Nordnes, var ikke mindre end 300 (360) paa hver side. Biskop Eirik[1] i Stavanger tok vel imot kong Magnus og egget ham meget til at vende tilbake til Bergen; han sa, det var at vente, at birkebeinerne nu ikke var vel rede til at kjæmpe. Dette raad likte kongen godt; biskop Eirik samlet alle de folk, han kunde faa, og utrustet et langskib med sine huskarler og fór selv med. Kong Magnus fik ogsaa mange folk fra bygdene. Faa nætter efter drog de nordover til Bergen og skyndte sig saa meget, de kunde.

57. Øyjolv Avlessøn var ute paa utkik med en skute, og han og hans mænd visste ikke ord av det, før de saa kong Magnus's hær i sundet frem for sig; de sa da sig imellem, at de hadde rodd uforsigtig. Øyjolv fandt da paa raad og sa, at de skulde ro frem i sundet og late, som om de var heklunger: «La os stevne bent paa kong Magnus's skib, som om vi har nogen ny tidende at sige ham!» Nu trodde heklungene, at det var deres mænd, og at de vilde sige kongen nogen tidende, siden de stevnte bent imot der. Men da de søkte frem, merket de, at det ikke var deres mænd. De, som var paa skuterne, kastet da av sig tjeldene og rodde imot dem. Birkebeinerne la sig haardt paa aarerne og rodde sydover ut fra sundet. Heklungene rodde efter dem, og det skib fór nærmest, som biskop Eirik var paa. Der ombord var ogsaa mange prester; og de fór nærmest birkebeinerne, men fik ikke tat dem. Og da biskop Eirik saa, at det gik sent med at forfølge, sa biskopen, at de skulde vende sig raskt til landet og la de lærde mænd gaa fra borde og derved lette skibet: Da vilde de bli tat. De gjorde saa, men mens de holdt paa med det, søkte birkebeinerne kraftig unda, og biskopsmændene fik ikke tat dem. Birkebeinerne stevnte ut til havs og vendte utenskjærs tilbake til Bergen og bar bud til kong Sverre; de sa ham denne tidende, som de hadde set saa klart. Men saasnart birkebeinerne blev var, at kong Magnus snart vilde komme over dem, holdt kong Sverre samtale med sine mænd og søkte raad hos dem om, hvad de skulde gjøre. Men alle var nu endda mindre lystne paa at kjæmpe end før og vilde heller søke unda nordover; de sa, at de ikke var rede til kamp, mange var haardt saaret, men alle mødige, da de faa dage før hadde

[1] Eirik Ivarssøn, biskop i Stavanger fra ca. 1170, senere erkebiskop 1188—1206, † 1213. Hans far biskop Ivar Skrauthanke i Nidaros nævnes hos Snorre, Inges saga, k. 10.

holdt slag imot stor overmagt; og saa sa mange, at utfor Nordnes hadde de været i saa stor nød, at de gjerne vilde ha flygtet, om de hadde været løsere i kampen[1]. Saa endte denne raadslagning, at de blev enig om, at de skulde gjøre sig rede til at fare bort saa fort, som ske kunde, og dra unda nordover. De fordelte sig da mellem skibene, for at alle skulde bli farbare paa en maate. Kongen gav Øyjolv Avlessøn at styre Hovdebussen, som Narve hadde hat, og det var et stort skib og næsten uten redskap. Øyjolv Avlessøn kom sent om kvelden til byen, da han bragte bud; men morgenen efter, da solen randt op og ikke var kommet høit, da hadde kong Sverre faret ut av byen med hele hæren, og saa tyndt mandskap var det paa skibene, at de maatte ro mellem skibene for at reise mastene og dra seilene op. Men først ved nonstid[2] samme dag forlot Øyjolv byen, og da de hadde drat sit seil op, saa de kong Magnus's skibe fare søndenfra forbi Kvarvsnes. Siden saa heklungene Øyjolvs skib og tyktes at vite, at det maatte være birkebeiner; de trodde nu, at de hadde den fangst i haand, og seilte efter dem med 5 skibe og forfulgte dem helt nord til Furusund[3]. Det var for birkebeinerne den største vanskelighet overalt søndenfor Stad, at hvor de skulde ligge paa utkik i al den tid, striden stod mellem kong Magnus og kong Sverre, hændte det stadig, naar de møtte bønder eller landsfolk, kjøbmænd eller fiskemænd, at det aldrig blev sagt dem sandhet om kong Magnus eller hans mænd, om det end bare var et litet nes, som stak frem mellem dem, eller en aasryg, om de var paa land; men hvis kong Magnus's mænd hadde størst hærstyrke, fortalte alle om, hvor birkebeinerne var, og denne forskjel bragte birkebeinerne meget mandetap og livsskade. Men det sa alle om dem, baade venner og uvenner, at de tyktes da at være overmaade djerve til at bære bud og til stadig at komme sig unda, naar ingen ventet, at de skulde redde livet, og til ofte at sætte sig til motverge, naar ingen syntes det var rimelig, at de skulde vinde seier. Ved Nordnes faldt Sindre Sæbjørnssøn[4] og Narve Guttormssøn, av kong Sverres hær faldt og mange mænd. Det er ogsaa mænds tale, at intet av de slag, som kong Sverre og hans mænd har hat, har været skarpere end dette, og at det aldrig har været mere uvisst, hvorledes det vilde gaa, indtil skjæbnen avgjorde seieren; men ikke søkte kong Magnus's mænd mindre djervt frem, indtil de

---

[1] [D. e. om de ikke paa en viss maate hadde været indestængt. — [2] [Omkring kl. 3 om eftermiddagen. — [3] [Furesund (eller Furusund, som det kaldtes i middelalderen) ligger ved den ytterste, sydvestlige side av Floren eller Florøy. — [4] [Søn av Sæbjørn Sindressøn, som var lendermand paa Oplandene, s. 19.

flygtet, og i førstningen av slaget tyktes de at ha seieren i hænde, mest fordi de trodde, at birkebeinerne ikke forstod sig vel paa at kjæmpe tilskibs, ti en gang forut, da de hadde kjæmpet paa skibe: nord for Gaularaasen, da flygtet birkebeinerne[1].

58. Kong Sverre fór skyndsomt nord til Trondheim og videre til Nidaros. Der blev han vel mottat. Han lot sætte skibene op og rustet sig i byen. Da blev træborgen ute ved Ilevollene sat istand, som erkebiskop Øystein hadde latt bygge. Kong Sverre lot da ogsaa sætte kraker[2] indefter fra borgen paa utsiden langs sjøen, men det blev ikke færdig den sommer.

59. Den samme vaar kom det til kong Sverre en mand, som het Eirik. Han sa, at han var søn av kong Sigurd Haraldssøn og hadde været længe utenlands. Han hadde været helt ut til Jorsaler[3] og var steget ned i elven Jordan med en brændende kjerte i sin haand; og det var hans og hans mænds utsagn, at før han steg ned i aaen, da sa han, at Gud skulde la kjerten komme brændende op av elven: «hvis jeg (sa han) er sand søn av kong Sigurd.» Det sa de, som fulgte ham, at han steg op av elven med brændende kjerte. Eirik hadde ogsaa været i Miklegard[4] i sold hos kong Manuel[5]; siden hadde han været vide om i Suderrike[6] hos mange fyrstelige mænd; han var en høvisk mand og forstod sig paa mangt og meget; han var liten av vekst og ikke vakker av utseende. Han bad kong Sverre om, at han vilde gi ham lov til at føre frem skirsler[7] og saaledes lede sig i den æt, han trodde at ha, at han var søn av kong Sigurd. Kong Sverre bar denne sak først frem for sine høvdinger og søkte raad hos dem; men dernæst hadde han den oppe paa hirdstevner og sa, at han vilde vite av hele hæren, om de gav sit samtykke. Men han fik der det svar av hele hæren, at de vilde tjene kong Sverre og ikke nogen anden; men de forstandigste mænd og de, som blev tat med i raadslagningen, raadde til, at Eirik skulde faa godtgjøre sin fædrene herkomst. Da sa kong Sverre til Eirik: «Med mine venners raad vil jeg gi dig lov til at føre frem skirsler, saa at Gud kan sande din fædrene æt; men om det end gaar saa til, at du blir min bror og kong Sigurds søn, da har dette navn og rike, som jeg nu har, kostet mig saa meget, og saa megen møie og fortrædelighet og store mandeprøver har jeg og vi birkebeiner taalt, at jeg hverken til dig eller nogen anden vil overlate eller opgi kongsnavnet eller dette rike, jeg nu har. Nu kan du ta dette vilkaar, om du vil, med det gode og med mit lov;

[1] Se s. 33. — [2] D. e. palissader. — [3] Jerusalem. — [4] Konstantinopel. — [5] Keiser Manuel I Komnenos, 1143—80. — [6] D. e. det tysk-romerske rike. — [7] D. e. renselser (ved jernbyrd).

men i andet fald skal du fare bort herfra i grid, som du kom hit.» Eirik takket kongen med fagre ord, — ti han var en maalsnild mand —, fordi han tillot ham skirsler, og sa, at han med glæde vilde ta det vilkaar, at sande sin fædrene æt, men siden vilde han lægge alt sit raad i Guds og kongens vold.

60. Derefter fastet Eirik for jernet, og da han skulde bære jernet, fremsa kong Sverre edstaven[1] og talte saa: «Til det lægger du dine hænder paa helligdommen og paa boken, og det henskyter du til Gud, at saa la han din haand komme hel fra jernet, som du er kong Sigurds søn og min bror.» Da svarte Eirik: «Saa la Gud mig bære hel haand fra dette jern, at jeg er kong Sigurds søn; men ikke vil jeg bære jern til vidne om flere mænds fædreneæt end om mig selv.» Og efter denne edstav bar han jernet og blev vel renset. Kong Sverre tok da vel ved frændskapet med ham og satte ham til høvding inden hirden. Eirik var en vennesæl mand og meget nedladende; han holdt ogsaa sin flok bedre end de fleste andre.

61. Kong Magnus kom til Bergen med sin hær og dvælte der om vaaren, og da det led fremover, lot han sin hær gjøre rede og fór nord til kaupangen[2]; han kom dit ved Olavsmessedag den senere[3]. Kong Sverre rustet sig imot og hadde en stor hær tilstede, ti bønderne lovte ham sin hjælp; det var ogsaa en stor mængde folk i byen, efter som sedvanlig er at fare til byen ved gildestid[4]. Kong Magnus laa længe ute ved Holmen[5], ti han syntes ikke det var raadelig at søke til byen imot al den mængde, som han saa, at kong Sverre da hadde, og han vilde bie, indtil gildestiden var tilende og bønderne fór hjem. Men i denne ventetid taltes de ved, kongerne, en stund hver dag, og kong Sverre lot da endnu som før byde kong Magnus at skifte landet halvt imellem dem, men kong Magnus kunde vælge. Efter denne samtale sa kong Magnus hverken ja eller nei. Siden lot kong Sverre blaase til husting i byen og fortalte bønderne om disse tilbud, og hvad de hadde talt om; det blev nu gode tilrop til kongens tale, og de sa, at de vilde bli glade, om det blev til fred, og egget meget til, at de atter forsøkte en raadslagning. Det blev sat grid, saalænge deres samtale stod paa. Kong Magnus rodde med én skute ind til Ørene, men kong Sverre sat tilhest oppe paa Ørene; det var en mængde

[1] [D. e. edsformularen. — [2] D. e. Nidaros. — [3] 3die august. — [4] D. e. den tid, da Miklagilde hadde sine aarlige møter (se Snorre, Olav Kyrres saga, k. 2). [Gilderne, som gjerne var viet til St. Olav, spilte en stor rolle i middelalderens liv, baade ved sine selskabelige sammenkomster, og fordi gildebrødrene hjalp hverandre i nød og fare. Der findes bevart en middelalderlig gildeskraa fra Trøndelagen, hvorav det fremgaar, at gildebrødrene endog hadde pligt til at hevne hverandre. — [5] D. e. Munkholmen.

mænd om ham, flest bønder og bymænd, som hadde lyst til at høre, hvad kongerne sa eller paa hvad vis de endte sin tale. Nikolas Arnessøn talte der først paa kong Magnus's vegne, og den tale saa rimelig ut til forlik efter den raadslagning, som før hadde været; han holdt en lang og klok tale. Kong Magnus's mænd hadde rodd nogen skuter op i aaen, men birkebeinerne gik ned imot dem og lot bære mungaat[1] ned fra byen. De satte sig alle sammen ut paa Brattøren[2], drak der og taltes ved, og om de end var i to flokker, saa var da mange av dem frænder eller maager og hadde før været venner. Da tok kong Sverre til orde og sa, at han hadde lyst til at forlikes med kong Magnus, saa at landet kunde faa fred; han bød da end det vilkaar, at dele landet i to like store deler, saa at de begge skulde være konger, som før kong Magnus Barfots sønner eller kong Harald Gilles sønner hadde været. Han nævnte ogsaa, at siden kong Magnus den gode hadde delt landet halvt med sin farbror, kong Harald, hadde det oftest været tat to konger om gangen i Norge, men stundom flere, og sa saa, at de kunde vel gjøre efter de forrige kongers mønster. Bønder og bymænd gav gode tilrop til kongens tale og sa, at dette var vel talt. Kong Magnus stod op og talte høit. Han tok først sindig til orde og sa saa: «Det er mig sagt om Norges konger, naar I tar mønstre derav, at to har været konger om gangen, at da har den deling været gjort med kjærlighet og blidhet mellem brødre eller andre nærskyldte frænder, og dog har deres deling stadig endt med ufred og stundom med døden, og dette bærer nu nærmest hen til vor sak, og dog var der i førstningen mindre saker mellem dem end det er her. Men om end nu en stund mine vanskeligheter og min ulykke har været saa stor ved gjæve mænds død, baade mine frænders og venners, saa vet jeg dog, at om end jeg gaar ind paa et tvungent forlik, saa vil det for Sverre og mig ikke være let at ha disse hirder i én kjøpstad eller i én sold efter slik strid, som her har været mellem mændene. Nu vil det bli kort fred, om det blir fristet.» Da svarte kong Sverre: «Det er sandt, som I siger, kong Magnus, at det kan være det ved freden, at om end vi to vilde holde den, saa kan andre bryte den. Nu heller end at vor ulykkelige tvist længer skal bli til mén for saa mange mænd, saa vil jeg fare bort fra landet med min hær, hvis I vil love det med ed, at jeg skal ha det halve land at raa over og sætte der over mine mænd i fred og frihet; da vil jeg opholde mig utenlands i 3 vintre. Men naar jeg kommer tilbake, da skal I og eders mænd rømme landet for os i andre tre vintre paa samme vilkaar, som vi gjør eder.» Da

[1] Mungaat er tyndt, hjemmebrygget øl. — [2] Ytterst paa Ørene.

svarte kong Magnus: «Det vilkaar vil jeg ha, at du, Sverre, og I birkebeiner farer bort fra landet, og det tillike, at I aldrig kommer tilbake. Jeg var viet og kronet av legaten[1] fra Romaborg og efter hele landsfolkets raad. Jeg svor det ved min vigsel, at jeg skulde holde landets love, og med det sverd, som jeg tok imot i min vigsel, verge dette land mot onde mænds egennytte og ufred, jeg lovte ogsaa det, heller at late mit liv end at bryte denne ed. Nu raade Gud for, hvor langt mit liv skal være; men om dette kan det ikke være tale, at jeg skal motløst bryte min vigselsed saaledes, at jeg av den grund deler landet med dig, Sverre. Og jeg har forut mistet for eder birkebeiner 100 lendbaarne[2] hirdmænd og 16[3] lendermænd, og desuten den 17de, som det var mig en større skade at miste end alle de andre, som jeg før regnet op, og det var Erling jarl, min far. Og fremdeles er det ugjørlig for mig at dele riket med dig, Sverre, den mand, som jeg ikke tror har æt til at være konge, hverken her eller andensteds. Det er og rettest, at jeg skal enten holde hele Norge fast eller miste det hele, og dermed livet.» Da talte kong Sverre: «Det alene mindes I nu, kong Magnus, hvad skade I har lidt i vore sammenstøt; men I ser ikke paa, hvad jeg har mistet ved eder og eders frænder, og som er mere og større at regne end det, som I har regnet op. Først det, at far min, kong Sigurd, blev fældt syd i Bergen, og dernæst fældtes kong Øystein, min farbror, øster i Viken. Og nogen tid senere efter kong Inges fald blev min bror Haakon tat til konge over hele landet; men siden reiste Erling Skakke en flok imot ham og fældte ham syd paa Møre[4] og med ham mange lendermænd og dyrebare drenger. Harald, min bror, lot Erling hænge op syd paa Kvarvsnes som en kraakeunge, Sigurd, min bror, blev halshugget i Bergen[5], og Øystein, min farbrorsøn, fældte I paa Ré. Nu kunde jeg vel tale saa, som I taler til mig, at jeg ikke burde være konge over Norge, om jeg skulde forlike mig med eder eller dele min farsarv med eder, ti det var endnu aldrig sed i Norge, at den blev kaldt konge, som ikke var kongssøn, før end du, kong Magnus. Endnu skal det dog være det samme tilbud fra min side som før: gaa op paa Ilevollene og rust dig og din hær til kamp, men jeg skal gaa ut av borgen med hele min hær, og da kan du fare slik færd

[1] Ikke rigtig. Det var erkebiskopen, som «viet Magnus»; legaten eller rettere den pavelige nuntius Stephanus hadde lavere rang og var kun tilstede ved høitideligheten. [Magnus har neppe talt, som her siges. — [2] D. e. født av lendermandsæt. — [3] [Tallet angives ogsaa til 17 og 18. — [4] Rettere: i Romsdalen. — [5] Her er Harald og Sigurd forvekslet. Harald blev halshugget paa Nordnes, Sigurd blev halshugget «utenfor Gravdal».

som før eller værre end sidste gang, da vi kjæmpet; ti nu vil vel Gud, at det blir en ende paa det rike, du med urette har hat en tid.» Da svarte kong Magnus: «Ikke vil vi nu oftere gaa op paa blotvollen[1] din. Gaa heller ombord paa skibe og la os utruste like mange skibe; la os saa lægge ut av elven og kjæmpe.» Da svarte kong Sverre: «Vore skibe er nu sat op og ikke rustet til kamp denne gang; men dog kan jeg skaffe tre skibe, og du kan utruste andre tre, som dig synes; la os saa lægge disse seks skibe sammen.» Da sa kong Magnus: «Jeg tænker, at det er bedst ikke at miste flere mænd, end det hittil er faldt i denne strid; ti det er sandt, som I siger, Sverre, at jeg har stadig maattet fare skyndefærd for eders mænd; men du, Sverre, ligger da i røyser eller gjemsler hver gang, naar det skal være slag. Og hvis du tør, da gaa ene frem med dine vaaben, men jeg vil komme ene imot dig, og la os da skifte hugg med hinanden; la da den ha land og kongedømme, som faar seier.» Da svarte kong Sverre: «Altfor synlig for andre mænd er vor ulykkelige lod, om vi end ikke kjæmper selv med hinanden. Vore mænd er sat til at kjæmpe med os i kampen, men det synes mig ukongelig at kjæmpe i enekamp som slike slaaskjæmper, som ikke har mænd at raade over. Men siden du, kong Magnus, heller vil kjæmpe med mig alene, end at flere mænd skal være med deri, saa faa dig en hest, og jeg tar en anden, og la os ride i turnering, ti det er stormænds sed.» Men efterhvert som det led paa deres samtale, blev det ogsaa mere uenighet mellem hærmændene, som holdt samdrikke. Alle kong Magnus's mænd gik da ut paa skibene og rodde skuterne ut av elven.

62. Kong Sverre lot dra skuter over Ørene til sjøen, og hans mænd løp paa dem og la ut imot heklungene, og de kom hverandre saa nær, at det fra begge sider blev skutt med spyd. Heklungene rodde unda. I denne strid faldt mænd paa begge sider, og mange blev saaret; Karl Kjøtlaar[2] fik der sit banesaar. Kong Magnus rodde nu med skuterne ut til Holmen til sin hær; men faa nætter senere drog kong Magnus bort fra Trondheim og tilbake syd til Bergen, og det blev intet slag av den gang. Kong Magnus dvælte den vinter i Bergen.

63. Kong Magnus hadde den sommer tat leding og alle indtægter søndenfor Stad og helt nord til Trondheimsmynne[3], men kong Sverre hadde intet andet til vinterkost for sin hær end det, som de fik fra det trondhjemske. Men da kong Sverre spurte, at kong Magnus var kommet syd forbi Stad med

---

[1] D. e. den voll (slette), hvor det ofres mænd til de hedenske guder. — [2] Se ovenfor s. 51. — [3] [D. e. utløpet av Trondhjemsfjorden.

hele sin hær, og at næsten alle hans lendermænd var hos ham, da tok han det raad at dra over fjeldet til Oplandene; han satte efter i Trondheim sin bror Eirik og en anden høvding, som het Kol og var søn av Isak i Folskn[1], og endel av hæren med dem for at vogte skibene; det var ogsaa mange andre høvdinger der. Kong Sverre fór hele veien til Oplandene og sendte sine mænd forut for sig til bygden for at gildre efter fangst, hvis de kunde faa fat paa nogen av heklungene eller deres gods. Da dræpte de Assur, søn av Jon Vaagedrumb[2], og Øyvind Dyre Jonssøn[3], og mange andre mænd. Siden fór kong Sverre ned til Oslo og satte sine mænd i sysler overalt i Viken; men heklungene flygtet unda, nogen østover, men nogen nord til kong Magnus og fortalte ham om kong Sverres færd. Kong Magnus rustet sin hær og sendte størstedelen øster til Viken imot kong Sverre; Orm kongsbror var formand for den hær. Men kong Magnus fór selv med 7 langskibe og en skute nordover langs landet og kom til Trondheim litt før Martins-messedag[4]. Eirik kongssøn og Kol Isakssøn hadde hørt noget rygte om kong Magnus's færd, og de lot holde vagt om nætterne ute i Gildeskaalen[5]. De fik ikke sikkert vite om kong Magnus's færd, førend de saa skibene seile ind forbi Digermulen[6]. Hele hæren blev da straks blaast ut imot dem og fylkinger sat: den ene ut paa Ørene, og der blev reist et merke, som Kol Isakssøn og nogen bymænd fulgte; Eirik kongssøn hadde fylket oppe ved Skipakroken og utover til Brattøren; men den største del av bymændene hadde fylket paa bryggerne. Kong Magnus's mænd lot sine seil falde, da de kom ind forbi Holmen, og lot skibene rende for mastene imot Ørene. Dette var lørdag i uken[7]. Og da Magnus og hans mænd kom næsten ind til korset[8], la de alle skibene sammen; de laa der en lang stund om dagen.

64. Men av dem, som var paa Ørene, vadde mange ut imot dem og kastet sten; men somme skjøt og egget dem til opgang. Det kom ingen svar imot dette fra kong Magnus's mænd av den aarsak, at høvdingene var til samtale og la sine raad. Hagbard Mynter[9] gik da til sit bryllup i byen; han ropte paa kong Magnus og sa, at han vilde byde ham til sit bryllup med hele hans hær. Dette var gjort til spot. Og ved nonstid løste kong Magnus og

---

[1] Kol Isakssøn var søstersøn av Orknøjarlen, Magnus den hellige. Folskn er Storfosen utenfor Ørlandet. — [2] Vaagedrumb, d. e. mand fra Vaage [(ell. Vaagar i Lofoten, sands. det sidste); jfr. s. 83. I etpar haandskrifter kaldes han Assur Vaagadrumb Jonssøn. — [3] Han kaldes ogsaa Øyvind, søn av Dyre Jonssøn. — [4] D. e. før 11te november. — [5] Myklegildets hus paa Ørene. — [6] [Nes paa sydsiden av Trondhjemsfjorden straks utenfor Trondhjem. — [7] D. e. 7de november. — [8] Der har staat et kors ute paa Ørene, utenfor Myklegildet, som derav fik navnet «Korsgilde». — [9] D. e. myntmester-

hans mænd sin flaate, ordnet siden sin fremroning og rodde med de fire skibene, som var størst, ind til elven, men de fire andre la til ved Ørene. Kongen selv rodde ind i elven og la til der, hvor Eirik kongssøns merke stod. Der blev det en haard og kort motstand. Kong Magnus og hans mænd la skibsbordene langsefter ved sanden og skjøt bryggerne op under føtterne paa birkebeinerne; de sendte ogsaa ind baade sten og skud, saa at birkebeinerne vek unda. Efter det vilde heklungene straks til at gaa op, men birkebeinerne tok imot dem, og mange faldt da paa begge sider og mange blev saaret. Da blev bymændene og ledingsmændene leie av at staa der længer, og de drev op i byen. Men da birkebeinerne saa, at deres fylking tyndedes og at heklungene søkte fast frem, vendte de sig unda og flygtet; men heklungene fulgte dem godt, og da faldt det mange mænd av birkebeinerne. Men de, som la ut til Ørene, løp straks overbord, saa at sjøen naadde dem op under hænderne; de gik siden op paa land, men birkebeinerne tok imot dem, og det blev straks en haard kamp. Da sa en mand til Kol: «Nu tænker jeg, at heklungene er kommet op i elven.» Kol svarte: «Da er det nok raadelig for os at flygte.» Da svarte en mand ham: «Mon det ikke er for sent for birkebeinerne at flygte?» Kol vendte sig imot ham og sa: «Der er de kommet alt, de djævlene,» og hug straks til ham, og den ene til den anden. Og da Eirik kongssøn og hans folk flygtet, hadde nogen av heklungene vendt sig ut til Ørene og var kommet imot Kol og hans mænd, og gav dem nu slemme bakslag. Der faldt Kol og mange av hans mænd, men de, som var efter, flygtet alle. Eirik kongssøn flygtet ut forbi borgen[1] og videre til Guldalen, og med ham mange av hæren. Men nogen flygtet op over broen; mange løp ind i kirker, men de fleste av dem blev dræpt, ti da vernet ingen kirke mændene[2]. Da blev det gjort, som aldrig hadde hændt før, at mænd blev drat ut av Kristkirken og dræpt. Øyvind Skraap[3] het en gammel birkebeiner; han var den største hærmand, stor og sterk; ham tok de og drog ut fra koret i Kristkirken, la ham paa en kjelke og drog ham ut paa Ørene, hvor de dræpte ham. Gudlaug Vale[4] tok de i kirken, holdt ham en lang tid fangen og pinte ham til at tale, for at han skulde sige dem, hvor kong Sverre hadde gjemt sit løsøre eller hvor hans søn Lavard[5] var, som Gudlaug forut hadde fostret.

---

[1] Paa Ilevollene. — [2] [Ellers var kirkerne et fristed. — [3] [«Skraap» betyder en, som har ru hud. — [4] [Sverres stallare. — [5] D. e. prinsen. Lavard er det gl.engelske hlåford, herre. Her menes Sverres ældste søn Sigurd Lavard. [Sverres ældste søn kaldes siden Sigurd; efter Saxo het han fra først av Unaas.

Han røbet ikke noget av dette, og det blev omtalt til hans hæder siden. Kong Magnus lot Gudlaug dræpe, og grid fik neppe nogen av birkebeinerne, som man kunde komme til at dræpe. Kong Magnus tok der Olavssuden og hele kong Sverres skibsflaate, 33 skibe; han lot sætte frem og ruste ut dem, som de kunde raa med, men brændte alle de andre. Kong Magnus styrte nu Olavssuden og gjorde sig skyndsomt rede til at fare fra byen, ti han spurte, at Eirik kongssøn hadde samlet en stor hær av bønder oppe i Guldalen. Og da de fór ut efter fjorden, sendte han sine mænd ut for at hugge buskapen ned for Avle paa Aastar[1] og for Tofte paa Ystar[2] og for Helge paa Rydaas[3]; de tok ogsaa op buskap for Eirik og Arne paa Evja[4] og fór voldsomt frem, hvor de kom til, saalænge de var i Trondheim. Eindride Torve, søn av Jon Kutiza, laa efter med ett skib i Orkedalsosen. Den samme dag kom Baard Guttormssøn med 30 mand søndenfra (vestenfra) Hevne[5] og til lien ovenfor Tunga[6]. Da saa han, at det laa et langskib der, og tyktes at vite, at det nok var heklunger, men trøstet sig ikke til at gaa imot det. De var der om natten, og mændene hadde det noksaa koldt. Siden sendte han 3 mænd til gaarden Gelmen[7] til Cecilia kongsdatter[8] og spurte om nyt; hun sa dem meget i løndom og tillike, at det var kong Magnus's mænd, som var der. Baards mænd vilde falde over dem og dræpe dem, «og la os ikke ligge her,» sa de; men Baard vilde ikke, og han fik raa. Dagen efter fór heklungene bort, og tok igjen kong Magnus. Baard fór ind til byen og dvælte der en tid; han samlet der sit følge, og til lag med ham søkte birkebeinernes sveitehøvdinger, Helge Torfinnssøn og Ottar Knerra og Øyjolv Avlessøn; men Eirik kongssøn fór øster til Viken efter kong Sverre og fortalte ham om sin uheldige færd.

65. Kong Magnus fór da syd til Bergen. Hos ham var da skalden Hall Snorressøn[9]; han digtet da disse vers:

Ilende over havet
Olavssuden skrider
(fager er gavmilde fyrstes
færd), guldprydet.

Nu er fra seiersfærden
Siklingen hit kommet
(svulmende skibsside
synker i bølgedalen).

---

[1] [Nu Aastan i Børsen herred. — [2] Ustan i Orkedalens herred. — [3] Rødaas i Orkedalens herred. — [4] Evjen i Orkedalens herred. — [5] Herred i Nordmøre. — [6] Gaard i Orkedalsoset n. for Gjølme. — [7] Gjølme ved Orkedalsoset. — [8] [Sverres halvsøster, som var flygtet fra Folkvid lagmand. Det fortælles i sagaen om kong Guttorm Sigurdssøn, at da Cecilia spurte, at hendes bror Sverre var blit konge i Norge, fór hun fra sin mand; ti hun elsket ham litet. Kongen gav hende gaarden Gelmen at bo paa, hvor hun før hadde været opfostret. — [9] Islandsk skald, om hvem ellers intet vites.

Sjøens hest forbi holmen,
hvor herren styrer, dreier.
Stavnene røde bryter
bølgerne under fyrsten.

Med seier og hærfang den dyre
Døgling hit er kommet;
spydenes ting kampsterk
konge har holdt med drengene.

Kong Magnus lot stelle til juleveitsle for sig i Bergen; han holdt bord for sine hirdmænd i den store hirdstue, men for gjestene i Sunnivastuen. Gjestene likte ikke, at hirdmændene drak mjød, men de mungaat. Og den 5te kveld i julen[1], da gjestene var drukne, løp de til sine vaaben, gik til kongsstuen og vilde hugge døren op. Da dette blev meldt til kongen, løp han skyndsomt til døren og vilde stanse dem; men hans træl, Baard Skjold, løp foran ham ut i forstuen og blev straks dræpt. Efter det vendte kongen om og gik ind; hirdmændene slog døren igjen, men gjestene brøt den op. Derefter løp de, som hadde hat vagt forut den dag, foran stuedøren, ti de var de eneste, som hadde vaaben inde, og nogen tok ned ovnstener og kastet dem ut i forstuen. Og da bymændene og kong Magnus's huskarler fik høre om dette, væbnet de sig og gik til hirdstuen, og da vek gjestene bort derfra, men mange blev da saaret. Næste morgen lot kong Magnus ta de gjester, som hadde raadd for dette; av nogen lot han hugge foten, av nogen haanden, men faa blev dræpt.

66. Da Eirik kongssøn kom østpaa til kong Sverre, bad han og hans fæller kongen fare skyndsomst nord til Trondheim, og sa, at trønderne hadde sendt bud om det og bedt om, at han vilde være deres vern, som han før hadde lovet dem; ti da kong Magnus fór fra Trøndelagen, hadde han truet med at komme saaledes anden gang, at han skulde ha bedre tid til at gjengjælde trønderne den svik og de underfundige raad, som de hadde gjort imot ham og hans far, Erling jarl. Trønderne mente, at de vilde vinde megen støtte, om han vilde gi sig til at bygge skibe der. Kong Sverre svarte, at han ikke vilde fare dit efter deres ord, og sa, at de hadde vist litet vet i sine raad. Han satte dem haardt i rette for, hvad de hadde gjort, og kongen endte sin tale saaledes, at eftersom der var gjort istand julegjestebud med stræv og omkostninger, vilde han ikke bryte op derfra førend efter jul; og saa gjorde han. Orm kongsbror kom østpaa til Viken med en stor hær. Siden fór han til Tunsberg, og de laa stadig der paa skibe; stundom fór de østpaa over Folden[2], stundom nord (vest) til Agder[3] eller gjennem Vestfold[4]. De fanget da paa

[1] 29de december. — [2] [Folden er det gamle navn paa Kristianiafjorden. — [3] [Agder, senere Agdesiden, er det nuværende Nedenes amt samt Lister og Mandals amt. Det første kaldtes Øst-Agder, det sidste Vest- eller Nord-Agder. — [4] [Vestfold (landet vestenfor Folden) er det nuv. Jarlsberg og Larviks amt med Eker og Lier.

begge sider mænd fra hverandre, saavidt de kunde komme til; men ikke fór heklungene til Oslo, og ikke kunde kongen fare imot dem; ti han hadde ingen
[1182] skibe. Kong Sverre fór fra Oslo efter kyndelmesse[1] og tok da paa sin færd nord til Trondheim.

67. Det blev til tidende, da han fór over Hadeland, at de red paa isen over Randsfjorden; isen brast isønder, og der druknet 7 mænd, alle vel kjendte: Jon skutilsvein[2], Halvard Lepp Sunnivassøn og Ogmund Halsteinssøn, Lodens bror, og hverken mænd eller hester bergedes.

68. Kong Magnus rustet sig efter julen til at dra nord til Trøndelagen, og han fór fra byen efter kyndelmesse; han hadde sin hird og sine venner; det blev talt paa skibene 800 (960) mand; han fór nu skyndsomt, de laa dog paa somme steder meget længe veirfast i havnene; men likevel kom de meget uventet til Trondheim og likesaa ind til byen. Det var lørdagen[3] i anden uke av langefasten. De ordnet fremroningen saaledes, at nogen skibe la til ute ved borgen, nogen ved Ørene, men nogen rodde op i elven, og mændene løp op i byen; men to skuter la til over ved Bakke[4], der løp de op forbi Erlendshaug[5] og stevnte til broen, og fór nu skyndsomt.

69. Mange av birkebeinerne var i badstuerne, og ingen ventet denne store ufred. Baard Guttormssøn var den første, som merket uraad; han og hans mænd løp straks op over broen. Ottar Knerra og Helge Torfinnssøn hadde en skute ved bryggerne i kongsgaarden, og de løp straks til den. Øyjolv Avlessøn hadde gaat til bad paa Grjot[6] og var avklædt; han hørte et barn sige: «Her farer heklungene.» Øyjolv tok klærne i fanget og gik ut av gaardsledet ved Korskirken; da fór mange heklunger ind gjennem strædet. Siden løp han op over Kristkirkegaarden, og imot ham der kom det da en flok, som hadde gaat iland. Han vendte sig da ned paa bryggerne[7], og han kom med flere andre ombord paa en skute, som laa der. Efter det drog de sine sverd, nogen tok sine skjolder eller det, enhver hadde i haanden; de støtte straks fra land og drev over elven, og da de skulde lande nedenfor Skellingarhella[8] og ovenfor Erlendshaug, da kunde de ikke skjønne, hvorav det kom, at skibet ikke

---

[1] 2den februar. [Navnet er en gjengivelse av det latinske missa candelarum «lysmesse», saa kaldt, fordi paa den dag kirkelysene blev indviet. Første led er oldnorsk kyndill «kjerte, lys». — [2] [Skutilsvein, egt. svend, som varter op ved bordet (av skutill m. «fat»), var titel og stilling ved de norske kongers hird med gang og sæte næst efter lendermænd. — [3] 20de februar. — [4] [Like over Nidaros ved østsiden av Nidaros i Lade sogn. Her laa et nonnekloster, Nunnusetr á Bakka. — [5] Høiden, hvorpaa nu Kristiansten ligger. — [6] En bygaard ved Korskirken. — [7] D. e. bryggerne ved kongsgaarden. — [8] Et skjær paa østsiden av elven, nu landfast.

gik frem; nogen trodde, at det var kommet hærfjæter[1] paa dem, og at de alle var dødsens; men det var i sig selv det, at et anker hadde hængt utenbords, og de hadde ikke sørget for at dra det op i skibet, men da det blev grundere over imot land, holdt det dem fast. Saasnart de skjønte dette, hug de straks tauget av; de drev da raskt imot land, og de løp straks iland. Ottar og Øyjolv fór begge sammen; det hadde faldt meget sne. Nu løp de heklunger op, som hadde landet ved Bakke, og møtte dem ved veikrydset ovenfor Erlendshaug, og da løp de paa begge sider, som de bedst kunde; tre av heklungene var raskere tilfots end de andre. Øyjolv og Ottar holdt sig begge sammen, og heklungene vaaget sig ikke paa dem. Birkebeinerne kom frem paa veien før dem og til sine mænd, og de var da 15 sammen i en dal nedenfor Berg[2]. Ottar sa, at han vilde gaa imot dem, men Øyjolv raadde fra. «Til dem vil folk samle sig,» sa han, «men os vil ingen komme til hjælp.» Birkebeinerne holdt da unda og op til Kleppabu[3], og derfra opover Nidelven og til Guldalen; det drog sig da folk til dem, og de kom da sammen alle, som hadde flygtet unda. De fór da op gjennem Soknedalen og op over Dalsskogen[4], og stevnte saa til fjelds; og da de kom til Hjerkinn, kom kong Sverre imot dem der østenfra Viken. Men da kong Sverre fandt sine mænd, fortalte de ham om sin uheldige færd, og at de hadde mistet mange av sine fæller. De birkebeiner, som hadde fulgt kongen østenfra, uttalte sig temmelig haanlig om deres færd. Men dagen efter, da de fór ned til Opdal, hadde alle de, som hadde fulgt kongen østenfra, rideskyss, men ingen av dem vilde overlate sin hest til dem, som hadde kommet nordenfra, saa Baard Guttormssøn og alle hans fæller maatte gaa. Der var da skalden Bjarne Kalvssøn hos ham; han kvad denne vise:

Jeg ser hver fant til hest
(her er nu skikkene værst)
(her har vi leden den lange),
men lendermænd maa gange.

Hirdmænd de maa løpe,
(her er ei godt at kjøpe)
(om meget jeg ei kvider)
men kokkene de rider.

70. Siden fór kong Sverre ned til Orkedalen; paa en gaard, som heter Grjotar[5], var to av kong Magnus's sysselmænd; den ene het Sigurd, men den anden Haakon. Birkebeinerne kom uforvarende over dem og dræpte dem begge og hele deres følge. En mand, som het Ottar Gaase, kom unda ut gjennem bordvæggen og løp ut av gaarden. De red med fem hester efter ham,

---

[1] Den pludselige skræk, som kan overfalde krigsmænd, saa at den «fjætrer» dem (d. e. binder dem til stedet). — [2] En gaard øst for Gløshaug. — [3] Klæbo. — [4] D. e. Opdalsskogen — [5] [En nu forsvunden gaard, som synes at ha ligget nær Orkedalens prestegaard og som rimeligvis senere for en del er gaat ind i denne.

og én av dem kom ham nærmest og fulgte ham længst, og det var kong Sverre. Men Ottar kom unda til nogen kratskoger, og stevnte ned til Orkedalsoset, der satte han over paa baat, og videre ind til Stein[1] og derfra ind over Gaularaasen[2], og han løp stadig, saa fort han kunde.

71. Nu er det at fortælle om kong Magnus og hans mænd, at de sværmet om i byen og dræpte mange av birkebeinerne, men ingen av dem trængte der at nævne grid. Kongen dvælte i byen over helgen[3] og sendte bud ut i Orkedalen, at han vilde komme dit onsdagen efter[4] og ha ting med orkdølene. Han sendte ogsaa bud op i Guldalen, at guldølene skulde komme til byen om fredagen[5], og da vilde kongen ha ting i byen. Kong Magnus fór ut til Orkedalen med hele sin hær og gik der op til tinget. De bønder, som var stevnt dit, var ogsaa kommet. Kongen stod op og talte: «I trøndere synes vel det er langt at mindes det, da vi sidst holdt ting sammen. Det har nu gaat næsten tre vintre, at I ikke har ydet mig nogen skylder. Nu vil jeg, at I skal utrede og betale den leding, fuld almenning[6], den, som I skulde utrede for disse sidste tolv maaneder, og dertil de to andre, som I skulde ha utredet for de to foregaaende aar. La I dermed følge bot for roning og redskap[7] og alle utredsler, som kongen skal ha, og dertil landskylder og den sakøre, som I har utredet og betalt vore fiender, og ha I derfor Guds vrede og saa min.» Derefter talte han haardt og blev saa vred, at han bandte, og bønderne tænkte en stund, at han visst vilde gaa paa dem og dræpe dem. Roe paa Kjarrastader[8] het en mand; han svarte kongen nogen ord og bad om fred og grid for bønderne og om nogen frist med betalingen. Kongen la paa dem en halv maaneds stevne, at al betalingen skulde da føres ind til byen, men lovte bønderne grid, om disse penger betaltes. Da blev ledingen tildømt kongen. Da fór sysselmændene Sigurd og Haakon, som før var nævnt, op til Grjotar, men kongen drog om kvelden ind til byen. Fredagen, da formesserne[9] var endt i byen, kom ingen bønder til tings. Da saa de nogen mænd fare ned over Steinbergene med nogen vedlæs. Kong Magnus var til herberge i Eirik Arnessøns[10] gaard. Og i samme øieblik kom Ottar Gaase, som før er nævnt, til byen, og da

[1] Steine paa Bynesset. — [2] Byaasen. — [3] D. e. søndag d. 21de februar. — [4] D. e. 24de februar. — [5] D. e. 26de februar. — [6] Almenning vil her sige den fulde utrustning av krigsfolk, skibe og proviant, som kongen hadde ret til at utbyde i leding. — [7] [I Frostatingsloven heter det «at gjøre for en mand roning og redskap» (gera fyrir manni róðr ok reiðu); róðr betyder pligten til at ro (d. e. delta personlig) i ledingen, reiða betyder de materielle utredsler, som i forsvarsøiemed paahvilte landets indbyggere overhodet. — [8] Nu Kjærstad i Meldalen. — [9] [Formesse, d. e. messe, som blev holdt om morgenen like efter ottesangen. — [10] Se s. 16.

han kom ind i byen, stevnte han straks til Eiriks gaard. Men det var nogen hirdmænd i gaarden, og da de saa, at manden løp saa hidsig, spurte de, om han visste noget om birkebeinerne. «Ikke siger jeg noget til eder om det,» svarte han, «men hvor er kongen?» De svarte: «Oppe i Kristkirken paa stevne.» Manden stevnte straks ut av gaarden og til kirken. Litt senere kom kongen til gaarden, — han løp hastig —, og bød sine mænd ta sine vaaben og gaa ut paa skibene saa raskt, de kunde: «her farer birkebeinerne imot os.» Dernæst lød luren; da tok hver mand i hui og hast sine vaaben og klær, og løp straks ut paa skibene og la ut til Holmen. Men da det led paa dagen, kom ingen birkebeiner, og ikke kom guldølene til tings. Dette tyktes underlig, hvis birkebeinerne ikke var i nærheten; men dog syntes de fleste, det var rimeligere, at den, som hadde bragt budet, nok hadde løiet; men han holdt stadig fast ved sit utsagn og var paa kongens skib. Mange bad kongen om orlov til at fare ind til byen; de sa, at de hadde lagt efter sig klær eller vaaben eller sølv; nogen vilde søke sig drikke, men nogen hadde koner i byen. Kong Magnus raadde dem alle fra at fare til byen og gav faa lov; men mange fór like fuldt.

72. Kong Sverre og birkebeinerne laa oppe i aasen[1] og saa alt, som foregik i byen. Lørdags morgen[2] vilde hærmændene fare til byen, men kongen vilde, at de skulde bie til den tid, da de fleste var i badstuerne. Men mændene raadde, og var meget hidsige paa fangst, og fór noksaa tidlig paa dagen til byen, og det var da meget regn. Ingen blev dem var, førend de kom i byen De fandt ingen motstand, og de dræpte mange mænd. Der faldt Einar, kong Magnus's skibsstyrer; nogen kom unda paa baater og rodde ut til Hoimen. Da fór ogsaa mange baater uten fra Holmen og vilde ind til byen, før de saa, hvor birkebeinerne fór utenfra til borgen. Kong Magnus drog bort med sin hær, saasnart han saa birkebeinernes færd, og fór ut efter fjorden og videre, helt til han kom syd til Bergen. Det var mænds tale, at nu syntes det at vise sig, hvor liten lyst kong Magnus og hans mænd dog hadde til at gaa i fylket slag imot kong Sverre og hans hær, siden de flygtet uten kamp fra byen, saasnart de fik nys om birkebeinernes færd. Og kong Magnus hadde da 800 (960) mand, men kong Sverre hadde da ikke mere end halvfjerde hundrede (420). Og endda kom det til, at da var træborgen i saa god stand og med dike nedenfor, at det var bedre at verge den med halvt saa stor hær end at søke mot den.

[1] Byaasen. — [2] 27de februar.

73. I denne tid hadde kong Magnus alene hele skibsflaaten, og han hadde derfor skatter og skylder i hele landet søndenfor Trondheimsmynne, undtagen det alene, naar birkebeinerne fór skyndereiser syd paa Møre med skuter. Men begge flokker fór frem med uspekt, saasnart høvdingene ikke var nær. Birkebeinerne hadde stadig sine flokker øster i Viken eller om paa Oplandene, ti der ventet de sig mest fangst. Heklungene kom ofte over dem, og de igjen over de andre, og snart seiret de ene, snart de andre. Det kunde være meget at fortælle derom, men dog vil vi helst fortælle frasagn om de hændelser, som tykkes os merkeligst, og hvor kongerne selv har været tilstede.

74. Kong Sverre lot om vaaren sætte krakerne[1] slik, at det blev kraket hele veien utentil langs sjøen, ind forbi Gildeskaalen og op over Ørene like over til elven, og langs med elven helt op efter bryggerne. Det blev ogsaa sat en valslynge[2] ute paa Brattøren, og et kastel blev gjort oppe ved broen.

75. Sommeren efter gjorde kong Magnus sig rede til at fare fra Bergen, og det drog sig da atter en stor hær søndenfra landet sammen til ham. De fleste av hans lendermænd var da med ham. De var nu fuldt færdige og fór siden nord til Trondheim. Han la hæren ind forbi Holmen og laa der nogen nætter; kong Sverre sat i byen. Da fór kong Magnus ind i Trondheim[3] og tok leding der og drog saa ut til byen igjen. Han laa den første nat ved Depel[4] indenfor Ladehammeren, men om morgenen laa det saa stort et mørke over sjøen, at en ikke kunde se mere end stavnene mellem skibene. Kong Magnus rodde da i stille veir ind til Holmen. Og da kong Sverre hørte deres aareslag, men ikke saa noget, trodde han, at de vilde lægge til, og lot hele hæren blaase ut til Ørene for at ta imot dem. Men Magnus og hans hær blev da ute ved Holmen om natten. Og om morgenen la de ind til Ilevollene og gik iland med størstedelen av hæren og nærmet sig borgen. Birkebeinerne søkte ut imot dem til borgen, og de skjøt en stund paa hverandre. Kong Magnus og hans mænd tænkte, at de skulde hindre al tilførsel baade paa land og paa sjø for birkebeinerne; da brændte de broen over Nid. Kong Sverre søkte ut til borgen med sin hær og lot gjøre telter der. Han lot ta to stuer i byen og lot dem flytte ut dit og sætte op der ved borgen. Saa sat nu begge flokker

[1] [Krake, d. e. en slags palissade. — [2] [Valslynge (lat. ballista), d. e. en maskine til at slynge store stener og andre dræpende gjenstande mot fienden. De skildres utførlig i «Kongespeilet», kap 39. — [3] D. e. til de indtrønderske fylker, Indherred osv. — [4] Depel, Devle, paa østsiden av Lade-halvøen.

en tid. Kong Magnus og de fleste mænd var paa skibene om nætterne, men flokkene skiftedes til at vaake ved borgen om nætterne, og de hadde der stadig en stor mængde folk; de hadde store ilder om nætterne ute paa vollene. Det saa birkebeinerne, at det var lyst at se der nær ved ildene, men det var da mørk nat, saa at en bare kunde se et kort stykke fra ildene. Og en nat væbnet birkebeinerne sig, gik ut av borgen og løp siden frem imot heklungene; disse merket heller ikke noget, førend pilene hvinte om hoderne paa dem, og det varte ikke længe, inden det blev skutt med spyd. Dernæst brukte birkebeinerne sine huggvaaben og dræpte mange folk om natten; men alle de, som kunde komme unda, vendte sig til flugt. Men de, som var paa skibene, hørte lurblaast og hærrop oppe paa vollene. De rodde da til land og satte sine merker op, gik op og vilde hjælpe sine mænd; men da det var mørkt, visste de ikke av, førend flygtningene løp paa dem, og dernæst møtte de birkebeinernes kesjestik og sverdhugg. Det faldt da mange av heklungene, som vilde ha undkommet, hvis deres egne fæller ikke hadde stanset dem. Men da denne nedhugning kom i heklungenes flok, blev der da ikke gjort nogen motstand, og de flygtet haardest til skibene, som forut hadde egget mest til landgang. Det faldt mange mænd der, men nogen løp paa sjøen; mange naadde ogsaa skibene. Kong Sverre og hans hær fór tilbake til sine landtjeld indenfor borgen; de hadde nu faat meget hærfang i vaaben og klær, guld og sølv. Men da det blev lyst om morgenen, saa birkebeinerne ut paa vollene, at heklungene laa tykt der og bleket siderne.

76. Kong Magnus og hans mænd rodde ut til Holmen; faa nætter senere fór de bort fra Trondheim og syd til Bergen; dette var den største skadefærd for dem. Og kongen sat vinteren efter der i byen, men kong Sverre sat med sine mænd i kaupangen[1]. Den samme vinter lot kong Sverre lægge grund til en borg ute paa Steinbergene[2]. Kongens herberge blev færdig i førstningen av fasten[3], og kongen fór da ut i borgen og var der stadig om vaaren med en del av hæren, men en anden del var i byen. Og den vinter lot han reise et skib der i byen; det var meget større end alle andre skibe, som dengang var i landet. Det hadde 32 rum og var meget stort i forhold dertil; dette skib blev kaldt Mariasuden[4]. Det var i førstningen av vinteren, at kong Sverre en dag lot blaase til ting baade sine mænd og bymændene. Da talte han og sa:

---

[1] D. e. Nidaros. — [2] Den blev først kaldt Sion (som borgen over Jerusalem), men siden Sverresborg. — [3] Fasten 1183 varte fra 2den mars. — [4] Oldn. suð bet. 1. sammenføining, 2. skib; i den sidste bet. brukes ordet bare i sammensætninger.

«Saa mange vanskeligheter har vi nu hat en tid, baade mine mænd og bymændene, og likesaa bønderne i herredene, at her nu er sult og nød, som ventelig er, naar saa stor en hær har maattet fødes i én fjord i 2 vintre. Saa længe er det, siden vi mistet vore skibe; av det har al vor trængsel kommet, og jeg vet ikke mange skibe her inden fjorden, som er hærføre. Og det er sandt at sige, at hvis jeg visste haab om, at vi birkebeiner kunde faa slike skibe, at det tyktes mig at være nogen hjælp i dem, da kunde vi og heklungene endnu nogen ganger ro imot hverandre. Men nu, siden mine mænd blir leie av slik beltespænding[1], saa ser jeg ingen anden utvei, end at vi vender os til Oplandene og derfra øster til Vermeland eller til Gautland.» Kongen endte sin tale saa, at alle hans mænd skulde gjøre sig rede til denne færd. Men i uken efter blev 120 (140) hester[2] skodd, og det blev rustet stadig til denne færd den ene dag efter den anden. Dette spurtes av de kjøbmænd, som fór nordenfra til Bergen. Men i Bergen var der da kommet en stor mængde sammen, kong Magnus og næsten alle hans lendermænd og høvdinger; de hadde alle der sine storskibe og tænkte at fare nord imot kong Sverre; men fordi de fik høre dette om kong Sverre, at han var rede til at fare bort fra Trondheim, opsattes denne færd. Kong Magnus's mænd fór da til sine sysler, og saaledes opløstes denne samling. Men kong Sverre var i kaupangen frem
[1183] over jul. Og efter julen lot kong Sverre utruste nogen skuter og fór skyndsomt bort og tænkte at komme syd til Bergen uventet for kong Magnus. Og da han kom syd paa Møre, fik de motvind og laa der en tid. Men da kong Sverre tyktes at vite, at det forut vilde være kommet bud til byen den ytre vei over eidet, vendte han nu tilbake nord til det trondhjemske og var der hele vinteren og den følgende vaar.

77. Torgils het kong Sverres sysselmand; han hadde syssel nord paa Haalogaland i det nordligste tinglag. Han hadde ogsaa finnfærden[3] og fór om vinteren op paa fjeldet efter finnekjøp og skat. Dengang bodde Vidkunn Erlingssøn[4] i Bjarkøy; han var den vakreste av alle mænd, som var i Haalogaland, han var da 18 vintre gammel og hadde da nylig tat ved sin farsarv. Kong Magnus sendte bud til Vidkunn, at han skulde komme til ham og motta

---

[1] [Tvekamp, hvori de stridende er bundet sammen med et belte. — [2] [I andre haandskrifter angives tallet til 20; men det er visst galt. — [3] D. e. forlening med kongens monopol paa handelen med finnerne oppe tilfjelds. — [4] [Ætten paa Bjarkøy nedstammet paa mødrene side fra Thore Hund, hvis søn Sigurd hadde en datter Rannveig, som blev gift med Jon Arnessøn av Arnmødlingeætten. Dennes søn, Vidkunn Jonssøn, døde 1140 og var farfar til den her nævnte Vidkunn Erlingssøn.

av ham lendermands ret, som han hadde byrd til. Det var ogsaa mange mænds tale, at det laa flere ting i denne budsending til Vidkunn, og at det var en særlig avtale mellem dem. Vidkunn hadde to søstre, begge vakre, og de tyktes at være gode gifter; da var ogsaa kong Magnus's søster Ragnhild ugift[1]. Vidkunn fór om vinteren ind i fjordene og speidet efter birkebeinernes færder. Paa denne tid var Torgils kommet ned fra fjeldet og hadde faat meget gods. Da laa Vidkunn paa lur efter ham inde i Ægesfjord[2] og dræpte der Torgils og 12 mænd med ham; han tok alt godset og hadde det med sig til Bjarkøy.

78. Vaaren efter fór Vidkunn sydover. Han hadde et skib, som het Gullbringen; det var en tyvesesse[3] og stort i forhold til det; det var det bedste skib, og erkebiskop Øystein hadde eid det. Dette skib var vel rustet baade med folk og vaaben; han hadde ogsaa et andet skib, et matskib. Der var ogsaa hans to søstre med, og hans morbror Jon Drumb[4]. Vidkunn og hans mænd fór djervelig, de visste ikke noget at frygte for, og hadde alle sine skjolder ved stavnene, men deres brynjer laa i kister nede under tiljerne. Kong Sverre fik nys om, hvad Vidkunn hadde fore, og sendte Baard Guttormssøn og Ivar Silke imot ham med 7 skibe. Men da de kom nord til Ongul[5], saa de Vidkunns skib; han seilte da nordfra over Ofoten. Det var om morgenen Kristi himmelfartsdag[6]. Birkebeinerne rodde ind under Steigeberget[7] og bidde der. Vidkunns mænd saa dem ikke, førend de kom like paa dem og skibene rendte sammen. De lot da seilet falde, men birkebeinerne la til paa begge sider og gik haardt paa dem. Vidkunns mænd hadde ikke andet at verge sig med end sine buer alene, og snart vendte mandefaldet sig imot dem. Vidkunns mænd vilde skyte skibsbaaten ut og flytte kvinderne bort fra skibet; men det blev det ikke noget av, ti det blev snart en ende paa kampen. Birkebeinerne vandt seier, men Vidkunn faldt der og næsten alle hans mænd. Birkebeinerne tok Gullbringen og alt, som var paa den, og hadde den med sig syd til Trondheim og førte den til kong Sverre; han roste deres færd meget.

79. Om vaaren efter paaske holdt kong Sverre stadig ting med sine mænd og med bymændene og talte for dem om forskjellige planer. Men det blev

[1] Hun var enke efter Jon av Randaberg, som faldt 1179, se s. 44. — [2] Nu Øksfjord (ogsaa skrevet Øgsfjord), skjærer søndenfra Vestfjorden ind i Hinnøy. — [3] [D. e. et fartøi med 20 sæter for rorsfolkene. Skibet kaldtes vel «Guldbringen», fordi det hadde gyldne prydelser i forstavnen. — [4] [Drumb, d. e. en svær klods. Jon Drumb er sands. den samme som Jon Vaagedrumb, s. 72. — [5] Engeløy i Steigen herred, Nordland. — [6] 28de mai. — [7] [D. e. nesset straks nordenfor Steigens kirke.

ikke avtalt noget fast derom, og det kom til det, at ingen tyktes at vite, hvad raad han vilde ta. Stundom blev det sagt, at de skulde fare øster til Viken eller øster til Gautland, stundom at de skulde gaa paa skuter og seile vester til Orknøene eller helt til Suderøene; og kong Magnus hadde nys om alt dette. Han sat i Bergen; det samlet sig da endda engang en vældig hær der, og de hadde mange skibe. Det raad tok kong Sverre, at han steg paa skuter; han hadde 20 skibe, men alle smaa. Han sa til sine mænd, at han vilde nord til Haalogaland. Men da han kom ut av Trondheimsfjorden til Agdenes, blaaste det en hvas nordenvind. Han lot da blaase sine mænd fra skibene og holdt husting og sa: «Det rygte, som jeg har sat ut om denne færd, at vi skal fare nord til Haalogaland, eller at vi skulde ride øster til Gautland, det er ikke talt i alvor. Det er tungt for os at ta en tung roning til liten nytte, og vi vilde da næsten være kommet ind i bundhullet for disse heklungene. Nu ser jeg, at det vil være lettere at la skuterne svinge syd forbi Stad langs land med vind gjennem sundene, og det er saa, som sagt er, at «den faar, som frister». Vi har det vilkaar, saasnart vi vil, at stikke ut til havs og seile utenskjærs øster til Viken.» Alle sa, at dette var det bedste raad. De seilte da sydover hele veien, indtil de kom syd forbi Stad. Da lot kongen lægge skibene sammen, hadde samtale med sine mænd og sa: «Nu synes det mig, som det har gaat godt med vor færd hittil, og det kan nu være raadeligst at snu utenskjærs og videre øst til Viken, og det er godt at «ake hjem med hel vogn». Det er ogsaa det vilkaar at søke til Bergen, hvis det var nogen fangst at gjøre der, men det er ikke meget raadelig; kanske kan det egge birkebeinerne, men ikke vil jeg særlig meget tilskynde til det.» Alle birkebeinerne valgte at fare til byen, og det tyktes dem godt, om de fik noget tak paa heklungene. Siden sendte kongen nogen skuter ind i Ulvesund[1], men han selv seilte utenskjærs til Aalrøysund[2]. Birkebeinerne tok inde i Ulvesund fra heklungene to skuter, som hadde været paa utkik, og dræpte de fleste av dem, men gav grid til nogen mænd og fik vite nyt av dem. De sa, at det laa tre skuter i Aalrøysund paa utkik, men en vete var tændt syd paa Haaøy[3], og en anden paa indsiden av Fenring[4], og

[1] Mellem Vaagsøy og fastlandet i Selje herred, Nordfjord. — [2] [Stedet skrives i sagaen Áleyjarsund. Men i Haakon Haakonssøns saga kap. 79 skrives det samme navn i Eirspennil Allreyjarsund. I farvandet nord for Sulen findes der en række smaaøer, som danner skjærgaard for det indre farvand mot vest, regnet nordover er det: Storøy, Olderøy, Olderkalven og Langøy. Olderøy kaldes av almuen «Aaldra» eller «Aaldrøina». Det her nævnte sund er, som G. Storm i et efterlatt arbeide har vist, Oldresund mellem Olderøen og Olderkalven. — [3] I Hammer sogn i Nordhordland. — [4] Askøy utenfor Bergen.

fra den veten kunde en se baade den nordre vete og like ind til byen. De sa ogsaa, at hele hæren sov oppe i byen og likesaa i hvilken gaard hver stormand sov; de sa, at hele hæren ikke ventet noget ondt, og at alle skibene fløt tjeldet ved bryggerne. Siden kom de til kong Sverre med disse tidender. Men da de seilte sydover gjennem sundene, sendte kongen forut folk med de to skuter, som de hadde tat fra heklungene, og de bandt ved stavnene de skjolder, som var let kjendelige for heklungene og som disse hadde hat; disse skuterne fór i forveien sydover. Men da de seilte paa fjorden søndenfor Drivøyene[1], da saa heklungene dem og kjendte straks skuterne og skjoldene, og trodde, at det var deres fæller, og tok sig ikke i vare; de visste ikke av, at det var ufred, førend skuterne kom farende imot dem i sundet, og birkebeinerne straks sendte baade skud og spyd imot dem; heklungene løp op paa land, nogen blev dræpt og mange saaret. Birkebeinerne tok nu skuterne og alt det, som var paa dem, og bidde der paa kongen. Efter dette rodde kong Sverre og hans hær videre sydover, og da de søkte syd i sundene, sendte kongen atter forut de skuter, som heklungene hadde hat, og bad dem ta veten paa Haaøy. Men birkebeinerne var altfor hidsige efter fangst, og de rodde fortere sydefter, end kongen vilde, og vetekarlen blev dem var og satte ild paa veten; men dog blev man ikke dette var til den søndre vete, ti birkebeinerne kom straks til og tok vetekarlen, men brøt veten ned. Kongen lot da ro sydover langs selve landet, ti der faldt skyggen fra fjeldene utover sjøen. Og førend de rodde ind til Holdhellen[2], holdt kongen tale for sin hær og sa: «Endnu er intet spildt i vort raad. Vi kan nu la skibene flyte sydover forbi byen og saaledes «løpe om hjørnet» av dem.» Men alle sa, at de hadde mest lyst til at lægge ind til byen. Kongen sa, at han ikke vilde fraraade det, og mente det var likest, at heklungene vilde være sin konge til litet vern, naar de vaaknet søvnøre, og efterat de har lagt sig øldrukne; «de vil visst bli rædde, naar vi kommer med døn for døren til dem. Vi skal indrette landgangen slik, at min bror Eirik skal ro med de ti største skuter ind under berget[3] og gaa op der, men la sit merke fare uten om Kristkirkegaard og saa frem i kongsgaarden; men jeg vil ro frem forbi Holmen og ind til bryggerne og søke til skibene; vi vil da straks gaa op, nogen indenfor Sandbro[4],

[1] Drevøy, n. for indre Sulen og n. for Laagøyfjorden. — [2] [Holdhellen, nu Hellen, omtr. en halv mils vei nord for Bergen. — [3] Vestkanten av det senere Sverresborg. — [4] [Sandbro, bro i Bergen, som førte over den myrstrækning, som skilte Holmen (det gamle navn paa Bergenhus) fra selve byen.

men nogen gjennem Miklegaarden[1] og op til Mariekirkegaarden, men nogen ind gjennem Peterskirkegaarden[2] og saa op i strætet; men Ulv av Lauvnes skal ro ind i Vaagsbunden med to skuter og gaa op der med sit merke; de skal saa fare ind efter byen og møte dem, som stevner dit, og la der blaase i luren som tiest.»

80. Nu utførte kong Sverre roningen, som avtalt var. De slog aarerne i sjøen og rodde saa hidsig, de kunde, ind foran bryggerne, hvor langskibene fløt; de hug landtaugene og støtte skibene ut fra bryggerne, og skibene fløt ut paa Vaagen, ti det var ikke en mand til at vogte dem. Birkebeinerne løp op paa bryggerne; da fór kongens merke op, og de ropte straks hærrop. Efter det løp de op i byen og stevnte ind i de gaarder, hvor de ventet at finde heklungene; det faldt da mange av heklungene, men hele mængden flygtet. Da kong Sverre kom op til Mariakirken, møtte han der Jon Hallkelssøn[3], som bad om grid. Kongen gav ham grid og hans to sønner, Ragnvald og Hallkel. Kongen vendte da ut efter strætet, men nogen av hans følge ind efter bryggerne, og de hug skibene ut, baade kjøbmandsskibe og langskibe; hele Vaagen var fuld av skibe. Ulv og hans mænd søkte utover gjennem strætet, og de dræpte mange mænd og fik ingen motstand. Men da Eirik og hans mænd landet ute paa Holmen, hørte de sterkt hærrop inde i byen og trodde, at heklungene var blit dem var og vilde gjøre motstand; ti de ventet, at hvis kong Magnus var rede, da hadde han saa stor hær tilstede i byen, at det vilde være uraad for dem at kjæmpe imot ham. Men ikke desmindre løp de djervt op og ropte hærrop og løp uten om Kristkirkegaard. Kong Magnus sov i hallen[4] med hele hirden og kongens følge. Kongen hadde været ute i svalen og hørte, da det første hærrop kom op inde i byen, og løp da frem efter svalerne til Apostelkirken[5]. Da hørte han et andet hærrop ute i Kristkirkegaarden; han løp da ut gjennem svalen og ned i kirkegaarden; det var et forfærdelig høit hop. Kongen stevnte op gjennem biskopsgaarden og saa ovenom Veisan[6] og ovenom Kopren[7] og saa ind ovenfor Nikolaskirken. Da kom hans mænd til ham og de fór da den øvre vei ind til Olavskirken; hans folk kom da

[1] [Maa ha ligget mellem bryggen og Maria kirkegaard. — [2] [Peterskirken laa ved Øvregaten, straks søndenfor Mariakirken. — [3] Lendermand av Blindheimsætten paa Sunnmøre, gift med Harald Gilles datter Margrete. — [4] Den av kong Øystein byggede hall. — [5] Den av kong Øystein byggede. P. A. Munch mener, at kongsgaarden var forbundet med en gang eller et galleri med Apostelkirken. — [6] [Veisan er myren mellem Kannikeberget og høiden, hvor Sverresborg siden blev anlagt. — [7] [Kopr var en del av byen søndenfor Sverresborg, henimot bakkerne ved Fløifjeldet.

sammen. Birkebeinerne hadde ikke ransakt byen, fordi de vilde skynde sig saa meget som mulig ut til kongsgaarden. Da kong Sverres merke fór indenfra byen ind i kongsgaarden, da vadde et andet merke indefter gaarden, og de skjøt fra begge sider imot hverandre, og det var nærved, at de kom i kamp, før de merket, at der fór Eirik kongssøn. De vendte sig da allesammen ned imot hallen og søkte fast imot den. Kong Magnus's mænd verget sig med vaaben og ovnstener; det var en lang strid, og der faldt mange kjække mænd. Men da de fik vite, at kongen ikke var der, lot kong Sverre gi grid til alle dem, som bad om det. Øystein erkebiskop laa med sit skib over ved Jonsbryggen; hans mænd løp da op med vaaben og søkte ind til Jonsvollene og vilde komme kong Magnus til hjælp, men birkebeinerne møtte dem og dræpte 30 mænd av dem, men drev alle de andre tilbake. Det var mange saarede av dem, som kom unda; der faldt erkebiskopens frænder, Olav Lange og Gudbrand Torbergssøn[1]. Ute i hallen faldt Hallvard Marardraap[2] og Paal Eirikssøn fra Opdal. Da kong Magnus og hans mænd kom sammen op forbi Nonnesæter[3], møtte kongen mange av sin hær og spurte dem, om de vilde vende tilbake til byen og slaas; det var sagt ham (sa han), at birkebeinerne hadde liten hær. Men mange svarte og sa, at det ikke var raadelig, at vaabenløse mænd gik til kamp, ti det var bare faa mænd der, som var fuldt væbnet, og mange var vaabenløse og litet klædd, ti mændene hadde straks sprunget op fra sine senger; kongen hadde intet merke og ingen lur, og av alle disse aarsaker tyktes mændene ikke kampdygtige; de tok da veien syd til Steindefjorden[4] og derfra til Hardanger; de søkte sig der skibe og fik sig nogen skuter og færger og fór siden sydover langs landet baade nat og dag. Det kom da mange av hans hær efter ham; men nogen, som senere slap ut av byen, hadde tat veien op til Aalrekstad[5] og nord over fjeldet og kom ned i Osterfjorden; derfra drog de op til Voss, og saa fjeldveien nord gjennem Sogn, og derfra op til Valders og landeveien helt øst til Viken.

81. Kong Sverre tok i Bergen hele kong Magnus's flaate, der tok han ogsaa alle hans klenodier, kronen og guldspiret, som han var viet med, og hele hans vigsel-skrud; hans mænd fik der stort hærfang. Erkebiskop Øystein hadde tidlig den sommer kommet vestenfra England og hadde været tre

---

[1] Rimeligvis en brorsøn av erkebiskop Øystein. — [2] [Kaldes ogsaa Merardraap, d. e. «hoppedræper». — [3] Se side 55. — [4] [D. e. fjorden ved Stend, Fanefjorden. Sagaen har ved feilskrift Strindarfjǫrðr, som feilagtig har været opfattet som Strandefjorden mellem Strandvik kirke og nordkysten av Tysnesøen. — [5] [Nu Aarstad.

vintre i England borte fra sin stol[1]. Nu forliktes erkebiskopen med kong Sverre, og han fór om sommeren nord til sin stol. Men da Jon Hallkelssøn og hans sønner kom til kong Sverre, bød han dem at fare i grid, hvad enten de vilde fare nord til sine gaarder eller øster til kong Magnus; men Jon vilde heller være med kong Sverre. Kongen talte imot; ti to ganger hadde de forut svoret ham eder, men ikke holdt nogen av dem. Men ikke desmindre svor de tredje gang ed til kong Sverre, og litt senere fór de bort og til kong Magnus. Men da kong Sverre fik spurlag om kong Magnus, gjorde han sig rede saa fort som mulig og fór efter ham helt øster til Agder, men de møttes ikke denne gang. Siden vendte han tilbake til Bergen og dvælte der en tid. Men kong Magnus fór om sommeren syd til Danmark til kong Valdemar[2], og flygtet nu for anden gang fra landet for kong Sverre.

82. Kong Sverre satte sine sysselmænd over hele Rogaland og Hordaland. Ivar Dape[3] sendte han ind i Sogn i syssel. Om høsten efter fór han med hele sin hær nord til Trondheim og var der om vinteren. Og da kong Sverre var faret nordefter, likte sogningene sig ikke med sysselmændene. Det var litt før jul, at sysselmændene krævde utredsler til julegjestebud for sig og tænkte at sitte i Lusakaupang[4]; men bymændene blev rasende over dette, og sokndølene og eidbyggerne[5] samlet sig og fór til kaupangen; de kom dit juleaften. Da forente ogsaa bymændene sig med dem, og de gjorde anfald paa kongens sysselmænd. Formænd for dette uraad var mest Arntor av Kvaal[6] og Isak Torgilssøn og Arngeir[7] prests sønner Gaut og Karlshoved[8]. Ivar Daape bad om grid og tilbød at fare bort med alle sine mænd. Bønderne vilde ikke det, men gik imot dem og dræpte da sysselmændene og næsten hele deres følge; men de, som fik livet, løp unda og flygtet fjeldveiene nord til kong Sverre og fortalte ham disse tidender; de sa ogsaa, at sogningene mente at ha dræpt tyver og ildgjerningsmænd, og regnet dem for ubodemænd.

---

[1] [Erkebiskop Øystein forlot Norge og drog til England efter slaget paa Ilevollene i 1180. I England bansatte han Sverre, hvad denne dog ikke brød sig om. Øystein opholdt sig fra 11/8 1181 til slutningen av februar 1182 i klosteret Bury St. Edmonds i Suffolk, hvor han bl. a. hjalp munkene til at faa stadfæstet valget av ny abbed. Han fik paa den engelske konges bud utbetalt 10 sh. om dagen. — [2] Rettere: kong Knut VI, ti dennes far, kong Valdemar, var død mai 1182. — [3] [Han kaldes ogsaa Daape eller Dave. — [4] [Kaupangr eller Lúsakaupangr var i den tidlige middelalder en ganske liten kjøpstad med 1 kirke. Stedet, som laa i Sogndal paa gaarden Kaupangers grund, nævnes ikke længer som by i 14de aarh. — [5] D. e. indbyggerne av Eid, strækningen mellem Kaupanger og Eidsfjorden. — [6] Gaarden Kvaal i Sogndal. — [7] [Han kaldes ogsaa Algeir og Alvgeir. — [8] [Karlshoved (Karlshǫfuð) forekommer endnu i første halvdel av 14de aarh. som navn i Kaupanger.

83. Den samme sommer, som kong Sverre hadde tat skibene i Bergen, blev Mariasuden færdigbygget, og om høsten, da Sverre kom nord, lot han sætte skibet frem. Skibet var bygget ovenfor byen, og det var mænds tale, at det ikke vilde kunne sættes frem, uten at nogen gaarder blev brutt ned, og folk sa, at kongen i denne skibsbygning viste stor hensynsløshet og overmod, og mange spaadde ilde for skibet; men da det blev sat frem, viste det sig, at kongen hadde forutset og planlagt alt saaledes, at skibet gik frem, og det trængtes hverken at bryte hus eller gaarder. Og da skibet løp frem fra stokkene ned i aaen, gav det sig i nogen sammenføininger, ti det hadde hændt om vinteren, da kong Sverre hadde faret syd til Møre, at da blev skibet imidlertid reist i kaupangen, og det var kommet ni plankeganger paa hver side, da kongen kom tilbake. Men da han saa arbeidet, da sa han: «Dette skib er lagt meget mindre, end jeg vil det skal være. Nu skal skibet hugges isønder, og det skal lægges 12 alen til kjølen.» Smeden[1] talte imot, men kongen fik sin vilje, og det blev det til med skibet, at det var mange skjøter i bunden, og det hadde git sig i dem, da skibet blev sat frem. Kong Sverre var oppe i skibet, da det var kommet ut paa vandet, og sa: «Gud og den hellige mø Maria og den hellige kong Olav være lovet for, at dette skib kom uskadt paa vandet, og ingen mand til mén, som mange mente og talte uvenskabelige ord derom imot os, som Gud tilgi dem. Nu synes det mig rimelig, at det ikke er mange mænd her, som før har set et saa stort langskib, som dette er, flyte paa vandet, og dette er et stort landevern imot vore uvenner, hvis nogen lykke vil følge dette skib. Jeg vil ogsaa gi dette skib i den hellige Marias trøst og verge og kalde det Mariasuden, og jeg vil bede om, at den hellige mø Maria vil være vern og vogterske for dette skib, og til vidnesbyrd derom vil jeg gi til Maria de kostbarheter, som mest passer til gudstjeneste; nemlig messeklær, som en erkebiskop sømmelig kan bære ved høitider, om han vil bære dem, og jeg haaber til gjengjæld, at hun vil se paa disse gaver og yde styrke og lykke baade til skibet og til den, som eier det, og saa til alle dem, som farer paa det.» Kongen lot indsætte i stavnplankerne baade forut og agter levninger av hellige mænd; han skiftet ogsaa messeklærne, lot messehagelen komme til Mariakirken[2], men kantarekaapen[3] til Helgesæter[4], og alle de andre til Nonne-

[1] [Smed kaldtes i gammelnorsk alle slags haandverkere; her bet. det skibstømmermand. — [2] D. e. den nye Mariakirke nede i byen, idet den ældre Mariakirke var flyttet til Elgesæter. — [3] [Kantarekaape (oldn. kantarakápa), en kaape, som presten var iført, naar han stod for alteret. — [4] Nonneklostret var indviet til Maria.

sæter paa Bakke. Mariasuden var ikke et fagert skib, det var meget mindre over stavnene end midtskibs, og det kom mest av, at det var øket. Kongen lot gjøre ved skibet der, hvor det hadde lidt skade. Kong Sverre lot om vinteren bygge nogen langskibe, men utbedre andre, og lot dem alle utnytte saa godt som mulig. Nu blev «Hjalpen»[1] bygget, som Torolv Rympel hadde, og det var paa 26 rum; da blev ogsaa «Vidsjaaen»[2] bygget, som Ulv av Lauvnes hadde; det var næsten like saa stort.

[1184] 84. Om vaaren efter paaske[3] rustet kong Sverre sig til at fare nordenfra kaupangen og hadde 23 skibe, de fleste store. Med ham var da hans bror Eirik, Ulv av Lauvnes, Ulv Fly, Baard Guttormssøn, Ivar Silke, Haavard Jarlssøn; de hadde en stor og vakker hær. Kongen hadde da Mariasuden; mandskapet paa den blev talt til to hundrede og otti (320) mand. Kongen lot tre kister bære ut paa skibet, og fire mand bar hver kiste ut; men folk visste ikke rigtig, hvad som var i dem. Eirik kongssøn hadde «Oskmøien»[4], og det hadde nær 25 rum. Kong Sverre fór nu med sin hær sydover langs land. De laa i Steinavaag[5], og der holdt kongen husting og sa, at han ikke endnu hadde spurt noget om kong Magnus, saa de kunde snart vente ufred. Han bad sine mænd være sindige og fredsommelige og fritte nøie efter, hvad som hændte, og lægge merke til hver mands tale, hvad enten han var høiere eller ringere, forat de kunde sige ham alle nyheter, om de end tyktes dem litet værd; og han talte kort og klokt. De laa ogsaa ved Herøyene; der hadde kongen husting og talte om alt det samme som før. Derfra seilte han syd forbi Stad, og de fik hvast veir og hadde det rusket forbi Staalet[6]. Mariasuden blev meget medtat og gav sig i sammenføiningene. Kongen vendte ind til Ulvesund, og da han laa der, fik folk se, hvad det var i de store kisterne, derfra blev da tat skibssøm og brukt til skibet. Kongen lot ogsaa fordele søm til hvert halvrum og bad dem, som bygget der, at vogte paa dem og ta dem, naar de maatte trænge dem. Kong Sverre fór nu videre, indtil han kom syd til Sognsjøen; da sa han til hæren, at han vilde snu ind i Sogn og kræve bot efter sine mænd, som sogningene hadde tat av dage. Siden bad de mænd om at fare til Bergen, som hadde erender der; og da kongen ikke saa braat ventet sig nogen ufred, eller at han snart skulde trænge folkehjælp, tillot han alle dem, som bad, at dra

[1] [D. e. «Hjælpen». — [2] [Oldn. viðsjá, betyder «forsigtighet». — [3] 1ste april. — [4] D. e. Valkyrjen, egt. «ønskemø». — [5] Sundet mellem Hessen og Aspøy nær Aalesund paa Sunnmøre. — [6] Staalet heter endnu det nordligste nes paa Stadland.

sydpaa, og det fór tre skibe sydover. For denne hær raadde Svina-Peter[1]; nu fordeltes mændene mellem skibene: de fór syd, som hadde erende der, men andre gik i stedet i deres rum. Kong Sverre vendte nu ind i Sogn og hadde 20 skibe; han laa først i Rutle[2] og sendte bud ind i Sogndal, at bønderne skulde komme til ham, hvis de vilde forlikes med ham, og satte dem stevne i Kvamsøy[3]. Derefter fór kongen ind dit; der kom bønderne og vedtok bøter til kongen. Kongen dømte dem i 15 mark guld, og gav dem tre nætters stevne, at bøterne skulde føres ut til ham. Bønderne fór hjem og fortalte om sin færd, slik som den var. De likte sig ikke. Alle bønderne la da sammen sit raad, og de blev enige om at nytte for sig den frist, som kongen hadde git dem, at flytte sit gods op i fjeld og skoger og at lægge hele bygden øde. Men da kongen merket, at bønderne vilde bryte avtalen, og den frist var leden som var avtalt, da løste han sin flaate og seilte ind efter fjorden. Og da han kom der, hvor fjordene skiller sig, sendte han Ulv av Lauvnes og Torolv Rympel fra sig med seks skibe ind til Lusakaupang og bad dem ilde i badstuerne der og ta sig betalt for arbeidet, som de vilde. Det er at fortælle om deres færd, at de kom til Lusakaupang og rante alt det gods der, som de fik tat, men brændte kjøpstaden; men av folk fik de ingenting. Kong Sverre vendte med 14 skibe ind i Norefjord og la sig inde ved Sogndal; det var onsdagen henimot aftenen. Men torsdagen om morgenen lot han blaase hæren til samtale og fortalte sin vilje; han bad hæren væbne sig; to tredjedeler skulde gaa op i dalen, men én tredjedel skulde være efter for at vogte skibene. Han bad dem stille folk av alle skibene og sa, at de, som gik op, skulde fare omhyggelig, naar de kom nær skogene eller der, hvor det var gjemmesteder, for at de ikke skulde faa mén av deres skud. «Dræp ikke folk, uten naar de vil gjøre tilløp mot eder, men ta gods overalt, hvor I kan faa det! Men hvis bønderne undgaar at møtes med eder og ikke vil søke forlik med os, da skal vi fare saaledes herfra, at bønderne skal faa haab om baksteild eller smikul der, hvor nu deres gaarder er; la aldrig et kot bli staaende efter, men ta vare paa kirkerne der, hvor det kan ske. Far nu som hærmænd, som I har lov til og bud om, ti mange farer voldsomt frem, naar jeg forbyder det og truer med tap av liv og lemmer.» Siden lot han merket sætte op og førte

---

[1] [Svina-Peter var Sverres frænde paa mødrene side, rimeligvis den samme, som ellers kaldtes Peter Steypir, og som var søn av Sverres halvsøster og Svina-Stefan. Tilnavnet er rimeligvis git av heklungene for spots skyld. — [2] [Gaarden Rutle ved indløpet til Sognefjorden, paa sydsiden i Evenvik prestegjeld. — [3] [I Vik prestegjeld i Sogn.

hæren fremad, men da styrtet hele mængden efter. Da saa kongen sig om og merket, at det kun var faa efter ved skibene. Da ropte han og bad dem ikke gaa iland allesammen, saa skibene blev øde, og «da gir vi vore uvenner leilighet til at ta fra os skibene; ti med mandefare og stort stræv har vi faat dem.» Men saa hidsig var folket, at faa alene lot, som de hørte det, som kongen sa. Da vendte kongen selv om til skibene og lot dem lægge ut for ankertaugene. Men da birkebeinerne gik op, blev de ikke var ved mænd eller buskap; men øde var alle huser der, de kom. Birkebeinerne gik da op efter dalen om torsdagen og natten efter og fandt bare én mand, som sa dem de tidender, at alt folk og fæ hadde flygtet op paa fjeld og heier. Om fredagen[1] straks i solrenningen vek birkebeinerne ned efter dalen, og da nogen av dem kom til den gaard, som de fandt øverst i dalen, satte de ild paa den og brændte den; og da deres kamerater, som fór længere nede, saa det, gjorde de det samme, og derefter gjorde de saa den ene efter den anden, at sætte ild paa husene der, de stod. Det var da bare litet vind, men røken var saa sterk, da hele bygden næsten paa én gang tok til at brænde, at den ene røk naadde den anden over hele dalen. Og saaledes fór birkebeinerne overalt ned efter dalen, og sidst brændte de paa Stedje, og der dvælte de meget længe, fordi ilden vilde ta fat i kirken, men de bar seil foran den og vædet dem. Og da husene var faldt, fór hele hæren til skibene. Hundrede gaarder brændte de der, og det var før en fager bygd. Kongen lot da straks skibene lægge over til Hagastrondi[2]; og de la til ved det sted, som heter Fimreite[3].

85. Om kong Magnus er at fortælle, at han hadde været om vinteren i Danmark og fór om vaaren nord til Viken. Asbjørn Jonssøn[4] kom 4de dag paaske[5] til Konungahella, han var av kong Magnus's hær. Det blev da stevnet der, og han talte og sa, at kong Magnus var ventendes til byen med stor hær og at det var høilig nødvendig at ta vel imot ham; «han vil holde venskap med alt det landsfolk, som vil vise ham hæder eller nogen lydighet.» Han sa ogsaa, at danekongen hadde gjort kongen megen hjælp med en stor hær og lovet ham fremdeles sin støtte. «Kongen venter nu meget venskap av alle høvdinger, som er øster i landet; til gjengjæld lover han dem len og hjælp,

---

[1] [15de juni. — [2] [Stedet kaldes i sagaene dels Hugastrǫnd dels Haugastrǫnd; begge deler er vistnok forvanskninger av Hagastrǫnd. En strækning, som gaar fra gaarden Haug østover til Hølen, i en længde av omkr. 2 km., har, saa længe folk kan mindes, været kaldt Hagastrondi. — [3] [Ved indløpet til Sogndalsfjorden eller Norefjorden ligger gaarden Slinde paa nordsiden og Fimreite i nogen høide over havet paa sydsiden. — [4] [Lendermand fra Tjörn i Bohuslen. — [5] 4de april.

hvis hans rike styrkes.» Han talte godt, og baade bymænd og bønder gav lydelig sit bifald tilkjende. Søndag efter paaskeuken[1] kom kong Magnus til byen med 24[2] skibe; det blev da gjort en fager procession imot ham, og han blev mottat med stor glæde. Siden gik han op i byen og drak i en gaard, som en kone ved navn Ragnhild eide; han dvælte der en stund. Der var det da mange lendermænd med ham. Orm kongsbror, Munan Gautssøn[3], Hallkel Jonssøn[4], Asbjørn Jonssøn; der var da ogsaa Harald, kong Inges søn[5], og mange andre stormænd med ham. Kongen holdt ofte husting og talte; han talte godt og mandig for sig, men oftest kort. Alle mænd tok med blidhet imot hans ord. Han dvælte tre uker der i byen, og fór saa til Tunsberg. Fra Konungahella hadde han to skibe; det ene het Keipa[6], det andet Vallabussen[7].

Kong Magnus var nu i Tunsberg og fik god mottagelse der; det kom der mange mænd til ham oven fra landet. Han holdt ting der og tok til orde og talte: «Det vil være eder kjendt, hvor megen motgang og vanskelighet vi har taalt i riket. Nu vil jeg bede eder om nogen støtte til at kunne vinde riket. Jeg vil fremdeles bede om, at I gir mig folk med bort herfra; men det vil jeg love eder, at denne skyldighet skal jeg ikke trænge at lægge ofte paa eder herefter. Det er heller ikke underlig, om folk blir lei av at ro leding med os, ti ofte blir den meget skadelig; men eftersom jeg var salvet og kronet til dette land, saa tør jeg ikke for Gud bryte mine eder, som fulgte dermed, og jeg vil heller søke at vinde dette land med od og egg, saa længe livet undes mig og landets mænd vil følge mig. Fremdeles ser jeg det raad ligge for mig, som vil gi større makelighet og mindre mandefare, nemlig at ta len av min frænde kong Valdemar.» Nu blev det sterke tilrop til kongens tale, og alle sa, at ham vilde de tjene og følge, og bedre var det at dø med ham, den rette konge, end at tjene denne presten, som ingen æt hadde til at være konge. Tunsbergmændene gav ham et langskib, vel utrustet av bymændene. Kongen dvælte der en halv maaned og fór saa nordover (vestover). Han fik sent bør.

Kong Magnus og hans mænd laa en uke i Unnardys[8] paa Lister; der var da Maane skald hos kong Magnus og kvad en vise:

---

[1] [8de april. — [2] [Tallet av kong Magnus's skibe angives ogsaa til 23 og 25. — [3] [Søn av Gaut av Ænes. — [4] Av Blindheimsætten paa Vigra paa Sunnmøre, gift med kong Magnus's søster Ragnhild. — [5] Harald Ingessøn er ellers ukjendt; Inge Krokryg hadde neppe nogen søn. — [6] [Jfr. keipr eller húðkeipr; saa kaldtes en slags skindbaater, som eskimoene paa Grønland brukte. — [7] [Navnet er muligens dannet av gaarden Valle paa Tjörn i Bohuslen (efter H. Koht); buza («busse») er navn paa en slags brede, store skibe. — [8] [Hummardus, sydligst paa Lister, i Vanse herred.

Bør gi braatt til kongsmænd
til Bergen; vær ikke,
himlens høistols gavmilde
høvding, døv for bønner!

Leit det er at saa længe
lænkes av nordvestvinden.
Altfor sent over sjøen
sydvind til Unnardys vinder.

Kongen sa: «Det var godt kvædet, Maane[1].» Men i en haug laa det mange skjorter, som hadde været vasket, og kongen sa, at han skulde ha den ene. Maane kom til ham (kongen) øster ved landsenden[2], og var da kommet fra Rom, og var stavkarl; han gik ind i stuen, der hvor kongen sat med sit følge, og han var ikke vakker da, Maane, skaldet og mager og næsten klædeløs, men dog forstod han at tiltale kongen paa en sømmelig maate. Kongen spurte, hvem han var; han sa, at han het Maane, var en islænding og netop kommen søndenfra Rom. Kongen sa: «Du er vel en lærd mand du, Himmellegeme; sit ned og kvæd!» Han kvad siden utfærdsdraapaen[3], som Haldor Skvaldre digtet om Sigurd Jorsalafarer, kong Magnus's morfar; digtet blev mottat med meget bifald, det tyktes ogsaa vel fremført. Men i stuen var det to gjøglere, som lot smaa hunder hoppe over høie stænger for de fornemme mænd, og de hoppet høiere, jo fornemmere mændene var. Kongen sa: «Maane, finder du, at lekerne ikke ser venlig til dig? Digt nu en vise om dem, og det kan være, at det kan bli dig til god nytte.» Da kvad Maane:

Slu fant farer med gige[4]
(fanteri er her inde)
og fløiter, mandens later
løierlige mig tykkes.

Han over stav lar løpe
(latterlig er det at skue)
fremfor folk en rød bikje.
Før bort fort det vrøvlet!

Og fremdeles kvad han:

Gigelaat, mens de griper
gangene paa fløiten.
Stort et fjolleri fører
frem de leikerer bleike.

Se, som han øinene
snur rundt, mens han blaaser!
Se den usles opblaaste,
utspilte kjæft og kinder!

Derover blev det da stor latter, og hirdmændene slog ring om disse gjøglere og kvad visen, men altid oftest den linje: «Kjæft og opblaaste kinder.» Gjøglerne syntes næsten, de var kommet i ild, og kom sig i en fart ut av stuen; men kongen tok Maane til sig, og han var siden i hans følge til Bergen.

[1] [Manden het Máni; men kongen kaldte ham med en omskrivning Tungli; ti tungl betyder ogsaa «maane» paa gammelnorsk. — [2] D. e. ved Konungahella. — [3] [Digtet, hvorav nogen vers er bevart, handlet om kong Sigurds Jorsalsfærd. — [4] [Gige er et strengeinstrument, som ligner violinen, men har hvælvet resonansbund.

Da Magnus og hans mænd fór nordefter, laa de to og tre nætter i samme havn. Kong Magnus hadde med sig hele sin bedste hær; de var nu lystige og glade. De laa to nætter i Karmsund; da fik de sande tidender om kong Sverres færd; ti de byrdinger[1], som var kommet fra Bergen, seilte hver dag forbi dem. Efter dette sendte kongen Eiliv Orre, søn av Klement av Gravdal[2], til Bergen for at speide; han fór avsted tirsdags nat[3] og kom tilbake om onsdagen og sa, at birkebeinerne var i byen med 3 skibe og at Svina-Peter var formand for dem. Kong Magnus bød sine mænd at kaste av tjeldene saa fort som mulig og gjøre sig rede til at fare; han sa, at birkebeinerne var i byen, «og de vil visst gjerne ha omgangsdrikke med eder; men de synes nok, at det nu er eders tur til at skjænke for dem.» Da hærmændene hørte dette, blev de alle glade. De vendte sig nu til skibene, enhver som kunde, og drog derpaa sine seil op og rodde tillike under seilingen; veiret var vaatt, vinden tverspaa og ikke sterk. Kong Magnus hadde «Skjeggen»[4], men Orm kongsbror «Skjoldmøen»[5]. Nikolas Kuvung hadde «Erkesuden»[6], som erkebiskopen hadde git ham, en tyvesesse. Munan Gautssøn hadde «Renen»[7]. Gjestene hadde «det store fløi»[8], et østfareskib[9]. Paa Munans skib brast masten; det kom en mand i veien for den, og han fik straks sin bane derav. Da tok veiret paa at vokse. Toralde Trym het en mand, som var i stavnen paa kongens skib; han sa: «Det blir vaatt nu fremme paa tiljerne, og det driver om saksene[10]. Det tykkes nok frembyggerne bedst at seile mindre skarpt.» Kongen stod op og svarte: «Jeg visste ikke, at det nu skulde gjøres ild op paa tiljerne eller frem i saksene,» bad dem ikke ta rev i seilene, men heller at hale i hvert rep saa haardt de kunde. Torsdag ved midnundstid[11] seilte kongen ind paa Vaagen; de la straks til bryggerne og løp op. Birkebeinerne hadde ikke spurt noget til kong Magnus, førend han kom over dem; hver løp da der, hvor han stod, nogen til vaaben, men alle, som ikke blev slaat ihjel, løp ut av byen. Oppe i fjeldet[12] var det at se, som man saa i ildslue, da det blev rødt av skjoldene; der blev dræpt nærved 30 mænd, nogen i byen, nogen ovenfor. Heklungene drog straks klærne av dem. Kong Magnus sa,

---

[1] Fragtskibe. — [2] [Andre haandskrifter har Eiliv Arnessøn og Klement av Gravdal. Gravdal er like ved Bergen. — [3] Nat til 12te juni — [4] [Oldn. skeggi bet. «mand», opr. vel «den skjeggede». Skibet har vel hat et mandshode i forstavnen. — [5] [Skjoldmø er det samme som valkyrje. — [6] [Skibet kaldtes saa, fordi det var gave fra erkebiskopen. — [7] [Hreinn bet. «ren, rensdyr». — [8] [Skibet kaldes ogsaa Gestafley, d. e. «gjestenes fløi»; fley bet. «skib». — [9] [D. e. et skib, som seiler paa Østersjøen. — [10] [Saks er den del av rælingen, som ligger nærmest forstavnen. — [11] Midt imellem middag og non [eller omkr. halv to. — [12] Fløifjeldet.

at ingen mand skulde være saa djerv, at han gravde deres lik ned, førend han kom tilbake til byen; dog sømmet det sig bedre, sa han, at de blev liggende der til føde for hunder og ravner. Efter denne tidende lot kongen blaase til ting og talte selv: «Her i denne by, som vi nu er kommet til, venter vi os støtte og hjælp av bymændene; saa har I gjort før baade imot mig og imot min far. Her var stadig mit hjem dengang, da vi kunde sitte i ro; her er ogsaa mine fleste frænder og fostbrødre. Nu vil jeg først lete efter, om vi kan faa møte Sverre; men naar vi skilles ad, agter jeg mig hit til byen og tænker da at komme med fred og glæde for os alle.» Der blev da store bifaldsrop til kongens tale, og alle sa: «Gud la eder komme uskadt tilbake, herre, og vinde paa denne færd alt det, som I selv ønsker!» Kongen vendte da tilbake til skibene og lot blaase til bortseiling. Men folk sa, at det var saa mange kraaker paa kongsskibet, at hvert rep var dækket av dem, og ikke hadde folk før set slikt et under. Kong Magnus fór om kvelden[1] fra byen med hele sin flaate undtagen Gjestefløiet, det hadde kommet op i fjæren og fór om natten fra byen.

Kong Magnus seilte sin vei nordefter gjennem sundene og satte kursen indover Sognsjøen; de hadde da liten bør. Men da sogningene kjendte hans færd, da rodde mange paa baater ut til dem, og gik siden op i skibene til dem og slog sig i færd med kongen. De fortalte de tidender, at kong Sverre hadde sendt fra sig sin hær og alle dem, som var de haardeste, men han laa inde i Norefjord og hadde faa skibe, og hadde gjort meget ondt der. Over disse tidender blev mange mænd glade og sa, at nu vilde det vel ende saa, som det skulde, at Gud vilde, at denne ufredsflok skulde styrtes, som hadde gjort saa meget ondt i Norge, at det sent kunde bøtes. Ivar Elda het en gjæv mand, som bodde paa Syrstrand[2]; han sat ved matbordet, da kong Magnus's seiling blev set. Han stod straks op og gik i en baat, rodde ut til flaaten og gik ombord paa kongsskibet. Kongen tok vel imot ham, og Ivar fór med ham. Kong Magnus seilte indefter indtil der, hvor fjorden deler sig, og styrte da ind i Norefjorden. Han hadde 26 skibe, de fleste store og vel rustet baade med mænd og vaaben.

Nu er at fortælle om kong Sverre, at fredagen, efterat han hadde brændt i Sogndal, laa han ved Hagastrondi ved et sted, som heter Fimreite, og fik sig mat ved nonstid; han hadde tolv skibe der, men to laa efter inde i Sogndal. Men da mændene hadde spist en stund, hørte kongen, at vagtmændene, som

[1] 14de juni. — [2] [I Leikanger paa nordsiden av Sognefjorden.

var like overfor kongsskibet ved utsigtsvarden[1], talte og sa, at de saa mange skibe seile ind efter Sognsjøen; det var stundom at se seks eller syv, men naar de drev mere fra hinanden, og skibene fór mere spredt, da saa de ti eller tolv eller endda nogen flere. Vagtmændene talte sig imellem om, hvad for skibe dette vel kunde være; nogen sa, at det maatte være færger, og at sogningene vel hadde seilt sammen nordover fra Bergen, men nogen sa, at det syntes likere til langskibsseil. Men da kongen hørte denne tale, stod han op fra bordet og gik op paa land og dit til vagtmændene; folk ute fra skibene drev da ogsaa til ham, og enhver sa sin mening om, hvad for skibe det kunde være. Kongen stod en stund og saa utover og sa saa: «Ikke kan det dølges, at her er ufred, dette er visselig langskibsseil.» Kongen lot straks sin lursvend kalde og lot blaase alle mand til landgang, og da hele hæren var kommet av skibene, da tok kongen til orde og talte saaledes: «Endda kan det gaa med os birkebeiner, at det blir som før, at vi faar stræv foran os, ti det synes mig, som om det ikke kan dølges, at kong Magnus snart vil komme for at se til os. Det er kjendt for eder alle, at meget av vor hær er faret bort, en del syd til Bergen — og Gud raade nu for, hvad erende de har hat der denne gang —, men en del ind til kaupangen for at brænde der; den styrke kommer os ikke til hjælp. Nu venter jeg, hvis vi bier her paa kong Magnus, at om end vore hære har været ujevne i folkemon, naar vi har hat strid, da synes det mig dog likest, at vi nok aldrig har hat at kjæmpe imot saa stor overmagt som nu. Jeg vil, at vi nu skal gjøre vort raad, om vi skal yde motstand med den hær, som vi nu har, eller om det synes eder bedre at forlate skibene og gaa paa land. Det tør vel hænde, at vi ikke har gjort os godvenner med dem, som bor her i Sogn, og da er det let at se, at det vil gaa slik, at kong Magnus og hans hær vil fare efter os, og med dem hele landsmugen, hvor vi end farer. Det er ogsaa sandt at sige, at saa meget stræv og møie, som jeg hadde, inden jeg fik disse skibe, tykkes det mig likest, at om jeg mister dem nu, vil jeg ikke oftere prøve at faa skibe i Norge, og da vil hver faa at sørge for sig selv. Nu vil jeg ikke med egenraadighet lede eder imot saa stor overmagt, hvis alle synes at se, at det ikke kan nytte, men ikke vil jeg ræddes eller ta et andet raad, hvis høvdingene og andre hærmænd kunde synes, at det var nogen mulighet for at gjøre motstand.» Og da kongen endte sin tale, tyktes mændene at skjønne, hvad han ønsket, og alle fandt det bedst at gi sit bifald til, hvad de saa var hans vilje, men ikke syntes de at ha haab. Alle svarte nu

[1] [Varden har rimeligvis været paa Storholmen utenfor Hagastrondi.

næsten paa én gang og ropte, at de vilde for visst kjæmpe og aldrig lægge sig paa flugt uprøvet; det var ingen fare, sa de, de hadde jevnlig kjæmpet imot stor folkemon, og dog vundet seier. Da svarte kongen: «Nu har I valgt det, som jeg har mest lyst til, og nu kan jeg sige eder det, — og strid derfor saa meget bedre og mandigere, som I nu vil sætte kongen i Hel[1].» Dette ord gav mange mænd meget at tænke paa, om hvilken av de to konger det skulde være. Efter dette sa kong Sverre, at mændene skulde kaste av sig tjeldene og ro ind langs land: «men en skute skal ro av alle kræfter ind til Sogndal efter vore folk og bede dem komme imot os, men vi skal ro imot dem. Paa hvert skib skal én mand i hvert halvrum sitte ved aaren, men den anden skal ro med baat ind til land og føre sten ut, den tredie og alle de andre, som er løse, skal gjøre sig rede og sætte viggyrdler[2] op paa skibene sine. Saa blev nu gjort, som kongen bød, de tok da spikerne, som kongen hadde git dem[3], og fæstet løkker av hvalrosrep overalt indentil paa skibsbordene, satte støttestaver deri og fæstet viggyrdlerne derved. Alle var nu i fuldt arbeide, og det var let at se paa birkebeinerne, at de var vante til slikt. Men da de paa skuten rodde indover, møtte de sine kamerater, som rodde utover, og fortalte dem om dette rygte; men de, som var paa langskibene, tok fat, slog aarene i vandet og rodde som ivrigst, og da de søkte imot hæren, kappedes de saa meget, at de rodde saa nær, at de brøt aarene istykker for hverandre. Da sa kongen: «Vi har andet at gjøre nu, end at I skal lamme roningen for hverandre,» og bød dem snu mot land og bie der paa kong Magnus. Da blev ogsaa sten flyttet ut, som de vilde, og skanseklædninger blev sat op paa skibene. Da sa kongen, at man skulde føre agtertaugene iland paa alle skibene, men vende fremstavnene ut og lægge aarene rede til roning. Kongeskibet laa ytterst ved stranden. Siden sa kongen, at mændene skulde væbne sig og fordele sig i rummene, — og saa blev gjort. Kong Sverre gik op i land og bort til en liten bæk[4]; der lot kongen gi sig haandlaug og lot sine klær børste, som om han skulde gaa til gjestebud; kongen hadde brune klær. Efter det gik han ned paa berget, hvor hans skib laa nedenunder, og talte da endnu nogen ord og tok om skibsstavnen, men hans mænd tok hans hænder fra, ti tjæren var ikke tør paa branden[5]. Da sa kongen: «Ikke vil vi

[1] [D. e. de dødes rike. — [2] [D. e. skanseklædninger, som blev sat op paa skibene til vern mot fienden. — [3] [Se s. 90. — [4] [Man mener, at denne bæk er en liten bæk, fem skridt fra husene paa pladsen Hølen. — [5] [Saa kaldtes en bjelke paa hvert skibsbord nær stavnen. Den hadde form av en sverdklinge (brandr); derav navnet.

tenge vore skibe sammen; hvis det skal nytte, vil vi nyde godt av, at vi har høie skibsborder og skarpt og stridsøvet folk; men én utvei eier vi, hvis vi vil beholde livet, at stige over hoderne paa vore uvenner, ti det nytter os hverken at flygte eller bede om fred. Hold vel paa eders vaaben og kast dem ikke overbord til unytte; dæk eder først. Hver vogte den anden, men Gud os alle!» Siden bød han dem at sætte merket op. Det gik en liten fjeldknat frem utenfor nær deres skibe, og derfor kunde de ikke se ut fjorden. Han lot da en skute ro ut for at se efter kong Magnus's hær; men da de hadde rodd faa aaretak fra land, da rodde de kraftig agterover og sa, at der fór da flaaten efter dem. Det blev da straks blaast, og birkebeinerne tok til at ro alle skibene ut imot og ropte straks hærrop. Tord Finngeirsbror styrte Mariasuden.

89. Kong Magnus søkte nu ind i fjorden efter birkebeinerne, og da de visste, at det kun var kort mellem dem, firte de seilene ned og lot skibene drive for mastene og holdt dem fast sammen; da var ogsaa heklungene hærklædd og rede til kamp. Da tok kong Magnus til orde og talte: «Disse store kjøbmandsskibe[1], som vi har, paa dem kan der kun litet roes; dem skal man tenge mellem mit og Orms skibe, og vi skal flytte os frem imot det store skibet[2] og fæste os sammen med det, og det skulde jeg ønske, at de ikke blev løst fra hverandre, førend enten det eller vore skibe var ryddet. Jeg vet, at det vil være efter mange mænds ord og sind, om det blev en slik avgjørelse, at jeg og Sverre ikke trængte til oftere begge at kræve denne leding og dette stræv. Og vel var det at bede Gud om, at saa hændte, og nær er det ved baade mit ønske og min anelse. Jeg var fem vintre gammel, da høvdingene og dette landefolk gav mig kongsnavn, men syv vintre, da legaten fra Romaborg og erkebiskop Øystein og med dem alle lydbiskoper i dette land vidde mig til konge. Jeg var da saa barnslig, at jeg hverken kunde raa for ord eller ed, og bedre tyktes det mig da at være i lek med andre gutter end at sitte mellem høvdinger; ikke længtet jeg efter kongedømmet, og liten glæde og hygge har jeg hat indenlands. Nu er jeg otte og tyve aar gammel, og i de otte, som nu sidst har været, har mit styre været til skade baade for mig og for alle folk her i landet; men den almægtige Gud lønne mine mænd og høvdingene og hele almuen for den kjærlige støtte, som de har ydet mig i mange prøvelser. Men ikke trænger jeg at lægge til mange ord til at egge eder; alle kan nu se, hvor nødvendig det er, at hver kjæmper saa mandig, han kan. Nu er det ogsaa leilighet nok dertil, ti ikke skorter det os paa hærstyrke, og

[1] Keipen og Vallebussen (se s. 93). — [2] [Rimeligvis Mariasuden.

Gud være lovet for det, ti hvor vi har kommet ved land, har folk strømmet til os. Men Sverre har nu spredt sin hær hit og dit, saa at han nu bare har faa folk tilbake, og de er nu stængt inde i fjorden foran os som sauer i kvi. Gud gi, at dette møte maa ende slik, at vi siden kan ha fred og ro for vore uvenner, hvad enten vi da er levende eller døde!» Det blev store bifaldsrop til hans tale, og alle sa: «Gud velsigne dig for dine ord, konge, og la dig styrte dine uvenner!» Da sa Orm kongsbror: «Det skulde være mit raad, herre, at vi la først imot de mindre skibe; der vil det bli liten motstand; men det store skibet tænker jeg vil bli os vanskelig at vinde, saalænge de har folkestyrke fra de andre skibe til at hjælpe sig.» Kongen svarte: «Mig tykkes det, som om alle skibene er vundet, naar det store skibet er vundet.» Det blev nu gjort saa, som kongen bød; de fire skibe, som var størst, blev tenget sammen, og kongsskibet laa nærmest sydstranden.

90. Asbjørn Jonssøn la sit skib frem ved siden av Orms skib og lot det tenge sammen med det. Da talte Asbjørn: «Nu er den dag kommet, som vi alle har længtet efter, at Sverre og birkebeinerne er jaget foran os som sauer i kvi, og nu er det ende med alle hans knep og kunster; ti nu vil han svigte ham og birkebeinerne, som han har tat alle sine raad fra, men det er fanden, som han tror paa, og som er vant til at gjøre saa med alle sine venner, at han gir dem fremgang en stund, men svigter dem ved deres livs endedage. Sverre er nu raadløs; han sendte fra sig Svina-Peter syd til Bergen, og der hadde de lykke med sit erende. Ind i Sogn er de sendt, som er de værste av dem, de fandens lemmer, gjestene, og han, som har gjort mest ondt av dem, torpersønnen Ulv av Lauvnes. Sverre har fremdeles øket sine onde gjerninger og sit hærverk, nu han med ild har ødet et kristent land, og det var det eneste onde, som han hittil har latt ugjort, saa visst som han nu skal undgjælde for det. La os nu søke imot birkebeinerne, to eller tre imot en, om det falder lettere. La os hugge store hugg imot alt, som vender sig imot, og ikke agte paa, hvor det rammer, ti det er ikke saa nøie, naar en skal dele ut mat til hunder og ravner. La sogndølene sørge for deres sjæle!» Der blev store bifaldsrop til hans tale, alle sa, at det var vel talt. Efter dette tenget de skibene sammen, fire eller fem for sig, og det blev rodd utenbords paa de ytterste, og de drev sammen ind efter fjorden jevnsides, idet de fór nær sydsiden av landet. Kong Magnus hadde en tvefarvet kjortel, halvt av rød skarlagen[1] og halvt hvit; og

[1] [Skarlagen var et kostbart uldtøi, som især blev vævet i Nederlandene. Den røde skarlagen var finest. Det var i middelalderen almindelig at ha tvefarvede dragter.

Magnus Mange[1], søn av Eirik Stagbrell, hadde kjortel av samme farver og stof. Kongen hadde et sverd, som het Fiskeryg og blev sagt at være det bedste sverd.

91. Nu skal vi fortælle om nogen hændelser, som skedde i møtet mellem disse to konger. Vi maa da ta fat paa det, som vi forut vendte os fra, at birkebeinerne rodde ut fra land, og at de saa, at kong Magnus's flaate løp imot dem; og desuten, at saa var det foran denne flaate at se paa sjøen, som naar det falder stort regn i stille veir. Denne skur gik snart over, det var pileregnen; og da trængtes skjoldene. Mariasuden svang i en lang krok, da de skulde snu den; før den var snudd fuldt imot, løp skibene sammen. Kong Magnus's skibe kom frem paa baugen av Mariasuden og støtte mot bredsiden av den, men forstavnene av kong Magnus's skibe vendte imot; Skjeggen laa ved det forreste øserum, men derefter det ene efter det andet, som de hadde rum til. Det kom da til en haard og stor kamp der; kong Magnus's mænd var meget hidsige, men birkebeinerne dækket sig mere imot dem; og begge flaaterne drev sammen indover langs stranden og næsten til land. Det gik i førstningen ugreit for birkebeinerne med at lægge til; Mariasuden kom mellem kong Magnus's skibe og landet. Da løp Sverre ned i en baat, og en mand med ham, og rodde til Eirik kongssøns skib og ropte paa dem og sa, at de fór ilde og udjervt; han bød dem ro ut omkring det store skibet og lægge til der, hvor de mindre skibe var, og friste, hvad de kunde faa vundet der. Kongen rodde mellem skibene, egget sine mænd og sa dem, hvor de skulde lægge til; birkebeinerne rettet sig vel efter kongens ord og la djervt frem og gjorde da en haard rid, og en likesaa haard mottok de av de andre. Da lot begge flokker alt gaa, hvad de hadde av vaaben. Kongen rodde derefter tilbake til sit skib. Da traf en pil i baatstavnen over kongens hode, og straks efter en anden i bordet foran hans knær. Kongen sat og rørte ikke en mine, men han, som fulgte ham, sa: «Et farlig skud, herre.» Kongen svarte: «Det kommer nær, naar Gud vil.» Da saa kongen, at det regnet saa tykt med vaaben og sten over Mariasuden, at han ikke kunde gaa ombord paa sit skib, han rodde da bort og til land. Munan Gautssøn og hans mænd la ogsaa sit skib til land; de løp op og førte store stener ut paa Mariasuden over hele forrummet og frem til øserummet, saa at de fik stor skade, som holdt til der. Frembyggerne kom mest ut for heklungenes anfald og vaabenbyrden; de talte da sig imellem

---

[1] [Dattersøn av Ragnvald jarl (Kale Kolssøn) paa Orknøene (1136—1157).

om, at forrumsmændene[1] nu ogsaa burde lønne kongen for mjøden eller de fagre kjortelklær. Da ropte bakstavnsmændene til dem paa styrbord, at de skulde ro frem; de gjorde saa og drog skibet frem, saa at Skjeggen nu laa ved det agtre øserum; da hadde alle bakbordsmændene og forrumsmændene nok at gjøre; ti da laa 14 skibe paa bakbord av Mariasuden. Heklungene lot da gaa baade piler og spyd og hardstener[2], som de hadde ført med sig østen fra Skien[3], og det blev den største mandefare. De kastet ogsaa haandsakser[4] og paalstaver[5], men ikke kom de saa nær, at de kunde komme til med hugg. Birkebeinerne dækket sig og kunde ikke faa gjort mere, og dog faldt mange, men næsten alle var saaret av vaaben og stener. Og saa trætte og forslaatte var de, at nogen, som enten hadde faa eller ingen saar, var døde av anstrengelse. Men heklungene ventet med at entre, fordi det var vanskelig for dem at komme til, da de maatte søke frem over stavnen av sine egne skibe; men hvis de hadde ligget side om side, da vilde den ene av partene meget før ha gaat op.

92. Nu vil det tykkes dem, som lytter til dette frasagn, som om det ikke er rimelig, som fortælles om utgangen paa dette slag; men dog skal vi opregne det, som foruten lykken mest bidrog til, at seieren vendte sig til den side, hvor det tyktes mindre rimelig. Eirik kongssøn og de 13 skibe, som fór løse, rodde ut om det store skib, saaledes som før er sagt, og vendte sig mot de 14 av heklungenes skibe, som fór ytterst og ikke hadde lagt mot Mariasuden; de var alle de mindste av kong Magnus's skibe. Det blev der den haardeste strid; birkebeinerne hadde der større skibe og flere folk og søkte frem fast og mandig. Heklungene gjorde haard motstand og kjæmpet saa kraftig, at ingen mand tyktes at vite, om det først vilde komme til en avgjørelse der med dem, eller om det store skibet først vilde bli ryddet. Det var en mængde baater der, som sogningene hadde, og de laa i skudmaal imot birkebeinerne og skjøt paa dem. Eirik kongssøn la sit skib langskibs med det skib, som laa ytterst av dem, som var tenget sammen, og han hadde der meget høiere skibsbord. Der blev det en skarp strid; heklungene gjorde djerv motstand. Men da huggkampen hadde varet en stund, blev heklungene over-

[1] [Forrummet var straks nedenfor løftingen i den agtre del av skibet. — [2] [D. e. brynestener. De kom fra Eidsborg i Telemarken. Der er i fjorden ved Fimreite fundet hardstener, som uten tvil stammer fra denne kamp, hvor de blev brukt som kastevaaben. — [3] Skien nævnes her første gang (som kjøpstad). [Stedet kaldes i sagaerne Skíðan. — [4] [Et slags kniv eller dolk, der især bruktes som kastevaaben. — [5] [Et slags tungt kastevaaben.

mandet, nogen faldt, men nogen opgav halvrummene. Birkebeinerne gav sig da til at entre. Benedikt Hoved het en mand, som bar Eirik kongssøns merke; han gik først op, og med ham stavnboerne. Men da heklungene saa det, søkte de haardt imot dem og dræpte Benedikt og endnu flere, som hadde gaat op, men drev alle ned. Kongssønnen egget da sine mænd til at gaa op anden gang, og de gjorde nu paany et haardt angrep og fik tat merket; de gik da saaledes frem, at heklungene vek tilbake og løp op paa det skib, som laa nærmest dem; men birkebeinerne søkte fast efter dem. Det gik da saa, som det stadig gaar, naar rædsel eller flugt kommer paa mænd i et slag, at sjelden er flygtende mænd gode at stanse, om de end er raske under motstand. Nu blev motstanden mindre her end paa det første skibet, og alle løp av det og op paa det skibet, som var nærmest, og saa fra det ene til det andre; men birkebeinerne løp efter dem med rop og skrik og eggen, de hug ned og dræpte alt, som kom ut for dem. Men da mængden av flygtningene styrtet sig ind paa storskibene, da løp mændene i sjøen fra kongsskibet, ti det laa nærmest land; men de tre andre skibe, som var størst, sank under mandemængden; det var Orms skib og Asbjørns skib og Gjestefløiet.

93. Kong Sverre var paa land, og da han saa disse tidender, gik han ned til baaten, og med ham Peter, søn av Roe biskop[1]. Da rodde det en skute mot dem utenfra, og folkene vilde lande. Kongen ropte til dem og sa: «Vend om igjen! Se, nu flygter de!» De gjorde nu saa, snudde om igjen og saa da de samme tidender som før; de la sig paa aarene og rodde ut efter fjorden. Peter sa til kongen: «Kjendte I disse mænd, herre, eller hvorfor talte I saa?» Kongen svarte: «Var det ikke det eneste, som var at sige, hvem de saa var?» Straks efter fór kongen ut til sit skib, gik agter ut i løftingen, istemte Kyrie eleison og hilste seieren; og alle sang med ham. Kong Magnus løp overbord fra sit skib, og alle de mænd, som var paa dette skib; der druknet hele mængden av deres hær. Birkebeinerne løp op paa land og tok i fjæren imot dem, som søkte til land; derfor kom ikke nogen stor mængde av hæren paa land, men nogen skuter rodde ut efter fjorden og kom derved unda. Birkebeinerne rodde ut paa smaabaater og dræpte dem, som svømmet, men nogen gav de grid; alle de mænd fik grid, som naadde til kongen. Lendermændene og andre av kong Sverres skibsstyrere gav grid til sine frænder og venner. Der faldt disse høvdinger med kong Magnus: Harald, søn av kong Inge, Magnus Eirikssøn,

[1] [Biskop Roe paa Færøene var Sverres morbror. Peter var den mand, som hadde fulgt Sverre i baaten (s. 101).

som blev kaldt Mange[1], han var dattersøn av Ragnvald jarl[2]; der faldt Orm kongsbror, Asbjørn Jonssøn, Ragnvald, søn av Jon Hallkelssøn[3], Paal Smaatauga[4], Lodin av Manvik[5], Olav Gunnvaldssøn, Eidride Torve, søn av Jon Kutiza[6], Ivar Elda[7], Viljalm av Torgar[8], Andreas, søn av Gudbrand Kula[9]; der faldt ogsaa Ivar Steig[10], søn av Orm kongsbror, Hallstein Snaak Botolvssøn[11], kong Magnus's frænde, Ketil Lavranssøn, Sigurd Hit[12] og Ketil Fluga[13]. Der faldt efter de fleste mænds mening ikke færre end 1800[14] mand. Det var Vitusmessedag[15] henimot aften, at dette slag tok paa; det var ved solegladstid[16], at den store flugt hændte, men ved midnatstid var alle manddrap endt, og birkebeinerne hadde da flyttet alle sine skibe i leie og tjeldet og bragt alt istand.

94. Tidlig næste morgen lot kongen blaase til husting; han stod da op og talte saa: «Gud selv skal vi love for vor seier; ti han har i dette slag meget tydeligere end før ydet os sin støtte og kraft, og ikke kan vi anderledes tilregne os denne fagre seier, end at dette er gaat efter Guds vilje og hans tilskikkelse. Nu skal vi til gjengjæld gi ham tak og løn, som det sig hør og bør: det er først at holde vor grid imot alle de mænd, som har faat grid av os. La os ogsaa hjælpe de saarede mænd og gi alle de lik, som vi kan naa, begravelse efter kristne mænds sed. Det vil jeg byde alle mine mænd, at de efter skyldighet leter efter lik langs stranden, enhver med slike redskaper og midler, som han har dertil. Det er for dem, som vil gjøre det, baade til tak for Gud og til vinding, ti alle har vel hat noget gods paa sig, men nogen meget. Nu venter jeg, at magten over dette land er kommet under mig, hvad enten vi vil styre det vel eller ilde, og det vil være tak til Gud i det, at vi nu er fredsommelige og retfærdige, og det vil mange synes, at de trænger til. Det vil jeg nu tale til eder, mine mænd, at Gud lønne eder for den kjærlige hjælp, I har ydet mig; jeg skal ogsaa lønne eder med godt og efter den bedste evne, jeg har dertil. Godt er det nu at vite, at de eiendommer og alt det gods, som disse

[1] [Mange er kjæleform av Magnus; brukes endnu paa Island. — [2] [Ragnvald jarl Kale, den hellige, † 1158. — [3] [Av Blindheimsætten paa Sunnmøre. — [4] [Lendermand i Ranrike. — [5] [Gaard i Brunlanes. — [6] [Jon Kutiza, lendermand, søn av Sigurd Eindridessøn fra Gauldal. — [7] [Bonden fra Syrstrand, som nylig hadde sluttet sig til kong Magnus. — [8] [Det gamle høvdingesæte Torget paa Helgeland. Viljalmsnavnet gaar igjen i ætten, som rimeligvis var kommet fra England. — [9] [Rimeligvis en ætling av Gudbrand Kula, som var far til Aasta, Olav den helliges mor, og en slegtning av hersen Dale-Gudbrand paa Hundorp i Søndre Fron. — [10] [D. e. gaarden Steig i Gudbrandsdalen. — [11] [Lendermanden Botolv fra Fjordene faldt paa Kalvskindet 1179. — [12] [Ætling av Sigurd Hit, som levde paa Olav den helliges tid og var merkesmand hos kong Rørek (Heimskringla, 311, 313)? — [13] [Ætling av lendermanden Einar Fluga paa Tjotta paa Magnus den godes tid? — [14] D. e. 2160. — [15] 15de juni. — [16] [Omkr. kl. 9.

guldhalsene har hat, som ligger her langs stranden, det skal I nu ha, og dertil de bedste giftermaal, som til er i landet, og slike navnebøter[1], som I selv liker; ti det er store ting I har utrettet i denne kamp, men det er noget, som vi iforveien har mer end nok av, og det er avindsmænd, og dem skal vi vogte os vel imot, men Gud vogte os alle!» Til denne tale blev der store og gode tilrop, og mændene takket kongen vel for hans ord.

95. Efter dette lot kongen ro alle skibene indover langs stranden og la til land der, hvor det var ventelig, at ikke liklugten fra de faldne skulde kjendes, og laa der en tid. Da kom sogndølene og kaupangsmændene[2] til ham og forliktes med ham, og da talte de ikke et ord imot hans vilje og bandt det med eder. Der kom det frem, som sagt er: at mangen kysser den haand, som han gjerne saa var av. Kongen paala dem og de andre bønder at faa likene i jorden; han gav ogsaa hver mand lov til at stelle saa vel om sine frænders og venners lik, som han selv vilde. Det fór da hver dag mange mænd, baade kongsmænd og bønder, paa baater for at lete efter likene, og de drog op mange lik. En dag fandtes Orm kongsbrors lik; siden tok hans venner det og bragte det syd til Bergen; da tok vikværingene det og flyttet det øster til Oslo, og han er lagt i stenvæggen i Hallvardskirken nær kong Inge, sin bror, og kong Sigurd Jorsalafarer. Den anden søndag efter[3], da det led ut paa kvelden, fór mange mænd paa baater for at lete efter likene; kongen rodde ogsaa ut til dem paa en liten skute. Ljot Haraldssøn het en mand, som var i en baat, og to mænd med ham, Arne Gudmundssøn og Jon Koll. Da sa kongen til dem: «Sitter I her fast i fisket, eller hvorledes gaar det med fangsten?» I det samme drog de et lik op. Kongen sa: «En dyrebar fangst drog I der til baatkanten, og I har stor lykke med eder i dette.» Ljot svarte: «Ja, det har bitt godt, herre, hvis dette er kong Magnus's lik.» Kongen sa: «Dette er kong Magnus's lik.» De skjøt et skjold under liket og løftet det op i den skute, som kongen var i. Siden rodde de ind til land, liket blev baaret op, og mændene gik da til for at gjenkjende det; liket var let kjendelig, ti det hadde ikke forandret sit utseende, rødmen var ikke veket fra kindene, og liket var ikke stivnet.

96. Mandagen efter[4] blev en kiste gjort istand, og før kongens lik var svøpt i duker, lot kongen alle de mænd gaa til, som forut hadde været kong Magnus's mænd, og bad dem gjenkjende liket og siden bære vidne derom, hvis vikværingene bragte det ut, at kong Magnus levde, og de derved reiste nogen ildgjerningsflok; «det kom ikke av nogen haardhet imot dem,» sa han. Siden gik

[1] [D. e. titler og værdigheter. — [2] [D. e. folk fra Kaupanger. — [3] 24de juni. — [4] 25de juni.

de til liket, og næsten ingen av dem, som gik til det, kunde holde taarerne tilbake; de kysset liket og gik siden bort. Kong Magnus's lik blev svøpt i duk og siden lagt i kiste, og kongen lot det flytte syd til Bergen. Mange stormænds lik var forut fundet. Straks efter gjorde kongen sig rede til at dra bort; sogndølene betalte ham da 15 mark guld. Derefter fór kong Sverre syd til Bergen. Disse tidender var forut kommet dit, og dette skedde først paa følgende maate. Lørdagen næst efter slaget[1], da det led paa dagen, kom et skib til byen og la til ute ved kongsgaarden. Det var prydet med skjolder fra stavn til stavn og vel bemandet; nogen mente, at det kunde være kong Magnus. De gik iland, og straks efter blev det blaast til møte og sagt, at Svina-Peter vil ha ting. Hele byalmuen kom da dit, og Peter stod op og talte: «Her gaar det, som sagt er: «ofte kommer det samme svin i akeren.» Jeg heter ogsaa Svina-Peter, og det er kort at mindes tilbake, at vi blev kjørt ut av denne byen, og det noksaa haanlig, men nu er vi atter kommet tilbake. Store tidender har vi at sige eder: Kong Magnus, Harald Ingessøn, Orm kongsbror, Asbjørn Jonssøn og mange andre lendermænd er faldt; men nu er kong Sverre ventendes til byen, naar han kommer fra Sogn, og han bad om, at I vilde ta sømmelig imot ham, som hans værdighet kræver. Men hvad kommer det av, at alle mænd hænger ned med hodet eller holder klær for ansigtet? Det vet Gud, at aldrig før saa jeg mænd bære sig saa underlig som her. Men det kan jeg sige eder med sandhet, at om I bærer eder aldrig saa ilde, snøktegraater eller sørger, saa er kong Magnus like fuldt død med hele sin hær, og nu vil det være mere passende, at I for at hædre dem lar ringe eller synge for deres sjæle eller gir gods til de fattige eller til prester for at holde bønner. Ikke nytter det nu for eder at tyte eller tutre han Sverre fra kongedømmet. Bøiet har han nu halsene paa større storbukker end I er, bønder og kjøbmænd; ti kjøbmanden og bonden kvier sig, den ene for sig og sit gods, den anden for vind og for væte. Jeg vil gi eder et godt raad: La kong Magnus ligge saa, som han har redet for sig, og ta nu imot kong Sverre, som Gud har sendt eder; da har I en høvding, som er retfærdig og vis, mild og maalsnild, forsonlig og fredsommelig, en herlig seiervinder og dygtig til landevern og alt landstyre. Borte er nu den Sverre, som fór med hærfærd til mange kjøpstæder, og borte er nu de samme birkebeiner, som sværmet om her i byen og sopte med urene hænder om i eders gjemmer; men her vil nu sammen med vor konge komme spake og stilfærdige hirdmænd, som skal

[1] 16de juni.

være laas og nøkkel for denne og andre kjøpstæders fred og frelse. La nu bedragere, falsknere og drottensvikere fare bort, men bli nu hulde og tro og tjenstvillige imot eders konge! La ogsaa, naar kongen kommer til byen, alle de mænd fare bort, som er dømt for svikeraad imot kongen eller hans mænd og ikke siden har gaat til forlik! Eller ogsaa maa de passe sig for de krigsmænd, som render rundt. Ti disse mænd ser ikke folk længe i øinene, og deres vaaben skjønner sig ikke paa gamle ætter. Kongen selv byder grid og forlik til alle mænd, som kommer til ham, og for det sammes skyld vil Gud og alle Guds hellige mænd glæde ham og lede ham til fred.»

97. Kong Sverre seilte med fager bør til Bergen. Da de seilte ind til byen, sa kongen, at de skulde indrette færden saaledes, at deres hær kunde synes bymændene saa stor som mulig, hvad enten de syntes det var godt eller ilde. Og saa gjorde de. Men da kongen kom til byen, blev det ringt imot ham over hele byen, og der blev gaat procession imot ham; folk tok vel imot ham, og kongen dvælte der en tid. Kong Magnus's lik blev baaret til graven, og han blev jordet i Kristkirken utenfor koret fremfor stenvæggen paa den søndre side. Kong Sverre og biskop Paal og alle folk, som var i byen, stod over hans grav. Og inden kongens lik blev lagt i stenkisten, kaldte kong Sverre mænd til for at gjenkjende liket, at de ikke siden skulde sige, at denne Magnus kjæmpet imot ham. Nu gik mange til og saa liket og skiltes graatende fra det, og en av kong Magnus's gjester kysset liket og fældte taarer derved. Kong Sverre saa efter ham og sa: «Sent tænker jeg, en kan tro slike mænd.» Det blev talt fagre ord der over hans grav. Nikolas Sultan, kong Sverres morbror, talte, han var den maalsnildeste mand. Kongen holdt ogsaa en lang tale og begyndte saaledes: «Vi staar nu ved graven til denne mand, som var god og elsket av sine venner og frænder, skjønt han og jeg som frænder ikke hadde lykke til at være enige os imellem. Haard var han mot mig og mine mænd, men Gud tilgi ham nu alt det, han har feilet i; ti han var en sømmelig høvding i mange stykker og prydet med kongelig æt.» Kongen talte mange fagre ord, ti det skortet ham hverken paa ord eller snildhet til at vende talen derhen, hvor han helst vilde. Kongen lot omhyggelig stelle om kong Magnus's leie, lot gjøre en grind utenom gravstenen og brede et teppe over. Kong Magnus hviler i den samme kirke, som han var viet i.

98. Kong Magnus var baade vennesæl og elsket av landsfolket; han hadde mest støtte hos vikværingene. Det var et merke paa, hvor vennesæl han var, at saa skadelig som det blev at følge ham, saa skortet det ham dog aldrig paa folk, som fulgte ham, saa længe han levde; og det viste sig siden, at de hadde godt for

at faa hærstyrke, som sa sig at være hans avkom, saaledes som fremdeles vil bli sagt senere. Og vi tror, at det kom mest derav, at alle folk i landet var saa glade i alt avkom av kong Sigurd Jorsalafarer eller av kong Øystein, hans bror, men de nærte hat imot Harald Gilles æt og vilde ødelægge den; de sa, at det var den værste sending, som var kommet til landet, da han kom. Kong Magnus var nedladende og glad; han hadde i mangt unge mænds sed, han var en stor drikkemand og kvindekjær; han likte at leke og at være omfram alle mænd i legemsfærdighet. Han var en noksaa sterk mand, gavmild og gav store gaver; han var ogsaa veltalende. Alle slike egenskaper syntes folk godt om. Han var ogsaa den vaabendjerveste mand, satte pris paa stas og prægtige klær; han var høi av vekst og velvoksen, smal om livet, hadde sterke og fagre lemmer; han var i det hele en vakker mand av aasyn, undtagen at han hadde en noget styg mund.

99. Kong Sverre lot blaase til møte med hele byfolket ute paa Holmen i Kristkirkegaarden[1] og holdt ting der. Haavard jarlssøn[2] stod først op og talte paa kongens vegne; han sa, hvad skyldighet de hadde til at ta vel og sømmelig imot kongen, «eftersom han kan gi os mange ting til vor hæder; det vilde da ogsaa være godt og passende, at han var os til trøst og vern, som det sømmer sig for ham, men at vi ydet ham paalidelig og fuldtro hjælp og alt det, som han med rette bør faa av os. I kan nu se, hvad han har kostet paa, før han naadde sit rike, og har taalt derfor baade møie og vanskeligheter og vaaget baade sit eget og mange andre gode drenges og gjæve mænds liv; men Gud har nu frelst ham av mangen livsfare, som I nu vel har spurt for sandt. Nu er det det eneste fornuftige, som er at gjøre for alle, at gjøre vel imot kongen, om de end forut har staat ham imot; han vil ogsaa øve miskundhet imot alle dem, som vil tjene ham uten svik. Tænk nu paa, hvem det gaar bedst, dem som vil bøie sig til hans venskap, eller dem, som vil sætte sig imot hans vilje. Gjør nu, som Gud lærer eder, og vender eders sak til en god ende.» Efter dette stod kongen selv op og saa sig længe om og tok sent til at tale, og begyndte saaledes: «De ord vil vi gaa ut ifra, som salme-skalden talte: Miserere mei, deus, quoniam conculcavit me homo, tota die expugnans tribulavit me! Det er utlagt: «Hav miskundhet med mig, Gud, ti manden traadte mig under føtter og kjæmpet hele dagen imot mig og pinte mig[3].»

---

[1] [Kristkirken laa paa Holmen. — [2] [Han var vistnok blit stallare efter Gudlaug Vale. — [3] [Stedet staar i Davids salmer 56, 2. Sverre citerer efter Vulgata, den latinske bibeloversættelse. I vor bibeloversættelse lyder det: «Vær mig naadig, o Gud! Ti menneskene vil opsluke mig; den hele dag trænger de mig med krig.»

Dette spaasagn, som blev spaadd for mange levealdre siden, er nu opfyldt i vore dage, da min frænde kong Magnus kjæmpet imot mig og vilde ødelægge mit liv; men Gud løste mig nu som før og tildelte mig hans rike. Intet har til alle tider været Gud saa forhatt som overmodige mænd; dem har han ogsaa revset haardest. Først, da han drev fra sig den engel, som vilde jevne sig med ham; det blev ham gjengjældt saaledes, at han blev til den værste djævel. Siden, da vor første frænde Adam gjorde imot Guds vilje, blev han drevet ut fra Paradis hit i denne verden og denne nød. Og da rikerne opstod og Farao undertrykte Guds love og folk, da kom de 10 undre over landet, slike som det aldrig har været make til i verden. Saa var det ogsaa, da kong Saul satte sig op imot Gud; da flakket han siden om besat av den urene aand, og om vi end opregner bare dette, saa har det altid gaat slik for sig i verden. Nu kan det vel være, at vor tale tykkes eder at komme nærmere mot vore enemerker. Saa har det ogsaa gaat for sig her i landet, at de har reist sig op, som ikke var av kongsætten, slike som Erling jarl var, søn av Kyrpinge-Orm[1]. Han lot gi sig jarlsnavn, men sin søn kongsnavn. Siden slog de ned alle kongsætter, og ingen maatte kalde sig av kongsætten, ellers skulde han dræpes. De hadde hos sig de bedste raadgivere, som var i landet, og tok under sig hele riket til de konger, som var ætbaarne til det, indtil Gud sendte utenfra utskjærene en liten og laag mand for at styrte deres overmot, og denne manden var jeg. Ikke tok vi det av os selv, men Gud viste, hvor litet det kostet ham at styrte deres overmot. Det gaar, som sagt er, at saart biter sulten lus. Ikke var kong Magnus og Erling jarl uten skyld imot os, som disse folk siger, at vi gik imot dem med urette. Vi har ikke saa kort hukommelse, at vi ikke mindes, hvad som var gjort av dem imot os. Først det, at bergensmændene dræpte kong Sigurd, min far, som var ætbaaren til dette land. Men siden reiste de en flok med Erling jarl imot kong Haakon, min bror, og fældte ham; siden tok Erling mine brødre og fæstet den ene op som en kraakeunge, men den anden blev halshugget, og dette samme, som jeg nu nævnte, kan vi sent glemme. Og stadig har det været slik, at saa stor tvang har ligget paa os, at vi hadde meget større lyst til at gaa fra det hele, hvis vi ikke syntes synd i vort folk, eller de andre styrte over det, som de ikke var født til. Nu er det gjort frit, men dog gjengjælder I det med et fiendskap, som en sjelden har hørt make til. Dette siger nogen: «Sverre er seiersæl, Sverre er forstandig.» Da blir det svart: «Hvad underlig er det? Meget har han gjort for at vinde

[1] [Lendermand paa Stødle.

det, git sig til fanden.» Somme siger, at jeg er djævelen selv, kommet fra helvede, og han skulde da være sluppet løs og være blit til mig. Tænk da paa eder selv, hvem I da er, naar I siger, at Gud har løst djævelen, og jeg er ham. Hvad er I da andet end djævelens træler, hvis I tjener ham, og saa meget ulykkeligere end alle andre folk i verden, at I skal tjene ham nu, men siden brænde med ham i den anden verden. Er det ikke urimelig fjollet at sige slikt om hvem det saa er og især om kongen sin, at han skulde ha git sig til djævelen? Da vilde Sverre være en daare, om han vilde ofre saa meget for at vinde dette usle riket, som ikke til nogen tid er i ro og likevel ikke var noget værd, om det stod med fred, men til gjengjæld vilde miste sin sjæl og al sjælehjælp. Saa synes det mig, som om her alle vandrer sammen, kalver og ulver; det kan være, at I synes, at mit saald er storhullet. Mangen bøier sig nu for den haand, som han gjerne vilde var av; han kalder nu den en frænde, som han nylig kaldte fiende. Det tror jeg, at hvis jeg her nu kunde se hver mands hug, som er kommet hit, og hvis det stod et horn ut av panden paa hver den, som tænker ilde om mig, da vilde mangen en gaa her med knuter i panden. Det siger ogsaa barnet, naar det gaar ned til sjøen og har en sten i haanden og kaster den ned i stenene: «Her skulde Sverres hode ligge under.» Slikt lærer I eders barn. Det samme siger ogsaa hver stakkars tjenestejente, naar hun gaar ut av herberget med et banketræ i haanden og slaar det mot hellen. «Her skulde Sverres hode ligge under,» siger hun. Men det kan være, at Sverre vil dø sottedød likevel. Og vit nu det, alle I kong Magnus's mænd, som har været paa dette møte, at I skal være borte fra byen inden tre solemerker! Men alle vore venner, som har kommet hit til dette ting, ha Guds tak!»

100. Efter kong Magnus's fald fór kong Sverre om sommeren øster til Viken og helt til landsenden og la hele landet under sig; da talte ingen imot kongens vilje. Han satte nu sine sysselmænd over hele landet. Kong Sverre var nu alene herre over hele Norge; da var det gaat 7 vintre fra den tid, da det blev git ham kongsnavn, men fem vintre siden Erling jarls fald. Kong Sverre gav da mange av sine mænd navnebøter, nogen sysler, nogen landindtægter; mange gav han ogsaa gjæve giftermaal. Han gjorde da mange, som hadde fulgt ham i kampen om landet, til høvdinger, og mange gjorde han til stormænd, som folk sa ingen æt hadde til det; de var stadig siden hans trofaste tilhængere. Kong Sverre giftet sin søster Cecilia med Baard Guttormssøn paa Rein; Ivar Silke giftet han med Skjaldvor, datter av Andres

Skjaldvorssøn[1]; Peter Ragna fik Ingebjorg, som Ivar Elda[2] hadde hat. Mange andre giftermaal gav han til de mænd, som hadde fulgt ham til landet, og han hævet da mange til magt og gav dem lendermandsnavn. En vinter efter kong Magnus's fald giftet kong Sverre sig og fik Margret, datter av sveakongen Eirik Jatvardssøn den hellige[3]. Kong Eirik hviler i skrin i Upsala i Svitjod, Margret var søster til Knut sveakonge[4]. Kong Sverre hadde to sønner; den ældste var Sigurd, som blev kaldt Lavard, men den anden het Haakon; hans døtre het Cecilia og Ingebjorg[5].

101. En vinter efter kong Magnus's fald hændte de tidender om høsten øster i Viken, at der reiste sig en flok, og høvding for den var en mand, som het Jon og blev kaldt søn av kong Inge Haraldssøn. Til dette uraad slog mange høvdinger sig; der var Simon, søn av Alra-Kaare[6], Nikolas, søn av Bjørn Bukk[7], Andres Brasad, Jon Kutiza, Baard Saala Torbergssøn[8] og Paal i Herdsla[9]. De kom ned til Tunsberg Mikaels-messedag[10], og der blev sammenkaldt Hauge-ting[11]. Jon blev tat til konge der paa tinget, og hele landet blev tilsvoret ham. Jon hadde forut været munk i Hovedøen; han la der paa tinget fra sig kuvlen[12], som birkebeinerne fæstet ved ham og kaldte ham Kuvlung; de gav ham det navn istedenfor navnet «konung». Meget og vakkert folk drev til ham, alle de bedste mænds sønner i Viken; og de skaffet sig skibe og fór nord(vest) i landet, fordi birkebeinerne samlet sig i Viken og fik en stor hær; derfor søkte kuvlungene unda, saasnart de fik skibe. Birkebeinerne fór ikke efter dem, ti de hadde ikke skibe nok til det. Og saasnart kuvlungene kom ut paa Agder, da gik alt folket under dem, og derefter la de hele landet under sig, der hvor de fór; ti de hadde en stor hær. Men da kuvlungene kom ned til Tunsberg, dræpte de der Simon Skerpla, som da hadde syssel i Tunsberg; der faldt hans følge med ham, næsten 30 mand. [1185]

102. Saa gav kuvlungene sig til at fare nordover langs landet; folket gik under dem, hvor de kom, og de fik ingen motstand. De kom til Bergen og

[1] [Søn av Sigurd Ranessøn og Skjaldvor, datter av Brynjolv Ulvalde og halvsøster til Magnus Barfot. Ivar Silke fik rimeligvis med sin kone gaarden Tilrem (Tjalgarheimr) i Brønnøy paa Helgeland. — [2] [Den før nævnte bonde fra Syrstrand. — [3] [† 1160. — [4] [† 1195. — [5] [Alle disse barn var født før Sverres egteskap. Hvem deres mor var, vet vi ikke. — [6] [Kaldes ogsaa Alna-Kaare. Har muligens navn efter Orre paa Jæderen, som skrives Alro sokn, og neppe, som P. A. Munch mente, efter gaarden Alna i Vikebygd i Søndhordland. Simon kaldes i et samtidig latinsk skrift «en meget rik og høiættet mand.» Han var gift med Margrete, en søster av Nikolas Arnessøn, og far til den senere baglerkonge Philippus. — [7] [Bjørn Bukk var søstersøn av Erling Skakke. — [8] [Brorsøn av erkebiskop Øystein. — [9] [Hassel i Rissen. — [10] 29de september. — [11] [Tinget for Vestfold holdtes paa Haugar, nu Møllebakken i Tønsberg. — [12] Munkehætte.

la til bryggerne, saasnart de kom. Kuvlungene la under sig hele landet nord til Stad; de sat om vinteren i borgen[1] i Bergen. Da kong Sverre kom indenfra Sogn, hadde han latt sætte op Mariasuden ute paa Holmen og lot gjøre tak over den; den kom aldrig siden paa vandet. Kuvlungene vilde sætte skibet frem, og hele byfolket blev blaast sammen dertil; skibet blev da saa rystet, at brandene brøtes sønder, og det gik dog ikke av stedet; da satte de ild paa det og brændte det op. Kuvlungene kom ind paa Bergens Vaag paa den tid av dagen, da høimesserne blev sunget i byen; de kom meget uventet. Askel Kussa hadde da syssel i byen[2] og holdt følge der; han var til messe i Stenkirken[3] og blev ikke noget var, førend kuvlungene kom i kirken med væbnet magt. Askel løp op i trappen, og derfra op i støpulen. Kuvlungene løp efter ham; da faldt en stor sten ned fra støpulen i hodet paa en av dem, og han fik straks bane derav. Da svettet den hellige rode[4], saa at det dryppet ned paa alteret. Askel og hans mænd lukket straks taarnet igjen og holdt sig der længe, indtil bymændene løste dem ut med gods. Kuvlungene dvælte længe i byen og vendte siden tilbake øster til Viken; men da det samlet sig mange folk til kuvlungene, søkte de imot birkebeinerne. Kong Sverre hadde sat Ulv av Lauvnes, Ulv Fly[5], Haavard jarlssøn, Torolv Rympel og endda flere sveitehøvdinger til at verge landet i Viken. Fra begge sider gjorde de angrep paa hinanden, saa som de kunde komme til. Kuvlungenes styrke vokste slik, at birkebeinerne flygtet fra Viken nord i landet, undtagen Ulv av Lauvnes; han holdt sig med sin flok og sa, at han ikke vilde fly.

[1186] 103. Om vaaren efter paaske fór kong Sverre sydover fra Trondheim med en stor hær og kom til Bergen ved voketid[6]; da var ogsaa mange kjøbmandsskibe kommet til byen, og næsten fra alle land. Tyskerne[7] hadde ført meget vin dit, saa at vin da ikke var dyrere i Bergen end øl. Det var en gang, at nogen mænd sat og drak vin, at de vilde la hente mere vin, men tyskernes svend vilde ikke hente mere vin, og det stod ikke mere mellem dem end en pot vin; de trættet, indtil nordmændene vilde gaa til og bryte boden op, men tyskerne verget sig indenfor og stak sverd ut, og mænd blev saaret. Dette

---

[1] Sverresborg, som ellers ikke omtales i sagaen før aar 1193. — [2] [Han var kongelig befalingsmand. — [3] [Kaldes ogsaa Columbas kirke. — [4] [D. e. billede av Kristus paa korset. — [5] [Lendermand, søn av lendermanden Peter Burdarsvein. — [6] [Oldn. vaka «det at vaake» (nu voka) oversætter det latinske vigilia, som bet. aftenen før en kirkelig festdag og ofte selve festdagen med den til samme hørende vigilie. Paasken var i 1186 13de april. Hvilke festdage der her menes, er vanskelig at sige. — [7] [Tyskerne kaldes paa oldn. suðrmenn, egt. «sydmænd». De her nævnte tyskere var vel fra Rhinen eller Westfalen.

spurtes over byen. Straks løp bymændene og de tyske mænd til vaaben og slos; det faldt mange mænd, og flest av bymændene. Tyskerne løp til skibene og la alle kuggerne[1] sammen utpaa Vaagen, men bymændene rustet sig til at søke imot dem; og omsider blev det mæglet fred. Den samme sommer blev det ogsaa mange andre forstyrrelser paa grund av drikken. Det var en mand blandt birkebeinerne, som var saa vetløs av drik, at han løp ut av hallen mellem denne og kongsstuen og trodde, at han løp ut i sjøen, og fik straks sin bane; en anden løp ut fra bryggen ved kongsgaarden og druknet. Kong Sverre var da ikke i byen; men da han kom til byen, hændte det snart efter en dag, at to mænd trættet; de var begge meget drukne. Den ene var kongens gjest, den anden hans huskarl. Dernæst vilde de fare paa hverandre. I det samme kom gjestehøvdingen Torolv Rympel ut fra drikkestuen; han hadde ingen vaaben, men han tok staalhuen av sit hode og slog til huskarlen; men denne slog til Torolv med en haandøks. Efter det holdt den ene paa den anden, og hver tok til det redskap, han kunde finde, for at slaas, og alle var de drukne. Torolv Rympel slet sig ut av denne trængsel og fór til sine folk og lot blaase i gjesteluren, og da alle gjestene kom sammen, bød Torolv dem at væbnes. Huskarlene samlet sig ogsaa og væbnedes, og gik ned paa sit skib; Asgeir Hamarskalle var deres formand. Men da alle gjestene kom sammen, kastet Torolv Rympel sverdet ut paa skibet og løp straks selv efter det og fik tat det, og begyndte straks at slaas. Gjestene løp ut efter ham; det blev en stor kamp der, og Torolv og gjestene stanset ikke, førend skibet var ryddet; mange faldt av huskarlene, men de fleste løp paa sjøen. Men da kongen blev dette var, bragte han grid istand og holdt et stevne, og siden forliktes de.

104. Nogen tid senere holdt kong Sverre ting i byen, talte der og sa: «Vi vil takke alle engelske mænd, fordi de er kommet hit, dem, som har bragt hvete og honning, hvetemel[2] eller klæde; videre vil vi ogsaa takke alle de mænd, som har flyttet hit lerret eller lin, voks eller kjedler. De mænd vil vi ogsaa nævne med venskap, som er kommet fra Orknøene eller Hjaltland eller Færøene eller Island, og alle dem, som har bragt hit til dette land de ting, som ikke kan undværes og som dette land har nytte av. Men de tyske mænd, som er kommet hit i stor mængde og med store skibe, vil flytte herfra smør eller skreid, — og av den utførsel kommer stor landsødelæggelse —, men

[1] [Kugge ell. kogge (oldn. kuggr) var navn paa en slags store skibe med mindre længde i forhold til bredden; de bruktes især av tyskere og nederlændere. — [2] [Kaldes paa oldn. flúr, samme ord som engelsk flour.

i stedet kommer vin, som folk har git sig til at kjøpe, baade mine mænd, bymænd og kjøbmænd. Av dette kjøp er kommet meget ondt, men intet godt. Mange har for den saks skyld mistet sit liv, nogen lemmene; nogen bærer mén av det for hele sin levetid, andre har lidt beskjæmmelse, er blit saaret eller banket; og dette kommer av for meget drik. Disse tyskere skylder jeg stor utak for deres færd, og hvis de vil beholde sit liv eller gods, saa faar de straks dra bort herfra; deres erende har været til litet tarv for os og vort rike. I maa kunne tænke over, hvad umaatelighet i drik har paa sig, hvad den fører til og hvad den ødelægger: For det første det, som er for mindst at regne, at den, som vænner sig til at drikke for meget, han forsømmer alt sit gods og faar til gjengjæld drik og dens følge, mister og ødelægger alt sit gods; ti den mand, som forut hadde fuldt op av gods, han blir ussel og ulykkelig og fattig, hvis han ikke gir op at drikke. Det er en anden følge av drikken, at den dræper alt minde, og at en glemmer alt det, som skulde mindes. Det er den tredie, at en blir ivrig efter alle uretfærdige ting; en ræddes da ikke for at ta med uret gods eller kvinder. Det er den fjerde følge av drik, at den egger en mand til ikke at taale noget, hverken ord eller handlinger, men til at gjøre dobbelt saa meget ondt som det, som er gjort imot ham, og omframt dette egger den til at finde paa ond omtale av dem, som ikke har forskyldt det. Den følge kommer ogsaa av umaadelig drik, at en snart svækker sin krop, naar en skal taale ondt, utmattes av nattevaaken, fordærver blodet i alle ledemod, spilder blodet til vanhelse, og dermed mister al sin helbred. Og naar det da er gaat saa sørgelig, at en paa grund av umaadelig drik mister al sin eiendom og helse og dermed sit vet, da egger drikken ogsaa til at gjøre ende paa det, som endnu ikke er tapt, men det er sjælen. Da egger den til at vanrøgte al ret sedelighet og alle rette bud, og til at tragte efter synder, og glemme den almægtige Gud og alt det rette, og ikke tænke paa noget av det, han har gjort. Tænk nu paa det, I drikkere, naar I paa engang skal skilles fra drikken og livet, hvem der da vil gripe sjælen. Tænk nu paa, hvor ulikt dette liv er, hvad det skulde være; ti i alle ting skulde det være maatehold. Hærmænd skulde i fred være stilfærdige som lam, men i ufred stridbare som løven. Kjøbmænd og bønder skulde ogsaa fare saaledes i sin virksomhet, avle sit gods med rette og dog med møie, men vogte det med forstand og gi det ut med gavmildhet; men de, som ringere er, skal være taknemmelige og tjene hver sin overmand med god vilje og efter sin evne.» Kongen endte sin tale saaledes, at han bød sine mænd være sedelige og fredsommelige imot bymænd, bønder og

kjøbmænd. Denne tale blev meget rost av alle forstandige mænd og tyktes vel talt. Kong Sverre fór om høsten nord til kaupangen og sat der om vinteren; der var de fleste av hans høvdinger med ham. Kuvlungene var i Viken.

105. Den samme sommer gjorde kuvlungene sig rede til at fare nordover mot kong Sverre, men blev sent færdige om høsten. Men da de kom nord forbi Stad, fik de hvas vind nord til Agdenes. Da kvad Nefare[1] denne vise:

Tyn de birke-beiner!
Bær død over Sverre!
La det skarpe sverdet
svinge tidt og kraftig!
La os prale mindst mulig,
men maales heller paa valen!
La Gud for lykken raade!
Løp en rid, saa det svider!

Derefter fik de svak nordøstvind og rodde om kvelden ind i fjorden og kom først paa natten ind til kaupangen; det kom da ingen efterretning forut om dem. Kong Sverre sat oppe i borgen paa Steinbergene, og kun faa folk hos ham, men de fleste av hirden og høvdingene var i byen og hadde ikke blit kuvlungene var, førend de hadde tat byen. De dræpte der mange birke beiner og gode drenger, men de fleste løp ind i kirkerne. Der faldt Brynjolv Ragnvaldssøn, Ottar Knerra, Sigurd Dota-finn[2], Andres Krista[3], Andres Bjuge. Jon Kuvlung gav grid til alle de birkebeiner, som blev fanget, og sa, at de skulde være hans mænd, og da de skulde gaa ham til haande, eftergav han dem eden og sa, at de nok var saa gode drenger, at de ikke mindre vilde holde sine ord end sin ed. Og straks efter om kvelden gik birkebeinerne med sine vaaben, to eller tre sammen, men stundom fem eller flere, op til borgen til kong Sverre. Om morgenen var de alle borte fra kuvlungene, og de fortalte kong Sverre, hvorledes kuvlungene hadde git dem grid; men Sverre sa, at Jon Kuvlung nok ikke skjønte sig paa at være høvding, og at han hadde vist det ved denne adfærd. Kuvlungene tok der alle kong Sverres skibe og tok nogen med sig, men nogen brændte de. Efter dette fór de en nat, da det var blit mørkt, bort fra byen, ti de ræddedes for, at kongen vilde gjøre noget angrep paa dem; men kongen sat hele denne tid i borgen og syntes ikke, at han hadde hær til at kjæmpe imot dem. Siden fór Jon Kuvlung syd til Bergen, men kong Sverre sat efter i kaupangen.

106. Om vaaren efter fór Jon Kuvlung anden gang nord til kaupangen [1187]
med en stor hær, og de laa nogen nætter ved Holmen. Kong Sverre hadde om vinteren latt gjøre kraker hele veien langs sjøen, og likesaa ovenfor byen. Det fór da ord imellem dem, og kong Sverre tilbød kuvlungene at kjæmpe

[1] [Denne ellers ukjendte skald var rimeligvis norsk. — [2] [Tilnavnet, hvis første led ikke sikkert er forklaret, viser vistnok, at manden var av lappisk herkomst. — [3] [D. e. med pipende røst.

imot ham paa land og tillot dem landgang; men det blev det ikke noget av, og kuvlungene vendte tilbake til Bergen uten at ha utrettet noget. Den samme sommer fór Jon Kuvlung nordover med mange skuter og tænkte at komme uventet; men kong Sverre fór sydover imot ham med en stor hær. Da kvad Blakk[1] denne vise:

Fanen er reist foran fyrsten!
Før den tungt mot kuvlunger!
Brynede sverd la bite,
bytte gi til ravneklo!

La knækkes fiendeflokken
og fredes landet med branden!
Slaa av dem størstedelen,
saa spydene røde farves!

Men kuvlungenes skuter skiltes ad i uveir om natten utenfor Stad. Kuvlungene kom med sine skuter nord i Anger[2]. Da kom kong Sverre over dem med mange storskibe og dræpte nogen mænd av dem, men kuvlungene kom unda ved flugt. Nogen andre av kuvlungenes flok støtte paa birkebeiner; for disse birkebeiner var Atle Skalme fører, han var en gjest; de dræpte hvert mandsbarn, som var paa skibet. Litt senere samlet Jon Kuvlungs hær sig atter til ham, og de fór derpaa syd langs land og videre unda østover. Kong Sverre fór efter dem helt til Bergen, men sendte østover foran sig Ulv av Lauvnes og sin bror Hide[3] med 6 skibe for at speide. De kom om natten syd til Rott[4], og der laa kuvlungene foran dem med 20 skuter. Ulv og hans mænd rodde imot dem og ropte straks hærrop. Kuvlungene trodde, at kong Sverre selv var kommet der med hele sin hær, og rodde ut av havnen og flygtet sydover. Ulv og hans mænd tok to skuter fra dem og dræpte hver mand, som var paa dem; de styrtes av Erlend Gudbrandssøn og Paal Vaarskind; kuvlungenes flokker fór nu hver for sig, og Jon Kuvlung fór længe alene med sit skib, inden hans hær kom til ham. Efter dette fór kuvlungene, indtil de kom til Tunsberg. Da kvad Blakk en vise:

Folk min's at meget pralte
(mændene for det bøtet
fordum av flokken deres)
falske kuvlunge-tunger.

Nu det i Tuns-berg-bergets
(bølgen med liket rider)
sten paa anden vis suser;
sulten i Rott blev ei ravnen.

107. Om vinteren efter hændte store tidender i Trondheim. Erkebiskop Øystein blev syk straks om høsten og laa om vinteren, indtil det led over jul. Og
[1188] da det tok av med hans kræfter, sendte han bud til kong Sverre, at han skulde komme til ham. Han gjorde saa. De talte da sig imellem om mange ting, som før hadde hændt i det, de hadde hat med hverandre, og da de skiltes, bad erke-

[1] [En islandsk skald. — [2] [En havn paa østsiden av Sandøy i Sunnmøre. — [3] [Sverres halvbror. — [4] [Ø ved Jæderen.

biskopen om, at kongen vilde tilgi ham alt det, han hadde handlet utilbørlig imot ham i den tid, da striden hadde staat mellem kong Magnus og kong Sverre; de forliktes da helt, og hver av dem tilgav den anden de ting, som hadde været mellem dem. Erkebiskop Øystein døde den næste nat efter Paalsmesse[1], og hans grav blev bygget i skrudhuset[2] i Kristkirken. Og noget senere talte kong Sverre i koret i Kristkirken og sa, hvorledes talen mellem ham og erkebiskopen hadde faldt den sidste gang, og at erkebiskopen hadde vedgaat, at han var gaat videre i sin motstand imot ham, end han visste var retfærdig for Gud, og aarsaken dertil hadde ikke mindst været, at han tyktes ikke at kunne slaa haanden av kong Magnus. Kuvlungene sat den vinter i Viken.

108. Vaaren efter rustet kong Sverre sin hær og hadde stor styrke; han fór siden syd til Bergen og dvælte længe der; der var da møte av biskoper og andre hærmænd, og det blev da talt om valget av erkebiskop. Mest blev nævnt dertil biskop Eirik av Stavanger[3], fordi erkebiskop Øystein helst hadde nævnt ham til det. Kong Sverre talte tildels imot dette; han nævnte, at han ikke var vel skikket til at raa for gods; ti han var en gavmild mand. Mange mænd sa, at det trængtes at vælge en erkebiskop, som gav vel av godset, og de mente, at stolen ikke skulde komme til at mangle gods; det blev da omsider enighet om, at biskop Eirik blev valgt; han fór samme sommer fra landet[4]. Men kong Sverre fór med sin hær øster i Viken. Kongen mistet et skib paa denne færd; de seilte op paa et skjær ved Agder og brøt skibet der, men kongen lot vraket brænde og fór siden videre. Kuvlungene var i Tunsberg og hadde en stor hær, men faa skibe. Men da kong Sverre nærmet sig byen, fik kuvlungene nys om det og la sine skibe ut ved Ravnaberg[5]; de hadde 16 skibe; men da Sverre kom dit, la han sine skibe ute ved øen ved Smørberg[6]. Fem skibe lot han ro ind til byen, og de laa der ved bryggerne; kongen hadde ialt mer end 30 skibe. De laa saa tre nætter, og kongen vilde ikke lægge til, fordi kuvlungene hadde stor hær oppe paa berget; det tyktes kongen uraadelig at lægge sine skibe under store stener, om de veltet slike ned paa dem. Kuvlungene trøstet sig heller ikke til at lægge imot kongen. Paa den fjerde nat la kuvlungene i stilhet ind til bryggerne, der hvor

---

[1] 26de januar. — [2] [D. e. sakristiet, hvor kirkens inventar gjemtes. — [3] [Biskop Eirik var søn av en islænding ved navn Ivar Skrauthanke (ↄ: prydhank), som hadde kjæmpet paa Magnus Blindes side ved Holmengraa og siden en tid været biskop i Nidaros. Eirik hadde studert i Paris og var biskop i Stavanger 1171—1188. — [4] [Nemlig for at bli stadfæstet av paven. Han blev indviet i begyndelsen av 1189 og kom samme sommer tilbake til Norge. — [5] [Gammelt navn paa høiden over den nordvestlige spids av Nøtterøy. — [6] [Berghøide i vest for Tønsberg ved fjorden.

birkebeinerne laa frem for dem med fem skibe. Men det var saa mørkt, at de ikke saa hverandre, førend skibene rendte imot dem og paa dem, som laa der forut. Det blev da straks kamp. Men da kong Sverre blev var, at de kjæmpet, tænkte han, at hans mænd kunde være ilde stedt, og la til saa haardt, han kunde; men kuvlungene vilde ikke bie paa dem og gik op paa land; det laa mange mænd igjen der av begge flokker. Kuvlungene fór landeveien nord til Nidaros og kom der litt før Mikaelsmesse[1]. Der var Ivar Klementssøn tilstede i byen med 80 mand. Da blev alle folk i byen, baade hærmændene og bymændene, blaast ut til borgen for at verge der. Kuvlungene hadde 800 (960) mand og søkte haardt imot borgen, men bymændene verget den. Det blev der en haard kamp, men ikke lang, fordi kuvlungene brøt op træborgen, og da de kom ind, flygtet bymændene; der faldt Ivar Klementssøn og næsten hele hans følge, men kuvlungene tok byen. Efter dette blev det holdt ting ute paa Ørene, og Bjørn Erlingssøn[2] gav Jon kongsnavn. Torstein Kugad vogtet borgen Zion[3]; det var ogsaa folk i borgen, saa at intet skortet til vern. Kuvlungene fór op til borgen, og de skjøt paa hverandre, men kuvlungene utrettet intet. Men da de saa det, tok de i Kristkirken Nikolas Sultan[4], kong Sverres morbror; de bragte ham op til borgen og reiste der et galgetræ og sa, at de skulde hænge ham der. «Men dette,» sa de, «volder du, Torstein, og I borgmænd. Nikolas og I alle skal faa grid, hvis I gir op borgen; men hvis I ikke vil det, da er det Nikolas's bane, og for det samme vil kong Sverre fæste eder op, og ingen mon lavere, og det er vel; det samme kan I ogsaa vente eder av os, saasnart vi kan komme dertil.» Torstein blev nu ræd og tænkte, at de nok sa sandt, at han vilde være ilde faren, i hvis vold han end kom, hvis Nikolas blev hængt op; han tok da det raad at opgi borgen. Kuvlungene gav Torstein grid og lot ham beholde alt sit gods; alle borgmændene fik ogsaa beholde livet, men kuvlungene tok alt godset og brændte borgen og brøt den helt ned. Der fik kuvlungene mange av kong Sverres klenodier; de tok meget hærfang der, da de kom til byen. Kuvlungene la stor skat paa byen og sa, at de ellers vilde brænde den og lønne bymændene for samling og motstand, men bymændene valgte heller at betale skatten. Kuvlungene gjorde sig istand til at dra bort; men bymændene holdt dem ikke tilbake og bad dem fare vel, men vilde dog heller, at det skulde fare ilde med dem. Kuvlungene

---

[1] 29de september 1188. — [2] [Man har gjettet paa, at denne ellers ukjendte mand var søn av Erling Skakke. — [3] [Kaldtes almindelig Sverresborg, laa ved veien over Steinbergene. Endnu i 1873 paavistes der rester av grundmuren. — [4] [Tilnavnet synes at være det fremmede «sultan».

var nogen dage der, efterat skuterne var gjort færdige. Da kom det rygte til byen, at en hær fór indover Gaularaasen, og folk trodde, at det var kong Sverre, som kom. Og da kuvlungene hørte dette rygte, løp de til sine skibe, kastet tjeldene av, slog aarerne i vandet og rodde i flyvende fart ut av elven; bymændene bad dem aldrig komme igjen. Kuvlungene fór ut efter fjordene og bar sig voldsomt ad, hvor de kom hen; de ranet de byrdinger[1], som de fik fat i. De tok et kjøbmandsskib, det var en islandsfarer, som het Stangfolen[2] og var drevet tilbake av vind, og ranet hver penning paa den. Derefter fór de syd til Bergen og kom der nogen tid før jul.

109. Kuvlungene holdt ting i byen og krævde skat av bymændene til julegjestebud og sa, at ellers vilde de brænde op hele byen. Bymændene gjorde indvending imot skatten og bad om frist for sig, men kuvlungene truet dem ellers med overlast; og saaledes stod denne sak en stund. Litt før jul hændte det en morgen i lysningen, at tolv langskibe seilte søndenfra Kvarvsnes til byen. Kuvlungene blev nu var dette og løp til sine vaaben, men de fleste løp ut av byen og op i fjeldet, eller ind forbi Olavskirken. Jon Kuvlung lot blaase sin hær til skibene; han og de mænd, som var med ham, løp ut paa et skib og rodde ut paa Vaagen imot dem, men da de saa, at hæren ikke kom efter dem, vendte de over til Munkebryggen og nær det andet land; der rodde de op paa et skjær, og der stod skibet fast. I det samme rendte birkebeinernes skibe til dem; kuvlungene løp da overbord og svømte til land, men nogen druknet. Jon Kuvlung løp ikke overbord, men bidde paa birkebeinerne paa skibet og faldt der, og én mand med ham; birkebeinerne drog klærne av deres lik. Men da kong Sverre fik vite dette, lot han flytte liket over til byen og bære det op til Mariakirken; der lot han det lægge ned ved sydvæggen og brede vadmel over det. Kuvlungene løp ned fra fjeldet inde ved Olavskirken, fylket der og ropte til birkebeinerne og egget dem til kamp; men kongen bød sine mænd ikke bry sig om dem: «Ikke vil vi kjæmpe med hovedløse mænd; sig dem, at deres høvding ligger her ved Mariakirken, og at de har skilt sig daarlig fra ham; han var heller ikke nogen god høvding at passe paa.» Kuvlungene vaaget sig ikke ut i byen, og det blev ingen strid av; de drog bort og skiltes ad efter dette. Det var en mand i byen, som het Peter; birkebeinerne sa, at han var far til en mand, som het Orm, men dennes mor var Astrid Steik; og den samme Orm, sa de, hadde kuvlungene kaldt sin konge Jon Inges-

[1] [D. e. fragtskibe. — [2] [Efter H. Koht «skibet fra Stǫng (d. e. Stangeraaen i Klingen eller Stang i Leka).»

søn, og han laa nu der ved Mariakirken. De bad nu Peter gaa til og gjenkjende sin søn, men sige noget merke paa ham, inden han saa liket. Peter svarte: «Det er til merke paa ham, hvis han er min søn, at han som gut løp paa en ljaa og fik et stort saar under fotbladet paa høire fot. Nu er det visst, at hvis dette ikke findes paa ham, da er han ikke min søn; men hvis det findes, da vil jeg ikke negte for det. Da lot kongen føre ham dit, hvor liket laa, og trække av det skoen og hosen, og da sa Peter, at han gjenkjendte det merke, som hadde været paa hans søn. Kong Sverre lyste det baade for bymændene og for sine mænd, at den Jon, som kuvlungene hadde kaldt sin konge, het Orm, søn av Peter og Astrid, og det tillike, at Peter var tilstede der og gjenkjendte sin søns lik. «Og det vil vel være kjendt for eder bymænd,» sa han, «om Peter og Astrid har nogen æt til det, at deres søn skulde være konge over Norge; og der kan en nu se den falskhet, som denne onde ransflok har faret med.» Efter dette blev Jon Kuvlungs lik jordet ved Mariakirken. Da var det første gang, at kong Sverre og hans hær kom saaledes til Bergen, at hele almuen blev glad derved. Nu var Sverre alene konge over Norge; han var efter dette en tid i Bergen.

110. Østerpaa i Marker[1] kom en flok op, som hadde løpet ned i Viken og der gjort meget ondt, dræpt folk og ranet nogen og brændt for andre. Høvding for denne flok var en mand, som kaldtes Sigurd Brænder[2], og sagdes at være søn av kong Inge Haraldssøn. Sigurd Brænder hadde truffet Jon Kuvlung, og Jon hadde vedkjendt sig frændskapet med ham og budt ham til sig; han sa, at han lignet særdeles meget sin æt, og at han nok vilde vise sig baade daadskraftig og som en, der stundet efter store foretagender. Men Sigurd syntes, at det var litet hold i kuvlungene, og trøstet sig bedre til at raa for land og styre hird, hvad vid og vennesælhet angaar, og det kunde alt trænges imot Sverre prests raad; han sa ogsaa, at om han og Sverre møttes, vilde han litet agte frændskapet med ham eller hans vielse, det tyktes ham, at Sverre gjorde likesaa imot sine frænder; han vilde helst fare alene med sin flok. Han hadde 300 (360) mand en tid, og disse mænd fór litet fredsommelig, hvor de end kom. Da det led paa sommeren, efter Kuvlungs fald, fór bønderne og med dem nogen hærmænd imot Sigurd Brænder, omringet huset, hvor han var, og søkte imot ham og hans mænd i en stue, men de

[1] [Bygdene paa begge sider av grænsen mellem Smaalenene og de svenske landskaper Dalsland og Vermeland. — [2] [Han fik sit tilnavn, fordi han, som det staar ovenfor, hadde brændt for bønderne.

verget sig vel og mandig. Og da de fleste av de mænd, som var inde, var faldt, ropte Sigurd paa dem og bad dem høre paa ham, og da han fik stilhet, sa han: «Nu er det likest, at I vil faa utført eders erende hit, som I ønsker; og I vil fortælle kong Sverre og de andre høvdinger om denne seier, som I har vundet, og at I har fældt fra landet høvdingen for denne flok, Sigurd Brænder, kong Inges søn. Men det er meget mindre frasagn værd, end I tror, om I fælder mig; ti det er med sandhet at sige eder, at jeg heter Hedin, og jeg er søn av Torgrim Rosseprest fra Island; jeg er islænding av hele min æt.» Siden skjøt de imot ham, men han verget sig som en kar. Dog fældte de ham omsider og sa, at han var en overlag modig mand og den haardeste dreng.

111. Om sommeren efter kuvlungens fald kom erkebiskop Eirik til Norge og hadde faat pallium[1] i Rom; han fór nord til sin stol i Nidaros. Den sommer døde Haavard jarlssøn. Det var alle mænds tale at vælge til biskop i Stavanger Nikolas Arnessøn i Stovreim, kongsbror[2]. Kong Sverre talte imot. Men da Nikolas fik vite dette, sendte han brev til dronning Margret, og deri var talt baade fagert og ydmygt om kong Sverre og om hende, og at han regnet frændskap med hende[3]. Dronning Margret spurte kong Sverre om, hvad han mente om dette, og nævnte Nikolas's gode løfter; men kongen sa, at han hadde ikke lyst til at gjøre ham til større mand, end han nu var, og han ventet, at om han fik nogen magt i Norge, større end han forut hadde, da vilde han ha samme hug imot ham, og ikke vilde hans troskap vokse, om han end fik høiere værdighet, end han nu hadde. Dronningen bad, at kongen ikke skulde staa ham imot, og nævnte, hvor meget Nikolas hadde mistet i striden mellem ham og kong Magnus ved sine frænders fald, og sa, at det var den bedste bot at gjøre ham til fyrstelig mand indenlands; han vilde ikke vise nogen utroskap, naar han la sine vaaben ned og blev en kirkeviet mand. Kongen svarte, at han fik føie hende i dette; «men jeg tror ikke, at det vil vare længe, før vi begge og mange andre vil angre det.» Efter dette kom det et brev fra kongen om, at Nikolas skulde vies til biskop; det blev nu gjort saa, at erkebiskopen vidde Nikolas til biskop. Ved denne tid døde biskopen[4]

---

[1] [Tegnet paa den erkebiskopelige værdighet, et bredt, korsformet baand, som bæres om halsen og hænger ned foran brystet. — [2] [Nikolas var søn av Arne paa Stovreim, som var gift med Ingerid, Harald Gilles enke, og halvbror av kong Inge. — [3] [Dronning Ingerid var datter av den svenske konge Ragnvald Ingessøn. — [4] [Helge.

i Oslo, og derefter fik Nikolas lov av erkebiskopen til at sætte sig i stolen i Oslo. Biskop Njaal blev da siden viet til Stavanger; han var biskop der[1].

112. Da erkebiskop Eirik kom til stolen i Nidaros, tok korsbrødrene[2] vel imot ham. Derefter prædiket han i koret haarde ord om birkebeinerne; og straks var det mange av hærmændene, som ærgret sig over slik tale, og det blev uvenlig stemning mellem dem. Snart kom det op mange tvistemaal mellem kong Sverre og erkebiskopen, ti kong Magnus og Erling jarl hadde, saalænge de styrte riket, latt den sak ligge, som erkebiskopen hadde faat istand med bønderne, at naar erkebiskopen hadde bøter at ta, da skulde i disse betalinger regnes efter sølvmerket øre, men forut hadde samme sakøre været regnet som i kongens saker[3]. Erling jarl hadde fundet sig i dette, fordi erkebiskopen vilde vie hans søn Magnus til konge; men da blev ørebetalingen fordoblet. Kong Sverre krævde av erkebiskopen, at den gamle ret skulde staa ved erkebiskopens saker saa som ved kongens saker, og mente, at Erling Skakke vel ikke hadde ret til at bryte den hellige kong Olavs lov, for at hans søn kunde bli viet til konge, det han ikke hadde nogen ret adkomst til; ti aldrig, siden kristendommen kom til Norge, og heller ikke i hedensk tid, hadde det hændt, at den var konge, som ikke var konges søn; det er ogsaa forbudt i de landslove, som den hellige kong Olav satte. «Om det end var kjøp mellem erkebiskop Øystein og Erling jarl, at erkebiskopen skulde vie hans søn til konge, men Erling jarl skulde gi lov til, at erkebiskopen fik frem alle de ulovligheter, som han kunde opnaa hos bønderne ved sin magt, saa synes

[1] [Om bispevalget i Stavanger er foregaat paa den maate, som sagaen fortæller, er meget tvilsomt. Der findes et brev fra erkebiskop Eirik i Nidaros, til paven, skrevet fra Danmark aaret efter hans indvielse, altsaa 1190 (trykt i Diplomatarium Norvegicum VI nr. 3). Erkebiskopen fortæller, at da han kom tilbake fra Rom, holdt han møte for at vælge en ny biskop over den kirke, hvis biskop han selv før hadde været, nemlig Stavanger. Geistligheten og folket utpekte enstemmig en dertil skikket person (Nikolas Arnessøn?). Da kongen (Sverre) ikke hadde været tilstede og avgit første stemme, kasserte han valget og tvang geistligheten og folket til — under indsigelse fra Eirik — at vælge en anden person (Njaal?), som stod i begrep med at gifte sig for anden gang. Men da pave Hadrianus (det vil sige Nikolaus Brekspeare, der som legat kom til Norge) med apostolisk myndighet hadde forbudt dette, vaaget erkebispen ikke at foreta indvielsen. Paa et bispemøte, som maa ha været holdt 1189 eller 1190, nævnes ogsaa Njaal som biskop i Stavanger. Det ser saaledes ut, som om Njaal har været Sverres kandidat til bispestolen i Stavanger, mens kirkepartiet og erkebispen holdt paa Nikolas. Da Helge i Oslo døde i 1190, blev imidlertid Nikolas biskop der. Han blev først indviet $^{20}/_{7}$ 1194. — [2] [Korsbrødre eller kanniker (lat. canonici) kaldtes medlemmene av domkapitlet, som valgte biskopen eller erkebiskopen. — [3] [Den øre, hvorefter der regnedes ved betalingen av kongens sakøre (sakmetinn eyrir), var halvt saa meget værd, som naar øren blev beregnet i sølvværdi (silfrmetinn eyrir).

det mig dog, som om dette hverken var gjort efter Guds eller landets lov. Men i andet fald, hvis du, erkebiskop, vil øke din ret saa meget, da vil jeg, at du gir lov til, at jeg likesaa meget øker kongens ret, og da faar du ansvaret for Gud og bønderne og landsfolket for, hvor rettelig landsstyrelsen gaar i landet.» Erkebiskopen negtet dette, men vilde ha sin ret og sa, at Guds ret skulde stadig vokse, men aldrig forringes. «Men I, herre, har den ret og den lov, som I har svoret til, men bærer selv ansvaret for Gud og mænd, om I holder den ed, ti aldrig har øre-regningen vokset i kongens ret.»

113. Efter kong Magnus's fald spurte Eirik kongssøn efter hos kong Sverre, sin bror, om han vilde gi ham større navnbøter, end han hittil hadde, og dermed en del av riket. Men kongen bød ham være inden hirden og ha et følge som lendermænd, men dog at være den ypperste av dem alle i hæder; derimot undslog han sig ved at dele landet. Eirik fandt sig ikke vel i dette, men det blev dog derved for en tid. Han holdt et stort følge, men da han holdt sine mænd godt og ikke hadde store landindtægter, kom han tilkort paa penger.
Næste vinter gjorde han sig rede til utfærd fra landet og fór i austerveg for [1185]
at herje paa hedenske lande. Paa denne færd gav mange hærmænd sig med ham; de hadde fem skibe: et skib styrte Assur prest, et andet Tjodolv Pik, et tredie Hermund Kvaada. De styrte om sommeren i austerveg til Estland[1] og herjet ved de steder, som heter Vikar[2] og Tunta[3]; de fik meget gods og vendte om tilbake til Gotland; der kom de i strid med sakser[4] og vandt av dem to kogger og tok der en mængde gods. Derfra fór de til Svitjod og fandt der kong Knut; hos ham blev de mottat vel, og han gav Eirik et langskib, inden han seilte bort. Eirik og hans mænd fór temmelig voldsomt paa tilbakereisen gjennem Sveavælde og Danevælde; de kom tilbake om høsten og hadde
da 11 skibe. Ravneberg-høsten, da kong Sverre var i Viken, skiftet han land [1188]
med sin bror Eirik; han gav ham land østenfra Svinesund og nord (vest) til Rygjarbit[5], og dertil hele Oplandene; han gav ham dermed jarlsnavn. Efter dette fik Eirik sig en hird og blev en stor høvding; Aasa het hans hustru.

---

[1] [Korstogene til Estland begyndte ved denne tid. I 1184 utgik der i Skaane almindelig opbud mot esterne. — [2] [D. e. Wiek i kredsen Hapsal i den vestlige del av Estland. — [3] [Stedet kjendes ikke med sikkerhet. — [4] [D. e. kjøbmænd fra Sachsen og Westfalen, som alt ved denne tid i større mængde bodde i Visby. — [5] [Rygjarbit, nu Gjærnestangen, var grænsen mellem Agder og Grenland og i det hele mellem det østenfjeldske og det vestenfjeldske Norge.

114. Simon Kaaressøn og Ølve av Gudrann[1] og de flokkehøvdinger, som hadde været hos kuvlungene, hadde faret syd til Danmark; men en fór øster
[1189] til Marker og dvælte der sommeren efter. Men da det led paa vinteren, søkte de til Danmark og fandt der Simon Kaaressøn[2]; han hadde med sig en søn av kong Magnus Erlingssøn. De reiste da straks en flok og fik mange folk.
[1190] De fór om sommeren nord i Viken og hadde 16 skibe. De fór med voldsomhet og rante baade bønder og kjøbmænd, og fór saaledes vestover gjennem Viken. Derpaa seilte de ut over Folden og nord (vest) til Agder og rante der; de søkte saa ind mot Tunsberg. Eirik jarl var oppe i landet, og det var ikke mange birkebeiner i Viken. Men da tunsbergmændene spurte disse tidender, skaffet de sig skibe — de hadde nogen langskibe og byrdinger — og la skibene foran bryggerne; derpaa fordelte de folk paa skibene og rustet sig til at verge byen. Den flok, som Simon hadde, kaldte folk vaarbelger[3]. Og da Simon spurte, hvad tunsbergmændene holdt paa med, og at de samlet folk, da trøstet han og hans mænd sig ikke til at fare dit, men seilte tilbake øster over Folden. Nu fik tunsbergmændene vite dette; da løp de paa sine skibe og satte efter vaarbelgene; for deres hær raadde Torlak Ulvgestssøn, Ulv Svarte og Aasleiv bonde[4]. Simon og hans mænd fór nu østover for at komme unda, men tunsbergmændene fór efter dem og fandt dem syd ved Tristein[5]. De la straks imot dem, og det blev der en stor og haard kamp; bønderne hadde større og bordhøiere skibe. Og da denne strid hadde holdt paa en stund, snudde mandefaldet sig imot vaarbelgene, og deres skibe ryddedes. Dette møte endte saaledes, at der faldt Simon Kaaressøn, Ølve av Gudrann og de fleste av deres hær, saa at kun faa kom unda. Paa det skib, som Simon Kaaressøn hadde styrt, fandt de nede under tiljerne i forrummet Vikar, vaarbelgenes konge, han var faa vintre gammel[6]; de dræpte ham straks.

---

[1] [Nu Gurann i Botne prestegjeld ved Holmestrand. Gaarden kaldes i sagaen Goðrann, d. e. «gudehuset». I samme sogn er gaardene Guaaker og Gudum, som ogsaa minder om hedensk gudsdyrkelse. Paa Gurann har da rimeligvis alt i hedensk tid hovgoden og den fornemste mand i Botne bodd. — [2] [Han hadde fundet tilhold hos en mand ved navn Sven Torkilssøn, muligens i Halland, hvor flygtningene fra Marker hadde lettest for at samle sig. — [3] [Tilnavnet skrives paa oldnorsk várbelgr (med lang a) og ikke varbelgr. Det er uten tvil nedsættende og betyder rimeligvis «vaarskind»; saa kaldtes de, dels fordi flokken var stiftet om vaaren, og dels fordi skind av dyr om vaaren er mindre værd end om vinteren. — [4] D. e. husbonde. — [5] [Sagaen har Bristeinn; dette er vistnok feilskrift for Þristeinn; Tristeinen kaldes nogen smaaøer syd sydøst for Akerøen, vestlig i Hvalergruppen. — [6] [I den latinske beretning om de danskes og nordmændenes færd til det Hellige Land (Profectio Danorum in terram sanctam, kap. 13) siges det, at vaarbelgenes konge var søn av en dreier i Danmark. Dette skrift er forfattet av en nordmand omkr. 1200.

Tunsbergmændene fik i denne færd megen hæder og meget gods, og fór derefter hjem.

115. Men i det samme aar, da vaarbelgene faldt, fik Eirik jarl sott; han [1190] var da i Tunsberg. Og da sygdommen fik overhaand, gav han sig i kloster og tok munkeklær. Han døde, da han hadde ligget i fem nætter, og den samme dag døde hans hustru Aasa, men to nætter senere døde deres søn, som het Magnus. Det blev der talt mangt og meget om disse tidender; det var mange mænds tale, at vonde mænd visst hadde gjort dem svik og voldt deres død. Efter det tok kong Sverre under sig det rike, som Eirik hadde hat, og satte sysselmænd over det. Litt efter døde Ivar Silke.

116. Den samme sommer, da Eirik jarl var død, reiste det sig en flok øster paa Marker; høvdingen for denne flok var en mand, som blev kaldt Torleiv Breidskjegg, og sagdes at være søn av kong Øystein Haraldssøn, og det skulde være jertegn derom, at det mellem herderne paa ham var et ar, grodd i kors [1]. De kom ned i Viken og fór fredsommelig og kjøpte sig mat og andet, som de trængte. Torleiv Breidskjegg hadde været munk; denne flok hadde liten styrke. De fik snart smaat om penger, og det var da nogen i flokken, som stjal, da det var forbudt dem at rane. Det tyktes mange mænd at ha spurt, at Torleiv var en saa vis mand, at ikke noget kom uventet paa ham, og desuten, at han var saa sedelig, at hans liv lignet mere munkenes regel end lægmænds levnet; det sa folk ogsaa, at han var saa veltalende og kunde tale saa fagert, at ingen mand, som hørte hans tale, kunde vredes paa ham. Men dette var dog alt den største løgn og digt, som det siden viste sig. Denne flok var oppe paa Marker om vinteren efter; og den næste sommer fór bønderne imot dem, der de laa i en skog om natten. Det viste sig da, at det ikke [1191] var sandhet om Breidskjegg, hverken at han visste forut om angrepet, og heller ikke at han da talte slikt, at hans liv blev hjulpet mere derved end forut. Han blev dræpt der og næsten hele hans følge, men nogen løp paa skogen. Efter Breidskjeggs fald blev det spredt ut, at han var hellig; men Blakk skald talte derimot og kvad dette:

Bjart siges Breidskjeggs kjerte
brænde over graven.
Selv vil høvdingen savne
siden lyset hinsides.

Bedre kan en ei vente
efter hans gjerninger.
Han fik en ussel ende.
Ei slikt taaltes, jeg trodde.

[1] [Kong Øystein var blit dræpt (1157) ved at hugges i kors mellem skuldrene.

Blakk digtet en arvedraapa om Breidskjegg, og dette var stevet deri:

Breidskjegg, mens ham bar jorden,
begge deler eide,
(nu er fredsbryter falden):
fattigst lykke og høiest hovmod.

117. I denne tid var det mange tvistigheter mellem kong Sverre og erkebiskopen. Kongen skjøt stadig sin sak til den landslov, som den hellige kong Olav hadde sat, og til trøndernes lovbok, den som er kaldt Graagaas, og som kong Magnus den gode, Olavs søn, hadde latt skrive. Erkebiskopen henviste til den bok, som er kaldt Guldfjær, og som erkebiskop Øystein lot skrive, og desuten til Guds lov, den romerske [1], og til andet, som han hadde pavens brev og indsegl paa. Det var et tvistemaal mellem dem, at det var gammel lov og sedvane, at kongen og bønderne kunde la bygge kirker paa sine gaarder og paa sin bekostning, om de vilde [2]; for disse kirker skulde de selv raade og sætte prester til dem; men erkebiskopen tok magt og raadighet over enhver kirke, saasnart den var viet, og over alle dem, han tillot messe ved [3]. Kongen krævde her lovens bud, men erkebiskopen negtet det. Da lot kongen paa tinget [4] læse lovboken op; det stod i boken, at naar erkebiskopen fór i sin syssel, skulde han ha med sig 30 mand og 12 skjolder, alle hvite. Da krævde kong Sverre her lovens bud i dette og sa saa: «Erkebiskopen trænger ikke at ha nogen hird eller hærmænd eller fuldskjoldet skib, og han har gaat ikke mindre ut over, hvad loven siger, end at han farer med tyvesætet snekke, og har derpaa nitti mand eller flere, og alle med skjolder; og vi birkebeiner kan nok mindes, at fuldt væbnet tyktes os det skib, som erkebiskopen lot lægge imot os under Hattehammeren. Saa var det ogsaa i Bergen, da vi søkte imot skibene, da var erkebiskopens skib og hans mænd raskere end kongsmændene til at gripe vaaben for at kjæmpe imot os. Jeg vilde synes, at erkebiskopen mere fulgte Guds ret ved ikke at ha nogen hird, som er imot loven, ti ingen vil herje paa ham eller hans stol; han skulde heller koste penger paa at la mænd arbeide i stenbrud og ved stenflytning eller med at hugge sten og holde domkirken ved magt, saaledes som alt er paabegyndt.» Erkebiskopen

[1] [D. e. den kanoniske ret, som var utdannet av romerkirken. — [2] [I den ældste kristne tid i Norge var de fleste kirker privatkirker. — [3] [Peder Claussøn, som synes at ha kjendt en tekst av Sverres saga, som har været noget forskjellig fra den, vi nu kjender, fremstiller i «Norske Kongers Chronica» (Kjøbenhavn 1633), s. 520, dette noget anderledes. Han siger: «Der Erchebisp Erich kom til Erchebisp Stolen, begyndte hand haardeligen at prediche oc skielde paa K. Suerris Krigsfolck, at de icke vilde holde den Christenret, som Erchebisp Øisten hafde ladet skrifue, som indeholt, at Bispens Sagefald skulde dobbelt saa got være som Kongens. Da K. Sverre det hørde, da lod hand forskrifue Erchebispen til Bergen . . . .» — [4] [D. e. Frostatinget, som rimeligvis blev holdt i byen.

svarte saa: «Paven i Rom satte mig til styrer for denne stol og stolens gods; jeg kan derfor godt raa for godset; det er ogsaa Guds og hellige mænds gods. Men sandt er det, herre, at de fleste dugelige mænd tykkes bedre om at være hos mig i fred end at være med eder i ufred og ildgjerninger; ti faa faar nu lov til at sitte i ro. Men om end mine mænd har vaaben og gode klær, da er det deres eiendom, og ikke en penning er røvet; de farer med sindighet, hvor de end kommer. Nu vil det ikke tykkes sømmelig, at det skal spørges i andre lande, at erkebiskopen ikke selv skulde raa for, hvem han skal gi sin mat eller klær. Men eders sysselmænd, som I har tat fra tiggerstien, skal ha saa store følger, som de vil, og fare imot bønderne og mot lov og ret ta baade mat og øl fra dem, og dog skal den, som eier noget, være glad ved, at han ikke blir ranet for mere.» Kong Sverre krævde da lov og ret, og at bønderne skulde lægge dom i saken og dømme efter landsloven, hvor mange huskarler erkebiskopen skulde ha. Efter det fastsatte kongen fem dages frist[1] for de mænd hos erkebiskopen, som var flere, end loven sa, saa at efter fem dage skulde de alle være utlæge og ha forgjort sit gods og sin fred, og kunne dræpes der, hvor de stod. Men da erkebiskopen spurte dette, gjorde han sig rede til at fare bort fra byen meget skyndsomt; han hadde med sig alle sine mænd og det løsøre, som de kunde naa. Erkebiskopen fór da bort, og helt syd til Bergen, og siden syd til Danmark til erkebiskop Absalon[2]; han tok vel imot ham, og han dvælte længe der i god pleie. Erkebiskop Eirik fik den vanhelse, at han mistet sit syn og blev blind[3].

118. Hallkel, søn av Jon Hallkelssøn, var gift med Ragnhild, datter av Erling jarl og Kristine kongsdatter[4]. Hallkel og flere mænd med ham hadde et raad for haanden. Hallkel hadde da litt tidligere tat lendermands ret av kong Sverre. Sigurd, søn av Erling jarl, var frillesøn og var da kong Sverres fostersøn; han hadde da været længe der hos ham og var blit godt behandlet; han visste ogsaa dette raad med Hallkel og Ragnhild. Olav, Harald jarls maag[5], var fremdeles en hovedmand for dette raad med dem. Sigurd het en søn til kong Magnus Erlingssøn og Gyrid, datter av Aslak unge[6]; han var

---

[1] [Det kaldes i sagaen fimtarstefna, d. e. 1) møte, som skal holdes efter 5 dages varsel og forløp; 2) 5 dages varsel, tilsigelse om at gjøre noget inden 5 dage. — [2] [Den navngjetne erkebiskop i Lund og biskop i Roskilde, † 21de mars 1201. — [3] [Erkebiskop Eirik var i Danmark like til Sverres død i 1202. Han resignerte vaaren 1205 og døde 3die mai 1213. Eirik og Absalon hadde været studiefæller i Paris. — [4] [Erling Skakke var gift med Kristina, datter av Sigurd Jorsalfarer. — [5] [Svoger av Harald Maddadssøn paa Orknøene. — [6] [Aslak unge Jonssøn nævnes som lendermand hos kong Øystein 1154.

da kommet i Hallkels og Ragnhilds verge og vern. Det var deres raad, at de gav Sigurd kongssøn i Olav jarlsmaags hænder, og Olav hadde ham med sig i Bergen. Olav var jevnlig i tale med kong Sverre, og ingen hadde nogen mistanke til ham. En gang, da Olavs skib var færdig, sa kong Sverre,efter at de hadde forut været i samtale: «Tro skulde du være mig nu, Olav!» Han svarte: «Hvorfor taler I slik, herre?» Kongen hadde en kniv i haanden, og stak foran sig og sa: «Vore uvenners fylgjer sværmer nu her i nærheten.» Og da Olav gik ut i forstuen, løp den unge kongssønnen til ham. Olav sa: «Nær var det med os nu, fostersøn!» Olav hadde gutten med sig om høsten vester til Hjaltland; han hadde
[1192] store eiendommer der. Da var det gaat 8 vintre fra kong Magnus's fald.

[1193] 119. Vaaren efter fór Olav og Sigurd syd til Orknøene til Harald jarl og fik der god mottagelse. Den samme vaar gjorde Hallkel Jonssøn sig rede og sa, at han vilde fare i vesterviking; han hadde et vel rustet langskib og seilte siden vestpaa til Orknøene. Men da han og Olav jarlsmaag møttes, blev denne sak bragt frem for Harald jarl, at der var søn av kong Magnus kommen, og de bad jarlen, at han vilde yde ham nogen hjælp. Jarlen tok vel imot hans sak og gav ham et godt langskib; kong Magnus hadde været den bedste ven av ham, og jarlen tillot hver mand, som vilde det, at fare til Hallkel og Olav og deres flok. De gav Sigurd kongsnavn, og mange blev ham nu haandgangne og svor ham troskapseder, og det drev en mængde folk til ham, orknøyinger og hjalter. De skaffet sig siden skibe og drog vestenfra om sommeren. Men da de kom til Norge, seilte de straks østover langs landet til Viken og fór hastig; de kom uventet til Tunsberg og fandt der Jon, kong Sverres systrung[1]. De dræpte der Jon og Helge Bring, som før hadde baaret kong Sverres merke; der faldt mange av birkebeinerne. Efter det holdt de ting, og da blev Sigurd tat til konge. Denne flok blev kaldt øyskjeggene[2]. Siden fór de ind til Oslo, og da gik alt landsfolket under dem, og likesaa overalt, hvor de kom i Viken. De fór fredelig og lot enhver raa for sit; men eftersom de hadde en stor hær, men endnu litet av land, saa blev det smaat om penger for dem. De tok da det raad at dra med hele hæren syd til Danmark og kom helt syd til Trave[3]; der vandt de et kjøbmandsskib og tok en mængde gods, mest klæde, men dog meget guld og sølv. Da det blev høst, vendte de tilbake til Norge. Men da Sverre spurte til denne flok, var han i det trondhjemske; han sendte da en stor hær over land til Viken, men somme av høvdingene var forut

[1] [D. e. mosters søn. — [2] D. e. mænd fra øene. — [3] [Elven Trave ved Lübeck kaldes i sagaen Trafn.

i Viken. Da de hørte, at øyskjeggene kom søndenfra til Viken, samlet birkebeinerne sig i Borg[1]; disse var høvdinger der: Sigurd Lavard, kongens søn, Philippus, søn av Birger jarl[2], Haakon Galen, søstersøn av kong Sverre[3], Peter Støyper, Hjarrande Hvida og endda flere flokkehøvdinger; de hadde 300 (360) mand. Øyskjeggene spurte dette og seilte op efter elven og la til ved sletterne utenfor byen, gik op der og fylket sin hær. Men da birkebeinerne saa, hvor stor hær øyskjeggene hadde, flygtet de, men øyskjeggene søkte efter dem og dræpte nogen mænd for dem. Birkebeinerne flygtet op i landet. Herefter fik øyskjeggene ingen motstand i Viken, og da det led paa høsten, fór de nord til Bergen og var der om vinteren og la under sig hele landet like til Stad med skatter og skylder. De vilde la sig kalde gullbeiner[4].

120. Kong Sverre hadde latt gjøre en borg[5] i Bergen paa berget ovenfor biskopsgaarden, og der hadde birkebeinerne om vinteren en stor flok; for den raadde Sigurd Borgarklett[6]. Øyskjeggene gjorde stadig anfald paa borgmændene, men naadde ikke til stort andet end at skyte paa dem; borgmændene skjøt igjen, og øyskjeggene fik oftest skade derav. Mange mænd drev om vinteren til øyskjeggene og blev dem haandgangne. Sigurd jarlssøn hadde om høsten i Viken løpet fra birkebeinerne til øyskjeggene og var nu en av høvdingene hos dem; han blev kaldt en klok mand. Det hændte en helligdag i førstningen av langfasten, at Olav jarlsmaag hørte messe i Olavskirken paa [1194]
Bakken og stod under messen ute ved kirken og hadde lagt haanden op paa kirkestolpen; da drog en mand i borgen en laasbue og skjøt i haanden, saa at pilen stod fast i stolpen; det var et stort saar. Øyskjeggene sendte fra sig sine mænd i sysler og til forskjellige kanter; for de ventet ikke kong Sverre, førend det led paa vaaren. Kong Sverre sat om vinteren i Trondheim og hadde opnævnt leding fra herredene og holdt sig stadig rede, som om øyskjeggene snart vilde komme søndenfra. Hæren laa da om vinteren ute i Gildeskaalen, indtil kongen fór sydover om vaaren ved langefaste; han hadde ikke større skibe end tyvesesser og endda mindre skibe. Kongen fór meget skyndsomt syd til Bergen, og øyskjeggene fik ingen nys om kongens færd, førend han kom nær byen. De holdt ting lørdagen[7] før palmesøndag. Da talte Olav jarlsmaag til hæren og sa: «Nu har vi spurt det om kong Sverres

[1] [D. e. Sarpsborg. — [2] [D. e. Birger jarl Brosa, som var gift med Sigurd Munds søster Brigida. — [3] [Søn av Cecilia og Folkvid Lagmand. — [4] [Saa kaldte de sig paa grund av sine prægtige klær, i motsætning til birkebeinerne. — [5] [Den laa paa en høide litt østenfor kongsgaarden. — [6] [D. e. «borgklippe»; saa kaldtes han vel, fordi borgen kunde stole paa ham. — [7] 2den april 1194.

færd, at han vil snart komme imot os; vi skal nu lægge raad om, enten vi skal bie paa ham her og stride med den hær, vi nu har, eller om I vil gi et andet raad, ti meget av vor hær er borte. Sigurd jarlssøn er med 7 skibe syd i Stavanger, og vi kan da seile unda og søke til ham. Øystein Korp er inde i Sogn med tre skibe, og den hærstyrke vil saaledes være os til liten hjælp.» Da svarte Hallkel Jonssøn: «Det venter jeg, at vi denne gang ikke vil mangle folk imot kong Sverre, hvis det ikke kommer til at skorte os mere paa gode raad, eller større vanskjæbne vil falde os til del i vort skifte, end vi kan tænke. For de fleste synes raadene mig at ha svigtet imot kong Sverre, og det venter jeg, at vi vil seire over ham, hvis vi ikke raser frem uten raad, og det maa vi vogte os for, ti vi kan ikke mindre vente det end de mænd, hvem slikt før har hændt.» De fleste hadde ogsaa mest lyst til at stride; de gik da til skibene og rustet sig, satte viggyrdler paa skibene og la, da det led ut paa kvelden, ut til Florevaag[1] og laa der om natten. Men kong Sverre kom den samme aften efter solefald nær til Bergen; han steg da ned i en skute og rodde ind til byen; men den øvrige hær rodde syd til Gravdal den ytre vei. Kongen fik da fuldt nys om, hvad øyskjeggene holdt paa med; han gik iland ute i Holmen og op til Kristkirken. Der fik han den tidende, at biskop Paal[2] var død samme dag, og hans lik stod da der i kirken. Siden fór kongen op til borgen og sa til borgmændene, at de skulde skaffe ham folk til kampen. Kongen var en kort stund i byen og rodde sydover efter sin hær; derefter la de skibene syd til Kvarvsnes. Siden fór kongen paa en baat ut til Florevaag for at speide efter øyskjeggenes vagt; han hørte da deres samtale og Hallkells og de andres plan, at de vilde stride, naar det lysnet. «Det er mit raad,» sa Hallkel, «at tenge vore skibe sammen; da vil vore folk bedst følge hverandre. La os først gjøre en stenrid mot dem, saalænge det rækker, dernæst skal vi la skudvaabnene gaa, og saa skal vi søke ind imot dem med huggvaaben; da vil det snart bli avgjort. La enhver kjæmpe, som han kan, og Gud vogte os da!» Kong Sverre fór da tilbake til sine mænd og sa dem hele øyskjeggenes plan og ordning. «Det synes mig et godt raad at lægge mot dem straks — heller end at de skal forekomme os — og da vil de ikke være forberedt til at ta imot os. Nu skal vi,» sa han, «merke alle vore skibe og knytte lin-

[1] [Sydlig paa Askøen ved Bergen. — [2] [Han hadde været kong Øysteins kapellan, indsattes efter biskop Sigurds død (1156) av kong Øystein, fordreves siden av kong Inges biskop, Nikolas, men blev siden enebiskop og flyttet 7/9 1170 den hellige Sunnivas levninger og dermed officielt bispestolen fra Selja til Bergen.

baand om forstavnene, hvis vi lægger imot dem, før det er lyst. Vi skal ogsaa være vare under angrepet, eftersom vi har at kjæmpe med bordhøiere skibe; vi vil holde vore skibe løse i førstningen, mens de er mest hidsige. Vogt eder da vel og dæk eder først, og la dem kaste sine vaaben overbord. Ta vel vare paa eders vaaben og aarer, ti dem vil vi trænge, hvem der end seirer.» Kong Sverre hadde 20 skibe og noksaa smaa, men øyskjeggene hadde 13[1] skibe, de fleste store. I dagningen laa øyskjeggene i Florevaagen uten tjeld; dernæst kastet de landtaugene og rodde ut av vaagen. De la tauger mellem sine skibe baade forut og agter, rodde alle skibene frem jevnsides og vilde da søke efter kong Sverre; men fordi det var mørkt, saa de ikke noget, førend kong Sverres skibe løp imot dem. Da ropte begge hærer straks hærrop. Da grep øyskjeggene ivrig til taugene og drog skibene sammen, mens de løp frem for mastene. Da drev hvert skib paa aarerne til et andet og brøt dem sønder. Siden drog de alle sine skibe i tengsler; da rendte ogsaa birkebeinernes skibe til, og straks tok striden paa. Øyskjeggene søkte hidsig frem, men birkebeinerne skjøt skjolder over sig saa tykt, at en ingensteds saa dem; de lot skibene vike litt tilbake og søkte at erte fienden ved smaaangrep; det var let at se, at de var vante til dette arbeide, saa veløvet som de handlet. Men da øyskjeggene begyndte at bli trætte, og den stridestes kudkamp næsten stanset, egget kong Sverre birkebeinerne og ropte: «Staa nu op og ta eders vaaben; vær nu birkebeiner og la se, hvorledes eders vaaben biter!» Da reiste birkebeinerne sig op under skjoldene og gjorde et haardt anfald; somme kastet sten, men nogen skjøt, og de la nu fast til. Men øyskjeggene tok meget kraftig imot dem, og nøt nu godt av, at det var forskjel i bordhøiden. De haket stavnljaaer fast i kongsskibet, dræpte stavnboerne og tok merket[2]; og de ryddet næsten hele skibet agterover imot masten. Men da de laget sig til at entre, egget kongen sine mænd; birkebeinerne søkte saa modig frem imot dem, at øyskjeggene vek unda; nogen blev dræpt, men nogen kom sig tilbake til skibene sine. Birkebeinerne fik da løst sine skibe fra, de hadde én færd alle de, som hadde ligget saa nær storskibene, at øyskjeggene hadde haket sig fast ved dem, saa at paa den maate nogen av birkebeinernes skibe blev ryddet; denne strid var meget blodig, og det faldt flere paa kongens side. Siden la birkebeinerne sine skibe fra. Da sa kong Sverre: «Hold eder vel, gode venner! Ikke vil de gjøre os mange slike ri'er. La os være ved godt

[1] [I et andet haandskrift siges det, at de hadde 14 skibe. — [2] [Sverres merke het Sigrflugan (Seierfluen, d. e. ravnen).

mot, de er nok ikke mindre tandsaare end vi.» Men da øyskjeggene saa, at birkebeinerne la sine skibe fra, trodde de, at de vilde fly. Da sa Olav jarlsmaag: «La os nu ta vel fat, ti nu er de rædde, og jeg ser, at saa gaar det de fleste, som kommer ut for overmagt. La os nu nytte vor seier, og hug I nu tengslene og forfølg dem som mænd.» Alle hadde lyst til det, og saa blev nu gjort. Men da skibene løsnet fra hverandre, og de skulde ro til, savnet de aarerne, og skibene drev da for strømmen hvert for sig. Birkebeinerne rodde nu til og la to eller tre skibe om ett, og i det samme kom mændene inde fra byen; de hadde et langskib, og paa det var det 90 mand, alle i ringbrynjer. Dette folk kom vel til nytte, og nu ryddedes øyskjeggenes skibe, og efter hvert som et ryddedes, gik birkebeinerne av smaaskuterne og op paa de større skibe. Øyskjeggene hadde sat Seierfluen, kong Sverres merke, op i stavnen paa høvdingeskibet; birkebeinerne saa da fuldtvel, hvor de hadde at søke efter det, og de trængte da fast frem der og stanset ikke, førend de naadde merket, og dernæst gik de op paa skibet og ryddet det langs stavnene; men Sigurd kongssøn løp overbord og blev dræpt svømmende. Da rodde Loden, søn av Paal Smaattauga, og Hallvard Bratte bort med to skibe. Olav jarlsmaag løp ogsaa overbord, da hans skib var ryddet, og svømmet til lands; men birkebeinerne vadde ut imot ham og dræpte ham, inden han kom paa land. Hallkels skib blev sidst ryddet, fordi det var bedst bemandet og hadde de høieste sider; Hallkel faldt paa sit skib og de fleste av hans folk. Der faldt næsten hele øyskjeggenes hær undtagen de, som fik grid. Kongen hadde sagt, at det ikke skulde synges messer i byen, førend han kom fra slaget, hvis det ikke varte altfor længe. Kongen rodde nu ind til byen og lot føre alle skibene med sig; det faldt saa til, at det var høimessetid, da kongen kom fra slaget; det blev da straks sunget messer, efterat han var kommet. Litt efter slaget døde Baard Guttormssøn og Benedikt Litle og end flere hærmænd. Litt senere fandtes Sigurds og Olavs lik. Da lot kong Sverre vise frem for mængden Sigurds lik og sa, at det var liket av den høvding, som denne flok hadde hat, og bød at jorde liket søndenfor sanghuset i Mariakirkegaarden. Der blev gjort en stor grav, og i den blev lagt øyskjeggenes lik, men øverst Olav jarlsmaag. Det er mænds tale, at det ikke har været noget slag, hvori folk har vundet seier imot saa meget høiere skibe, som i Florevaag; det kom av den store forskjel i dygtigheten til at utføre angrep, og aarsaken var, at birkebeinerne var mere vante til slag; men øyskjeggene var djerve imot vaaben og litet varsomme til at dække sig. Men da Sigurd jarlssøn spurte disse tidender,

snudde han sydover langs landet og seilte øster i Viken og derfra til Danmark; en del av hæren fulgte ham, men nogen spredte sig ymse veier og nogen gik til grid. Øystein Korp seilte vester over havet.

121. Erkebiskop Eirik og erkebiskop Absalon sendte mænd med brev syd til Rom til paven; i dem var skrevet alt om kong Sverre efter erkebiskop Eiriks og hans mænds vidnesbyrd, saa og om alle de sammenstøt, som hadde været, inden erkebiskopen fór fra sin stol[1]. Fra paven kom slike svar, som erkebiskopen hadde sendt bud efter, at paven lyste ban over kong Sverre, hvis han ikke lot erkebiskopen faa alt slikt, som han krævde med rette. Dette brev lot erkebiskopen læse op i Danmark, og lyste hver søndag oppe i koret ban over kong Sverre. Men da kong Sverre spurte dette, talte han ofte paa tingene om denne sak og sa saa, at det var opspind av danerne, men ikke pavens ord, og han tænkte, at Eirik den blinde ikke kunde lyve ham fra hans kongedømme; «og det ban og den forbandelse, som han forkynder imot mig, det har nu faret i øinene hans, og derfor er han nu blind. De kommer i ban, som gjør bans verk; men jeg er kongssøn og med rette kommet til dette land og rike. Jeg har ogsaa utstaat mangen møie og fare, inden jeg naadde dette rike, og ikke vil jeg nu opgi det for disse sakers skyld. La Eirik fare hjem til sin stol, om han end er blind, hvis han vil holde landets love, saa som de skal staa i dette land; men om han end hadde der begge de øine hele, som han nu er blind paa, og dertil hadde viljen til at se det rette, saa vil jeg ikke bryte den hellige kong Olavs lov for hans skyld, om han end stadig bander eller forbander sig.»

122. Kong Sverre fór litt efter paaske øster efter Sigurd jarlssøn og vilde drive fra hverandre den flok, som holdt sig sammen. Han fór om vaaren helt øster til Konungahella. Da kom pavens sendemand, legaten[2], og hans følge-

---

[1] [Erkebiskop Eirik hadde kort efter sin ankomst til Danmark sendt en skrivelse til paven og fortalt om sit mellemværende med kong Sverre. Dette brev findes endnu bevart i avskrift og er trykt i Diplomatarium Norvegicum VI, nr. 3. Det er skrevet i 1191 av Eiriks og Absalons ungdomsven, franskmanden Vilhelm fra St. Genovefas kloster i Paris, som var kommet til Danmark og blit abbed i det av Absalon grundlagte kloster i Æbelholt i Nordsjælland. Brevet er rettet til pave Clemens III ($^{19}/_{12}$ 1187—$^{27}/_{3}$ 1191). Der kom imidlertid, vel paa grund av pavevalg, idet Celestinus III ($^{30}/_{3}$ 1191—$^{7}/_{1}$ 1198) efterfulgte Clemens III, foreløbig ikke svar paa dette brev. Derfor har sandsynligvis Eirik og Absalon paany sendt bud til Rom. Nu tok paven 15de juni 1194 erkebiskop Eirik og hans efterkommere under apostolisk vern og stadfæstet alle friheter og rettigheter for den norske kirke (trykt i Diplomatarium Norvegicum II, nr. 3). Desuten har paven muligens ogsaa sendt en anden skrivelse, som nu ikke findes længer, og hvori han satte Sverre i ban. Det er disse breve, sagaen henviser til. — [2] [Navnet paa denne legat kjendes ikke, og det er tvilsomt, om han virkelig var utsending fra paven.

svender dit. Kong Sverre bød dem til sig og hadde legaten i gjestebud hos sig. De talte sig imellem om mange ting, og kongen forespurte sig hos legaten, om han skulde være villig til at gi ham kongsvigsel og krone ham; men legaten svarte ikke uvillig paa dette. Men da de andre prester fik nys om denne avtale, sa de til legaten, at kongen var uforlikt med erkebiskopen, og at denne var borte fra sin stol, og at legaten ikke skulde vie ham eller samtykke i dette. De fandt det til saker imot kongen, at han forut hadde været viet til prest, og desuten, at han hadde tat en egtehustru, og dog hadde han i forveien en anden, som han hadde faat efter loven, og de levde begge; og mange andre ting hadde de til baktalelse imot kongen. Men næste gang, da kong Sverre kom i tale om denne sak med legaten, negtet han at vie kongen og bad ham forlike sig med erkebiskopen, og sa, at han skulde da vie ham. Da svarte kongen: «Jeg ser, hvad dit erende er her i landet, det samme som mange andre falsknere har, at de løper hit fra utlandet og vil skaffe sig gods, men spotter vort rike, naar de kommer bort. Nu vil jeg, at du skal fare bort fra dette land, og jeg vil ikke, at du ved svik skal faa penger av mine undersaatter her i mit land.» Efter dette fór legaten bort.

123. Kong Sverre reiste tilbake nord i Viken. Kongen sendte mænd efter biskop Nikolas, og da biskopen kom til kongen, kaldte kongen ham til enetale og sa ham, at han hadde faat visshet for, at alle de svikeraad, som Hallkel og hans fæller hadde hat imot kong Sverre, de var først kommet op fra biskopens tungerøtter; dette bar kongen paa ham med tydelige beviser. Biskopen negtet og talte imot, men kongen sa, at det ikke vilde nytte ham, han visste forut sandheten. Kongen truet ham med haard medfærd og kaldte ham drottensviker og landraademand. Biskopen bad kongen om skaansel, lovte ham troskap og tilbød at binde den med eder og svorne løfter, og lovte, at han skulde bøte vel alt det, som han hadde syndet, saaledes som kongen selv vilde kræve, og han var da meget myk. Kong Sverre tok biskopen med sig nord til Bergen. Kongen sendte bud til biskop Tore av Hamar[1], at han skulde som snarest komme til Bergen; han gjorde saa. Der kom ogsaa biskop Njaal fra Stavanger. Der blev det talt om valg, hvem som skulde vælges i stedet for biskop Paal i Bergen. Da blev en mand valgt, som het Martein og var hirdprest hos kong Sverre; han var engelsk av al sin æt, og en sjelden god klerk. De vidde ham til biskop med kong Sverres raad; disse biskoper var til-

[1] [Tore blev indviet til biskop i Hamar 1189—90, mens erkebiskop Eirik endda var i Norge. Han hadde i sin ungdom studert i Paris og nævnes som fælle til abbed Vilhelm i Æbelholt.

stede: biskop Nikolas, biskop Tore, biskop Njaal. Biskop Nikolas var da i meget venskap med kong Sverre; han var da ogsaa formand med kongen for alle de raad, som kongen vilde la utføre. Det blev da gjort et stort gjestebud i kongsgaarden, og det blev avtalt, at disse biskoper skulde gi kong Sverre vigsel og krone ham. Det gik ogsaa frem, at de vidde ham til konge paa apostlene Peters og Paulus's dag[1]; da tok han kronen, og biskop Nikolas var hovedmand ved vigselen. Kongen gav dem alle gode gaver, og de skiltes i meget venskap[2].

124. Vinteren forut var paa Island biskop Torlak den hellige død[3], og den samme sommer kom Paal[4], søn av Jon Loftssøn, ut fra Island; han var om vinteren i Norge nord i Nidaros. Vaaren efter fór han landeveien øster til [1195]
Viken. Han traf kong Sverre i Oslo; der hadde han sittet om vinteren. Paal fór derefter syd til Danmark og fik biskopsvigsel av erkebiskop Absalon og fór samme sommer tilbake til Norge, og saa nord til Bergen. Kong Sverre fór om vaaren nord til Bergen; der var da avtalt et stevne, at alle de biskoper, som var i Norge, skulde komme dit til raadslagning med kongen; ti erkebiskop Eirik hadde sendt sine breve nord i Norge og stevnt alle biskopene fra Norge til sig. Da kom alle biskoper til Bergen; dit kom ogsaa biskop Paal[5]. Den forrige sommer hadde kong Sverre tænkt paa at sende en hær

[1] [29de juni 1194. — [2] [Den engelske historieskriver Robert av Hoveden, som levde i slutningen av 12te aarhundrede, har paa latin skrevet «Henrik II's historie», som er en fuldstændig Englandshistorie indtil 1201. Han har ogsaa ved aar 1194 en delvis forvansket beretning om Sverres kroning: «I dette aar lot Sverre, Norges fyrste, sig krone til konge i Norge mot pavens forbud. Da erkebiskop Eustacius (ɔ: Eirik) av Nidaros hørte om dette, vilde han heller gaa i landflygtighet end delta i denne kroning; han gik bort, og den før nævnte Sverre, søn av Sigurd, forhen konge i Norge, bød, at alle Norges biskoper skulde komme sammen til Bergen paa apostlene Peters og Paulus's dag for at krone ham. Mellem dem var en biskop i Viken ved navn Nikolaus. Han sa, at han paa grund av sin erkebiskops fravær ikke vilde ta del i kroningen; da Sverre hørte om dette, lot han denne biskop gripe og binde til et skjær i havet, saa at havets bølger næsten trængte ind i munden paa ham. Saaledes skræmt gav denne biskop samtykke til Sverre Birkebains vilje og salvet og kronte ham til konge i Bergen paa apostlene Peters og Paulus's dag, idet biskopene Martin av Bergen, Eirik (ɔ: Njaal) av Stavanger, Thore av Borgund (ɔ: Hamar) og Absalon (!) var tilstede og bifaldt det. Da paa samme dag denne Sverre, konge og prest, holdt maaltid paa kongelig vis med biskoper og stormænd, lot han hugge hodet av Sigurd, søn av Norges konge Adestan (!), og lot det bære frem for sig og sine gjester.» — [3] [Biskop av Skaalholt, † 23/12 1193. — [4] [Biskop Paal var søn av den mægtige islandske høvding Jon Loptssøn av Odda-ætten. Jons far var gift med Thora, en datter av Magnus Barfot. Biskop Paal var født 1155 og valgtes til biskop 1194. Han blev 25/3 1195 viet til prest i Hamar og blev søndag 23/4 1195 viet til biskop i Lund av erkebiskop Absalon. Han kom samme sommer tilbake til Island og døde 29/11 1211. — [5] [Møtet i Bergen maa ha været holdt forsommeren 1194.

vesterpaa til Orknøene for at gjengjælde orknøyingene deres svikeraad. Men da dette spurtes vester i øene, tok Harald jarl [1] og biskop Bjarne [2] det raad for dem, at jarlen drog vestenfra, og med ham Bjarne biskop og alle de bedste mænd fra Orknøene. De kom til Norge ved dette biskopsmøte. Nu holdt høvdingene stevner og avtaler mellem sig, og det raad blev tat at sende mænd med breve til paven. For disse breve blev kong Sverres og alle de biskopers segl sat, som var tilstede der og før er nævnt. Til den færd valgtes Tore biskop og med ham Rikard Svarte-mester [3]; de fór med disse erender til pave Celestinus [4].

125. Efter dette bragte kong Sverre og Harald jarl sin sak paa tale. Det var da stevnt ting ute paa Kristkirkegaarden, og hirden stod rundt om kongen, men nogen av dem sat der fremmenfor. Da stod fremdeles mange mænd utenfor, og der var jarlen. Han tok til orde og sa: «Her er nu en stor mængde gode mænd kommet sammen. Jeg kunde nok trænge i min sak gode tilrop av mugen. Jeg er nu saa gammel, som I kan se paa mit skjeg, og jeg har kommet for mange kongers knæ, stundom med stor kjærlighet, men ofte med vanskelige saker. Nu har jeg faat en ny vanskelighet for haanden, min herres, kong Sverres vrede. Men jeg volder dog mindre den sak, end det blir mig tillagt. Ikke raadde jeg for, at flokken reiste sig, men sandt er det, at jeg ikke kjæmpet imot. Men ikke kunde jeg lægge mig ut med alt folket der i landet, saalænge jeg skal være jarl derover. Og ikke gjør orknøyingene alting efter min vilje, mange løper ut fra Orknøene og herjer paa Irland eller Skotland eller raner kjøbmænd, altsammen mot min vilje; og dog er det sagt, at jeg ikke er uvillig til at revse. Men ikke skal jeg herom føre lang tale; efter det, som nu er gjort, da lægger jeg alt i Guds og eders vold, herre.» Efter denne tale gik jarlen frem mellem mændene og faldt kongen til fote. Kongen saa sig om, tok sent til orde og talte: «Stort hærløp gjorde de i Norge, som reiste en saa sterk flok, som øyskjeggene var, og sendte den hit i landet; det var meget gjort imot min og mine mænds vilje. Men nu er jarlen kommet hit,

---

[1] [D. e. Harald Maddhadssøn (1139—1206). — [2] [Den navngjetne skald og sagamand Bjarne Kolbeinssøn blev biskop paa Orknøene efter sin forgjænger Viljalms død i 1188; han døde selv 15/9 1223. — [3] [Rimeligvis en engelsk benediktinermunk. — [4] [Da denne færd blev kjendt i Danmark, skrev abbed Vilhelm i Æbelholt et brev til paven; i dette minder han om, at paven 18de november foregaaende aar høitidelig bansatte de biskoper, som hadde kronet tyrannen (ɔ: Sverre), og beder ham om ikke at la sig besnære av deres opdigtelser mot erkebiskop (Eirik), men at la dem bøte for sin forseelse. Brevet er trykt i Diplomatarium Norvegicum VI, nr. 4.

som I kan se, og nu angrer han det onde, som han har gjort imot os, og beder om miskund; det vil jeg vise ham, ti jeg kan ogsaa trænge til, at den almægtige Gud viser større miskund imot mig, end jeg har fortjent. Staa op, herre jarl, og vær i Guds og min grid. Men vore forliksvilkaar skal jeg sætte frem, naar det er bedre tid til det.» Kong Sverre lot skrive hele det forlik, som han gjorde med Harald jarl; han lot ogsaa optegne alle de jorder og eiendommer i Orknøene og paa Hjaltland, som hadde faldt i kongens gaard og som de mænd hadde eid, som faldt i Florevaag. Han satte tre vintres frist, da de dødes frænder skulde ha løst jordene med løsøre, men det, som da ikke blev løst, skulde alt falde i kongens gaard til evig eie. Kong Sverre tok under sig hele Hjaltland med skatter og skylder; han satte Harald jarl over Orknøene med det vilkaar, at kongen skulde ha halvdelen av alle sakører, og satte sysselmænd over dem. Harald jarl svor kongen eder, før de skiltes.

126. Siden holdt kong Sverre samtale med biskopene, inden de skiltes. Da sa kongen: «Det er mit raad til eder, gode høvdinger, at I vogter med visdom det rike, som Gud har sat eder til; la det altid komme eder i hug, at det ikke er eders fædrene eiendom eller arv, og det med, at hvis Eirik den blinde driver eder av riket, da vil han ikke gi eder meget godt i stedet, mest fordi han ikke faar noget for sig selv; han har nu ikke mere end 9 eller 10 mand, og dog alle paa en anden mands kostnad. Men hvis I holder fast paa forbundet med mig, da skal jeg sørge for vores alles sak.» De gav alle gode løfter om ikke at skilles fra kongen eller hans sak.

127. Reidar het en mand fra Viken, som da længe hadde været borte fra landet og hadde faret videnom. Han kom den sommer til Norge med breve og det indsegl, som blev kaldt Guldbulle-skraaen [1]. Det indsegl hadde græker-kongen Kirialax [2] sendt til kong Sverre; men i brevene stod det, at kong Sverre skulde sende græker-kongen ti hundrede (1200) gode hærmænd. Han hadde ogsaa til kong Knut i Danmark sendt den mand, som het Peter og blev kaldt Peter Ildske, med lignende ordsending; en tredje mand hadde han sendt til svea-kongen. Reidar sendemand talte ofte til kongen om sit erende, og kongen

[1] [«Skraa» vil sige et tørt skindstykke. Her betyder det «skindbrev». Det kaldtes «Guldbulle-skraa», fordi seglet laa i et guldgjemme. — [2] [Kirialax er forvanskning av det græske Kyrios Alexios (d. e. herren eller herskeren Alexios). Den byzantinske keiser Isak Angelos var 1195 støtt fra tronen av sin bror Alexios, og denne søkte av frygt for selv at bli avsat at hverve leietropper, bl. a. i væringenes hjemland.

optok det i førstningen velvillig og sa, at han skulde tænke over det. Den høst døde kong Knut i Svitjod, men der kom Sverker Karlsson[1] til riket og kongedømmet efter ham.

[1195] 128. Den samme høst fór biskop Nikolas syd til Danmark til erkebiskopene Absalon og Eirik og forlikte sig med dem. Men vinteren efter[2] kom biskop Tore og mester Rikard søndenfra Rom til Danmark, og med dem kom en kardinal fra Romaborg. Men de fik alle en braa sygdom der og døde; det kom med det første ingen visshet til Norge om, hvorledes det var gaat med deres erende. Men nogen tid senere kom det nogen danske mænd, som førte til kong Sverre pavens brev og indsegl og sa saa, at biskop Tore og mester Rikard hadde sat disse breve i pant, men de hadde (sa de) git biskopen penger til laans; de gav kongen brevene, men han gav dem saamange penger, som han fandt passende. Kong Sverre lot disse breve læse op i koret og vise frem der pavens indsegl og brev. Det stod i brevene, at saasnart paven fik vite sandheten, at kongen hadde mere ret end erkebiskopen, løste paven ham og hele hans rike fra alle banlysninger[3]. Kongen sa, at han hadde spurt for sandt, at kardinalen og biskop Tore og mester Rikard hadde været i gjestebud hos en prest, og om kvelden blev det kastet gift i deres drik, og der døde de alle.

[1196] 129. Vaaren efter forespurte Reidar hos kongen, hvad avgjørelse hans erende skulde faa. Kongen svarte saa: «Jeg synes ikke, at det ser meget fredsommelig ut her i landet. Jeg har spurt, at danerne fremdeles vil ale op ulver for os, hvis de kan komme til, det sitter ogsaa indenlands somme, som jeg ikke tror vel, saasnart en flok reiser sig; jeg vil ikke sende min hær bort under slike forhold.» Da bad Reidar, om kongen vilde gi bondesønner eller kjøbmænd lov til at fare, hvis de vilde, og kongen sa, at det vilde han gjøre. Reidar fik sig da en flok og fór om sommeren ut av landet og syd til

---

[1] [Sagaen kalder ham Sörkvir. Sverker II var søn av den tidligere svenske konge Karl Sverkersson. — [2] [D. e. vinteren 1195—1196. Tidsregningen er imidlertid ikke rigtig. Sagaen er her et aar fortidlig ute. Den kardinal, som fulgte Tore, var Fidantius, kardinalprest til St. Marcellus. Av breve, som er bevart, ser vi imidlertid, at Fidantius først forlot Rom efter 25de juni 1196. Han døde 19de februar 1197. Av sagaen ser det ut, som om biskop Tore døde samtidig med kardinalen og i Danmark. I et nekrologium fra St. Viktors kloster i Paris, hvor Tore hadde studert, angives imidlertid hans dødsdag til 31te august. Denne oplysning er vistnok paalitlig; ti nekrologiet har rigtige oplysninger om andre nordmænd. Tore maa da være død 31te august 1196 eller 1197. — [3] [Den pavebulle, som Sverre lot oplæse, var forfalsket. Pave Celestinus's efterfølger, Innocentius III, beskylder selv i et brev av 6te oktober 1198 kong Sverre for at ha forfalsket pavelige buller (Diplomatarium Norvegicum VI, nr. 7).

Halør[1], mens det var marked og kjøpstad der. Dit kom biskop Nikolas og en stor mængde nordmænd med ham, mest vikværinger. Biskop Nikolas og hans mænd hadde der med sig en ung gut, som de kaldte Inge, søn av kong Magnus Erlingssøn; men birkebeinerne sa, at han var dansk og het Torgils Tuveskit. Og der paa Øren reiste de en stor flok av mænd, og til deres færd var ogsaa erkebiskop Eirik med. De fór siden med den flok nord til Norge. Der var da ogsaa Sigurd, søn av Erling jarl, og mange andre stormænd. Denne flok blev kaldt «bagler»[2].

130. Kong Sverre var øster i Viken, da dette hændte. Baglerne fór videre, indtil de kom til Saltøysund[3]. Kong Sverre spurte i Seimsfjorden[4] til dem og fór straks imot dem. Kongen selv var paa speideri, og med ham Nikolas av Vestnes[5]; kongen blev nu var, hvad slags hær baglerne hadde, og den syntes ham meget stor. Kongen sa til Nikolas og Sigurd Lavard, at de skulde lægge skibene til ved en gaard, som heter Sonaberg[6], og bad dem anfalde baglerne, om de fik nogen leilighet dertil; men kongen rodde til Havstein[7] og fandt der baglernes vagtmænd, som han drev bort. Efter det rodde han ind til sin hær, og de hadde da en skud-strid med dem; dog blev det litet mandefald. Den skute, som kongen styrte, laa nærmest land. Baglerne var oppe paa land ved et sted, som heter Muge-vollene, og hadde drat sine skibe op hos sig. De hadde 5 langskibe og 100 (120) smaaskibe; kong Sverre hadde 30 skibe, men de fleste var smaa. Men da kongen saa, at de fik ikke utrettet noget imot den mængde, som var imot dem, bød han sine mænd fare varlig og ikke la skibene dra op under sig. Kongen la derpaa sine skibe ut av skudmaal paa den anden side av sundet ute ved øen og laa der en stund. Han lot reise en valslynge[8] paa et berg like overfor baglernes skibe, og om kvelden, da valslyngen var færdig, slynget birkebeinerne en stund med den og brøt skibene

[1] [Om beliggenheten av Halør (Halaeyrr), som ikke nævnes i danske skrifter, har der været forskjellige meninger. P. A. Munch trodde oprindelig, at det var det senere Helsingør. Senere mente han, at stranden overfor Refshalebugten ved Kjøbenhavn kunde ha været kaldt Refshale-øre eller Haløre. Efter al sandsynlighet er dog Halør den bekjendte by i Skaane, som almindelig kaldtes Skanør, og hvor der under sildefisket var et marked, som søktes fra hele det nordlige Europa. — [2] [Navnet er dannet av bagall «bispestav». De kaldtes saa, fordi biskop Nikolas var formand for dem og stifter av deres flok. — [3] [Sundet mellem Saltø og Tjernø i Tjernø kapelsogn nordlig i Bohuslen, litt søndenfor Strømstad. — [4] [I Tanum sogn i Bohuslen, nu Sannäsfjord. — [5] [Gaard i prestegjeldet av samme navn i Romsdals amt. — [6] [Sandsynligvis paa eller ved Tjernø. — [7] [Sagaen har Hásteinn, som rimeligvis er skrivfeil for Hafsteinn, nu Hafsten, en ø ved indløpet til Seimsfjorden. — [8] [Valslynge (lat. balista) var en kastemaskine, en slags stor armbrøst hvormed der blev slynget sten og andre dræpende gjenstande mot fienden.

isønder for baglerne. Men da det blev mørkt om kvelden, satte kongen sin søn Lavard og Eiliv Raude der til at vogte valslyngen: de styrte begge samme skib, og paa det var det nær 80 mand. Kongen sa til dem: «Ta eder i vare! ti baglerne kommer her i nat.» Siden gik kongen til sine skibe. Det var meget koldt veir, saa at mange fik skade i føtterne; nogen satte sig til ildene, andre la sig i klynge under valslyngen; det var saa nidmørkt som mulig. Det gik et rev mellem landet og øen, og dit gik baglerne ut om natten ved fjæretid og op paa øen. De hadde 100 (120) mand, alle i brynjer. Birkebeinerne, de som var under valslyngen, merket ikke noget, førend spydene stod i dem, og de løp da op. Da sa Eiliv Raude: «La os drive dem fra os; de har bare en haandfuld av mænd.» Derefter tok han til at verge sig, og faa mænd med ham, men de fleste av dem faldt. Sigurd Lavard, kongens søn, styrtet sig ned gjennem en klev, og saa gjorde de fleste; de stevnte til skibene, og likesaa de, som forut hadde undkommet. Baglerne fulgte efter dem, og de løp allesammen, men det hjalp birkebeinerne meget, at det var saa mørkt, at de ikke kjendte hverandre; men dog mistet birkebeinerne mere end 20 mand. Baglerne brøt valslyngen isønder. Da de paa skibene blev dette var, lot birkebeinerne blaase til landgang, og Nikolas av Vestnes var raskest paa land. Da drog baglerne sig unda og tilbake til sin hær. Kong Sverre talte mange haarde ord til sin søn, Sigurd Lavard, og sa det, som sandt var: «Paa anden vis holdt jeg vagt, da jeg søkte at vinde landet fra kong Magnus. Ve vorde den kongssøn, som saa ilde vogter sit følge, som du har gjort! Dra dig nu op i land, og kom ikke for mit aasyn, før end det dages!» Mange mænd gik da op i land og vaaket, til det blev dag.

131. Det var en dag, mens kong Sverre laa i Seimsfjorden, at han var paa en skute, og de rodde ind under land. Men baglerne gik frem paa et berg og ropte paa dem. Da sa Sigurd jarlssøn: «Er Sverre, som har git mig mat, ombord?» Da svarte Ljot Haraldssøn[1]: «Her er kong Sverre paa skuten, og sandt er det, at han har ikke git mat til nogen værre mand end dig, og det vil du nu vise.» Da talte biskop Nikolas: «Hvorfor gaar du ikke iland, Sverre? Vil du ikke slaas nu, din gudniding[2]? Du synes ikke noget er jevngodt med et liv, som gaar med at rane og herje. Nu vil jeg bie her paa dig. Se her er haandlinet[3] mit,» han holdt skjoldet op, «nu har jeg den mitra[4] og den stav,

[1] [Den samme, som hadde drat kong Magnus's lik op av vandet. — [2] [D. e. gudsfornegter. Det samme ord brukes bl. a. ogsaa om Julian den frafaldne. — [3] [Haandlin kaldtes et av de klædningsstykker, som hørte til messeklærne. — [4] [Bispehue.

som jeg skal bære imot dig efter pavens bud, men det er staalhue og sverd. Disse vaaben skal jeg bære, indtil du er dræpt eller drevet av dit rike eller fra landet.» Birkebeinerne skjøt stadig ord ind i hans tale og sa: «Ikke vilde det synes os vanskelig med landgangen, hvis det bare var slike som du imot os, din niding, og disse vaaben skal du bære frem paa dommedag.» Men nogen sa: «Ilde bærer du dine vaaben, og det har du før vist.» Kongen bød dem ikke at mundhugges med ham. Atter talte biskopen: «Stadig faar jeg høre av eder birkebeiner, at jeg ikke har mot. Gaa nu du, Sverre, ene i land, men jeg skal gaa imot dig, og da skal det prøves, om apostelen Peter og den hellige Hallvard vil hjælpe mig mere, end den gautske hættekjærringen[1], som du tror paa, vil hjælpe dig.» Da svarte kong Sverre, saa at hans mænd hørte det: «Det vilde folk sige, hvis Nikolas og jeg kjæmpet, at det var tisper, som gik imot hverandre, eftersom ingen av dem er modige.» Kongen lot da sine mænd ro bort og til sin hær.

132. Morgenen efter holdt kongen husting og spurte sine mænd om, hvad raad de skulde ta. Nikolas av Vestnes svarte: «Ilde tykkes det os at ligge her matløse. Vi vil nu lægge imot dem og slaas eller falde som mænd eller ogsaa fare bort og dit, hvor vi kan faa os mat.» Kongen svarte: «Saa er det nu, Nikolas, at du siger manges tanke, og jeg vet, at ledingsmændene er heimfuse; men saa ilde, som det tykkes dem at ligge her, saa tykkes det ingen mon bedre for dem, som ligger her indenfor sundet, og de vil nok løse samlingen op, hvis vi holder ut. Men siden I nu vil bort, da skal det være saa.» Kongen bød nu at lægge bort med skibene, og saa blev gjort. Det var en søndag, og kongen lot sine mænds lik føre til kirke i Saltøysund. Efter dette seilte kongen nordover med hele sin hær, og han fik god bør til Bergen. Han tillot da alle ledingsmændene at fare bort, men han seilte nordefter og drak julen i Trondheim og var der om vinteren. Men baglerne søkte nord i Viken og lot stevne Borgarting[2]; der tok de til konge Inge, søn av kong Magnus. De la da hele Viken og Oplandene under sig og satte mænd i alle sysler. Biskop Nikolas var om vinteren i Oslo ved sin stol, men stundom syd i Danmark. Da blev Ivar Skjaalge[3] viet til biskop i Hamar. Da kom Hallvard av

[1] [Sigter vistnok til Sverres svenske dronning. Læsemaaten og oversættelsen er ikke helt sikker. — [2] [Tinget for Vikens (Borgartings) lagdømme blev holdt ved Borg. — [3] [Tilnavnet betyder «skjeløiet». Hvor Ivar blev viet til biskop, siges ikke. Rimeligvis var det av erkebiskop Absalon i Lund. I sagaen om Haakon Haakonssøn heter det, at Ivar altid var en stor uven av kong Sverres æt.

Saastad[1], Kolbein Strynev[2] og mange andre til flokken. Den vinter tok biskop Nikolas og Sigurd jarlssøn mange penger, som kong Sverre eide, ut av væggen i Mariakirken paa Hovedøen[3] og hadde dem med sig.

[1197] 133. Vaaren efter fór biskop Nikolas og Sigurd jarlssøn op paa Hedemarken og sendte folk fra sig nord over fjeldet. De kom ned i en fjord, som heter Olden[4] indenfor Rugsund[5], og dræpte der kong Sverres sysselmænd, Tore Darre[6] og Einar Lygra[7], og en flok med dem. Men de sysselmænd, som var nærmest, Tore Kraak og Torgils, flygtet unda til kong Sverre, og baglerne fór tilbake til Oplandene. Om vinteren efter jul holdt kong Sverre ting med bønderne og bød leding ut over Trøndelagen, Haalogaland, begge Mørene og Raumsdal; han stevnte hele hæren til sig tidlig paa vaaren. Og ved Hallvardsmessedag[8] var han kommet med hele hæren syd til Bergen; han hadde da tredive hundrede (3600) mand, alle paa skibene. Kongen sat længe om sommeren i Bergen, helt til Margretemessedag[9], og ventet paa den leding, som var utbudt overalt søndenfor Stad; det drev da folk til ham, saa de blev regnet til 60 hundreder (7200), inden han fór fra Bergen. Han seilte da med hele hæren syd til Grøningasund[10], og det tyktes mange underlig, at kongen ikke fór videre paa sin vei; ikke ænset han, hvad som blev talt derom. Kongen holdt ting med bønderne og talte meget for sin hær, saa at baade bønder og hærmænd hørte det. Han hadde en stor mængde ledingsmænd, og av dem var det mange, som var ustyrlige og holdt sig litet i tømme. Kongen talte for dem paa dette ting og sa saa: «Det sømmer sig litet for gode bondesønner at fare slik fra Trondheim eller Haalogaland eller Møre, eller om de ogsaa er kommet nærmere fra, at de slaas med bøndernes redskap eller kjerald eller andet bohave, hugger det eller slaar det sønder, bare fordi det staar foran eder. Det er ikke til noget gagn eller hæder for eder, men til ugagn for dem, som eier det. Jeg raader eder til, at I ikke gjør saa længer. Det vilde ikke være et kongelig erende at tale om slikt, hvis ikke nødvendigheten krævde det. Jeg fortjener ikke længer at kaldes styrer over dette land, hvis jeg ikke gjør saa, at uskikker lægges ned og ikke gaar frem der, hvor jeg har magt til det. Jeg beder eder med venlige ord, at I gjør ende paa denne ustyrlighet, ti jeg har meget imot

[1] [Lendermand paa Oplandene under kong Magnus. — [2] [D. e. «strynæse», hvis næse er bevokset med stride haar. — [3] [Cistercienserklostret paa Hovedøen var viet til Jomfru Maria. Klosterruinene fremviser i den indre kirkemur flere firkantede huller, som vel har været forsynt med dører. — [4] [I Indvikens prestegjeld i Nordfjord. — [5] [Ved indløpet til Nordfjord i Davikens prestegjeld. — [6] [Tilnavnet betyder «spyd». — [7] [Har vistnok faat sit tilnavn efter øen Lygra i Nordhordland. — [8] [15de mai. — [9] [20de juli. — [10] [Mellem Sotra og fastlandet.

at revse eder, og det maa jeg dog gjøre, hvis det ikke blir bedre med dette. Jeg synes dog, jeg har fuldkommen ret til magt og styre over dette land, om end biskop Nikolas siger noget andet, saa at jeg ikke skulde trænge til at tale om det samme to eller tre ganger, naar det ikke gjælder større ting end det, jeg nu har talt om. Men det skjønner jeg ikke, hvad grund biskop Nikolas finder for det, naar han siger, at jeg ikke bør være konge over Norge. Mange har baaret kongsnavn, som har været tjenestekvindesønner; men jeg er sand søn av kong Sigurd og Gunnhild. Det er kjendt for mange mænd, hvad hendes æt er; men hvis det her er somme (hvad jeg tænker), som ikke kjender til det, saa kan jeg nu sige noget derom.» Derpaa regnet han op alle hendes ættegrener for alle tingmændene, og da lærte mange mænd, som ikke før hadde nogen greie paa det, at kjende, at de var i frændskap med ham, baade i fars- og morsæt. Kongen endte saa sin tale, at han sa, at han visste ingen mand paa den tid, som hadde bedre ret, hverken for Gud eller mennesker, til at bære kongsnavn i Norge end han selv. «Men omend biskop Nikolas heller vilde ha en anden, saa vil vi birkebeiner ikke handle efter det nu mere end før. Kongen, som styrer riket, trænger at være baade haard og raadsnild; men det synes os, at omend Nikolas er en tungesnild mand, saa har han hjerte som en hare og troskap som en ræv, ti stadig har han vist sig slik. Og om vi skulde regne op hele Ingerids[1] avkom, vilde faa findes trofaste. Ikke var Magnus[2] trofast, og ikke var Buris[3] trofast, som siden har faat merkes. Nu er det bedst at la slikt være stilt, ti omsider vil det alt prøves, hvordan enhver er. Men nu venter jeg, at det vil vare kort tid, inden vi birkebeiner vil søke imot baglerne, og da vil vi faa se, hvor modig og trofast han er, Buske-halen[4], naar han skal lægge raad imot os birkebeiner.»

134. Efter denne tale løstes tinget; bønderne drog hjem, men birkebeinerne og ledingsmændene fór ned igjen til skibene. Det varte ikke længe, før det blaaste op en bør. Kongen lot blaase til at lægge ut, seilene blev sat op, og de seilte østover langs landet; de stanset ikke, førend de seilte ind til Oslo; der laa baglerne tilstede med hele hæren sin. Jakobsmesse-aften[5] la kong Sverre sig ved Hovedøen og gik iland om morgenen og hørte messe. Men da han kom til skibene, holdt han husting med hæren og talte: «Baglerne er

---

[1] [D. e. Harald Gilles enke, som siden blev gift med Arne paa Stovreim. — [2] [D. e. Ingerids søn i første egteskap (med den danske prins Henrik Skatelær), den svenske tronraner Magnus Henriksson, † 1161. — [3] [Likeledes søn av Ingerid og Henrik Skatelær, var forræder mot Valdemar I i Danmark. — [4] [Navn paa ræven, d. e. biskop Nikolas. — [5] 24de juli.

i byen med en meget stor hær og tænker at ta imot os. Lyt nu nøie til, paa hvad maate jeg ordner landgangen. Haakon, min søn, skal ro med alle smaaskuterne ind til leiren indenfor Nonnesæter[1]; der skal han gaa op og saa til byen og falde i ryggen paa dem, som er paa bryggerne; men mine lendermænd, Gregorius Jonssøn[2], Sigurd av Modastad[3] og Øystein Ragnvaldssøn[4], og med dem mørerne, skal lægge til ute paa Ørene ved Maria kirkegaard og gaa op der gjennem det søndre stræde; men hele den øvrige hær skal fare med mit merke ind til bryggerne[5], der vil deres hovedstyrke være. La os nu gaa til skibene og lægge ind imot dem.» Det blev da blaast hærblaast. De rodde da ind med hele hæren, og skibene delte sig saaledes, som kongen hadde sagt, at det skulde være.

135. Biskop Nikolas talte for baglerne og fordelte deres fylkinger, idet han sa saa: «Sigurd jarlssøn med sin flok og Hallvard av Saastad med oplændingene skal ha en fylking indenfor Nonnesæter, og passe paa, at de ikke kommer op der; men sønnene til Aanund Lunn og Kolbein Strynev og den flok, som er den allerhaardeste, skal vogte broen[6], at de ikke kommer ind i byen der, om de lægger til ute ved Trælaberg[7], men kongsmerket og mine mænd og bymændene skal være ute paa Ørene og verge bryggerne. Kong Sverre har ikke saa stor hær, som I tror. Det er saa tyndt med folk paa skibene, at det bare er én mand i hvert halvrum, der hvor de er flest. Ser I ikke, at de har sat sækkefeldene sine op i rummene, eller tror I, at det er mænd? Birkebeinerne er saa bansatte[8], at deres sverd nok ikke vil komme til at bite, og de tør nok ikke lægge til. Vær nu ved friskt mot! Sverre vil være dødsens, om han lægger til, og det kan være, at det gaar ham likesaa ilde her som i Seimsfjord.» Biskopen sat til hest, og nogen klerker med ham, og var oppe i strædet ved sin gaard, da skibene la til; begge flokker ropte da hærrop. Kong Sverre la saa kraftig til, at de byrdinger, som laa foran bryggerne, brøtes sønder; baglerne hadde sænket nogen skibe foran bryggerne, og derfor kunde birkebeinerne ikke straks komme til at lande. Begge flokker skjøt da

---

[1] [D. e. Mariæ nonnekloster for Benediktinerinder, stiftet omkr. 1160. Leiran eller Leret kaldtes strøket fra Klosterbækken til Tøienbækken. Klostret har rimeligvis ligget paa høiden ved Enerhaugen eller Aakeberg, omtrent paa det nuværende Bodsfængsels tomt. — [2] [Søn av lendermanden Jon Hallkelssøn av Blindheimsætten. — [3] [Nu Mostad paa Frosten. — [4] [Rimeligvis søn av lendermanden Ragnvald, søn av Jon Hallkelssøn. — [5] [Bryggerne strakte sig fra Biskopsalmenningen til utløpet av elven. — [6] [Rimeligvis Gutabru (se nedenfor). — [7] [Landingsplads under Ekebergaasen ved det tidligere alunverk. — [8] [Det faldt av sig selv, at birkebeinerne, som hjalp Sverre, ogsaa var i kirkens ban.

paa hverandre med bueskud og haandskud [1]. Siden søkte birkebeinerne frem over byrdingene. Bengeir Lange og Botulv Havrssøn kom først op paa bryggerne; men en engelskmand hug straks til Bengeir og sa, at de ikke skulde faa gaa op der. Bengeir svinget sverdet — han var den dygtigste mand med sverd og skjold —, han hug engelskmanden op under skjoldet, det traf ham nedenfor næsen og hug kjakene sønder, saa de faldt av. Mange birkebeiner søkte nu op paa bryggerne, men baglerne tok vel imot dem, og det blev en haard strid. En mand sa til biskopen: «Herre, rid nu haardt frem! ti nu trænger vore mænd til, at I sætter mot i dem; det ser ut for os nu, som om sverdene biter for birkebeinerne.» Da sa biskopen: «La os ride unda, saa fort vi kan; nu er djævelen løs!» Dermed red de op av byen og stanset ikke, førend de kom op paa Gjelleraasen, og der bidde de paa sin hær. Gregorius Jonssøn og hans mænd landet paa Ørene ved elvemundingen, og der var det langgrund; men da skibene naadde grunden, løp mændene overbord, vadde til lands og gik modig op. Baglerflokken hadde været oppe ved Geitabru [2]; men da de saa, at birkebeinerne var kommet op, gjorde de saa haardt et fremstøt imot dem, at birkebeinerne gav efter og vendte ut igjen til skibene; nogen faldt, men nogen løp paa sjøen. Men da de kom ombord paa skibene, la de til ute ved Trælaborg og gik iland der; siden søkte de ind efter sletterne til byen; men da baglerne saa det, søkte de ut imot dem over Geitabru, og der blev det for anden gang en haard strid med dem. Haakon kongssøn la til inde paa Leiran, og fra først av slik, at alle skuterne rendte op paa tørt land. De løp straks overbord, stillet sig i fylking og gik op imot baglerne; de skjøt først, og dernæst stak de med spyd. Baglerne bidde ikke paa huggene, der de stod, men flygtet nordover gjennem byen. Birkebeinerne fulgte efter dem og dræpte alle de av dem, som de naadde; nogen slog sig frem til byen og gav nakkedrag til dem, som stod paa bryggerne. Da var ogsaa Sigerflugan, kong Sverres merke, kommet op paa bryggerne, og ved samme tid flygtet bagler og bymænd, nogen op fra byen, nogen ind i gaardene. Kong Sverre gik op gjennem Langstrætet, og da han kom op i veiene, saa han, hvorledes de slos ut paa vollene. Han snudde sig da over aaen ovenfor byen og fór ut efter vollene; de gav da baglerne et haardt bakslag og dræpte der næsten al den hær, som var der. Birkebeinerne ransakte byen og brøt op huser for at komme til baglerne; de dræpte mange, men mange løp unda og stevnte op fra byen. Nogen flokker av birkebeinerne var næsten oppe paa

[1] [D. e. kastevaaben. — [2] [Geitabru førte over Loelven ved Nikolaskirke.

vollene, nogen var oppe paa Martestokker[1] og møtte stadig baglerne, hvor de kunde komme til. Det var der et stort mandefald, men dog meget mere av baglerne; dog kom denne gang de fleste av deres høvdinger unda.

136. Efter dette lot kong Sverre blaase hele hæren op paa Martestokker; han holdt da tale for dem og sa: «Gud ha tak, fordi han ikke nu mere end før har vendt lykken fra os birkebeiner og negtet os seieren! Og jeg venter, at Nikolas buskehale neppe med uræd hjerte har søkt unda. Men jeg vil dog sige eder, at jeg vil la skibene lægge ut til Hovedøen; jeg vil ikke, at vi skal faa noget pludselig overfald av dem, men at vi skal vogte os for deres overløp, hvis det er nogen av dem, som har mot til at vende om igjen til byen, saasnart de venter, at mændene ligger og drikker i byen.» Da fór mændene til skibene og gjorde saa, som kongen bød. Inden de fór bort, blev alt gods i byen tat op; ti bønder[2] og kjøbmænd hadde kjæmpet med imot kongen. Langskibene, som fandtes, tok de og brændte de fleste, men de hadde med sig Bokaskreppan[3], som biskop Nikolas hadde eid, og Gullsuden, som Hide[4] før hadde latt gjøre; Hide tok imot Bokaskreppan, men brændte Vidsjaaen[5], som han før hadde hat, han tok vare paa spiker og seil, ti bønderne hadde ret til al redskapen. Nu laa kongen ved Hovedøen og lot bære alt hærfanget op paa en voll paa sydsiden av øen; siden lot han skifte hærfanget i fire deler. Derefter blev det blaast til husting, og han holdt da tale til sin hær. Da lot han mændene gaa under stangen. Hæren blev talt, og det var da henimot 50 hundreder[6]. Da kom en mand fra biskop Nikolas, en prest, og hadde et brev, som biskopen hadde latt skrive, med til kong Sverre. Det stod i dette brev, at biskopen vilde forlike sig med kongen. Kongen svarte saa: «Det har han gjort før, og ikke vet jeg, om han vil holde det nu bedre end før; men dog vilde jeg unde Nikolas grid, om han selv kommer til mig, og du kan sige ham, at jeg synes, jeg kan vinde større hæder ved andet end at dræpe ham, hvis han kommer i min vold; han raader for det og kommer, om det saa synes ham.» Da krævde kongen av hærmændene og ledingsmændene, at han vilde ha skibene og al den skibsredskap, som var tat, tilkjøps for 15 mærker guld. Men hærmændene trodde, at det ikke vilde være mere end en tredjedel av dets værd, hvis han fik det saaledes. Og de gik til, Sigvalde Karl, Sigurd av Modastad og

[1] [Mortustokkar, nu Galgeberg ved Oslo, var rettersted. — [2] [D. e. husbønder ell. huseiere. — [3] [D. e. skreppen med bøker; skibet kaldtes vel saa, fordi biskop Nikolas paa sine reiser førte bøker med sig. — [4] [Hide var Sverres halvbror; baglerne maa tidligere ha tat hans skib. — [5] [Navnet bet. «forsigtighet». — [6] D. e. under 6000.

Øystein Ragnvaldssøn og mange andre og delte redskapen og seilene i fjerdinger som andet gods. Men da kongen fik vite det, løp han av sit skib; han hadde en svepe i haanden og lot den gaa. De fleste vek unda og kastet ned det, de holdt paa, fordi de saa, at kongen var vred. Sigvalde bidde og vek ikke unda; kongen slog ham to slag tvers over herderne, men Sigvalde vilde ikke sætte sig til motverge. Kongen stanset og sa, at de gjorde ilde, som brøt hans bud, han vilde selv ha det, som trængtes til vern for landet. Og saa gik det; kongen gav den betaling derfor, som han vilde. Tirsdagen blev hæren blaast op til skifte; da blev det kastet lod om fjerdingene. Derefter skiftet hver fjerding sin del i tylvter, og saaledes blev godset skiftet, indtil det omsider kom i enkelte lodder. Det var ikke mindre gods, end at hver mand fik til 2 mærker veiet. Kongen laa der en halv maaned.

137. Nu er det at fortælle om baglerne, efterat de hadde flygtet, at høvdingene og hovedstyrken tok landeveien over Oplandene, og derfra nord til Trondheim og til Nidaros. Og da de kom til borgen paa Steinbergene, satte de sine folk rundt om den og sa, at de vilde tjelde der. Der i borgen var Torstein Kugad og Bjaalve Skindstakk og Asgaut; de hadde 80 mand, det skortet dem hverken paa vaaben eller mat eller drikke; baglerne fik intet utrettet der. Siden holdt de stevner med bymændene og ting oppe i Kristkirkegaarden, la matskat paa byen og krævde leding av bønderne fra herredet; de fulgte nu birkebeinernes sedvane, og lot folk sverge sig troskapsed, at de ikke skulde være i motstanderflokken til dem eller deres konge. Efter dette fór de op til borgen og skjøt en lang stund paa den; siden kaldte de paa hverandre. Biskop Nikolas sa til Torstein: «Det er ikke raadelig for dig at holde borgen og være i ban; du kommer til at miste mere paa et andet sted. Vi vil sende folk til dine gaarder, Stein[1] og Gudrekstader[2], og der la rane alt det, som til er, lægge ild i husene og brænde gaardene op.» Efter dette kaldte Torstein Bjaalve Skindstakk til sig og sa ham, at det ikke var raadelig at holde borgen, hvis baglerne vilde sitte om den. Saa endte deres tale, at de blev enige om at gi borgen op; ikke visste de andre borgmænd noget om dette raad. Det var en løndør i borgen; til den gik Torstein, og da kunde han tale med baglerne. Gudbrand Unge[3] gik ham imøte, og de gjorde sig imellem en avtale; Torstein bad baglerne først fare ned i byen, men komme op om kvelden, naar borgmændene mindst ventet det; «da skal jeg la denne samme dør være

[1] [Nu Steine i Byneset. Den nuværende form stammer fra den gamle dativsform á Steini. — [2] [Guðreksstaðir, nu Gaustad i Byneset. — [3] [Se s. 153 anm. 2.

aapen.» Imot dette lovte Gudbrand paa baglernes vegne, at alle borgmændene skulde beholde livet og vaaben og klær. Siden fór baglerne ned i byen, men om kvelden gik de op til borgen. Torstein lot da løndøren være aapen, og baglerne gik der ind. Det var paa den tid, da borgmændene sat ved maten; de merket ikke noget, førend borgen var fuld av bagler. Borgmændene fik beholde livet, og de hadde sine gangklær, men kun faa fik ta sine vaaben, og ingen noget gods. Asgaut og Bjaalve drog ut paa landsbygden; men Torstein Kugad gik baglerne til haande og fór med dem. Baglerne tok alt det gods, som var i borgen, og siden brændte de hvert hus, som der var; de tok en død mand og styrtet ham i brønden, og bar siden sten der oven paa, indtil den var fuld. De stevnte da bymændene til for at bryte alle stenvæggene ned til jorden, inden de skiltes fra dem; de brændte alle kongens langskibe, inden de fór bort. Efter dette drog de tilbake til Oplandene, og tyktes at ha vundet meget gods paa denne færd.

138. Det er at sige om kong Sverre, at han fór fra Oslofjorden og drog sydover til Gudmaren[1] og la ind i fjorden paa sydlandet ved et sted, som heter Fyrileiv[2]; han stevnte der ting med bønderne og anklaget dem for, at de hadde været i samling imot ham i Sæmsfjorden og hadde tat en anden konge istedenfor ham. Helge het en mand, som svarte paa kongens tale, og talte saa: «Det var faa mænd her i bygden i den flok, og bare mænd med liten indflydelse, de som var med; vi skjønner ikke, at denne beskyldning rammer os, herre; vi er saa gamle, at vi kan se os for, førend vi kommer i uføre. Saa vidt kjender vi ogsaa til lov i Norge og til mægtige mænds ret, at vi vet, hvad loven siger om, hvor konge skal tages i Norge; vi tror, at ingen er ret tat til landet, uten at det gjøres paa Øreting i Trondheim. Nu kan I, herre, med eders forstand se, at vi nok ikke er slike hjemmefødinger, at vi uten at tænke os om fylder den flok, som ikke har større ret, og dertil staar eder meget imot, herre.» Det blev talt om meget der paa tinget, og alt tegnet sig til forlik.

139. Efter det fór kongen bort og la sig i Nautesund[3]. Han sendte sine mænd i erender frem over en skog; der møtte de bagler, som løp imot dem og dræpte 12 mand for dem. Derefter la kongen ind til Svanhals[4]; derfra

[1] [Nu Gullmaren eller Gullmarsfjorden (i sagaene Goðmarr), som gaar ind ved Lysekil i Bohuslen. — [2] [Ved Fyrileif (nu Ferlöf) inderst i Gullmarsfjorden seiret Magnus Blinde i 1134 over Harald Gille. — [3] [Nötsund mellem Ordost (Orust) og Laneherad. — [4] [Sundet ved gaarden Hals i Långelanda sogn paa Ordost.

seilte han øster til elven, og der laa hele almuen ute i skogene. Kongen sendte bud til bønderne, at de skulde komme til ham i grid, han vilde forlikes med dem og stevnte dem til ting; men da de visste sig brødefulde imot kongen, utsatte de stevnetiden og nølte længe. Hæren syntes ikke om utsættelsen og holdt lønting og vilde bryte ledingen. Olav fra Beitstaden het en mand, som talte for dem; han var kong Sverres huskarl. Men saasnart kongen blev dette var, lot han ta Olav og dræpe; de andre blev da mindre hidsige paa denne raadslagning. Kongen stevnte atter bønderne til ting; men i andet fald, sa han, at han vilde brænde op alle bygdene for dem. Da kom bønderne ned og holdt ting med kongen; det blev da enden, at de overlot i kongens vold at fastsætte bøter for landeraad. Og dagen efter kom baade leding og lide-gjæld og sakører ned; det var mange hundrede stykker naut og meget andet gods. Efter dette fór kongen nord i Viken og seilte ind til Oslo, ti han spurte da til baglerne, at de var kommet nordenfra Trondheim og agtet sig til Oslo. Kongen fór op imot dem, men da han kom til Gjelleraasen[1], fik han høre, at de hadde tat den øvre vei sydover, saasnart de spurte, at kongen var tilstede i byen. Kong Sverre vendte da tilbake til byen og fór siden ut til Tunsberg; han sendte da Philippus jarl, Birger Brosas søn, fra sig op til Mjøsen; han skulde sitte der for at se til, om han kunde gjøre noget overfald paa baglerne; han vilde ogsaa, at hans bror Hide skulde fare dit, men han blev ikke færdig. Kongen fór fra Tunsberg og agtet sig til Bergen; han hadde god vind, da han seilte fra byen; men hans bror Hide blev efter der med sin flok. Kongen seilte sydover til Helgasund[2]; der spurte han, at Sigurd jarlssøn hadde seilt nordenfra forbi dem, og det tyktes ham, at Sigurds færd kunde bli livsfarlig for Hide og hans folk. Kongen lot straks tidlig om morgenen blaase til husting og sa saa: «Det synes mig, at vore mænd, som er blit efter, er kommet i en farlig stilling, og min bror Hide kan bli mest utsat, ti han maa tro, at han har paalitlige speidere, naar jeg farer vestover med hele hæren, og nu vil de ikke ta sig i vare; jeg er ræd for, at vi ikke har gjort havnene trygge nok.» Kongen tok da alle skuter og lette skibe, bemandet dem som bedst, gik selv ombord og fór for at lete efter Sigurd.

140. Sigurd hadde lagt raad for sig og lagt sig utenfor leden; han laa der ved nogen holmer, som het Sveinar[3]; derfra saa de kongens hær, da de seilte

---

[1] [Aas, hvorover veien gaar fra Aker (Oslo herred) til Romerike. — [2] [Enten Hellesund i Søgne prestegjeld vestenfor Kristianssand eller gamle Hellesund østenfor denne by i Høivaag sogn. — [3] [Muligens Svenner, nogen smaaøer utenfor Larviksfjorden.

den indre hovedled. Natten efter fór Sigurd og hans mænd ind til byen og kom ganske uventet over Hide. Baglerne løp ind i byen og blev straks var, hvor birkebeinerne var. De var i Aasleivsgaard og drak i den søndre stue; de løp ut, de fleste vaabenløse, og blev straks dræpt, hver hvor de stod; alle kirker var laast, saa de fik ikke nogen hjælp i dem. Hide løp sydover fra stuen til bryggerhusene og kom op under skurfjælene mellem husene; han turde ikke løpe ut av byen, ti baglerne holdt vagt rundt omkring byen. Om morgenen, da det var blit lyst, ransakte baglerne byen og dræpte birkebeinerne, hvor de fandt dem. Hviting het en omstreifer blandt baglerne; han fandt Hide, og Hide bad manden gjemme ham og gav ham dertil en guldring. Manden lovte godt, men han sa det dog straks til baglerne, da han møtte dem. Hide blev da fanget og dræpt. Sigurd fór straks bort samme dag. Med Hide faldt nær femti mand, og mange av dem var hirdmænd.

141. Kong Sverre rodde først til Tunsberg og fik der vite de tidender, som hadde hændt der. Han sa da til sine folk, at han vilde lete efter Sigurd, om han kunde naa ham. Kongen la straks bort og seilte øster over Folden; han spurte da, at Sigurd var faret øster i Viken. Kongen søkte da efter dem. Men da det var kort mellem dem, fik Sigurd høre, hvor kongen fór. Han vendte da ind gjennem Lanesund[1] og la op i Bevja[2]. Litt senere kom kong Sverre dit og la imot dem. Sigurd og hans mænd kastet straks tjeldene av sig og skjøt paa dem; de fleste hadde gaat iland, før kongens skibe la til; men de flydde straks, da birkebeinerne løp paa land. Sigurd løp over broen, men birkebeinerne efter; de fleste av Sigurds mænd kom over, men nogen av dem faldt der. Da brøt baglerne broen av og løp siden op i landet. Birkebeinerne tok da skibene og alt det, som var paa dem; nogen av skuterne tok de med sig, men nogen brændte de. Derefter drog kongen igjen nordover og fór helt til Bergen; der sat han om vinteren.

142. Om høsten, da kongen skiltes fra sin hær i Helgesund, fór hans mænd med hærskibene den korteste vei like til Bergen, og derfra nord til Trondheim. Først kom Øyolv Avlessøn, Eirik av Haa og Arne Skadered paa tre skibe; de spurte, at baglerne var i byen og hadde gjort mange mænd skade. Birkebeinerne kom om natten til Holm[3]; det var like i lysingen. Eirik og Arne rodde med to skibe ind i elven, men Øyolv la til ved sanden indenfor borgen og stevnte utenom byen op til broen. Baglerne blev intet var,

[1] [Navn paa fjorden mellem Boksnäs sogn og Orust. — [2] [Befja, nu Bäfveraaen ved Uddevalla Bohuslen. — [3] [D. e. Nidarholm, nu Munkholmen.

førend birkebeinerne var i byen og lurene lød; da løp nogen av baglerne ind i kirkerne, men nogen op til broen, men der fandt de alt folk, som gav dem nok at bestille; andre løp hit og dit «som mus i hul» og søkte at slippe unda. Mange blev dræpt, men nogen fik grid. Dette var tre nætter før Andreasmessedag[1]. Birkebeinerne lot skibene sætte op ute paa Ørene, og hadde da byen i forvaring og likeledes syslene paa landet. Om vinteren efter jul dræpte baglerne Jon Magre paa den maate, at de hjemsøkte hans gaard. Det gik en mand til døren, som het Salve, og bad Jon gaa ut og lukke op døren. Jon kjendte hans røst og gik til døren. Da sa Salve: «Luk døren op, jeg har tidender at sige dig.» «Gid de var gode,» sa Jon, skjøt slaaen fra og lukket op. Salve stak straks sverdet gjennem ham, saa at odden stod ut baktil. Jon grep ham i det samme om halsen og fik klemt ham under sig og vilde siden lange efter sverdet, som hang ved sengen; men da kom avmagten over ham, og han faldt der. Baglerne hadde da saa stor folkestyrke, at det over hele Viken og Oplandene var storflokker av deres hær. Hallvard av Saastad hadde dengang deres kongsemne i sin varetægt; de var da paa Oplandene og fór efter jul nord over fjeldet. De fór ned over Opdalsskogen og gjennem Rennebu og dræpte der Ivar aarmand[2] og Torleiv Styrja. Siden drog de til Orkedalen og dræpte der Einar Skitenbeine, inde i Skaun dræpte de Skjegge paa Eggja[3]. Siden fór de til byen. Gunnar Galen og Eindride Rakke hadde kommet unda og bar disse tidender til byen. Gunnar fór ut paa Ørene og la ild i langskibene; han vilde heller brænde dem op, end at baglerne skulde faa dem. Ilden var sen til at tænde, og han visste ikke av det, førend baglerne kom over ham og dræpte ham, og likesaa Eindride; dette var to nætter før Brettivamesse[4]. Baglerne tok da byen, men mange birkebeiner, som forut hadde spurt om baglernes færd, hadde flydd bort, og det blev ikke gjort motstand i byen. De gav grid til mange, som bad derom og kom i deres vold; de blev der om vaaren og bød siden leding ut over hele Trondheim, skjøt skibe paa sjøen og gjorde sig som bedst rede til at verge sig. Birkebeinerne laa ute i skog og mark og ventet paa, at kong Sverre vilde komme og frelse sine mænd av den store nød. Da blev det git Inge kongsnavn; Baard het den mand, som gjorde det. Baglerne tok nu baade leding og mænd, satte sysselmænd i herredene og bemandet skibene med sine folk. Deres hær var baade stor og

[1] 27de november. Andreasmesse er 30te november. — [2] [D. e. kongelig gaardsbestyrer. — [3] [D. e. gaarden Eggan i Børsen. Skaun var i gamle dage navn paa naboherredet Børseskognen. Gaarden ligger i den del av Børsen, som tidligere hørte til Børseskognen. — [4] 9de januar 1198.

vel rustet, og da det led ut paa vaaren, la de ut i fjorden til Raudabjorg[1]. Det var en uke før Halvardsmessedag[2], at de møtte kong Sverre.

143. Kong Sverre utrustet i Bergen nogen skuter og lette skibe og fór skyndsomt avsted; han tænkte at komme uventet over baglerne, som han stadig forhen hadde gjort. Færden gik vel for ham, og da han kom ind forbi Agdenes, fandt han et baglerskib i den havn, som heter Selven[3]. Birkebeinerne rodde imot dem og dræpte mange paa dette skib, men de, som kom unda, gik paa land. Men da de fór ind forbi Hornbore[4], møtte de en anden baglerflaate; baglerne rodde til land og løp op, men nogen blev dræpt. Da rodde birkebeinerne over fjorden til Rein; der var bagler med en tyvesesse. Birkebeinerne dræpte der de fleste av mandskapet, men nogen løp iland. Birkebeinerne tok alt godset, og somme vilde ha med sig skibet; men kongen syntes, at det ikke kunde holde fart sammen med deres skuter under roningen, de lot da skibet efter. Men da baglerne saa birkebeinerne komme roende, kastet de av sig tjeldene, la skibene sammen og tenget; de hadde 7 skibe, alle store; de laa paa et sted, som heter Torsbjorg[5]. Det blaaste en let landnørding[6], og baglernes skibe drev med staaende master for vinden. Men da kong Sverre saa, hvor baglerne var, lot han blaase hærblaast og satte op sit merke og bød at lægge til. Birkebeinerne rodde imot, de skjøt paa hverandre en stund, og de rodde i ring om baglerne og paa vindsiden av dem; birkebeinerne kunde da være nærmere eller fjernere, eftersom de vilde. Birkebeinerne syntes det var stor forskjel i høide paa skibsbordene, og saa var det; ti birkebeinernes stavner naadde ikke høiere end baglernes biggyrdler. Denne skudkamp var baade haard og lang; men birkebeinerne la ikke saa nær, at baglerne kunde naa deres skibe med stavnljaaene. Det faldt mænd paa begge sider, og mange blev saaret. Men da kongen saa, at de ikke kom nogen vei paa denne vis, bød han dem at lægge fra. De gjorde saa og la skuterne sammen utenfor skudmaal. Da sa kongen: «Ikke er birkebeinerne nu, som de har været før. De gamle birkebeiner la ikke til slik som I med dragkjortlene; de hadde stuttere kjortler, men bedre hjerter. Men ikke nytter det nu at ligge her, la os ro ind til byen. Eller i andet fald vær raske drenger og læg til slik, at I faar vite, for hvem sverdene biter bedst.» Men før kongen hadde endt sin tale, ropte

[1] [Rødberget i Stadsbygden vest for Trondhjem. — [2] 8de mai. — [3] [Selven (Sǫlvi) i Agdenes herred. — [4] [Nu Hambaaren i Agdenes, en liten bugt litt søndenfor Selven. — [5] [Navnet Þórsbjǫrg findes ikke længer; men der er sandsynligvis et minde om det i det nuværende Torshaug, sydvest for kirken i Stadsbygden. — [6] [D. e. en nordøstlig vind inde fra fjorden.

birkebeinerne hærrop og egget hverandre. De rodde i første taket saa fast til, at skuterne naadde langskibene, og gjorde saa fast og hidsig et anfald baade med spydstik og sverdhugg, at baglerne maatte dække sig og vek tilbake, saa at Saalmund Systrung[1] og hans mænd, fem sammen, kom op paa Gudbrand Unges[2] skib. Da ropte Gudbrand paa sine mænd, at de skulde drive dem ned, og baglerne gik da saa haardt imot birkebeinerne, at de vek ned, men nogen faldt. Siden søkte baglerne fast frem og lot da gaa baade vaaben og stener. De nød da godt av bordemonen, idet de kastet saa store stener ned paa dem, at de ikke kunde holde sig og næsten ikke kunde staa under dem; da faldt mange birkebeiner. Baglerne førte stavnljaaer over til birkebeinernes skibe og holdt dem fast. Birkebeinerne tok alle ett raad, og ingen trængte at lære det av de andre: de stak baadshaker mot storskibene, og enhver løste sig da bort saa godt han kunde. De, som var paa kongsskibet, fik kastet stavnljaaene av, og likesaa Nikolas av Vestnes; men Saalmund Systrung faldt der, og hele hans mandskap. Ogsaa en anden skute blev ryddet for birkebeinerne, og baglerne fik tat begge disse skibe. Nikolas blev saaret; han fik et skud fortil i staalhuen, og det gik ind gjennem den og syntes et litet saar at se til. Da sa kong Sverre: «Det nytter os ikke denne gang at stride imot dem, og vi skal nu ro ind til byen.» Birkebeinerne la nu fra.

144. En mand, som het Agmund og blev kaldt Vaagepung[3], hadde været baglernes sysselmand; han hadde sin æt paa Oplandene, men hadde syssel i Orkedalen og styrte nu det skib, som Øyolv Avlessøn hadde ført dit om høsten. Han hadde lagt til ute ved Ingardal[4] under berget paa et sted, som heter Ravnaas; han saa derfra over fjorden, mens de kjæmpet sammen, birkebeiner og bagler. Det blev en trætte der, nogen vilde fare til for at hjælpe sine mænd, men nogen vilde heller op paa land, og det skib kom ikke til nytte for baglerne. Kong Sverre styrte ind efter fjorden og møtte et baglerskib indenfor Tinn-osen[5], mellem den og Trangen[6], og jaget dem, som var i det, op der. Siden stevnte han over Fladkefjorden[7] og jaget to skibe paa land ved Klef-

[1] [Systrung ɔ: mosters søn. — [2] [Mulig i slegt med den Andres, søn av Eirik, søn av Gudbrand Kula, som faldt i Norefjorden og var en av Magnus Erlingssøns høvdinger. — [3] [Rimeligvis efter Vaage i Gudbrandsdalen. — [4] [Ingdalen i Stadsbygden paa sydsiden av Trondhjemsfjorden. — [5] [Navnet Tinosen (Þinaróss) findes ikke længer paa disse kanter, likesaalitt som et elvenavn Tin. Det maa ha været navn paa den elv, som nu kaldes Prestelven vestenfor kirken i Stadsbygden. — [6] [Trangan (i gammelnorsk Þrangar) er navn paa en vel kjendt gaard i Stadsbygden. — [7] [Nu Flakfjord, saa kaldes en del av Trondhjemsfjorden mellem Byneset og Stadsbygden ved gaarden Flak. I sagaen kaldes den Flaðkafjǫrðr.

stad[1]; siden fór han ind til byen og var der. Baglerne snudde efter og satte sig det i hugen, at det ikke vilde være svært at fange kong Sverre, da han hadde en ringe og saaret styrke: mange gode drenger var faldt av hans hær om dagen ved Torsbjorg, men mange var saaret, saa at de ikke var vaabenføre, om de end vilde friste det. Men da baglerne kom ind til byen, turde de ikke lægge til ved Ørene; de trodde, at om de steg i land med de folk, som de hadde faat der i Trøndelagen, vilde de ikke være dem tro, men saasnart de satte føtterne paa land, vilde enhver straks stevne enten dit, hvor kong Sverre var, eller til sit hjem. Derfor blev det ikke noget av landgangen. Baglerne laa ute under Holmen. Kong Sverre var ute paa Ørene, rede til at ta imot dem, om de la til der. Nu holdt baglerne raad, og det syntes dem saa, som om det var raadeligst for dem at fare syd til Bergen. De la nu hele landet under sig, men gav ikke agt paa, hvor Sverre fór med skuterne sine; det syntes dem, som han ingen utsigter hadde, hvor de end møttes, hvis der skulde kjæmpes tilskibs. Nikolas av Vestnes lot ikke sit saar skjøtte; han syntes ikke, det hadde noget at betyde, og fór i bad med det; da slog det sig verk i det, og han laa en kort tid, før han døde; det var et stort mandetap. Siden fór baglerne sydover langs land med hele sin hær, og de holdt vel sammen; om de skiltes ad, frygtet de stadig for kong Sverre, og mere for hans snilde raad end for hans folkestyrke. De trodde, at de nok vilde faa nogen skade av dem. Baglerne la til i en havn, som heter Anger[2] nordenfor Stad. Alene kong Sverre fór bort fra kaupangen og sydover efter dem; han rodde en dag ut fra Herøyene og stevnte syd forbi Stad. Baglerne saa det, kastet av sig tjeldene og sa, at de skulde ro iveien for ham; men det blev ikke noget av. Sverre ænste det ikke, men fór sin vei, og baglerne litt senere.

145. Sigurd jarlssøn hadde faret østenfra Viken og spurte, at kong Sverre var drat nordover fra Bergen. Sigurd fór til Bergen og fandt der ingen motstand; han tok der kong Sverres skibe og brændte Sygna-branden[3] og de andre, som han fik tak i. De tok i byen nogen huser, som tilhørte birkebeinerne, og førte dem op til borgen og gjorde siden et stort baal imot borgen, hvor vinden stod paa, der hvor det tyktes dem, at borgmændene vilde faa mest mén derav. Og da borgmændene saa disse tidender, sa de det til dronning Margret; hun var da i borgen, og med hende var Aura-Paal[1] og hadde styrelsen. Hun

---

[1] [Klefstad (Kleppastaðir) er nabogaard til Flak. — [2] [Havn paa østsiden av Sandøy i Sunnmøre. — [3] [D. e. «Sogningenes skib»; brandr kaldtes en stang i forstavnen paa skibet. Sverre har muligens tat «Sygnabranden» i Sogn.

og mange andre kvinder fik stor skræk over dette, og de birkebeiner, som var i borgen, syntes ogsaa, at det var nødvendig at ta sig vel ivare. Aura-Paal fandt paa det raad, at de tok en tønde og bar i den spaan, næver og tjære. Siden la de ild i den, og slængte den i baalet for baglerne, før de hadde faat det færdig eller baaret det sammen. Men det blev saa stor en lue, at de ikke fik slukket det, førend de hadde brutt sønder alt det, som de forut hadde ført sammen. Dette sinket dem meget, men dog gav de sig til med det anden gang, og bar sammen til et nyt baal. Da bad dronningen for Guds skyld, at de skulde gi borgen op, og da vilde folk faa lov til at gaa ut, heller end at ilden skulde flamme over dem. Hun sa, det var værre at miste altsammen, folk og gods. Da gjorde Paal det raad, at alle kvinderne skulde gaa ut i det hus, som var over borgporten og før hadde været fængsel[2]; han sa, at det da ikke vilde vare længe, inden de kunde faa gaa ut av borgen. Kvinderne gik nu dit, glade, om det var haab om det; men da de kom ind i huset, lot han døren slaa igjen og satte siden laas for den. Det skortet ikke paa livsophold der for dem. Asgaut het en mand, han var fehirde[3]; han fik fat paa en tom smørløp, skar den fuld av glugger og la næver, stry og svovel i den; siden stak han ild i den og slynget den ned i baalet, men baalet var gjort slik, at det var hult indvendig, og da ilden kom deri, slog det saa stor lue i det, at baglerne ikke fik slukket det; hele baalet brandt da op for dem. Derefter fór de ned til byen; men Paal gik til dronningen og spurte hende, hvad hun vilde gi ham, hvis han fandt paa slikt et raad, at baglerne drog bort. Hun sa, at hun vilde gi mange penger til det, og bad ham gjøre det, hvis han kunde faa det istand. Da sa Paal, at hun skulde laane ham sit segl, og saa gjorde hun. Siden skrev han et brev og satte dronningens indsegl under det. Det var skrevet til Aute[4] prest og Jordan Skinnpeita[5] og lød saa: «Det venter vi, at I vil lægge mest vegt paa kongens sak, om I end nu helder noget til baglerne. Men vi har nu en lønlig sak at sige eder og dog store tidender, som kongen har latt sige os, nemlig at han har møtt sine uvenner nord i Trøndelagen, og det er saa meget bedre, at det har gaat nu som før, at kongen har seiret, men dog

---

[1] [Aura er genitiv av eyrir, «løsøre». Tilnavnet betegner Paal som en rik mand. — [2] [Fængsel heter paa oldnorsk myrkvastofa, «mørkestue». — [3] [D. e. skatmester. Fehirden var en kongelig embedsmand, som hadde oppebørslen av kongens indtægter og derav skulde bestride hans utgifter. — [4] [Navnet Aute forekommer ellers ikke i Norge, men var ikke sjeldent i Danmark. Aute prest var ikke usandsynlig dansk. Efter ham hadde Autealmenningen (nu Vetterlidsalm.) i Bergen navn. — [5] [Jordan Skinnpeita var rimeligvis ogsaa en utlænding. Jordan bruktes alm. som navn i Danmark og Mellemeuropa.

har han mistet gode mænd, Nikolas av Vestnes og Saalmund Systrung og Peter Ragnvaldssøn og mange andre. Nu beder kongen eder i fortrolighet, at I vil sinke baglernes færd her i byen; men han vil selv komme hit imorgen, enten tidlig eller sent.» Der i borgen var det en vikværsk svend, som var kjendt med baglerne; ham fik Paal til at bringe dette brev til prestene. Han blev fulgt ut av borgen, og de skiltes ved ham under en sten. Det saa de bagler, som var paa vagt, og de syntes, det saa likest ut til, at en mand vilde løpe fra borgmændene, og de listet sig bort til stenen, fandt svenden, der han laa, og tok ham til fange; men fordi de kjendte ham, gav de ham grid. De spurte, hvor han agtet sig hen. Han svarte: «Jeg farer med et brev til Aute prest og Jordan, og jeg vet ikke, hvad det staar i det.» Baglerne tok brevet og bragte det til Sigurd jarlssøn, og da han saa, hvad som stod i det, ventet han sig straks ufred, og morgenen efter i lysingen lot han blaase hæren til opbrud; men de tok meget gods av Aute prest og Jordan, og trodde, at de hadde været utro mot baglerne. Efter dette fór baglerne bort sydover. Da sa Paal til dronningen, at baglerne rodde ut ad Vaagen; dronningen gik ut i borgen for at se det og takket Paal vel for denne list.

146. Kong Sverre kom til byen tidlig om morgenen og gik straks op til borgen; der møtte han dem, som raadde for den, Sigurd Borgarklett[1] og Aura-Paal, og fortalte dem om sin færd og likeledes, at han denne gang bare vilde dvæle en kort stund der. Kongen sa til Sigurd: «Du skal kræve folk av bymændene, og ta til dig dem, du faar, ti det kan hænde, at vi vil trænge folkehjælp næste gang, vi kommer til byen.» Kong Sverre forlot byen om dagen og holdt sydover til Siggjarvaag[2]. Den samme dag kom Hallvard[3], og med ham baglernes hær paa storskibene til byen og la straks bort for at lete efter kong Sverre. Kongen saa seilene og bød sine mænd lægge skibene ut av syne; «og la dem seile forbi os sydover!» Og saa gik det, at baglerne seilte forbi dem sydover og ikke la merke til, hvor birkebeinerne laa. Men saasnart de hadde faret forbi, lot kongen sine skibe vende tilbake nordover til Bergen saa fort, de kunde. Kongen fór op til borgen, fandt der sine folk og spurte om, hvor mange folk Sigurd hadde faat. Han sa, at bønderne ikke ænste hans ord, og at de ikke gjør noget for at vise kongen hæder. Siden blev det stevnt ting i byen, og kong Sverre talte og var meget vred og sa saa: «Endda viser I, bergensmænd, mig stort uvenskap, og herfra reiser sig mest al ufred imot

[1] [D. e. «borgklippe». Han kaldtes vel saa, fordi borgen kunde stole paa ham. — [2] [Gaard og havn paa østsiden av Bømmeløen; har navn efter fjeldet Siggen. — [3] [D. e. Hallvard av Saastad.

mig, og slik har det stadig været. Siden jeg tok imot riket, da har I været i fuldt fiendskap imot os. Det kunde undskyldes, saalænge Magnus og Erling levde; men nu er det ikke andet end fiendskap alene, at styrke ildgjerningsmænd og vikinger imot den rette konge og saaledes øde hans rike. Og det er likest, at det da gaar eder nu som før, at eders lod vil bli saa meget værre, jo større I gjør forhaanelsen mot os. Det skal I ogsaa vite, at I skal miste gods og lemmer, og det er likere, at ogsaa livet vil følge med, hvis I ikke lover mig alt det, jeg kræver.» Da svarte Finn Forræde[1] kongen og talte imot ham og kom med utflugter. Men tilslut blev det dog saa, at de gav sig under alt det, som kongen krævde, og gav ham 100 (120) mand, (hus-) bønder og kjøbmænd. Kong Sverre la ut av byen, og hadde 30 skuter. Men da han kom syd til Salbirne[2] og laa der, seilte baglerne nordover for at lete efter birkebeinerne. Kongen rodde da imot dem, før de visste ord av det, og la sig paa vindsiden av dem, saa at han kunde være dem nær eller fjernt, eftersom han vilde. Det blev da litt kamp av med skud og stenkast; men kongen hadde at kjæmpe mot meget høiere skibe likesom før. Dog la birkebeinerne meget modig til under deres vaaben. Baglerne hadde faat stavnljaaer op paa nogen av kongsskibene, men de blev støtt bort. Og da birkebeinerne saa, at de ikke kunde vinde seier over dem, la de sine skibe fra og fór nord til Bergen; de kom dit ved solopgang og satte sine skibe op under borgen paa nordsiden av den, og blev i byen. Men den samme dag kom baglerne til byen ved middagstid; de forsøkte straks at lande, men birkebeinerne hindret dem, saa de fik ikke gaa op. Kongen satte sine mænd rundt omkring borgen i telter. Baglerne laa nogen nætter ved byen ute ved Nordnes, og siden fór de bort og drog til sig mat. Baglerne var borte i 7 nætter; de tok Jon Trin, kong Sverres sysselmand, og gav ham grid, og han blev deres mand; og endda flere birkebeiner fór til baglerne. Baglerne fór tilbake til Bergen og la til syd for byen ved Nordnes utenfor Munkeliv; der gik de op og frygtet ikke birkebeinerne; de tyktes at ha deres skjæbne i sin haand og gik i land og hadde smaakampe med dem; begge flokker skjøt paa hinanden, naar de

---

[1] [Han kaldtes paa oldnorsk forræði, d. e. den, som har forráð eller «styrelse». Han kaldes andetsteds forræðis maðr, «styresmand». P. A. Munch oversætter forræði med «forstander» Enkelte har ment, at han var medlem av bystyret i Bergen. Gustav Storm mente dog, at han snarest hadde faat sit tilnavn paa grund av sin myndige optræden. Han eide en gaard ved bryggen, mellem Korskirken og Mariakirken, muligens den gaard, som siden — efter ham — kaldtes «Finnegaarden». — [2] [Nu Selbjørn, en ø mellem Stolmen og Hofteren. Sverre laa sandsynligvis i Bekkervik, den almindelige havn.

kunde komme til. Birkebeinerne var stadig i byen og hadde mange erender dit: nogen hadde koner der, men mange søkte dit for at drikke. Birkebeinerne skjøt stadig under husvæggene imot baglerne, og baglerne turde ikke være i byen for birkebeinernes overfald. Baglerne gik stadig ind paa Jonsvollene, fylket der og viste birkebeinerne sin hær, ropte paa dem og sa, at de ikke eide hug i brystet, og naar de løste sin fylking, gik mange til leker og moret sig. De viste, at de ikke syntes birkebeinerne var stort værd. Baglerne hadde da en stor hær og vakkert folk, vel rustet baade med vaaben og klær.

147. Kong Sverre holdt husting paa bakkerne ovenfor Nikolaskirke, mens baglerne holdt lek paa Jonsvollene. Kongen talte saaledes: «Slik vil det nu altid være med os birkebeiner, at det er nogen rædsel over os, og at det ikke blir langt mellem hver gang. Men jeg venter nu som før godt følge av eder, likesom jeg tænker, at der vil findes faa eksempler paa, at nogen har bedre fulgt sin konge. Og med det kan I birkebeiner være vel fornøiet, at I er over andre mænd i mot og raskhet. Baglerne mener nu, at de har vor skjæbne i sin haand, men jeg venter, at det vil gaa anderledes, og ikke tror jeg, at vi inden kort tid skal ha mindre magt end de. Nu vil jeg ikke længer taale deres spot og haan, hvis I vil som jeg; men la os dog først tænke efter, allesammen, hvad som er raadeligst. Det staar os frit for at kjæmpe med baglerne, saasnart I vil, og hver sige nu sin vilje!» Men alle taug. Kongen sa: «Ikke gjør I nu ret, naar I tier stille. Den tjeneste skal I gjøre eders konge, at I svarer paa hans tale, og hver skal nu sige sin mening.» Da svarte de og bad kongen raa. Han sa: «Dette er vel talt, som jeg ventet.» Kongen talte fremdeles: «Den utvei har vi, at sætte os i borgen, og det er et trygt vern, saalænge vi har kost nok; men naar den slipper op, vil det være vanskelig at staa imot. Den anden utvei er at fly op i fjeldene, og da vil baglerne jage os og ta fra os alt slikt, som de vil ha, og aldrig faar de mænd rosende eftermæle, som falder paa flugt. Den utvei er det fremdeles, som birkebeinerne før pleide at gripe til, at gaa imot dem og la egg og egg skifte mellem os. Og mig synes, som om den utvei ikke er uten haab for os, saasnart vi staar jevnhøit alle.» De svarte, at de alle heller vilde kjæmpe end flygte. Da sa kongen: «Baglerne ser vel nu vort maalstevne, men vet ikke, hvad raad vi tar. Nu skal vi først gaa ut til borgen. Derefter skal I gaa ned i byen, to og to, stundom fire eller fem, syv eller otte sammen, og møtes alle inde ved Olavskirken.» De gjorde saa, men baglerne merket ikke dette raad. Og da hæren hadde kommet sammen ved Olavskirken, lot kongen sit merke sætte op og sa: «Ikke vil vi fylke,

men la os rende ind paa dem saa haardt, vi kan, og ingen skal nu ha nogen anden foran sig, men enhver skal gjøre sit bedste, og da vil det trænges kort strid, ti med baglerne vil det vise sig nu som før, at det vil skyte rædsel i bringen paa dem, saasnart de ser mandefaldet; for de er høiest i ord som ræven i halen. Gjør nu angrepet saa haardt som mulig, ti daarlig vil de kunne hugge, som har løpet hjemmefra kjerne-asken[1] og aldrig har set før, hvorledes birkebeinerne kan la vaabnene sine bite, naar de kjæmper. Løp frem nu, gode halser, og Gud verge eder!»

148. Efter dette løp de ut paa vollene. Ledingsmændene fik se, det var fare paa færde, saasnart de hørte birkebeinernes lurblaast og saa merkerne bølge og hæren komme løpende imot dem med rop og eggen. Kesjerne fløi, saasnart de kom saa nær, at en kunde naa til dem. De saa ogsaa, at sverdene glitret i luften og svingedes truende. Baglerne flokket sig sammen og stillet sig i fylking, og Sigurd jarlssøn var under merket. Men det gik saa, som kongen spaadde, at de fremste av baglerne flygtet braat, og ikke mindre de, som saa til; det faldt mange mænd der, hvor de kom sammen. Men da baglerne vek unda, da hug birkebeinerne som tiest, og gik saa nær dem, at de alle sammen fór ut over vollene og videre ut forbi Jonskirkegaarden. Men da baglerne var kommet dit, vendte de sig en stund imot dem. Men da birkebeinerne brukte sverdene, vek baglerne unda; denne motstand blev dem ikke til mindre mandsskade end den forrige› snarere faldt det der flere. Birkebeinerne jaget dem helt ut til skibene. Nogen av baglerne løp i sjøen, men de fleste kom op paa de skibene, som laa nærmest land. Narve, søn av Hallvard av Saastad, styrte et stort skib; paa det skib løp det en saa stor mængde mænd ombord, at skibet seg ned i grunden og blev sittende fast. Siden kom birkebeinerne til der, og nogen holdt skibet fast, men andre gik imot dem, som var paa det, og de fik mange sverdhugg for ingenting; det endte saa, at birkebeinerne ryddet skibet: der faldt Narve og mange mænd med ham, men somme løp i vandet. Kong Sverre red ved siden av sine mænd, mens de forfulgte de flygtende, og hans spyd var helt blodig like op paa skaftet, saa at blodet randt op paa hans hænder. Og da han fór ut forbi Jonskirken, vendte en bagling sig imot ham; han hadde to spyd, og skjøt begge paa én gang imot kongen. Kongen lot skjoldet sige ned foran hesten saa meget han kunde, og det ene spyd kom da i skjoldet, men det andet fløi under hestens buk. Men da han saa, at spydet ikke naadde kongen, slængte han sverdet efter det

[1] [D. e. ask eller kar, hvori fløten kjernes til smør.

spyd, som fløi under hestens buk, kastet sig selv ned efter det og fik tat spydet op fra vollen. Men kongen stak til ham med kesjen i akslen, og han fik vel slaat spydet bort, men det skar dog op, hvor det var gaat ind. Kongen red frem imot ham saa haardt, at han faldt fremfor ham; da holdt kongen hesten og vilde træde ham under føtterne; men han stak liggende spydskaftet op, og det naadde kongen litt; men hesten blev sky og løp bort. Manden løp op og stevnte til kirkegaarden, men kongen drev hesten efter ham og la spydet gjennem ham, og dér faldt denne mand. Birkebeinerne søkte da tilbake i byen og fór op til borgen; siden den tid fik baglerne det mindre braat med at leke, og var nu korte stunder i land. Biskop Nikolas og hans mænd la til ute ved Taleholmen[1] og lot rydde holmen; siden satte han landtjeld der og lot synge messe; han sa, at der skulde der reises et stort hovedsæte og stenkirke. Nogen av hæren laa ved Nordnes, men andre længer syd. Birkebeinerne var nu lange stunder i byen; de fór ogsaa op i landet efter fangst, hvor de vilde for baglerne, og søndhorderne og hardingene syntes, at de ikke sopte lemfældig om tunene, naar de fór efter matkjøp. Men bønderne hadde forhen sendt folk og leding fra herredene til baglerne. Nu sendte bønderne bud til baglerne, at de skulde være vern for dem og gaardene deres; men baglerne bad dem drive buskapen til dem og sa, at da skulde de nok ta vare paa den. Bønderne drev nu en mængde naut dit og hadde dem i Laksevaag. En nat stevnte kong Sverre sine folk til sig og gik ut av borgen den øvre vei over fjeldet og gik saa rundt ind til Aalreksstad[2], og atter utefter langs Aalreksstadvaagen[3] til Laksevaag, hvor baglerhæren laa. De hadde vagter ute, men kong Sverre hadde faat nys om, hvor deres vagter stod, og sendte forut seks mand, bad dem fare som skyndsomst og se til, om de kunde faa tat vagten. De kom til en vagt, hvor det var to mænd; den ene hadde sovnet, men den anden vaaket; han skrek til, i det samme spydet stod midt i ham og gjennem ham, men den anden vaaknet ved sin død. Baglerne hørte denne mands rop og spurte, hvad som var paafærde med vagten, siden han skrek saa høit; men de, som hadde dræpt dem, at det var deres lek: «vi er kaate og skjemter.» Da fór speiderne tilbake og sa kongen, at vagtene var døde; kongen svarte, at det var godt gjort. Siden fór han med sine folk imot dem, og saa stilt, at de ikke vaaknet, førend birkebeinerne drog skibene op under dem, og dræpte der mange mænd av baglerne. Men denne strid og vaabenbrak hørte de bagler, som laa fjer-

[1] [Tǫluholmr, nu Holmen nord i Sandviken ved Bergen. — [2] [Álrekssta∂ir, nu Aarstad, tæt ved Bergen. — [3] [Álrekssta∂avágr, nu Store Lungegaardsvandet ved Bergen.

nere, og mistænkte, at det nok var ufred; alle rodde dit, hvor ropet og vaabenbraket hørtes, og da det ikke var løiet om ufreden, løp de op paa land og vilde gaa imot dem. Birkebeinerne ventet ikke derpaa, men løp imot dem og gjorde slikt et anfald, at det tyktes baglerne raadelig at vende om, som de ogsaa gjorde, og de løp tilbake til skibene; dog laa mange efter, før de skiltes, og mange løp i vandet. Efter dette løste baglerne alle sine skibe fra landtaugene og la dem ut av skudmaal. Birkebeinerne drev kuene bort og ind til Aalreksstad. Men baglerne undersøkte sin skade og fandt, at de hadde mistet mange folk; dette tyktes dem at være stor skam, og de egget hverandre til at hevne det. De visste, at kongen bare hadde en flok mænd imot deres hær. De tok da paa at ro og stevnte ind i fjorden og op i Aalreksstadvaagen, la til i vaagsbunden, løp op der og fylket sin hær; det var da lys dag. De var saa heldige, at birkebeinerne ikke hadde faret forbi. Kong Sverre saa baglernes hær og merket, at de ikke blev leie av at gjøre angrep paa ham. Kongen talte da til sin hær og sa: «Endda engang venter jeg, at det vil bli møte mellem os og baglerne. La os gaa op i bakken og løpe derfra paa dem saa haardt vi kan, og jeg venter, at de da vil vike ved det.» Birkebeinerne gjorde som vanlig, rendte djervt frem og løp saa haardt ned paa baglerne, at straks de fremste av baglerne faldt. Eindride Ljoxa [1] het en mand, han bar baglernes høvdingemerke; han var trøndersk av æt, den modigste og djerveste mand. Han bar merket vel frem, saa at imot ham kom Bergsvein Lange, kong Sverres merkesmand; de gik saa nær hverandre, at de skiftet hugg med hinanden, og det endte slik, at Bergsvein blev saaret, men Eindride faldt; da faldt ogsaa baglernes merke ned: men da baglerne saa det, flygtet de. Birkebeinerne drev dem tilbake og fulgte dem helt til skibene; mange av baglerne faldt i begge disse kampe, men dog flest av ledingsmændene. Derefter fór kong Sverre til borgen og takket Gud for sin seier; det var nu ogsaa god raad paa kjøtmat, og det skortet dem ikke paa føde, men de hadde ogsaa modig søkt efter den.

149. Baglerne holdt sig nu noksaa fjernt fra borgen og byen, og det tyktes dem ikke, det gik saa glat for dem, som de hadde trodd. Ofte naar femti eller seksti bagler gik i land for at skjemte sig, og de saa ti eller femten birkebeiner, og kongen var selv med, da flydde de til skibene; det var ogsaa stundom, at birkebeinerne kom over dem uventet, og da kom baglerne ilde fra det og fór i hui og hast ned til sine skibe med skam og skade. Jonsoknat fór kong

[1] [D. e. fra Leksen (Ljoxa), navn paa to nær sammen liggende øer utenfor mundingen av Trondhjemsfjorden i Trondhjemsleden.

Sverre med 100 (120) mand ned i byen; de tok korkaaper ut av kirkerne og tok dem paa sig, gik sammen fem eller seks eller endnu færre, og samlet sig saa alle over ved Munkeliv[1] og gjemte sig i en laave; ti kongen ventet, at biskop Nikolas og andre av baglernes høvdinger vilde søke til messe om dagen. Nogen mænd, som stod paa utkik, tok munkekapper og holdt sig ute paa kirkegaarden, gik sammen to og to og saa til, om baglerne gik i land. Baglerne var endnu paa skibene, men deres svender fór til lands i baater og gik op for at ta sig brændefang. Birkebeinerne tok enhver, som kom op; de dræpte somme, men skamhug andre, saa at ingen efterretninger kunde bringes til skibene. En prest gik ogsaa iland; birkebeinerne omringet ham og spurte, om biskopen vilde komme til messe. Presten svarte, at biskopen agtet sig iland, naar han var færdig. Men da det led paa, kom det en velklædd mand og gik forbi ikke langt fra dem. De gik imot ham, og da han saa dem, tyktes det ham underlig, at munker hadde lave sko og røde hoser; han tverstanset og gik ikke nærmere. Munkene spurte, hvor snart biskopen vilde komme til messe. Baglingen svarte: «Han gaar, naar han er færdig. Men hvorfor har munker lave sko og røde hoser?» De svarte: «Det hænder noget av hvert nu,» løp ind paa ham og grep ham og flettet av ham den gode kjortel, som han hadde, og vilde ikke skjemme den med blod. Men da ærmerne gled ut av hænderne, kom han løs fra dem, skjøt benene under sig og løp til skibene, som om han var ør og galen, og fortalte biskopen om, hvorledes han blev hindret fra at søke messe. Denne mand hadde det til merke paa, at han ikke løi, at han hadde faat et pileskud i laaret, og han sa det med, at dette tyktes ham likere en sending fra birkebeinerne end fra munkene. Biskopen og Reidar[2] og andre stormænd var da rede til at fare i land, og nogen hadde kommet ned i baater, før denne efterretning kom. Kong Sverre vendte tilbake til borgen, saasnart han skjønte, at baglerne hadde faat nys om det. Baglerne var nu mere vare av sig end før. Mange ganger blev det gjort angrep og landgang, som kunde synes frasagn værd, men en faar ikke skrevet alt i én bok. Begge flokker tok mænd fra de andre og dræpte stadig dem, som de kunde komme over. Mange av de birkebeiner, som hadde været i herredene, løp over til baglerne, nogen med sin gode vilje, men nogen blev tat bort med vold. Denne sommer kaldte de Bergens-sommeren.

150. Nat til Lavransmesse[3] fik det raad fremgang, som baglernes høv-

---

[1] [Det benediktinske Mikaelskloster paa Nordnes, som endnu heter Klostret. — [2] [D. e. Reidar Sendemand. — [3] [D. e. den hellige Laurentius's dag, 10de august.

dinger før hadde truet med. De sa, at bergensmændene var støtte og styrke for det, at kong Sverre kunde holde sig i borgen. Dette raad fik fra først av biskop Nikolas skyld for, men de kom dog overens om, at kjøpstaden i Bergen skulde ødelægges, og at de skulde reise den paa et andet sted paa Hordaland; saa kunde en se til, hvad nytte kong Sverre fik av borgen. Biskopen sa saa, at birkebeinerne hadde gjort alle kirkerne urene, siden bansatte mænd hadde været inde i dem, saa at de ikke var mere hellige end andre porthus [1]. Baglerne rodde om natten ind foran bryggerne med to skuter, som var fuldlastet med ved; de stak ild i husene paa et sted inde ved Korskirken, paa et andet sted overfor Fauskabryggen [2] ved Finn Forrædes [3] gaard, paa et tredje sted ved Mariakirken. Bymændene gjorde ingen motstand; de hadde ikke let for at hindre det, ti alle brygger var tat bort. Birkebeinerne blev intet var, førend byen tok til at lue, og da saa de, at det ikke var raad for at berge byen; de frygtet for, at borgen skulde brænde, og bar da ut seil og vætet dem imot ilden. Av byen brændte da alt nedenfor stræetet helt inde fra Korskirken og ut til Sandbru [4]; men ovenfor strætet alt utenfor Sandbru og ind til Nikolaskirken. Da blev den hellige rode [5] baaret ut imot ilden fra Steinkirken [6], og da stanset ilden. Sunnivas [7] skrin blev baaret ind til Sandbru og sat der; da gik ilden ikke længere der, og det var et fuldbjart jertegn. Baglerne laa med skuterne ute paa Vaagen og skjøt op i ilden efter de mænd, som vilde berge husene og slukke ilden. Mange bergensmænd hadde forut flyttet bort alt det av sit gods, som de kunde faa fat i, saasnart de hørte, at baglerne hadde dette raad i sinde; nogen hadde flyttet det ut paa landet, men nogen op til borgen. Biskop Nikolas var paa den skute, som fór med ild til byen, og sa stadig, hvor de skulde sætte ild, og hvor de skulde skyte, og han blev meget forhadt for dette raad. Dette blev mange mænds mén og skade, saa at mangen en, som før hadde fuldt op, nu gik fattig bort. Bergensmændene glemte aldrig biskop Nikolas dette. Der brændte Mariakirken og fem andre kirker.

151. Litt senere fór kong Sverre fra byen med 100 (120) mand til et sted, hvor han visste, at hans mænd hadde samlet sammen store flokker kvæg til

---

[1] [D. e. hus for offentlige fruentimmer. — [2] [I Vaagsbunden. I andre haandskrifter staar: Fiskebryggen. — [3] [Jfr. kap. 146. — [4] [Sandbru var en bro, som fra Øvregaten førte over Veisan. — [5] [Oldn. róða er et ord, som er laant fra gammelengelsk og bet. krucifiks, billede av Kristus paa korset. — [6] [Alm. kaldt Columbas kirke. — [7] [Sunniva var en hellig jomfru, som ifølge legenden i slutten av 10de aarh. var kommet fra Irland til Selja, og var Bergens skytshelgen. Hendes skrin stod efter 1170 paa høialteret i Kristkirken paa Bergenhus, den som blev nedrevet i 1531.

ham. Men da baglerne fik vite, at kongen var borte, gik de paa land med sin hær og op den øvre vei; de kom ned til Olavskirken paa Bakken. Birkebeinerne løp ut av borgen med sin hær, undtagen treti mand, som stod ute i Holmen for at passe paa, at ingen la skibe til der; da fylket baglerne sin hær. Birkebeinerne tænkte endnu som før ikke at fylke, for de hadde en vakker hær og vilde straks løpe imot dem og paa den maate bryte deres fylking. Birkebeinerne løp i førstningen saaledes imot den ene armen av fylkingen, at baglerne der vek tilbake; men den anden arm av fylkingen deres rykket efter, og birkebeinerne kom ind i ringen; nu var det stor folkemon, og de kjæmpet ikke længe, før birkebeinerne saa, at det ikke var mulig at gjøre motstand, og søkte at komme unda til borgen; baglerne søkte haardt efter. Der faldt da mange gode og raske drenger: Sigurd Borgarklett, Finn Færøiske, Tord Loke[1], Rita-Kaare[2], Einar Bjarnessøn, Bengeir Lange og Eindride Peine[3], bror til Øystein raadsmand[4] og søn av Hallkel paa Lo[5], Philippus jarls merkesmand; han var fører for Philippus jarls mandskap og saa djerv en mand, at da han hadde faat store saar og ikke trodde at kunne komme bort, stak han merket ned i jorden, grep sverdet med begge hænder og hug saa til begge sider. Han faldt med stor hæder, og alle verget de sig vel. Baglerne søkte efter dem helt under borgen. Og da birkebeinerne kom ind i borgen, kom baglerne saa nær dem, at de fik tat en mand i føtterne, som vilde ind i borgen, men birkebeinerne vilde berge ham og tok ham i akslene. De trak nu begge i ham, og slet ham i to mellem sig, og først derefter skiltes de. Dette var Mariamesseaften[6]. Baglerne hadde ogsaa lagt skuter til ved Holmen, og de birkebeiner faldt, som skulde ha været til vern der. Baglerne gik op under borgen der, hvor skibene var, la ild i dem og brændte dem alle op. Efter dette fór de tilbake til sine skibe, og hadde utført sine saker vel. Da digtet baglerne dette vers:

Mandag mildingen sine mønstret,
mænd drev haardt paa vaabensending;
Inges hird skulde op gange
aarle morgen til Sverre-borgen.

---

[1] [Loke synes at være guden Lokes navn, sandsynligvis brukt som tilnavn, fordi vedkommende var svikefuld og listig. Manden kaldes dog ogsaa Tord Lok (ɔ: en haarlok). — [2] [Rita kommer av rit, «skrivelse». Kaare var vel skriver. — [3] [Far til Sigurd Tafse, erkebiskop i Nidaros 1230, † 1252. En anden Eindride Peine nævnes 1316 som en anset mand i eller ved Tunsberg. — [4] [Raadsmand (ráðsmaðr) kaldtes forstandere og forretningsførere ved en bispegaard. Øystein var rimeligvis raadsmand ved erkestolen i Nidaros. Øystein raadsmand nævnes mellem de geistlige herrer fra Trøndelagen ved riksmøtet i Bergen 1223. — [5] [D. e. Lo i Opdal eller Lo i Meldal i Søndre Trondhjems amt. — [6] [7de september. Mariamesse om høsten (8de september) faldt 1198 paa en tirsdag. Aftenen var da en mandag.

Mot dem reiste mændene merker,
mange stænger, og kjæmpet længe,
baglerne stod i brodde-haglen,
brændte skib, da kjæmper rendte.

Men birkebeinerne kvad denne vise:

Mandag nidingen sine mønstret,
mænd drev haardt paa vaaben-sending
(Tuve-skit skal aldrig trives)
tidlig morgen til Sverre-borgen
Mot dem reiste mændene merker,
mange stænger, og kjæmpet længe,
(bagler staar i bannet alle)
brændte skib, da kjæmper rendte.

Men da kongen kom tilbake, syntes han, at dette var blit et usselt overfald, og han kaldte det daarlig vagt og uforsigtighet.

152. Litt senere fór kong Sverre bort fra Bergen, men satte folk efter i borgen for at vogte den. Kongen fór derfra op paa Voss og videre til Raudafjeld[1]. Og anden gang gik nu kongen over Raudafjeld, og atter med stor møie; de kom ned i Sogn og dvælte i Aurlandsfjord, ti folkene var saaret. De fór siden hele veien nord til Trondheim, og der blev kongen mottat vel. Kong Sverre spurte der de tidender, som litt forut hadde hændt, at baglerne hadde kommet til byen med tre skibe; førere for den hær var Kinad Eldridssøn[2], Torstein Kugad og Eirik Trøndske. Karl, søn av kong Sverke[3], som da var gift med kong Sverres datter Ingebjørg, hadde netop været der. Hr. Karl hadde hørt et rygte om baglernes færd og hadde faret bort fra byen om kvelden og var paa en gaard, som heter Berg[4]. Baglerne kom til byen om natten; hr. Karl var da borte, men det blev sagt dem, hvor han var, og de kom der om natten; da blev hr. Karl og hele hans følge dræpt. Siden fór de bort fra byen. Efter dette holdt de ting ute paa Ørene. Der talte Torstein Kugad og sa saa: «Det skal I vite, bymænd, at kong Sverre nok nu blir sen for eder til landevern her i Trondheim.» Han fortalte siden om skiftet mellem baglerne og kong Sverre, hvorledes det var gaat om sommeren, men mest fortalte han om det, som sidst var hændt blandt disse stortidender, at kongen hadde mistet sine folk under borgen. Han endte med det, at han sa, at kongen hadde gaat ut av borgen og kunde ventes dit til byen ad de øvre veier overland; ti kongen eide ikke, sa han, saa meget av skibe, at han hadde en eneste baat. Baglerne hadde skibene og meget andet av det, som kongen forut hadde at raa for. Saa lot de ogsaa birkebeinerne, som om intet kunde staa for dem, og én av

[1] [D. e. Rødeggen mellem Voss og Aurland i Sogn. — [2] [Kinads mor Eldrid var først gift med Thore Skindfell, med hvem hun hadde denne søn. Siden blev hun Magnus Erlingssøns frille og hadde en datter med ham. Navnet Kinad er gælisk (Cinaedh, engelsk Kenneth). — [3] [Sverke II Karlsson var konge i Sverige 1195—1208, han faldt i 1208. At Sverres svigersøn var søn av Sverke II, er dog ikke sikkert. Sverres egen dronning, Margrete, tilhørte den anden svenske kongeæt og var datter av Eirik den hellige. — [4] [Gaard i Strinden.

dem ikke var mindre kar end seks bagler. «Men det skal I vite, at saa er det skiftet i sommer, at vi har nu med os ikke stort færre birkebeiner, end de selv har, og de kan ikke hjælpe eder. Nogen av dem er nu her med os, og de er ikke værre farne end forut hos birkebeinerne; ti nu synes de, at de kan se, hvor meget falskhet Sverre prest længe har faret med.»

153. Baglerne hadde flygtet bort og ut av fjorden, før kongen kom. Kong Sverre spurte omhyggelig efter alt dette, og tok sig meget nær av sin maags, hr. Karls fald. Baglerne fór nordover med hele sin hær og storskibene; i den færd kom de til Folskn[1] og laa der en stund; ti de vilde ikke fare ind i fjorden, da de spurte, at kong Sverre var tilstede der. Baglerne hadde vondt for matkjøp, ti de hadde en stor hær; de spredte da hæren rundt i bygdene, noget av hæren fór syd paa Møre og helt til Borgund[2]. Men da de seilte utenfor Hevne-mynne[3], seilte Torstein Kugad sit skib paa et skjær med forsæt og vilde bryte det, som det ogsaa gik. Det blev da flyttet ind til land, og hans skibsfolk merket ikke noget, førend han løp bort fra dem om natten selv tredje over fjeldet, og kom frem ute i Orkedalen. Mange andre mænd løp fra baglerne, de som hadde hjemme i Trondheim og hadde fulgt dem om sommeren. Torstein var hjemme paa sin gaard og holdt sig skjult; han sendte en mand ind til byen til Gunnar Grjonbak[4] og bad ham om at søke om grid for ham hos kongen. Gunnar talte en gang til kongen og sa: «Herre, en meget rask mand har vi der mistet, siden Torstein Kugad er hos baglerne, og gjerne skulde vi endda ville lokke ham til os.» Kongen sa: «Ikke tror jeg, at Torstein nu mindes det, at han har været vor mand og vor ven, og jeg tænker, at det vil være os til ringe skade.» Da sa Gunnar: «Herre, vet jeg, at Torstein vil faa grid av eder, hvis vi faar lokket ham fra baglerne?» Da sa kongen og lo: «Hvad er det nu, Gunnar? Er Torstein i din varetægt? Grid skal han faa av mig; men hvis birkebeiner møter ham ute paa gaterne, vet jeg ikke, hvorledes det gaar med hans sak.» Litt senere sendte Gunnar bud til Torstein, at han skulde komme til byen. Derefter fór Torstein dit, men meget lønlig. Dagen efter gik de, Gunnar og Torstein, til kongen, som var paa et stevne. Torstein hadde en sid hat paa hodet, saa at mændene ikke kjendte ham, førend han kom frem for kongen. Han kastet av sig kappen og faldt paa gulvet,

---

[1] [D. e. Stor-Fosen, utenfor Trondhjemsfjorden. — [2] [Borgund paa Sunnmøre var i middelalderen en liten by. — [3] [D. e. mundingen av Hevnefjorden i Fosens fogderi. — [4] [Gunnar Grjonbak var trøndernes lagmand. Tilnavnet betyder «grynryg». Hans søn Einar Smørbak blev i 1254 erkebiskop.

som om han var hugget, grep om kongens fot, kysset den og sa: «Sæl er jeg, min herre, at jeg er kommet saa nær dig, at jeg kan ta paa dig, og at jeg er kommet løs fra de djævels baglerne, som er bansatte, og det har de sandelig fortjent: de er ransmænd og ildgjerningsmænd og ingen høvdinger, og de sætter sig op imot den manden, som er den bedste, imot eder, herre, ti du er kronet konge, og alle skal lyde dig, om de gjør ret. Herre min, ta nu imot mig og la mig aldrig skilles fra dig! Jeg vet ikke, hvorledes den vonde kjætterbiskopen kunde gjøre mig saa ør og blind, at jeg ikke kunde se, med hvilken falskhet de farer, de nidingene, som hadde svoret dig troskapsed. Hvorledes kunde de vonde falsknere være mig gode, de som var blit nidinger mot sin konge?» Birkebeinerne kastet ord ind i hans tale, og de ordene var ikke blide; nogen sa, at ingen var større niding end han, nogen bad, at han skulde føres ut paa Ørene og hænges op. Da sa kongen: «Staa op, Torstein, grid skal du ha; du skal fortælle mig om sederne hos baglerne!» Da sa Torstein: «Sæl er jeg, herre, at jeg ser dine øine, og aldrig siden skal jeg svigte i eders tjeneste. Men om baglerne kan jeg fortælle meget, naar I vil høre, og det meste er ufagert.» Torstein fik nu grid. Kongen lot ham ofte tale paa tingstevner og fortælle om baglernes seder.

154. Baglerne tok al skat og leding over begge Mører og Romsdal, men rante paa nogen steder, og de dvælte paa denne færd en halv maaned. Derpaa drev de helt nord til Haalogaland; de fór ind i hver en fjord og øvet megen vold og tok en mængde gods der; de hadde med i sin flok alle de bedste mænd, som der var: Tore Knap[1], Guttorm i Mjola[2], hans bror Brynjolv, Bjarne Mardssøn[3], Halldor i Hjorleivsvik[4] og hans sønner, Ivar Nev[5], Gregorius Kik[6], Erling i Tjøtta[7], Guzalin prest og en mængde andre mænd. Den samme høst faldt Rikard, Englands konge[8], og da tok hans bror Jon, som blev kaldt «uten land»[9], kongedømme i England. Kong Sverre sat i Kaupangen[10]. Det var en gang, at kongen holdt ting med bønderne om vinteren

[1] [Søn av Eindride Slandre (jfr. s. 54). — [2] [Meløy i Rødøy prestegjeld i Helgeland. Guttorm var av gammel lendermandsæt. — [3] [Bjarne Maardssøn hadde faat Bjarkøy med sin kone Ragna, søster til Vidkunn Erlingssøn, som faldt i 1183 (s. 83). — [4] [Navnet skrives ogsaa Hjorlaksvik. Efter H. Koht Hellesvik i Alstahaug. — [5] [Ivar Nev (ɔ: næse) blev lendermand julen 1217—1218. — [6] [Blev siden sysselmand paa Hjaltland og gift med Sverres datter Cecilia. — [7] [Erling paa Tjøtta er den sidste kjendte ætling av Øyvind Skaldaspiller og Haarek paa Tjøtta. — [8] [Rikard Løvehjerte døde ikke, som sagaen siger, høsten 1198, men 6te april 1199, av et saar, han hadde faat nogen uker i forveien. — [9] [I sagaen staar Johan uten lands tilnavn paa latin: *sine terra*. — [10] [D. e. i Nidaros.

[1199] efter jul, og bad om, at de vilde bygge nogen skibe til hjælp for ham og for at frelse landet fra baglernes hærfærd. «Det kan ventes med visshet,» sa han, «at saasnart det vaares, vil baglerne stevne hit i fjorden, og da vil de gjøre eder stor skade, ti denne flokken raner stadig paa eder; men vi birkebeiner er nu uten skibe, som I vet, og ikke vel istand til at verge eders gods eller liv. Vi kan ikke løpe saa fort den øvre veien gjennem landet, som de kan ro den ytre vei. Men om dette tykkes eder at kræve nogen kostnad, saa vil dog det godstap bli større, som baglerne kommer til at gjøre eder.» Bønderne svarte: «Det er et rimelig raad, herre, at la gjøre skibe til landevern. Men hvor mange og hvor store skibe er det, du tænker at ha[1]?» Kongen sa saa: «Jeg vil helst, at bønderne i hvert fylke i Trøndelagene skal overta omkostningen ved at bygge ét skib, men bymændene og vi birkebeiner skal da omframt la gjøre saa meget, som vi faar leilighet til. Intet av disse skibe skal ha mindre end fem og tyve rum eller mere. Ved Torsbjorg blev jeg lei av det, da brandene[2] paa baglernes skibe stod i øinene paa mig. Kunde det nu være saa vel, at vi fik likesaa meget høiere skibe end de!» Om morgenen efter holdt bønderne sit stevne i Olavskirken, og regnet efter sine omkostninger, og det syntes dem da, som om det ikke vilde komme meget paa hver mand. De blev da enige om at gaa under dette med godvilje og sa, at det ikke skulde skorte fra deres side paa de omkostninger, som kongen fandt fornødne. Kongen lot da ta fat paa skibsbygningen. Efter paaske blev otte skibe reist, seks, alle store, ute paa Ørene, men to i kongsgaarden og i biskopsgaarden. Det, som blev bygget i kongsgaarden, var paa treti rum og blev kaldt «Ognarbranden[3].» Alle disse skibe hadde høie sider i forhold til aaretallet. Kong Sverre lot ogsaa ta nogen byrdinger og hugge sønder og skjøte kjølen, saa de kunde roes langs hele skibssiderne. Alle de skibe i byen, som tyktes at kunne brukes i hærfærd, blev da rustet, men noksaa skyndsomt.

155. Vaaren efter gjorde baglerne sig rede til at fare med hele sin hær fra Haalogaland; de søkte syd til Trondheimsmynne[4] og styrte siden ind i fjorden; det var i kvitsunnhelgen[5]. De seilte ind til Holmen, men det syntes dem ikke let at søke ind der; de drog siden ind i Trondheim og herjet, fór

---

[1] [Trøndelagen skulde efter loven utruste 80 tyvesesser til ledingen. — [2] [«Brand» kaldtes en utskaaret bjelke i forstavnen paa skibet. — [3] [D. e. «rædselsskibet». — [4] [D. e. utløpet av Trondhjemsfjorden. — [5] [D. e. pinsehelgen; paa oldnorsk hvítadagar, «hvitedagene», 6te juni. H. Koht mener, at efter dagsregningen fremover til sjøslaget 18de juni, maa overfaldet paa Nidaros ha fundet sted 5te eller 6te juni; saa baglerne maa forut være kommet til Trøndelagen.

over hele den indre fjord og tok sig gods. Bønderne laa samlet imot dem, skjøt paa baglerne og fældte av dem saa mange, som de kunde komme til. Biskop Nikolas talte ofte for hæren og sa saa: «Sverre prest har nu ikke mere av Norge end et nes, og det kunde være passelig stort, om han raadde over den del av Ørene, som er utenfor krakerne[1], og han selv var hængt der i galge. Men litet tænker jeg, at vi bagler bør bry os om, hvor han farer med havbukkene[2] sine, som han lar klinke sammen der i byen; jeg tænker, at trønderne vil faa alle husene sine brændt til kul, før de kommer til nytte for dem; vi kan for deres skyld sværme om her i fjorden, som vi synes, og ræddes litet for dem, ti de har ingen mandestyrke imot os.» Baglerne snudde nu med hæren ut efter fjorden; de la til ved Depil[3] indenfor Ladehammeren. De gjorde det raad for sig, at de folk, som var paa storskibene, skulde gaa op og fare landeveien til broen, og derfra skulde de søke imot byen; men skutehæren skulde fare utenom til elven og søke opgang der.

156. Kong Sverre hadde gjort sig istand og rustet sig til at ta imot dem i byen. En valslynge var reist ute paa Ørene, og en anden ved aaen, og fra den ene ende av byen til den anden var der gjort istand forsvar oppe paa husene: bordstabler var reist paa utsiden av takene, som om det var viggyrdler, og en mængde store stener baaret derop. Ledingsmænd og bymænd var sat til vern der. Kongen selv var ute paa Ørene og hadde ikke mange folk der; men den største del av hirden var oppe ved broen, og førere for den var Haakon Galen[4] og Peter Støyper. Baglernes skuter rodde op i elven forbi byen, saa at de la til ved Skellinghellen[5]; men de gav sig ikke til at gjøre landgang ved Bratøren; ti det tyktes dem at være «troll for døren», naar de merket, at Seierfluen[6] var i luften. De skjøt paa bymændene, men kunde ingensteds komme nær for den sten, som haglet fra husene og fra bryggerne. De andre bagler søkte landeveien til broen; deres høvdinger var Inge kongsemne, biskop Nikolas og Hallvard av Saastad. De gik straks frem mot broen, men birkebeinerne tok straks imot dem. De møttes paa broen, og der blev det det haardeste vaabenskifte. Det faldt mænd paa begge sider; birkebeinerne vek unda og tilbake over broen, men baglerne søkte fast efter. Nogen birkebeiner var i kastellet over broenden; de kastet store stener ned paa baglerne, og efter det

---

[1] [Palissaderækken. — [2] [Uttrykket er brukt haanlig istedenfor «havhest, bølgehest», som i skaldedigtningen er en almindelig betegnelse for «skib». — [3] [Nu Devle i Strinden prestegjeld ved Trondhjem. — [4] [Søn av Sverres halvsøster Cecilia og Folkvid lagmand. — [5] [Skjær i Nidelven paa Baklandssiden i Trondhjem. — [6] [Sverres merke.

valgtes frem av birkebeinerne de, som var de modigste, og gik ut paa broen. Da vek baglerne tilbake. De, som var de fremste, vilde snu sig paa flugt, men de, som var længer borte fra birkebeinernes vaaben, stod dem imot, og det opstod da saa stor trængsel paa broen, at rækverket gik ut. Det faldt da mange bagler paa broen, men nogen sprang i vandet. Siden gik birkebeinerne tilbake over elven, og baglerne kom ikke oftere ut paa broen. Efter det gik baglerne ut av skudmaal og holdt raad. Biskop Nikolas fandt paa det raad at sætte ild paa broen og brænde den op: «De har da ingen utvei fra byen undtagen forbi borgen, og den skal vi snart sætte os foran; da maa de svelte i byen, men i andet fald gaa ut under vore vaaben.» Saa blev gjort, at de brændte broen, men birkebeinerne verget imot ilden og fik slukket den, saa at et bjelkelag holdt sig ved det søndre land. Siden fór biskop Nikolas til Helgesæter[1] og nødte prioren og de andre kanniker til at kjæmpe paa deres side; ellers vilde han brænde klostret. De fór siden bort med ham og var paa hans skib. Mændene paa skuterne kom ikke til at ta del i striden, og de fandt ikke byen let at ta; de lot skuterne drive ned forbi Bakke[2]. Kong Sverre gik op fra Ørene til Smieboderne[3] og gav baglerne leilighet til at gaa op paa Bratøren, men baglerne holdt raad om landgangen, og frygten blev drøiest hos dem. Men da kongen fandt det, lot han sine mænd styrte frem imot dem, og de skjøt hidsig imot dem baade med piler og spyd. Baglerne likte det ikke og vek straks unda; da blev et av deres skibe staaende fast i grunden, og det var like ved, at birkebeinerne fik tat det; der blev mange dræpt, og mange blev saaret. De rodde da ut av elven og til storskibene. Der var da ogsaa de av deres mænd kommet, som hadde faret til broen; de laa da alle samlet om natten. Men om morgenen rodde baglerne atter skuterne frem forbi Ladehammeren og la sig under den paa den side, som vender imot byen. Biskop Nikolas rodde derfra over til Ileviken; han hadde da Raudsiden[4], som var det raskeste skib. Han saa efter, hvor det syntes ham bedst at lægge til, hvis de skulde gaa op. Kong Sverre blev dette var og forstod hans færd; han tok siden en karve[5], som Anund Ufred eide, og lot dra den ut tvers over Ørene;

---

[1] [I Strinden. Gaarden het oprindelig Elgisetr og kaldes nu Elsæter. Men da den, rimeligvis under erkebiskop Øystein, var blit kloster for regulære kanniker av Augustinerordenen, skiftet den navn og blev kaldt Helgasetr, «Det hellige sæte» (paa latin Sancta Sedes). — [2] [D. e. Bakke gaard og nonnekloster ved Trondhjem. — [3] [Smieboderne (d. e. boderne for skibsbyggerne) laa litt oppe fra fjæren paa den vestlige Øre. — [4] [Rauðsíða, d. e. «den røde side», vel fordi det var rødmalt. I et haandskrift kaldes skibet Rauðsuðin, «det røde skib». — [5] [Karve kaldtes en slags middelstore skibe.

det gik en mængde mænd rundt den, saa tykt, at en ikke kunde se skibet for dem, men saasnart det kom til sjøen, saa biskop Nikolas det og bød sine mænd at dra i aarerne saa haardt, de kunde: «Ta unda, som I bedst kan, og jeg gir eder kjortelklæde, baade grønt og rødt, om dere ror nu. Men dere ror jo ikke. Eller ser dere ikke, at fienderne vore løper som galne efter os? Men det er, som om skuten vor ligger stille.» Efter det løp han op fra løftingen og frem efter skibet; da føk kveiven[1] av hodet paa ham og faldt utenbords. Biskopen ropte atter til sine mænd og talte: «Ta nu vel i; det er mig, som de nu vil finde!» I førstningen, da baglerne vilde snu Raudsiden, og den ikke hadde faat fuld fart, da drog det raskt sammen med dem; men ikke trængte biskopen at egge sine mænd; ti alle hadde hug nok paa at ro unda. Men da baglerne paa de andre skibe saa dette, rodde de raskt sine skuter imot dem og vilde komme mellem Anund og landet. Anund saa nu, at dette ikke vilde gaa vel for ham, og vendte derefter tilbake; birkebeinerne fik da ikke mere av biskop Nikolas, men kveiven hans hadde de med til vidnesbyrd.

157. Efter dette blaaste det op en hvas nordöstvind, og alle de store baglerskibene laa like imot veiret. Kong Sverre tyktes at vite, at det ikke vilde bli godt for dem at holde sig der. Han lot otte hester føre over elven; siden fór han selv dit, steg til hest og red ind imot dem den øvre vei ovenfor Lade. Han kom dit, netop som de hadde sendt sine baater ind til land for at kaste landtaugene løs; de hadde ankere ute for skibene og halte sig ut under taugene. Kongen red til dem, som løste taugene, og dræpte der ni mænd, men nogen drev de i sjøen; nogen fór i baater ut til skibene. Baglerne hug landtaugene av, halte sig ut og tok da til sine seil; de seilte ut under Rødberget og laa der to nætter. Kong Sverre sendte sine mænd bort fra sig ut til Orkedalen, Øyjolv Avlessøn og Bjarne Skindstak, og en flok med ham. Baglerne seilte den tredje dag over til Orkedalen og la til ved Roaberg[2] og andre steder paa stranden; og saasnart landgangene kom paa land, løp de op i skogene og søkte sig mat og gods baade paa sætrene og likesaa i bygden. Birkebeinerne la sig i bakhold for dem ved den gaard, som heter Holtan. Der blev baglerne dræpt, baade i tunet og paa veien til Orkla, mange løp der i vandet, og somme svømte over

[1] [Oldn. kveif, som er en omdannelse av det franske coife. Dette ord betegnet oprindelig en slags hue. Men bruktes almindelig om en slags brynje- eller panserhætte. I middelhøitysk, hvor ordet ogsaa blev optat, betegner coife en slags harniskkappe, som blev bundet rundt hodet, efter at dette først var dækket av en bløt hue. Dette er rimeligvis ogsaa betydningen paa oldnorsk. —
[2] [Efter H. Koht fjeldet ved gaarden Roven inde i Orkedalsfjorden, paa vestsiden.

elven, men nogen druknet; de andre bagler styrte tilbake til skibene. Ogsaa paa et andet sted blev det lagt bakhold for dem ved nogen sætre; der blev nogen dræpt, men nogen kom unda. Siden blev det ikke flere landganger av. Da hadde baglerne spurlag av, hvor buskapen til birkebeinerne var samlet; de sendte 300 (360) mand efter buskapen og drev den til stranden og hug hvert naut til sine skibe. De tok en birkebein fangen ved gaarden Rodar[1]; han gjemte sig for dem og sa, at han var en ledingsmand, men ikke birkebein. De hug en fot av ham. Baglerne laa der en uke og gjorde ikke oftere landgang; derfra fór de ind til Holmen. Derefter tok de det raad heller paany at fare ind i herredene efter hærfang end at søke til byen. Da fór de ind i Aasenfjorden til Hyndøy[2]; der laa de nogen nætter. Det led nu sterkt med kong Sverres skibsbygning; alle skibene var nu færdig utenbords, men endda ikke i det indre. Mange egget til straks at sætte dem i vandet, saasnart det syntes rimelig, at de ikke vilde gaa isønder under mandetyngden. Det blev da skyndt paa med skibsutrustningen saa meget som mulig, og skibene blev sat i vandet, saasnart det syntes gjørlig. Hele den hær, som kongen raadde over, var da ogsaa rustet.

158. Det var fredagen næst efter Botolvsmesse[3] tidlig om morgenen, at kong Sverre fór ut av elven med sin hær. Kongsskibet fór først, og da hele hæren kom efter ham, lot han blaase til at lægge skibene sammen. Siden steg kongen op paa kastellet[4] og bad sine mænd lægge omhyggelig merke til, hvad han sa. Kongen tok nu til orde og talte: «Her er en stor hær kommet sammen, og hvis det gaar saa, som vi haaber, at det kommer til et møte mellem os og baglerne, er det ventelig, at ikke alle disse mænd kommer tilbake med livet, og faren er nu like nær for alle, og hver faar vare sig. Men det er min bøn og vilje, at alle de mænd gaar til skrifte, som ikke forut nylig har gjort det. Det er ogsaa mit raad, om det end er i tidligste laget, at folk faar sig noget mat i livet og drikker sig mot til; imens kan de vel skiftes til at ro. Men hvis vi finder baglerne, og de vil ro unda os, om de end før ikke har latt saa, da maa vi fare spredt med vore skibe, et pileskud eller længere mellem hvert skib; la alle skibene fare jevnsides, og vore skuter skal følge hver sit langskib.» Dette kunde være ved dagmaalstid[5]. Det var solskinsveir, og en liten vindgul stod ind efter fjorden saavidt, at merket løftet sig fra stangen. Birkebeinerne

---

[1] [Nu forsvundet gaard i Orkedalen. — [2] [Hyndøy er en gaard paa sydsiden av Frosta. — [3] [Botolvsmesse er 17de juni; den faldt i 1199 paa en torsdag; fredagen derefter er da 18de juni. — [4] [Oldn. viða, se forut. — [5] [Klokken 9 om formiddagen.

tok da til at ro ind paa fjorden; det gik anderledes, end baglerne tænkte: deres skibe fløt overmaade let under aarerne, de var nytømret og nybrædte og hadde ingen anden last end mænd. Kong Sverre steg ned i en skute og lot den ro indover i forveien; han vilde holde utkik efter, hvor baglerne var. De saa en mand oppe paa land, la skuten til der og ropte paa ham og spurte, om han visste, hvor baglerne da kunde være. Bonden svarte: «Se ind til Horne[1], der ligger hele hæren deres;» siden ønsket han kongen og dem alle en lykkelig færd. Kongen fór da tilbake til sin hær og sa, hvilken vei de skulde styre. Og da de næsten hadde halvrodd fjorden, saa de baglernes skibe, som rodde inden fra Horne og ut til Tautra; de stevnte nordenom øen ut paa fjorden. Men da baglerne saa birkebeinernes skibe, da var det biskop Nikolas's og Sigurd jarlssøns og Reidar sendemands raad og vilje, at de skulde ro ut efter fjorden og ikke stride imot kong Sverre; de sa, at han ikke kunde ro efter dem med storskibene. Men Hallvard av Saastad og Philippus av Veigen[2] vilde bie paa kongen; men biskopen fik raa, at det blev rodd utover. Nogen av deres styresmænd skiftet da skibe: Biskop Nikolas steg ombord paa Raudsiden, men Sigurd og Reidar paa skuterne, og de rodde foran langskibene. Nu saa birkebeinerne, hvor baglerne fór, og stevnte vestenfor Tautra ut paa fjorden for at komme foran dem. De møttes da snart med hverandre; det var indenfor Ombornes[3]. Og da det var kort imellem dem, noget mere end et pileskud, la baglerne aarerne op og ropte hærrop og vendte skibene, som om de vilde kjæmpe; birkebeinerne var ikke hærklædd, men dog skjøt de sine aarer op, løp i sine hærklær og trodde, at baglerne vilde lægge til; men de vilde ikke lægge til, tok til aarerne og rodde fremdeles unda. Da sa kong Sverre: «Det frygter jeg, at de vil til byen, og de kan nok hete ilde op for bymændene, før vi kommer ind, hvis de tar det raad at styre dit.» Nu halte de ut med aarerne paa begge sider; paa kongsskibet var det fire mænd om hver aare, og det fløi, som var det en fugl, og hver aare blev rodd saa fast, som de trodde den kunde taale. Baglernes skibe gik senere, fordi de var vastrukne og meget tunge; de hadde ligget paa vandet hele vinteren forut og var ladde med mat og meget ranet gods.

159. Hallvard av Saastad saa, at birkebeinerne vilde ta alle de største skibene deres. Siden løp han op i løftingen og ropte til sine mænd, bød dem

[1] [Nu Hynne, det ytterste nes av Frostahalvøen. — [2] [Veigin, nu Veien i Norderhov paa Ringerike, var alt i forhistorisk tid et høvdingesæte. — [3] [Straks søndenfor Stranden kirke i Leksviken nord for Trondhjem, midt imot Tautra.

vende alle skibene og la dem løpe langs med birkebeinerne og ta først de skibene, som fór sidst, og rydde dem. Men Haakon kongssøn styrte det skib, som fór sidst; han hadde litet mandskap, derfor gik det senest med det. Og da de skulde vende, fik de vendt alle smaaskibene, men baglernes store skibe var ikke saa lette i vendingen som birkebeinernes. Da sa kongen til Tord Finngeirsbror — han styrte da kongsskibet[1] —: «Ser du Hallvards skib?» «Hvorfor skulde jeg ikke se det, herre?» sa han. Da var det saa nær, at de fra stavnboernes sveit paa kongsskibet skjøt over paa Hallvards skib, men kongsskibet fór noget foran birkebeinernes andre skibe, dog ikke kortere fra de andre end et pileskud. «Der skal det nu,» siger kongen, «gjælde din velfærd, at du naar Hallvards skib. Der skal vi nu lægge til idag, ti det er os en høvelig motstander.» Han svarer: «Det er ikke vanskelig; den svinger netop, som den skal, herre!» Kong Sverre hadde git sit skib navn og kaldte det «Hug-ro»[2]. Hallvard hadde det skib, som de kaldte Skalpen[3], Peter Støyper og Øyvind prestmaag hadde Agnarbranden, Haakon kongssøn Vidsjaaen[4], Philippus jarl Hjaalpen[5]. Siden svinget kongsskibet sammen med Hallvards skib, saa at kongsskibet laa paa bakbord av det; men Eirik av Haa's[6] skute hadde forut rendt ind mellem skibene, og derfor laa Hugroen ikke hele veien side om side med det. Philippus jarls skib kom litt senere, og det fik ikke snudd saa braat, at han fik stevnt bent paa Hallvards skib; men skibet hans rendte frem og stevnte paa siden av det. Jarlens stavnboer haket en stavnljaa fast i det, den kom i hodet[7], og det gik av Hallvards skib; men de holdt fast i skaftet, da skibet hadde god fart. Hodet var malt, og skibet tyktes skjæmt ved at miste det. Derefter fik de vendt jarlsskibet, og la til paa styrbord fra stavnen agter til øserummet. Hvert skib la da til, som de kom efter. Baglernes seks storskibe blev da omringet, men birkebeinernes skibe la sig uten om alle de større av baglernes skibe, men deres mindre skibe la litt imot birkebeinerne; for de vilde ikke bli ringet inde, saa de ikke kunde dra sig unda, om de vilde. Ognarbranden, som Peter og Øyvind styrte, hadde ikke rodd til i førstningen, men da de vilde vende den, fik de ikke vendt den saa raskt, endskjønt de alle hamlet paa den ene side, men rodde paa den anden. Baglernes skuter undgik altid Ognarbranden, hvor den kom, og vilde ikke fæste sig ved den, men la

---

[1] [Han hadde for 15 aar siden styrt Mariasuden i kampen mot kong Magnus. — [2] [D. e. ro i hugen, «sindsro». — [3] [Skibet hadde navn av «skalpr», «sverdskede». — [4] [Oldn. viðsjá bet. «forsigtighet». — [5] [Av hjálp, «hjælp». — [6] [Muligens gaarden Haa i prestegjeldet av samme navn paa Jæderen. — [7] Gallionsfiguren.

kun til der, hvor den var fjernt, og saaledes gik det, saalænge striden varte. Dette slag var baade haardt og langt; det tok paa før middag, men varte indtil midaften. Dette slag stod paa Strindsjøen. Førend slaget tok paa, hadde kong Sverre talt dette til sin hær: «Hvis det gaar saa, som jeg venter, at vi faar seier, da skal I mindes det, at baglerne sultet eder ifjor sommer i Bergen i borgen, og gi ikke nogen mand grid uten dem, som kommer til mig; ti nu er det let at se, at vi ikke faar ødet vore fiender med noget andet end med odd og egg. Idag vil I møte blandt baglerne mangen edsbryter og mangen kongsniding; det skal de nu alle saart faa betale.» Det skib, som biskopen forhen hadde styrt, kom løs og fik rum utenfor birkebeinerne, fordi strømmen hadde drat skibene fra hverandre. Biskopen rodde bort og iland, og alle mænd, som var istand dertil, løp op. Kong Sverre skjøt om dagen med laasbue, likesaa Philippus jarl. Jarlen fik et skud i armen under brynjeærmet, men rykket ikke pilen ut førend om kvelden. Raudsiden, som biskopen og kongsemnet var paa, laa ikke nærmere kampen end saa, at de kunde se, hvem som seiret, og saasnart de saa, at det saa ut til seier for birkebeinerne, da rodde de ut efter fjorden, som de bedst kunde. Da mændene tok til at falde paa Hallvards skib, gik de op paa det baade fra kongsskibet og fra jarlens skib, og da begyndte skibet at ryddes. Hallvard hadde trængt frem fra løftingen til midt paa skibet under viden agtenfor masten, men der blev han dræpt. Agter ut paa Hallvards skib var det en mand, som hadde staalhue og panser, begge paa gautsk vis. Denne mand hadde tidlig under slaget faat et slikt slag av en skjæfteflette[1], at næsen var meget forslaat og knust; men da skibet var næsten ryddet, hadde han kommet op paa viden ved masten. Imot ham gik en hirdmand, som het Askel; han var en sterk mand og i platebrynje; han fór op imot ham, og de kjæmpet. Manden, som var der forut, hadde ikke skjold eller andre vaaben uten en sten i haanden, men Askel hadde sverd og skjold. De møttes saa, at et tjeld stod mellem dem. Askel hug haardt til, men sverdet kom i tjeldstangen, saa at det stod fast. Det tok den anden nytte av og slog ham med stenen, saa Askel faldt ned av viden. Det sa mange mænd, saa at kongen hørte det, at den mand vilde verge sit rum vel, om han var hos dem, og det var vel værd at gi ham grid; men kongen lot, som han ikke hørte det. Dernæst blev han rammet av en paalstav fra kongsskibet, og da faldt han ned. Askel var da staat op og hadde tat en øks; de fór da igjen paa hinanden, og

[1] [Flettiskepta eller skeptifletta kaldtes et slags kastevaaben; det var en stok av træ, som var kløvet i den ene enden, og dér var det sat et flintstykke ind.

det endte saa, at Askel blev meget saaret, men han dræpte baglingen. Hallvards skib var først ryddet; derpaa gik de over paa det ene efter det andet av de fem skibe, som laa der. Da flygtet baglerne; nogen skibe styrte de til land og løp der op; men de allerfleste av letteskibene rodde ut efter fjorden. Birkebeinerne forfulgte dem ikke langt. De tok alle de skibene, som rodde imot land. Der blev det ogsaa en kamp, og der faldt en mængde folk, mest av baglerne. Birkebeinerne rodde da tilbake til byen og kom op i elven med floen om natten. Men da hæren kom op i byen, viste det sig, at flokkehøvdingene hadde git grid til de bagler, som var deres frænder og venner; men nogen birkebeiner mindtes, hvad kongen hadde talt. De brøt ind der i en stue, hvor bagler var inde, og de blev dræpt; men deres frænder, som hadde git dem grid, gik da til kongen og klaget for ham. Kongen sa, at han hadde et godt raad for det: de skulde lete efter, om disse mænd, som hadde dræpt deres frænder, selv hadde git grid til sine frænder, og bød dem hevne det. Efter det gik flokkene om i byen og dræpte da hverandres frænder, indtil de alle var dræpt. Dagen efter hadde kongen ting ute paa Ørene og sa sine mænd, hvorledes de skulde skifte hærfanget. Alt skulde bæres til Apostelkirkegaarden. Kongen sa, at han da skulde sætte folk til at vogte det. Siden sendte han sine mænd nord i Haalogaland efter dem, som hadde tat veien dit; han tyktes sig at vite, at mange bønder hadde flygtet dit til sine hjem. De tok Bjarne Maardssøn[1] og Brynjolv i Meløy og mange andre brave mænd og fór haardt med deres gaarder.

160. Erlend het en mand, som var prest og sang i Korskirken[2]; han var en klok mand og hadde meget at sige i byen. Han hadde en præbende oppe i Kristkirken[3]. Presten hadde en ung og fager kone, som het Ingebjørg. Denne kone forførte Philippus jarl. Men da kongen fik vite dette, bad han jarlen med fagre ord, at han skulde la det være; jarlen svarte vel, men alt blev som før. Men da Erlend blev dette var, fyldtes han av fiendskap baade imot kongen og imot jarlen og tænkte paa svikeraad imot alle birkebeiner, om han kunde komme til dermed. Kong Sverre og Erlend prest hadde ofte før hat trætte om erkebiskopens sak. Efter slaget gjorde kong Sverre sig skyndsomt rede og fór med hæren og storskibene efter baglerne; men de drog sig stadig unda, indtil de kom øster i Viken; og derfra styrte baglerne syd til Danmark, men kong Sverre fór efter dem. Kongen seilte da helt syd under Lesø[4], og

[1] [Gift med Ragna, arving paa Bjarkøy. — [2] [I den nedre del av byen. — [3] [D. e. domkirken. — [4] [Ø i Kattegat.

da han fik høre om baglerne, at de hadde seilt over til Jylland, styrte han tilbake til Viken og holdt til der om sommeren, og krævde bøter av bønderne for landeraad og tok leding. Han hadde en stor hær og satte sig om høsten i Oslo og gjorde sig istand til at sitte der om vinteren. Om høsten kom prestekonen, jarlens frille, sydover, og jarlen tok straks imot hende, men kongen forbød det. Da lot jarlen hende flytte kort vei bort til en gaard, som heter Aker[1], og dit red han ofte i løndom om nætterne og sov der. Kongen sa ofte til jarlen, at han fór uvarlig: «og jeg er ræd, frænde, at det vil bli os til stor skade!» Baglerne seilte i de første dage av julen syd fra Danmark med skutehæren. Under seilingen forgik en skute, som Audun Byleist[2] styrte, og ikke et mandsbarn fra den blev berget. Men da de kom utenfor Oslofjorden, styrte de ind i fjorden med femten skuter; for dem raadde kongsemnet og Reidar sendemand. Da de kom ind til Hovedøen, holdt de samtale sig imellem. [1200]
Da sa Reidar sendemand: «Det vet jeg for visst, at birkebeinerne nu intet nys har om os, og det er vel stor lystighet i byen, og alle folkene er øldrukne. Nu er det et manddomsraad, at gjøre overfald paa dem, og slikt raad vilde Sverre gi, om han var i vort sted; nu skal vi ro saa stilfærdig som mulig ind til bryggerne. Jeg vet ogsaa, hvor vi kan vente en fangst. Philippus jarl sover over paa Aker med faa mænd. Da svarte mange: «Det er et godt raad; la ham aldrig slippe unda.» Siden rodde fem skuter dit, men de øvrige rodde ind til bryggerne og lyttet. Alt var stilt og rolig i byen, men de turde ikke gaa op og vendte om utover og til møte med sine mænd. Men de, som hadde landet ute i Akershagen, gik op til gaarden; jarlen merket intet, før husene blev omringet. Han kom sig ut gjennem en løndør, han var barfotet og bare i linklær. Det var tøveir og sneløst paa jorden, men glat i tælen; jarlen var den fotrappeste mand. De bagler, som var oppe paa husene, saa i belgmørket, at en mand i linklær løp ut, og ropte til sine mænd, at de skulde ta ham. Folk løp da efter ham, og i det samme gled han og faldt. Da blev han skutt med et spyd, og det var hans banesaar. Han faldt paa et jorde ikke langt fra gaarden; der faldt ogsaa to andre mænd. Jarlens svend het Eirik Snage[3]; han kom sig unda og bar bud til byen. Han kom til kongsgaarden og var da saa træt, at han ikke fik sagt andet, end at han ropte høit og bad dem staa op. Kong Sverre var den første til at komme paa føtterne, i klærne og ut i gaarden; han spurte, hvad tidende det var. Svenden svarte: «Jarlen er

[1] [En nu forsvundet gaard, som laa ved Gamle Akers kirke. — [2] [Byleist er ogsaa navn paa bror til Loke. — [3] [D. e. en hake eller krok til at hænge noget paa.

falden, og baglerne har fældt ham!» «Altfor nær os,» sa kongen, — han trodde, at jarlen hadde sovet i byen i sit herberge, og at baglerne hadde kommet ind i byen. Han kaldte paa lursvenden, bad ham blaase som haardest og bød herbergesmændene at væbne sig; alle mand løp da til vaaben. Siden blev det sagt kongen, at jarlen var falden paa Aker. Men hele hæren vaakte væbnet om natten like til dag. Det var natten før ellevte dag i julen[1].

161. Nu seilte baglerne ut efter fjorden og fór nordover langs landet, først til Bergen, hvor de dvælte en kort tid; siden seilte de til Trondheim og kom uventet der. I kaupangen var birkebeiner tilstede: Hallvard Skygna med sit følge; han var bror til erkebiskop Guttorm[2]. De blev dræpt, han og alle hans mænd. Baglerne satte sig i byen og hadde halvt sjette hundrede (660) mand. Paa den tid var det sterk frost, og isen laa. Da la kong Sverres sysselmænd og bønderne det raad, at fare med hær imot dem; fører for guldølene var Dyre av Gimsar[3], for orkedølene Øyjolv Avlessøn[4]; de hadde femten hundrede (1800) mand. Baglerne merket ikke noget, førend de fór til byen; de fór ut til borgen imot dem og verget borgen, saa de ikke kunde komme ind; dagen forut hadde baglerne latt hugge isen like fra borgen og ned forbi broen. De skjøt paa hinanden om dagen, og mange mænd blev saaret paa begge sider; Philippus av Veigen blev saaret av en pil. Bønderne fór efter dette hjem, og fik ikke utrettet noget. Faa nætter senere gjorde bønderne en anden færd ind til byen. Da vilde baglerne ikke bie og fór bort, da de saa bøndernes færd ned over Steinbergene. Baglerne fór da, til de kom syd paa Møre til Borgund; men nogen fór til Tingvold[5] og holdt sig der om vaaren, indtil det led til paaske[6].

162. Kong Sverre la leding paa bønderne om vinteren, saa at der fra hver lide[7] skulde stilles én mand og omtrent et skippund korn og et naut. Kongen gav da trønderne hjemlov, men tok derefter folk fra herredene; over denne leding blev det stor knurring i Viken. Og efter dette hadde bønderne en raadslagning, som siden blev til mén for mange mænd. De gjorde svikeraad imot kongen, og dette gik saa underlig lønlig, at alle var med i uraadet østenfra

[1] Natten 3dje—4de januar 1200. — [2] [Erkebiskop 1214—1224. Denne oplysning synes at vise, at denne del av sagaen er skrevet efter 1214. — Skygna betyder «en, som har speidende øine». — [3] [Nu Gunsan i Guldalen. — [4] [Begge var Sverres sysselmænd. — [5] [Paa Nordmøre. Herredet kaldes paa oldnorsk Þingvellir. — [6] 9de april. — [7] [Liði var navn paa en landsinddeling i det gamle Norge, særlig i Viken. Saa kaldtes den kreds av gaarder i en skiprede, som sammen stillet én mand og mat for to maaneder til leding. H. Koht mener, at 1 skippund korn og 1 naut var dobbelt ledingsskat.

Svinesund helt til Vestfold og Raumarike. De reiste sig alle paa én gang med almuen paa avtalt tid og opbød tegn og træl[1] over alle disse fylker. De dræpte alle sysselmænd, som var i herredene, enhver i sit herred. Disse var høvedsmænd for dette raad: Simon lagmand paa Thuvn[2], Aamunde Burst, Torvid Blinde, Tord Ulvgestssøn[3], Torlak Dravle, Jon Kula, Grim av Grettesvik[4], Hallkel fra Anger[5]. De tok fat paa dette raad i Oslo og holdt stevne i Hallvardskirken og vedtok der raadet for de skatters skyld, som kongen hadde lagt paa dem. Onsdagen i imbredagene[6] i langefasten[7] dræpte de Benedikt, kong Sverres sysselmand i Tunsberg, med hele hans følge, Olav Smørkoll[8] paa Varna[9], Peter Lukasbror paa Aamord[10], og hver av de andre der, hvor de fandt dem; de satte vagtmænd paa alle de veier, som laa til byen. Fredagen efter kom et rygte for kongen om, at bønderne nok holdt samling. Det tyktes ham utrolig, og han lot da ransake om ledingsmændene; det fandtes saa, at alle de var borte, som var fra de nærmeste herreder. Kongen lot da sende bud efter dem, men om lørdagen og søndagen blev det ikke av, at de kom tilbake. Om søndagen kom en bonde ovenfra landet til kongen; han sa ham, at det samlet sig en hær imot ham, og at den snart vilde komme; han bad ham ta sig i vare; «for ikke vil de komme senere end nu i nat eller tidlig i morgen,» sa han; han hadde set bøndernes hær, fortalte han. Men da kongen hørte disse tidender, lot han straks blaase hele hæren sammen, baade sine mænd og likesaa byfolket og kjøbmændene. Kongen fortalte da disse tidender til almuen og bad bymændene og kjøbmændene om hjælp, idet han sa, at de vel vilde komme til at verge sit gods og sin frihet. De gjorde gode tilrop til hans tale. Hele hæren blev da delt i flokker; kongen bad sine mænd spise natverd, men siden (sa han) vilde han blaase hele hæren sammen, og saa blev gjort. Siden flyttet bymænd og kjøbmænd alt sit gods, som de kunde raa med, ind i kirkerne. Kongen sendte hestvagt fra sig allevegne. Sent om kvelden lot kongen for anden gang blaase hele hæren ut paa isen, som laa foran byen og helt ut

---

[1] [D. e. fri mand og træl. — [2] [Þufn, nu Tom i Raade i Smaalenene. — [3] [Efter H. Koht bror til Torlak Ulvgestssøn fra Tunsberg, kap. 114 (s. 124). — [4] [Grettisvík, nu Græsvik i Onsø. — [5] [Angr, nu forsvundet gaard i Sande i Jarlsberg. — [6] [Ymbrudagr, paa dansk tamperdag, av lat. jejunia quatuor temporum; saaledes kaldtes de tre dage, onsdag, torsdag (ell. fredag) og lørdag, som gik forut for jul, paaske, jonsok og mikkelsmesse, og for hvilke faste særskilt var paabudt. Ordet, som er optat fra oldengelsk, brukes endnu flere steder i Norge (Imbredagar). — [7] [1ste mars 1200. — [8] [D. e. «smørhode». — [9] [Varna var navn paa Rygge med Moss herreds fastlandsdel. Navnet er bevaret i Værne kloster. — [10] [Nu forsvundet bygdenavn i Borge i Smaalenene. Navnet er i sagaen skrevet forvansket Aumd.

forbi Hovedøen. Derpaa førte kongen hæren over til Akershagen[1], og der laa de om natten. Siden red kongen med nogen mænd til Folanger[2]; han lot hestene staa i bakken, men han gik selv ned til vandet. Paa isen paa vandet laa en stor bondehær, og de holdt raad. Kongen lyttet til, hvad de sa, og gik siden bort til sine hester. Han red ned paa isen og utenom hagen[3] og ind til skibene. Han dvælte der en stund og fór da atter til sin hær. Det var da næsten dag. Da lot han blaase hæren ned paa isen mellem Snælda[4] og fastlandet. Kongen krævde lyd og talte saa: «Her er nu en stor hær kommet sammen, men vi trænger like fuldt til, at den almægtige Gud vogter os. En flok har samlet sig imot os, teler og markemænd[5], men jeg haaber, at de nu har vendt sig om. Men er alt dette vore mænd, eller er nogen kommet til av bønderne?» Det blev sagt ham, at dette var altsammen deres hær. «Da skal vi,» sa han, «vogte vore skibe. Vi skal skifte mænd til at hugge isen ut foran skibene.» Og i det samme kom en mand farende og sa, at en hær var kommet østenfra over Langemosen[6] og frem over Ryenbergene[7]; det var skøyner[8], øyner[9], foldunger[10] og heggner[11]. Da svarte kongen: «Da faar vi ta et andet raad.» Han sat tilhest og red dit, hvor bymændenes flok stod, og sa saa høit, at baade de og hans egne mænd hørte det: «To vilkaar har vi at vælge mellem, enten at flygte for bønderne eller at søke imot dem. Ilde vil det være at bede bønderne om grid; de vil gi os mindre hugg under motstand end under flugten.» De bad ham raa og sa nu som før, at dette vilde nytte bedst likesom altid før. Da spurte han bymændene, om de vilde yde ham nogen styrke, eller om de heller vilde, at hver flok skulde sørge for sig: «Saa siger vi birkebeiner nu til eder, som det gamle ordtak lyder: «I nød skal en nytte ven.» Bønderne og bymændene svarte, at de vilde gi kongen slik hjælp, som de kunde, — og saa gjorde de.

163. Kong Sverre talte nu for sin hær og sa: «Det er mit raad, at før bondemugen gaar imot os fra alle kanter, da skal vi søke imot den hær, som ligger her i nærheten av os oppe paa Ryenbergene. Men det er den samling, som er kommet østenfra, helt fra Svinesund. La os gaa op nordenfor Nonne-

---

[1] [Saa kaldtes den flate strækning, hvor Kristiania nu ligger. — [2] [Rimeligvis et nu forsvundet navn paa Engervandet ved Sandviken. I sagaen er navnet forvansket og skrives Sólangr. — [3] [D. e. Akershagen. — [4] [Ø ved utløpet av Akerselven i Bjørviken; der hvor nu neset gaar ut mellem Gamlebyen og Kristiania. — [5] [D. e. folk fra Marker. — [6] [Langimosi, navn paa en myr ved Langerud i Østre Aker ovenfor Ekeberg. — [7] [Paa oldn. Ryginaberg; ved Oslo. — [8] [D. e. folk fra Skaun, det nuv. Rakkestad i Smaalenene. — [9] [Øyner (Eynir) kjendes ikke ellers. — [10] [Foldunger, d. e. folk fra Follo. — [11] [D. e. folk fra nabobygden Heggin (Eidsberg).

sæter [1], og ingen skal gaa ned i byen.» Da sa kongen videre: «Paal Belte, og I oplændinger, skal ta eders ski og skigreier og stige paa dem og fare op paa berget ovenfor dem og se efter, hvor stor hær de har.» De gjorde saa og fór op paa berget østenfor bønderne. Det hadde faldt meget sne og var godt skiføre, men saa vondt at gaa, at en var nær ved at synke i, saasnart en fór av fra veien. Da tok det til at lyse, og veiret var klart. Paal og hans mænd fik slike tidender at se, da de kom op paa berget, at helt ovenfra Gjelleraasen og nordover langs Frysja [2] og likesaa helt ut til Akershagen var det at se, som alt landet flømmet av mænd. Paal og hans mænd fór i største skynding tilbake og sa kongen disse tidender. Kongen var da kommet op til Martestokker [3] og stanset og hørte paa deres frasagn; men hans merke og de fremste av hæren søkte op gjennem dalen og videre op i berget. Nogen fór op efter kjøreveien, men andre kløv op over en bakke saa brat, at en kunde godt staa med den ene fot paa knæ, naar det andet stod ret. Bønderne satte i et hærrop, løp frem paa berget og lot spydene og kesjerne [4] gaa; det faldt let for dem at bære vaaben paa dem, som stod under foten paa dem, og desuten kunde de, som stod vester paa berget paa høire side av birkebeinerne, skyte paa dem i de aapne skjoldene. Veien var ikke bredere, end at fire eller fem kunde gaa jevnsides, og desuten brat. Birkebeinerne blev meget saaret, men nogen faldt. Det blev ikke greit for dem at gaa op, og han, som bar merket, faldt, og det blev en haard kamp, førend birkebeinerne fik tat merket. Da saa birkebeinerne, at de ikke kunde staa imot, og flygtet. Da rendte de, som var forrest, ned paa dem, som stod længer nede paa berget, og de fór saaledes ned paa flatlandet, at den ene faldt over den anden; men bønderne søkte ikke efter dem, ti de saa, at birkebeinernes hovedstyrke da søkte op imot berget. Kong Sverre kom da til og sa: «Tvi vorde eder, som I render, saa den ene ligger tvers over den anden! Ser I ikke, at ikke én mand farer efter eder.» Da lot han blaase hele sin hær tilbake til Martestokkene. Paa Ryenberget faldt 17 mand av birkebeinerne, alle hirdmænd, men mange blev saaret. Da talte kongen: «Hold eder nu vel, gode halser, om vi end har faat litt bank. 'Ofte hænder slikt paa sjøen,' sa sælen, den blev skutt i øiet. Nu har bønderne faat den seier over os, som de vil komme til at faa. Her opfyldtes den drømmen, som aabenbartes mig inat, at jeg hadde en bok, som var ganske

[1] [Benediktinernonneklostret paa Leiran ved Munkekloster gaard. — [2] [Akerselven ved Kristiania. — [3] [Nu Galgeberget. — [4] [Paa oldn. betegner kesja en egen slags spyd, som blev brukt ikke bare til at kaste, men ogsaa som støtvaaben.

løs og saa stor, at den naadde over meget av landet, men det ene læg var stjaalet ut av den. Det var vore mænd, som bønderne har tat. Vær derfor ikke ræd for bøndernes hær, ti de skal fare saa meget værre færd, som de er flere tilsammen.» Kong Sverre talte da fremdeles: «La os snu op her efter veien og dit paa berget, hvor det er lavere østenfor dem.» Og saa blev det gjort. Men da de hadde kommet et stykke op, saa de ut over bøndernes hær, og det var overalt nordenfra og utover at se, som om en saa ind i en skog. Da sa kongen: «Du, Lavard [1], og Haakon, mine sønner, og eders flokker, skal sætte op merker og bli her paa Martestokker og møte dem, som er oppe paa berget, saa at de ikke gir os bakslag; men jeg vil nu nordover imot den hær, som kommer derfra. Efter dette vendte kongen og hans mænd nordover til Frysjabroen [2] og fandt der bondehæren; de skjøt paa hverandre over elven, men kunde ikke gaa nærmere hverandre; nogen mænd blev da saaret. Da vendte kongen og hans mænd sig ut til isen, ti der hadde vestfoldinger og teler og raumer kommet. Dit drog da ogsaa de sig, som hadde været ved broen, og da var hele deres hovedhær kommet sammen der, og det var en vældig stor hær, saa at det kunde synes ugjørlig at gaa imot dem, naar det ikke var fuldt modige mænd. Aale Hallvardssøn het en mand; han var kong Sverres lendermand. Han talte saa: «Skal vi ikke fylke, herre?» Kongen svarte: «Den sed har vi birkebeiner tat op, at vi fylker ikke, naar vi kjæmper paa land, men vi render sammen i smaaflokker og gjør saa meget støi, som vi kan; da kan enhver være saa langt fremme, som han selv vil. La os løpe haardt paa, og da tænker jeg, at bønderne skal gi efter. Det er nu gaat med os, som sagt er, at 'fald er held paa færden'.» Da lot han blaase og ropte: «Nu frem alle kristmænd, korsmænd og den hellige Olavs mænd, og la os fare spredt!» Kongen sat paa en brun hest, han hadde en god brynje og et sterkt panser utenpaa, men ytterst en rød kofte og en vid staalhue, saa som tyskerne bruker, og under den en brynjehætte; han hadde sverd ved siden og et spyd i haanden. Han red forrest i hæren, saa at brystet paa hesten rørte ved bøndernes skjolder. Birkebeinerne stormet frem med dragne sverd paa begge sider av ham, og søkte saa haardt frem imot bønderne, at de, som var de fremste, vilde gjerne være fjernere, om de kunde, men ingen vilde frem foran de andre. Birkebeinerne fandt nu rum til at hugge løs paa bønderne og drog nytte derav. Mandefaldet vendte sig da straks imot bønderne, rædsel kom over mange av

[1] [D. e. Sigurd Lavard. — [2] [Bro over Akerselven (Frysja) nedenfor Akers kirke, ved nuværende Nedre Foss.

dem, saa at hele deres hær kom paa flugt, og de stevnte ind paa Akershagen. Birkebeinerne gav dem haarde nakkedrag og fulgte dem ind imot land; der faldt mange av bønderne, og de laa vidt omkring paa isen. Tunsbergmændene og alle sjøbyggerne[1] hadde faret paa skibe ind i fjorden og landet uten til ved iskanten og gik op der. Det var en meget stor og vel rustet hær, ti det var husbønder og kjøbmænd fra Tunsberg. De søkte ind efter isen og haabet, at de andre hadde bidd paa dem. Men da birkebeinerne saa denne fylking, vendte de sig imot dem. Da sa kongen: «Nu faar vi nok igjen nyt stræv, og det blir nu kort mellem hver gang. La os nu vende os imot dem! Dette er en meget mindre hob end den forrige; men disse vil ogsaa faa slik kjøpfærd som de forrige.» Han bad lursvenden blaase sterkt. Hæren tok da veien ut efter isen, og de fór i flyvende fart, som om de hadde friske kræfter. Men tunsbergmændenes hær stanset og flokket sig sammen ved dette syn; de ventet sig hjælp av den hær, som bønderne hadde oppe i Hagen. Men birkebeinerne søkte straks imot dem og gav dem hugg, som de var vant til. Det blev den første følge, at der laa tunsbergmændene, hvor de kom sammen, saa tykt som tang, som er kastet op paa stranden; men de løp paa flugt, som levde efter, og deres motstand var kort. Birkebeinerne forfulgte de flygtende ut efter isen og fældte mange; ti de fleste av dem hadde skobrodder, men flygtningene var paa bare saaler, men isen blev glat av blodet. Kongen red nær dem, og det var hans hænders verk, at han stak med sit spyd efter enhver, han naadde, men birkebeinerne gav bakefter enhver saa meget, han trængte. Der faldt mange gode kjøbmænd: Svein Sveiteskit, Sigurd Taalge[2] og mange andre. De flygtet til sine skibe, men nogen flygtet op i Hagen til vestfoldingene. De samlet paany mængden i Hagen. — Saa siger folk, at da kongen lot sin hær mønstre, blev det talt næsten halvtredje tusen (3000); men da de kom imot bondemængden, syntes det, som om det var en haandfuld alene, og folk trodde, at det kunde være tyve imot en. Derfor vilde kongen ikke fylke sin hær sammen, fordi det tyktes ham, som om bondehæren da vilde lukke sig om dem. I disse rier løstes begge hære op i flokker og gik imot hverandre i avdelinger, og seiren var skiftende. Det var paa mange steder saa store kampe, at en vel kunde fortælle mange frasagn om dem; men en faar ikke skrevet det alt i én bok. Her er mest fortalt om det, som blev til tidende der, hvor kongens merke fór, og hvor han selv var tilstede.

164. Nu er det at fortælle om kongssønnerne, Sigurd Lavard og Haakon,

[1] [D. e. kystboerne. — [2] [D. e. høvler.

og om de bønder, som laa paa Ryenbergene. De saa, at kong Sverre hadde jaget mange flokker paa isen, og at bønderne kunde trænge til hjælp. De egget hinanden til kamp og fór ned over berget med sin hær. Men da Sigurd Lavard og hans mænd saa dette, drog de imot dem. Det var først et dalføre imellem dem, og de møttes i dalen; det blev der en haard kamp. Birkebeinerne hadde 400 (480) mand, men bønderne nær 20 hundreder (2400). Bønderne søkte fast frem, og birkebeinerne blev overmandet, og de flydde da ned paa veiene. Sigurd Lavard stevnte ned i byen, satte med sin hest ind i Hallvardskirken, og mange mænd med ham. Men Haakon og Svina-Peter og en del av hæren stevnte ovenfor Nonnesæter og derefter ut paa isen til møte med kongen. Bønderne var ikke raske til at forfølge de flygtende; de gik ned i byen med fylket hær, men da de ikke fik motstand, spredte de sig straks og utsaa sig vertshus, hvor enhver skulde drikke om kvelden. De gik ogsaa ned til kongens skibe; nogen vilde brænde dem, men nogen talte imot dette og sa, at de ikke skulde ødelægge sit kosteligste hærfang. Siden gik de op forbi Nonnesæter og stillet sig der i fylking. Kong Sverre saa bøndernes fylking. Han hadde da nylig skilt sig fra tunsbergmændene. Han kaldte atter paa sine mænd og bød dem holde sig vel: «ti alt vil spørges,» sa han, «hvem som er de modigste. Mig synes saa, som om disse bønderne, som vi møtte imorges, paany vil finde os. Det er ogsaa vel, at vi kan faa minde dem om den skade, de gjorde os. Nu kan vi staa like høit som de og trænger ikke at klyve i berg op imot dem.» Kongen førte da sin hær imot dem; der blev det en haard strid, men det endte som vanlig med, at bønderne flygtet nordenom byen til Valkaberg [1]. Haakon kongssøn fulgte dem og dræpte mange av dem; men da de saa, at hovedstyrken ikke fór efter dem, gjorde de motstand oppe ved Valkaberg, og der blev det en haard kamp. Kong Sverre snudde sydover gjennem Geilerne [2] forbi Skomakerboderne [3] og videre frem til Hallvardskirken. Da løp Sigurd og hans mænd ut av kirken. Kong Sverre sa til ham: «Du blir dig selv lik! Litet haab har birkebeinerne om at faa en god høvding i dig, og om dig er det sandt, som kvædet er:

Ulik er du — dem, som fordum
dine ætmænd, — framdjerve var.»

Og fremdeles sa han til de birkebeiner, som var i kirken: «Ikke er I like de gamle birkebeiner, som gik for at vinde land med mig imot kong Magnus.

---

[1] [Nu Aakeberg, hvor bodsfængslet ligger. — [2] [D. e. en smal vei med gjærde paa begge sider. — [3] [Paa oldn. Sútarabúðir.

Dem tyktes jeg ikke god nok til at være med i de slag, vi holdt, og de sa dog, at det kom av forsigtighet, men alle andre sa, at det kom av motløshet. Men

Ingen er modig,
naar ælde ham tar,
hvis han i barndommen er blaut[1].

Men nu for tiden, hver gang vi kjæmper, da er jeg forrest, og de synes nu at være rigtig djerve, som farer jevnsides med mig, og vel vil jeg takke dem for, at de følger med; men dem er I ulike. De har seiret idag, men I har været jaget. Far I nu efter bønderne og gi dem bakslag, siden modigere mænd, end I er, har drevet dem paa flugten.» Kong Sverre fór da op fra kirkegaarden, men mange av hans mænd kysset kirkerne. Da sa kongen: «I birkebeiner er blit meget gudfrygtigere end før. I later nu, som om I skal slikke hver kirke, som I kommer til; men oftest er det slik, at I ikke bryr eder stort om kirkerne.» Kongen red da op gjennem gaterne, og en stor hær fulgte ham; de hug sterkt til bønderne. Da saa de nord paa Valkaberg, at det svang vaaben i luften, og kongen snudde da den vei. Det blev et stort mandefald der, saasnart han kom til, og det gik ut over bønderne. Bønderne flygtet nu unda og rendte, som de bedst kunde, nogen efter veiene, andre hit og dit. Det gik oftest saa den dag, at saasnart bønderne løp unda ved flugt, da drog de sig mest helt bort, og det var saaledes den største mængde, som undkom; men dog faldt saa mange, at det var vanskelig at tælle, ti mange av likene fandtes ikke før end om vaaren.

165. Kong Sverre lot hele hæren blaase op til Martestokkene, og da han kom dit, sa han: «Sæt eder nu ned og hvil eder. Tjenestesvendene skal fare ned i byen og hente mat og drikke til mændene.» Og saa blev gjort. Mange mænd bandt da sine saar til; det var ved nonstid. Da saa de over i Akershagen, at det der drog sig en stor hær sammen, og folk kom til fra alle kanter; det var fremdeles bondehæren, som de hadde kjæmpet med om dagen. Bønderne flokket sig paa østsiden av Akershagen ved isen og holdt der raad; nogen vilde vende hjem, men de, som var de strideste i sin sak, vilde endda slaas. De sa saa: «Det er ikke saa mange faldt av vor hær, at vi er ikke endda likesaa dygtige til at slaas nu som i førstningen. Birkebeinerne har mistet mange folk, men mange er nok saaret og mødige; vi vil ikke faa at kjæmpe imot dem, som er faldt. Eller hvorfor var det ingen til at dræpe kongen, da

[1] [Dette er et citat av Eddakvadet Favnesmaal. Det viser, at Eddadigtene paa Sverres tid var almindelig kjendte.

han red imot os? Det vet Gud, at hvis han farer saa oftere, da skal han aldrig komme levende bort; ti ikke vil vi faa bedre tak i ham end nu. Men hvis vi nu farer hjem og lar birkebeinerne faa magten over os, da vil vi aldrig siden bære hodet frit. La os holde os vel og staa fast, om end birkebeinerne søker imot os, og hver vogte sig, at han ikke render fra de andre.» Bøndernes flokkehøvdinger gjorde nu alle sambaand og lovte med haandslag, at den ene ikke skulde rende fra den anden. De stod da op og fylket hæren, som de bedst kunde; de ordnet til, hvem som skulde holde skjoldene, eller hvem som skulde hugge eller stikke, og stillet sine buemænd sammen; de tykte sig nu trygge imot birkebeinerne. Dette saa birkebeinerne, at bønderne gjorde sig rede til slag. Kongen stod op og talte: «Det sandes her om disse bønder, som sagt er, at 'sent frygter den, som har uret'. Det synes mig saa, som om de atter er rede til at kjæmpe, og det gjælder nu for os birkebeiner, at de ikke vinder nogen bugt med os. La os paany søke imot dem og gi dem slik bekomst, at de faar større lyst til at fare hjem end til længer at ha at gjøre med os birkebeiner. Det er nu det raad for os at kaste kliningen og kanden [1] og late saa, som vi har friske kræfter.» Efter dette lot han blaase hærblaast og vendte siden med hæren ned til isen. Da gjorde birkebeinerne et haardt anfald paa bønderne. Bønderne tok ogsaa imot dem paa det haardeste, og det blev et stort slag. Kongen selv red imot bøndernes fylking og fristet at faa den til at vike; men hvis det ikke gik paa det ene sted, red han til paa et andet sted. Saaledes fór han stadig og kom frem paa ymse steder. Bønderne kjendte kongen fuldt vel, og hver ropte til den anden: «Dræp ham, hug ham, stik ham, dræp hesten under ham!» Dette blev sagt, men ikke gjort. Men da striden hadde staat paa en stund, da er det om slutten paa den at sige, at bøndernes fylking brøtes. Deres hær splittedes og tok til at spredes. Da viste lindeskjoldene sig upaalitlige for dem og dudde ikke mot spydene til birkebeinerne. Bønderne hadde traadt sig en fast plads i sneen der, hvor de hadde fylket, og da birkebeinerne var kommet op paa pladsen ved siden av bønderne, da holdt ikke bøndernes løfte om sambaand længer helt; da gik det paa den vis, at de samme, som sa, at de aldrig skulde skilles ad, de flygtet nu hver sin vei; og da hele bondehæren kom paa flugt, rak ikke veiene til for dem, og mændene spredte sig til alle sider. Birkebeinerne søkte fast efter dem og fældte en stor mængde; men under denne færd fremover opløstes de i smaaflokker. Fremme i hagen var det en kratskog. Aale Hallvardssøn hadde

[1] [Klining d. e. smørrebrød. Sverres hær hadde faat mat og drikke op til sig.

hele sin klædedragt paa samme vis som kongen; han red frem i kjærret, og faa mænd fulgte ham. Da kom en flok bønder drivende dit og dræpte ham. Han fik et slag ind under øret, og det blev hans banesaar. De trak da vaabnene av ham og slog op et stort rop og sa, at kongen var falden. Men da birkebeinerne hørte dette, blev de mindre raske i at forfølge, og rygtet kom snart ut baade mellem bønderne og birkebeinerne, og begges flokker drog sig da sammen. Men da kongen hørte dette, lot han blaase hærblaast og red haardt og djervt frem. Da merket bønderne, at de nok «hadde faat en mindre stek paa spiddet», end de trodde. Birkebeinerne søkte nu frem gjennem kjærret, og kongsmerket gik fremst. Siden fór de frem over nogen enger, og ved et berg fandt de en stor samling bønder. Birkebeinerne løp straks imot dem, og det blev der en haard og stor strid, ti begges hære strømmet til. Bønderne blev da atter meget tandsaare som før, og de blev nu leie av at være der og vilde heller hjem; de rendte nu bort vide veier. Birkebeinerne dræpte saa mange, de kunde naa, og forfulgte dem helt til natten. Kong Sverre gav grid om dagen til hver den, som bad derom og kom til ham; Torvid Blinde blev tat, og kongen gav ham grid. Det var en bonde, som blev tat den dag tre ganger, og kongen gav ham hver gang grid; men han løp stadig til bønderne og kjæmpet sammen med dem; den fjerde gang blev han tat og dræpt. Kongen fór om kvelden tilbake til byen; han satte vagter om natten paa alle veier, som førte fra byen. Om morgenen efter lot kongen blaase til ting, og takket bymændene for deres hjælp og sine mænd for deres trofaste følge; han talte derom mange fagre ord: «Vi har hat det held,» sa han, «at hele denne mugen ikke styrtet over os paa én gang, og det haaber jeg, at ikke oftere slik overmagt kommer imot os. Og det tror jeg, at vanskelig vil det findes døme til, at nogen har kjæmpet imot en slik masse med ikke større hær, end vi har hat. Jeg vil la hugge raak ut gjennem isen, saa at vore skibe kan flyte ut. Fire mand skal hugge én favn i længden og fire i bredden og rense vaaken efter sig; saaledes skal det hugges dag efter dag, indtil vi kommer ut. Kongen lot da skibene sætte paa vandet, saasnart det kunde gjøres, og føre ut fra byen; han lot siden skibene gjøre rede og styrte ut av fjorden. Siden fór han sin vei nord(vest) i Viken, saa at han kom paaskeaften[1] til Bergen. Alle blev der glade ved hans komme, og mest fordi de hadde hørt et rygte om, at baglerne var paa veien nordenfra og snart vilde til byen.

166. Paaskedag, da solen endda ikke var høit paa himlen, saa vagt-

[1] 8de april 1200.

mændene baglernes skuter, som rodde sydover forbi Hegranes[1] og stevnte til byen. Vagtmændene blaaste og vækket hæren; birkebeinerne kastet straks tjeldene av sig. Kongen bød dem ikke være for hidsige paa fangst, men la baglerne ro ind paa Vaagen. Mastene var endda ikke lagt ned paa skibene til kongen; det saa baglerne og trodde, at det var kjøbmandsskibe. Men da de rendte ind paa Vaagen, fik de andet i syne; ti birkebeinerne hadde forut snudd sine skibe utad og sat sig ved aarerne og styrtet nu imot dem saa hvast, de kunde. Da saa og kjendte baglerne baade Seierfluen, kong Sverres merke, og Andvaka, hans lur. Da tok de alle ét raad, lot aarerne stryke paa utbordssiden, men rodde saa sterkt, de kunde, paa styrbord og rodde saa unda sydover. Men før de hadde faat snudd alle sine skibe, rodde birkebeinerne paa to skuter, saa at kjølene vendte op paa begge. Paa begge sider rodde de, som de kunde bedst; de naadde nær til baglerne, og nogen løp op i Gravdal, men kongsemnet og Reidar med nogen skibe løp ind i Gygesvik[2], og nogen vendte sig endnu længere syd. Birkebeinerne fulgte efter dem og fældte der mange mænd; men deres høvdinger drog sig unda. Kongen fór da tilbake til byen; men baglerne drog sig atter sammen og flygtet øster i Viken; bønderne tok vel imot dem og knyttet forbund med dem i sin vaande.

167. Kong Sverre dvælte en tid i byen og stevnte til sig fra herredene hærmænd og leding og rustet sig om vaaren med en stor hær. Han hadde mange og store skibe. Da hadde han den store Hovde-busse[3]. Han fór sydover langs land og derefter øster til Viken; men da han kom til Viken og ind til Tunsberg, var baglerne der. Der var Reidar sendemand med en stor hærflok, og de sat der til landevern for vestfoldingene imot birkebeinerne. De hadde sat sig fast oppe paa berget og gjort meget til vern der, bygget to kasteller, det ene nord paa berget, men det andet syd over «Gaten», som gaar op fra Lavranskirken[4]. Kong Sverre dvælte denne gang ikke længe i Tunsberg; da de rodde fra byen, sa han: «Saa godt som berget tykkes eder bagler nu, saa vondt skal det tykkes eder en anden gang.» Kong Sverre fór derefter øster i Viken, men bønderne hadde overalt samlinger imot dem; der var kommet tegn og træl. Kongen og hans mænd kunde ikke nogensteds komme til paa fastlandet, og av hans mænd blev flere dræpt, hvor de landet, og det blev

---

[1] [Nes straks nord for Bergen, nu Hegernes. — [2] [Navnet Gýgisvík findes ikke længer; det har været en av vikene nærmest utenfor Gravdal, dog ikke Skaalevik, som nævnes ved sit nuv. navn faa aar efter 1200. — [3] [D. e. bussen med et (menneske- eller dyre-)hode i forstavnen. «Busse» (buza) kaldtes en slags brede, forholdsvis store skibe. — [4] [Viet til St. Laurentius, i den nordlige del av byen.

skutt paa dem, hvis de fór nær fastlandet. Sigurd jarlssøn, Hallvard Bratte, Loden Paalssøn, Aamunde Bust og mange andre flokkehøvdinger var der hos bønderne. Kong Sverre fór øster langs landet like til Konungahella og stevnte der ting med bønderne; og eftersom kongen var mandsterk og hadde en stor hær, og det ikke der var nogen bønder, som hadde faret til Oslo imot kongen, saa kom bønderne til tinget. Kongen krævde da leding og lide-gjæld[1] og fandt endda andet at kræve. Bønderne gav sig under alle paalæg, og det var ikke andet raad for imot kongen. Kongen vendte da om og holdt ting med bønderne i Orust; han krævde da atter det samme og sa: «Jeg vil bede eder bønder om at faa til laans alle de hester, som er her paa øen. Vi tykkes os at trænge til dem, men I faar stille mænd til dem, hvis I vil, for at vogte dem og ta dem hjem, naar vi har brukt dem. Nu skal I ha tak for det, hvis I gjør dette godvillig, men hvorledes det nu er, saa maa vi ha dem.» Bønderne lot dem faa hestene; likesaa fra Tjørn og de andre øer. Og de flyttet dem saa stadig efter sig nord i Viken, men bondesamlingen fór hele tiden likeoverfor dem paa fastlandet. Og da kong Sverre kom nord til Sotenes[2], vendte han sig ind fra leden og la til ved et sted, som heter Tharve[3]. Der var en flok av baglerne. Kongen lot ikke sine mænd gaa i land for det første. Baglerne søkte da op i landet for at møte bondesamlingen, og de holdt alle tilsammen ting ved Foss kirke og holdt der raad. Bønderne egget dem til at fare imot kongen og kjæmpe imot ham og sa saa, at han ellers vilde brænde bygden. De tok nu det raad mellem sig, og saaledes endte tinget. De vendte sig nu alle sammen til færd imot kongen, og Sigurd jarlssøn satte der sit merke op.

168. Kong Sverre gik iland fra sine skibe og sa til sin hær, at han nu vilde søke imot baglerne eller bønderne, hvem han saa støtte paa; han hadde (sa han) længe nok ræket frem langs landet og ikke faat av bønderne det, han hadde ret til. Han delte hæren, lot en del vogte skibe, men en del gik op, og det var den største del av hæren; da hadde mange de hester, som var at faa, men nogen var tilfots. De fór nu den dag, og bønderne hadde lagt hele bygden øde. Det var ved nonstid, at kongen var kommet til et berg og stanset da og sa: «Nu faar vi snu nedover igjen, og nu skal hele bygden brænde, hvor vi farer.» Litt senere kom en mand til kongen og ropte: «Her nordenfor berget, ned gjennem dalen, farer nu bondehæren.» Kongen sa: «Da skal

[1] [D. e. avgift, som skulde utredes av hver lide; se s. 178. — [2] [Nu Sote-näset, halvø i Bohuslen. — [3] [Ved Aabyfjorden i Bohuslen.

det være vort raad, at vi vender os dit imot dem og frister, hvorledes det da gaar.» Og han bød at blaase hærblaast. Da søkte hæren til ham, han vendte sig ogsaa straks nord i dalen, og hans flok fór fremst. Men da bønderne saa dette, kastet de kurvene og tok til sine vaaben; de fór imot hverandre og møttes paa et sted, hvor det paa den ene side var noget skog, men paa den anden en liten lerbæk; der var det ogsaa nogen akrer. Kongen red straks ind paa fienderne, da han kom nær dem, og imot ham stod de fremste av Sigurd jarlssøns flok og hadde hans merke, men han var selv ikke tilstede. Det blev der en haard strid, og hæren støtte snart til kongen, men bønderne saa mere til og holdt raad om, hvorvidt det vilde være bedst at fare frem eller tilbake. Der fældte da birkebeinerne de fleste av baglerflokken, som hadde været længst fremme, og merket blev da hugget ned. Da var ogsaa bønderne fuldt enige om, at de alle vilde holde sig fjernt fra birkebeinerne; hele bøndernes hær slog sig da paa flugt, men birkebeinerne fulgte efter dem og dræpte der mange folk; om aftenen vendte de tilbake til skibene. Kampen stod ved en gaard, som heter Skarvstader[1].

169. Dagen efter kom bønderne ned og søkte sig grid. Kong Sverre gav grid til alle dem, som bad derom; da kom mange bønder ned og bragte store bøter til kongen. Siden førte kong Sverre hæren bort og drog nord i Viken. Han la op i en fjord, som heter Hornesfjorden[2], og sendte bud til bønderne, at de ogsaa skulde forlikes med ham. Nogen kom ned til forliksmøtet, men nogen ikke, og det var meget flere, som ikke kom østenfor Aaen[3] i Aamord[4]; de stolte paa, at baglerne vilde komme dem til hjælp. Og da kongen hadde ligget der nogen nætter, gik han op i bygden paa Nordlandet; der hadde alt folket flygtet fra husene. Og da de hadde faret længe, og det led paa dagen, sa kongen, at de skulde snu om og fare ned; han sa, at hans søn Haakon og en del av hæren skulde fare paa den ene side av bygden; «men vi,» sa kongen, «skal stevne ned her, og begge flokkene skal brænde hele bygden.» Det blev da sat ild paa husene og brændt overalt, hvor de fór, og det brændte mange storgaarder der. Da brændte de Store Dal[5], som Haavard Bonde eide. Om kvelden løp en gut frem fra skogen til kongen og sa: «Herre, for Guds skyld

[1] [Nu Skarstad paa Tångenäs i Bohuslen. Sverre har da efter H. Koht ikke gaat iland paa Sotanes, men paa østsiden av Åbyfjorden, hvor Tångenäs stikker ut nordenfra. — [2] [Skjebergkilen i Smaalenene, hvor gaarden Hornes endda ligger. — [3] [Sandsynligvis Skjebergaaen. — [4] [Saaledes bør der ifølge et efterlatt stykke av G. Storm læses. Ámorð er et gammelt bygdenavn, omtrent = Borge hovedsogn; dog strakte det sig litt videre, da bl. a. Store-Dal i Skjeberg regnedes dertil. — [5] [Store-Dal i Skjeberg.

la ikke gaarden til far min brænde her fremme!» Kongen svarte: «Visst skal gaarden hans ikke brændes, siden du beder om det, og ikke skulde nogen gaard ha været brændt idag, hvis bønderne hadde været hjemme og hadde bedt om grid, og sig dem, at herefter skal ingen brændes.» Da fór kongen til sine skibe; men næste dag kom bønderne ned og vedtok bøter til kongen, og da gik alt folket der under ham og utredet gjæld. Men da han hadde utrettet alt, som han vilde, da fór han nord (vest) over Folden og derfra ind i Grindholmesund[1]. Om kvelden spurtes det, at baglerne hadde skaffet sig skibe i Tunsberg og var kommet ut i Havsteinssund[2]. Kongen rodde da avsted for at lete efter dem nordenom Tjømø[3], da det tok til at mørkne. Kongen laa om natten i Ravnsvaag paa utsiden av Tjømø[4], men baglerne laa litt længere syd ved stranden. Straks i dagningen rodde kongen ut med skuter og letteskibe for at lete efter dem; men baglerne hadde, førend det blev dag, seilet ut til havs, og kongen fór efter dem. Da baglerne saa, at birkebeinernes skib skjøt bedre fart, og at de ikke kunde dra sig unda, vendte de ind til land. Da vendte en karve, som Sæbjørn Lim styrte, ind til Tunneskagerne[5]. Birkebeinerne rodde efter ham, og Sæbjørn kom unda selv anden, men alle de andre faldt; birkebeinerne tok karven og alt det, som var paa den. Baglerne stevnte med syv skibe ind utenom Yxnøy[6] og ind i Sandefjorden og ind paa det nordre land til et sted, som heter Hellesvik[7]; der la de til og løp paa land. Kong Sverre la mot dem og dræpte mange av dem, tok skibene og alt det, som var paa dem; men baglerne flydde op paa land; kong Sverre vendte tilbake til Tunsberg og dvælte der en tid.

170. Noget senere fór han sin vei nordover; men da han kom til Portyrja[8], vendte han atter tilbake til Viken med nogen skuter og letteskibe og tænkte at ta fra baglerne slikt, som han kunde naa. Han fór nu dag og nat og ventet, at baglerne vilde søke til kjøpstæderne, saasnart de tænkte, at han vel var ute av Viken. Kongen fór først til Tunsberg, og der faldt det syv mand av baglerne. Siden fór han til Oslo, og der dræpte han fremdeles nogen mænd. Siden fór han tilbake til sin hær og møtte den med storskibene i Askøysund[9] nord (vest)

---

[1] [Vrængen mellem Nøtterø og Tjømø. — [2] [Sandsynligvis et nu forsvundet navn paa et sund, rimeligvis paa østsiden av Tjømø. — [3] [Paa oldn. Tjuma. — [4] [Vistnok litt østenfor sydspidsen av Tjømø. — [5] [D. e. nesset eller skagen ved gaarden Skagen i Sandeherred, som ligger ytterst ute paa den smale halvø, som ender med Tønsberg Tønde (Tunna). — [6] [Yxnøy, det gamle navn paa halvøen, som ender med Tønsberg Tønde. — [7] [Ved Hellesøen paa østsiden av Sandefjorden. — [8] [Havnen Portør søndenfor Kragerø i Bratsberg amt. — [9] [Straks vestenfor Lyngør i Nedenes amt.

paa Limgardssiden[1]; birkebeinerne blev glade ved hans komme. Kong Sverre fór da med sin hær nord til Bergen; der gav han ledingsmændene lov til at fare hjem; men han sat om vinteren i Bergen. Baglerne sat i Viken og hadde der skatter og skylder.

[1201] 171. Vaaren efter hadde kong Sverre leding ute helt nordenfra landet og fór med stor hær øster til Viken. Reidar sat i Tunsberg og hadde neppe 200 (240) mand; der var Hallvard Bratte[2] og mange andre sveitehøvdinger, men kongsemnet deres og Sigurd jarlssøn og desuten en stor hær med dem var oppe i landet. Kong Sverre seilte øster over Folden og fór der om sommeren og tok gjæld av bønderne; da gik alt folket under ham undtagen skøynerne[3]. Efter det fór han op til Borg og lot dra nogen skuter op forbi fossen Sarp. De rodde siden op efter elven, gik op i Skaun og brændte hele bygden der. Da gik bønderne til forlik og utredet gjæld. Kongen fór da tilbake til sine skibe og seilte saa nord (vest) over Folden til Tunsberg. Det var ved Mariamesse øvre[4]. Kong Sverre satte sig omkring berget og hindret utgangen for baglerne. Han satte tjeldboder[5] helt nordenom berget, fra byen og nord (vest) til sjøen, og han lot skjære et dike utenom hærbodene helt nordenfra vaagen og syd til Skeljasteinssund[6] og satte kraker overalt indenfor diket; alt det var gjort imot anfald av en hær inde fra landet. Kongen lot sine skibe sætte op og stelle om dem. Han fordelte sine mænd i faste stillinger rundt berget. Gjestene var nord ved veien, som gaar ned fra Frodeaasen[7]; deres høvding var Peter Støyper; de tok et hus nede i byen og flyttet det op dit, og det sted kaldes siden Gjestebakken. Kongen sov oftest i byen og mange av hans mænd med ham.

172. Kong Sverre ordnet nu sin hær til at gjøre angrep paa berget. Kongen lot sit merke føre søndenfra op i kleven, men gjestene søkte imot det nordre kastel. Men da birkebeinerne søkte op i berget, hadde baglerne stillet sig op til vern og bar baade sten og skud paa dem. Birkebeinerne gik op like under kastellet, og fra begge sider stak de hverandre med kesjer. Baglerne var i kastellet og kastet store stener ned, saa at intet holdt mot dem, og baade skjolder og staalhuer knustes; birkebeinerne vek da tilbake ned i kleven saaret og banket. Da saa kongen, at baglernes stilling var saa sterk, at de

---

[1] [Kysten omkring Lyngør. — [2] [I slutten av det 13de og begyndelsen av 14de aarhundrede var det en anset kjøbmandsslegt av navnet Bratte i Tønsberg og Oslo. — [3] [Indbyggerne av Skaun, det gamle navn paa Rakkestad i Smaalenene. — [4] 8de september. — [5] [Telter. — [6] [Sundet mellem Nøtterø og fastlandet, hvor nu Stenskanalen er gravet. — [7] [Høide straks nordenfor Tønsberg.

ikke med vaaben kunde faa vundet berget. Baglerne var nu kaate og store i ord. Og da kongen hadde dvælt en tid ved berget, sendte han sine mænd fra sig overalt omkring i herredene for at flytte leding og proviant til ham, og det gik altsammen vel, saalænge det ikke var vanskelig for birkebeinerne at fare med skibe for isen. Det tyktes kong Sverre at være stor skade, at ingen mand kunde fortælle ham om, hvordan de hadde indrettet sig der paa berget. Han gjorde da det raad, at de tok kirkestiger i byen og bandt den ene til den anden og satte dem paa sydsiden av taarnet i Laurentius-kirken. En mand gik op efter dem og helt op paa taket paa den side, som vendte fra berget, grep med hænderne om knappen og saa da alt, som foregik paa berget. Baglerne saa ham, og Reidar sendemand skjøt efter ham, og han satte den første pil i knappen, og straks derefter en anden, og den kom mellem hans hænder, netop som han slap dem løs; men taket dækket ham imot flere skud. Siden fór han ned og fortalte kongen det, han hadde set. Baglerne hadde drat nogen skuter op paa berget, og kort nedenfor det nordre kastel var det deres brønd, og over den hadde de hvælvet en skute, saa at de godt kunde gaa til den fra kastellet, naar de vilde. Kastellene var bygget saaledes, at fire staver stod op, og det var sviller imellem dem, og paa dem var aaren lagt; men nede mellem stavene var dørene. En nat om høsten, da det var kulmørke, sendte kong Sverre en mand op paa berget, som het Svein Munke; han hadde med sig et taug og to spyd med korte skaft; det ene bar han i haanden, det andet hadde han under beltet. Han gik op paa berget og bandt tauget om en av stavene paa kastellet saa høit oppe, han kunde; men ved den anden ende av tauget stod mere end 100 (120) mand. Svein slog paa tauget og gav dem tilkjende, at den anden ende av tauget nu var fast; siden løp de til tauget og drog fast i det. Da tok kastellet paa at gi sig, men de bagler, som var i det, blev fulde av rædsel; i det samme brast tauget. Svein Munke gik op paa berget og østover til et sted, hvor det var to vagtmænd, som begge sov; han satte spydet gjennem den ene, men den anden løp op, og ham stak Svein staaende; han dræpte dem begge og fór saa ned paa østsiden av berget, og derpaa tilbake til birkebeinerne. Kong Sverre forsøkte mange slags list for at vinde berget; han lot gjøre en flake av tømmer med tykke staver under og lot den bære op under kastellet; men den var for uhaandterlig til at fare med, og den blev til ingen nytte. Stadig om dagene gik birkebeinerne i skudmaal, og de skjøt ofte paa hverandre; men baglerne stod sig bedst, fordi deres stilling dækket dem.

173. Baglernes høvding, Inge, og Sigurd jarlssøn, Arne biskopsfrænde [1] og mange andre av baglernes høvdinger og deres hovedstyrke var paa Oplandene, men stundom ute i Viken. De og Reidar hadde tat det raad mellem sig, at den ene flok skulde komme den anden til hjælp, om det blev nødvendig. Men da kong Sverre nu sperret Reidar og hans mænd inde, tyktes det dem, at det gik sent med hjælpen fra deres mænd, men de selv tyktes at sitte i stor fare. De tok da det raad at sende en mand til Inges hær, og det utførte de paa den vis, at en nat tok de en liten skute, som otte mand rodde paa hvert bord, og drog den vester over berget henimot sjøen; de la siden aarer i den, fæstet taug i den, satte vaager under og lot den gaa ut over berget. Ti mand gik i den, og deres fører var Tord Dokka. De lot skuten sige i rep ned i sjøen. Dette var en meget vaagelig færd, dog mest fordi birkebeinerne laa i skuter foran berget og holdt vagt der hver nat. Baglerne tok til aarerne og rodde i flyvende fart ut mellem dem gjennem sundet og løp paa land indenfor Smørberg [2]. Birkebeinerne rodde efter dem og fik den tomme skuten, men ingen mænd. Baglerne fór sin vei, indtil de møtte Inge og Sigurd og fortalte dem Reidars ordsending og de tidender, som der hadde foregaat. Baglerne tyktes alene at spørge slikt om kong Sverre, at de ikke længtet efter at møte ham; de sa, at han vilde fare fra berget, saasnart det blev sne eller frost. Kong Sverre blev om morgenen efter var, at bagler hadde løpet fra berget; han sa: «Saa leie, som I er blit av at sitte om berget, saa ser I nu, at de er endda mere leie av at sitte der.»

174. Jon, Englands konge, hadde sommeren forut, da kong Sverre var i Bergen, sendt ham 100 (120) hærmænd av dem, som kaldtes ribbalder [3]; de var saa rappe tilfots som dyr; de var ogsaa gode buemænd og meget djerve, men var ikke sparsomme i at gjøre vondt [4]. Kongen sendte dem til Oplandene og satte til høvding over dem en mand, som het Hide; han var bror til Sigurd Skjaalge; Hide blev ikke meget rost av folk. Ribbalderne kom ned i Halling-

---

[1] [Muligens en brorsøn av biskop Nikolas, opkaldt efter dennes far Arne. — [2] [Smjǫrberg ved Tønsbergfjorden tæt ved Tønsberg. — [3] [Oldn. ribbaldi er samme ord som det middelalderlig latinske ribaldus, gl. fransk ribaud, og betyder egt. en ryggesløs, udisciplinert, voldsom person. Saa kaldtes hærfolk, som blev brukt til farlige foretagender. — [4] [I engelske regnskaper for 1201—1202 nævnes flere ganger disse mænd, som Johan uten land sendte til sin forbundsfælle, kong Sverre. Deres fører kaldes Serlo, søn av Adam. De fleste var fotfolk fra Herefordshire i Wales. Men endel var ridende bueskyttere. Tilsammen nævnes 77 walisiske fotfolk, 7 vogtere og 4 ridende bueskyttere samt 11 andre fotfolk og 1 rytter. De reiste ut fra Norfolk eller Suffolk, sandsynligvis fra Lynn. Kong Johan bekostet overreisen.

dal, fór den øvre vei over Soknedal[1] og ned i Telemarken; og hvor de kom, dræpte de alle mennesker, unge og gamle, karfolk og kvinder. De dræpte ogsaa alt bufæ, som de kunde faa tat, og de dræpte baade hunder og katter og det levende, som kom ut for dem; de brændte ogsaa hele bygden, der de kom. Men naar folk samlet sig imot dem, løp de til fjeld eller ødemarker og kom stadig frem der, hvor ingen ventet dem, og fór paa hærfærd i de bygder, hvor aldrig før en hær hadde faret, og gjorde slikt hærverk, som ingen mand kjendte make til. De kom til kong Sverre, da han sat om berget; de gik stadig djervt frem imot baglerne, og de skjøt fra begge sider imot hverandre. En dag skjøt baglerne en av ribbalderne med en pil, saa at han straks fik sin bane derav; men de andre ribbalder hylte høit, da de saa dette, og løp stundom fra og stundom til berget og skjøt imot baglerne. Og litt senere skjøt en av dem Viking Nevja, saa at han fik sin bane; pilen kom op i halsen paa venstre side. Han hadde været den største hærmand.

175. Tord Dokka blev sendt fra berget, fordi Reidar tyktes at trænge hjælp fra Inge og Sigurd. Kong Sverre hadde spurt dette og sa: «Baglerne vil nu vente dem hit, om de ellers bryr sig om deres ordsending. Nu skal vi gjøre dem et puds. Inat i belgmørket skal vore mænd med en stor hær fare op over Frodeaasen og passe paa, at baglerne eller bymændene ikke lægger merke til dem; men de birkebeiner, som er efter, skal lytte til, naar kongen lar blaase, og gripe til vaabnene. Siden skal I fylke begge skarer og late, som om I kjæmper, men dog i virkeligheten skaane hverandre, som rimelig er. Men I, som farer op fra byen, skal falde for dem, som søker imot den, gjøre saa meget støi som mulig og late, som om I seirer; og endelig skal I alle vende eder til flugt. Og da skulde jeg gjerne vite, om baglerne ikke vilde gaa av berget; men hvis det skulde være saa, da skal vi holde noget av vor hær gjemt nærmest berget, og da kunde det vel være, at det kom trold mellem hus og bonde!» Dette raad blev sat i verk. Om morgenen, da det var blit lyst, saa baglernes vagtmænd fra det nordre kastel, at en stor og vel rustet hær fór ned veien over Frodeaasen; de gik straks og vækket Reidar og sa ham, at deres fæller nok kom der. Reidar stod da op, og hæren væbnet sig; men da de var væbnet, søkte de nord til kastellet. De saa da merker i begge flokkene, i den, som fór ned fra aasen, og i den, som kom fra byen; de hørte ogsaa sterk lurblaast, og dernæst saa de, at birkebeinerne flygtet, men nogen faldt. Da egget baglerne Reidar til at gaa ned av berget og hjælpe sine mænd

[1] [Soknedalen i Norderhov paa Ringerike.

og hindre, at birkebeinerne kom tilbake indover diket. Reidar svarte: «La os se først, hvorledes det gaar dem. Hvis birkebeinerne lar sig drive helt frem til diket, da vil det gaa sent for dem at klyve op paa krakerne, og da kan vore mænd dræpe saa mange av dem, som de vil.» Og videre sa han: «Underlig gaar det med denne flugt; det synes mig, som om dette er en lek. Ser I, at de søker sig steder at falde paa, hvor det er tørt under dem, eller ogsaa falder de ned paa skjoldene sine? Ser I noget blod paa deres vaaben eller klær?» «Nei,» sa han, «jeg ser ikke noget slikt, og dette er nok et knep av Sverre.» Og da kongen saa, at baglerne vogtet sig for at gaa av berget, vendte han og hele hans hær tilbake til sine hærboder.

176. Nu led det ut paa vinteren, og det la sig frost og is. Da blev det værre for birkebeinerne at sope kost til sig, og bønderne blev da ogsaa 'haardere at ta i horn'. Det blev nu værre for at faa mat hos dem, det blev stor murring i hæren, og de fleste av ledingsmændene vilde hjem. Kongen holdt da husting og talte og sa saa: «Det hører jeg nu av mændene mine, at denne beleiring tykkes faafængt, at det var godt at være hjemme, og at den var sæl, som skulde fare hjem. Slikt er ikke hærmænds tale, at knurre imot sin konge, om I ikke kan fylde vommen saa som arbeidsmanden, naar han tresker. Og ulik er I de mænd i fortiden, som det er gjort sagaer om, som sat saa standhaftig om sine fiender for at øde dem, at klærne raatnet av dem, og de aat balgen av sine sverd og overlæret av sine sko og gav sig ikke, førend de seiret. Men om jeg end nævner dette eksempel, saa findes det dog slikt nærmere: større standhaftighet og taalmod viser baglerne oppe paa berget, siden de ikke gir sig. La mig nu ikke mere høre denne knurren. Ti her skal I sitte, hvad enten det synes eder blidt eller stridt, indtil vi faar magt over baglerne.» Og da det led ut paa vinteren, minket maten paa berget. Reidar saa, at deres kost snart vilde svinde, hvis det ikke kom nogen hjælp efter den ordsending, som blev meldt til Inge og Sigurd; men derfra kom det intet andet svar end det alene, som birkebeinerne sa dem hver dag, at deres konge Inge vilde straks komme med en stor hær for at frelse dem; men dette tyktes baglerne at være spot, som det ogsaa var.

177. Efter dette lot Reidar skrive et brev til Inge og Sigurd; der blev det sagt, at de vilde kunne holde sig paa berget til Nikolasmesse[1], men dog i haarde kaar; han bad med fagre ord, at de skulde komme dem til hjælp. Det var da kommet sterk frost, og det hadde lagt sig is paa vaagen langs

---

[1] [6te december.

med berget. Natten efter sendte Reidar en mand med dette brev nord fra berget, han hadde ski og skred paa dem frem langs landet over diket. Birkebeinerne blev ikke manden var, førend han var borte. Han fór sin vei videre og kom med brevet til Inge i Hamarkaupang [1]. Inge holdt stevne med flokkehøvdingene og lot brevet læse op. Sigurd jarlssøn svarte saa: «Vi har nu en tid samlet os i flokker; vi har stadig mistet vore mænd for kong Sverre, men vi har ogsaa gjort ham stor mandeskade. Nu vil vi heller ikke styrte os like i hel, om end Reidar vil vise os dit. Vi vil ta et andet raad: La os fare nord til fjordene og skaffe os skibe. Da skal Sverre spørge slikt om os, at det vil tykkes ham mere nødvendig at verge landet der, hvor vi kommer frem, end at sitte om de faa mænd paa berget.» Dette syntes alle var et ypperlig raad. Baglerne gav sig da paa færd nord i dalene og kom ned i Raumsdal; der fik de sig skuter og ræket syd over langs landet. Men da de kom syd over Sognsjøen, dreide de ind der og fik sterkt veir at ro imot. De kom om natten ind til Vik [2] og tok der en skute fra Jon Staal [3] og alt det, som var paa den; men han selv løp op paa land. Jon hadde villet fare syd til Bergen. Jon løp op i skogen med alle sine mænd, og bønderne skaffet dem vaaben og klær.

178. Morgenen efter fór næsten femti bagler op til Hov [4] for at ta bad. Da saa Jon Staal deres færd; han var oppe paa fjeldet med 18 mand. Og da det tyktes ham at være den rette tid› løp han ned til gaarden. Men da baglerne saa hans færd, løp de unda, men han fulgte efter dem ned til Aldinhage [5] og dræpte der én mand. Derefter vendte han opover igjen og gav sig dagen efter paa færd syd til Bergen over land. I Bergen fandt han Einar kongsmaag [6] og Dagfinn [7]; de gjorde sig straks rede med den hær, som de kunde skaffe, skaffet sig sklbe og fór siden nord til Sogn. De spurte det om baglerne, at de hadde slaat sig til ro inde i Lusakaupang og hadde stevnt sogningene til ting og budt leding ut. Der blev Inge tat til konge; Gunntjov het den bonde, som gav ham kongsnavn. Birkebeinerne rodde om natten ind i Sogn og kom i dagningen til Kaupanger; de la til ved bryggerne, lot lurene blaase og gik djervt op. Men baglerne grep sine vaaben og gav sig paa flugt, nogen faa av dem faldt. Bjørn Furulang het en mand, han var en omstreifer; han fandt

---

[1] [Hamar. — [2] [I Sogn. — [3] [Jon Staal var sysselmand i Sogn og blev julen 1217—1218 lendermand. — [4] [Hove i Viks prestegjeld i Sogn. — [5] [Gaarden har ligget mellem Hove og Viksøren, den er nu gaat ind under Sjøtun. Navnet Aldinhage bet. «frugthave». — [6] [Kaldes ogsaa Einar prest, var gift med Sverres datter Cecilia. — [7] [Alm. kaldt Dagfinn Bonde, senere lagmand i Gulating. Han og Einar førte befalingen i Bergen.

paa en sæter i fjeldet ovenfor Lusakaupang Arne biskopsfrænde; han var meget saaret og hadde ikke orket at komme længere. Bjørn dræpte ham for at faa de klær og løsøre, han hadde paa sig, og gjemte liket; det blev fundet vaaren efter. Baglerne løp op i Kaupangerfjeldet og ind til Solvorn[1], men nogen til Folka[2]; siden drog de paa færger og smaaskibe ind til Lyster. Men birkebeinerne tok deres skibe, en mængde vaaben og klær og alt deres gods. Baglerne samlet sig i Lyster og tok da veien over fjeldet og kom ned i Aardal. Jon Staal fik da spurt, hvor de var, og fór ind efter dem; men baglerne hadde da kommet op over vandet, og morgenen efter fór de over fjeldet op til Valdres og derfra til Oplandene.

179. Kong Sverre sat fremdeles om berget, og den tid var nu ledet, som Reidar hadde lovet i sit brev, at han vilde holde sig paa berget. Det blev nu saa haardt at sitte paa berget, at det var litet andet til mat, end at de hug sine lærrep sønder og laget dem til mat; med slikt maatte de stelle til julekost,
[1202] men det strakte dog ikke halvt til. Mot enden av julen en nat løp Hallvard Bratte ned av berget med en anden mand, og de kom til kong Sverre, som gav dem grid. Birkebeinerne fik det at vite om morgenen, og de fleste tyktes, det var ilde, at baglerne skulde faa grid. Baglerne paa berget fik ogsaa vite dette, og de tyktes da at faa noget haab om grid, de som før slet ikke hadde ventet det. Da løp mange ned av berget til kongen, og de fik alle grid. Kongen fik da vite for sandt, at baglerne ikke ventet at berge livet paa berget, og at det var ute med dem alle av mangel paa mat. Da hadde ogsaa Reidar latt sige til kongen, at han næste dag vilde gaa ned av berget og heller taale døden for vaaben end av sult, men han vilde gjerne ta imot grid for sig og sine fæller, om den var at faa. Kong Sverre lot da blaase til husting; han talte saa: «Nu vil jeg søke raad hos eder, hvorledes vi skal gjøre med Reidar og hans mænd, hvis vi faar dem i vor vold. Og hvis saa sker, da vil alle vore mænd bli glade derover, at det blir ende paa denne langvarige beleiring, og de vil være de gladeste, som klaget mest i høst over, at de da ikke skulde gaa sin vei. Men skal vi gi grid til nogen av dem eller til ingen? Hvad er eders raad?» Da svarte mange: «Det synes os, som om de alene, som har gjort os og vore mænd mest ondt, har samlet sig her paa berget. Det vil tykkes os meget haardt at gaa paa, at vi har sultet i vinter for deres skyld og hat mangeslags stræv, men nu skal vi ta vore fædres eller brødres bane og gi dem grid og siden dele halvrum med dem.» Kongen sa: «Se, gode mænd, hvem

[1] [I Hafslo prestegjeld i Sogn. — [2] [Hafslo hovedsogn i Indre Sogn.

av eder er slik, at han kan tykkes saa stor, at han ikke kan taale at jevnes med mig, og mindes han paa, at han her følger min dom, om nogen faar dadel for det siden. Her i Tunsberg fældte baglerne Hide, min bror, men i Oslo Philippus jarl, min frænde, og mange andre. I vinter har I vel hørt, at de har kaldt Sverre «bikje» eller «mær» og mange andre ilde navne, naar de har talt om mig. Nu vil jeg tilgi dem det for Guds skyld og venter mig til gjengjæld av ham tilgivelse for det, som jeg har syndet imot ham. I har heller ikke mindre sjæl end jeg, og skal ogsaa mindes det. Og ingen mand vil kalde eder motløse mænd for den saks skyld.» Tinget endte saaledes, at alle gik ind paa det, at kongen fik raa. Kongen lot da sende bud til Reidar, at de alle skulde ha grid. Reidar og hans mænd gik da alle ned av berget næste morgen ved dagverdsmaal. Kong Sverre lot dem føre for sig, og alle svor de ham eder. Siden lot han dem fordele paa sveitene og tok Reidar i sin egen sveit. Han bad sine mænd lægge stor hug paa at bringe dem til kræfter, og saa blev gjort; han bad dem ogsaa selv at ta i førstningen varsomt baade mat og drikke, men de fulgte ikke alle hans raad. Men saa nær hadde de alle kommet til døden, at de alle blev syke, og mange døde; mange av dem, som overlevde det, skrantet længe. Reidar var længe syk, og kongen brukte mange lægeraad for ham. Kongen sat om Tunsberg i 20 uker; men litt efter at berget var vundet, gjorde han sig rede til at fare bort og lot sætte sine skibe frem.

180. Kong Sverre fik en sykdom der i Tunsberg, men sykdommen tok ham ikke haardt i førstningen. Kongen fór bort, da han var rede, og nord til Bergen, og dit kom han ved langefasten eller litt før[1]. Under færden laa han den længste tid om dagen agter i sit skib oppe i løftingen. Reidar laa der ogsaa, han hadde faat rum ved løftingen paa høisædeskisten. Kongen lot yde samme pleie og hjælp til ham som til sig selv og talte stadig med ham; ti Reidar var en forstandig mand og skjønte sig vel paa mange ting. Kong Sverre fór op til borgen i Bergen og var i hallen; der blev det redet leie for ham. Det var tirsdag[2] morgen i anden uke av langefasten, at kongen var kommet i sved og følte sig da fri for smerte; da kom mange mænd til ham, men oftest var det faa hos ham. Og da de fleste mænd hadde gaat bort, talte kongen til Peter Svarte[3] og sa, at han vilde fortælle sin drøm. «En mand kom til mig,» sa han, «den samme, som ofte har vist sig for mig og aldrig har sagt

[1] [Fasten begyndte dette aar, 1202, 27de februar. — [2] 5te mars. — [3] [Tilnavnet Svarte tyder mulig paa, at Peter var Benediktinermunk; ti deres dragt var sort og de kaldtes «svartmunker».

mig usandt. Men jeg tyktes mig at vite, at jeg var syk og meget svak, og jeg tyktes, jeg spurte ham, hvorledes denne sot vilde ende. Men han tyktes mig straks at snu sig bort fra mig og svare paa denne vis: 'Gjør dig nu rede til opstandelsen [1], Sverre!' sa han. Nu synes denne drøm mig meget tvetydig; men dog venter jeg nu efter denne sved, at det snart vil faa enten den ene eller den anden avgjørelse.» Peter svarte: «Alt dette kan I, herre, forstaa bedre end nogen anden; men min hug helder til det, at det her tales om den opstandelse, som er paa den ytterste dom. Og jeg vilde gjøre mig rede, herre, som om drømmemanden hadde aabenbart dette.» Kongen svarte: «Dette er visst raadelig.» Det gik ogsaa saa, at det blev tyngre for ham, efter som det led paa dagen. Morgenen efter lot kongen sende bud ned i byen efter prester, og alt blev da gjort rede for at gi ham den sidste olje. Han lot da læse op det brev, som han sendte til sin søn Haakon [2] om riksstyrelsen, og lot sætte indsegl for det brev Han talte da for alle dem, som var tilstede, og sa saa: «I eders alles vidne vet jeg ikke at ha nogen søn i live uten Haakon alene, om end de mænd skulde siden komme op, som kaldte sig saa og dermed vilde gjøre ufred her i landet. Nu vil jeg, før jeg blir oljet, la mig løfte op i høisætet, og der vil jeg bie enten paa bedring eller bane. Og da vil det gaa anderledes, eller andet spørges, end biskop Nikolas Arnessøn venter, om jeg dør her i høisætet, og mine venner alene staar over mig. Han har sagt, at jeg skulde bli hugget ned til føde for hund og ravn. Men Gud være lovet for det, at han har verget mig i mange prøvelser imot mine uvenners vaaben.» Da blev oljen git kongen; efter det tok hans kræfter av. Og da han merket, at det drog nær imot hans død, da sa han: «Efter min død skal I la mit ansigt være bart og da la baade venner og uvenner se det, om det paa mit legeme viser sig noget spor av, at mine uvenner har bansat eller forbandet mig; nu vil jeg dog ikke kunne dølge det, hvis ikke min stilling er bedre, end de har sagt. Jeg har hat mere stræv og ufred og vaande i mit rike end ro og fred, og efter mit skjøn er det saa, at mange har været mine avindsmænd alene av fiendskap imot mig. Nu tilgi Gud dem alle, og Gud, min herre, dømme nu imellem os og i al min sak!»

181. Kong Sverre døde lørdagen i imbredagene [3], og om hans lik blev det stelt herlig, som ventelig var. Det blev saa gjort, som kongen hadde bedt om,

[1] [Paa oldn. betyder upprísa baade «det at staa op» og «opstandelse». — [2] [Sverres ældste søn Sigurd Lavard var alt død. Hans død nævnes ikke i sagaen, men i de islandske annaler for aar 1200. Sigurd efterlot sig en faa maaneder gammel søn ved navn Guttorm. — [3] [9de mars.

at hans ansigt var latt bart; alle, som var tilstede, saa det, og derom bar siden alle et og samme vidnesbyrd, at ingen tyktes at ha set nogen død mands legeme fagrere end hans; han var ogsaa, mens han levde, den fagreste mand av ansigtsfarve. Kong Sverre var lav av vekst, tyk, sterk av kræfter, han hadde et bredt og velskapt ansigt; oftest bar han skjegget kortklippet. Han hadde rødlige øine, men de laa fagert og fast. Han var stilfærdig og sindig, den maalsnildeste mand, djerv i raad, hadde et klart mæle og saa sterk en røst, at om han end ikke syntes at tale høit, saa skjønte dog alle ham, om de end var fjernere. Han var en sømmelig høvding at se til, naar han sat i høisætet i pragtklær; ti han var høi i sætet, men hadde korte ben. Aldrig drak han saa sterk drik, at han spildte sit vet derved. Han spiste oftest bare ett maal om dagen; han var djerv og modig og meget utholdende i anstrengelser og nattevaaken.

Det viste sig her, som det ofte gjør, at en ikke kan kjende folks fædrene æt paa deres lynne. Ti kong Sverre og hans far kong Sigurd var ulike i sindelag: kong Sigurd var letsindig og heftig, men Sverre stadig og sindig. Sigurd var lettroende og snar at overtale, men Sverre varsom og forsigtig i valget av venner. Sigurd var ustadig og foranderlig av sind, men Sverre var standhaftig og altid éns. Sigurd var fremfusende og aapenmundet, men Sverre var ordfast og faamælt; Sigurd var faakyndig og raadvild, men Sverre var omtænksom og forsigtig i raad. Men dog var de i mangt og meget like: begge var storraadige og storsindet, begge hirdprude og venlige imot venner, men stride imot uvenner, begge aastsæle hos sin hird og sit følge; ti begge var de trofaste i nød, og begge var mest elsket av dem, som bedst kjendte deres seder. Over kong Sverres død sørget alle hans mænd og venner, og selv de, som hadde været hans uvenner, sa, at ikke hadde slik en mand kommet til Norge i deres dage som Sverre[1].

182. Kong Sverres lik blev baaret ned til Kristkirken, og hans likfærd gjordes med stor pragt. I Kristkirken blev stenvæggen aapnet utenfor koret og indenfor syddøren, og deri blev kongens lik lagt, og siden blev væggen atter lukket og paa den fæstet en kobbertavle, og derpaa skrevet med guldbokstaver nogen vers, som sa saa: Her ligger han, som var kongernes pryd, troens, ærens og mandhaftighets støtte og stav, mønster og forbillede, haard i kraft, sin fosterjords og fædrenearvs vern og forsvar, mot i kraftige raad, sine

[1] [Hele dette avsnit, fra «Det viste sig», staar bare i Flatøyboken.